

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego 2024

Report on the socio-economic situation of Dolnośląskie Voivodship 2024

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego 2024

Report on the socio-economic situation of Dolnośląskie Voivodship 2024

Urząd Statystyczny we Wrocławiu Statistical Office in Wrocław

Wrocław 2024

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Dolnośląski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Wrocław – Dolnośląskie Centre for Regional Surveys

Kierujący

Supervised

Agnieszka Ilczuk

Zespół autorski

Editorial team

Michał Besser, Magdalena Klimek, Aneta Madajczak, Piotr Pawliczek

Prace redakcyjne

Editorial work

Halina Woźniak (przewodniczący/president), Sławomir Banaszak, Joanna Gierak-Kieruzalska, Agata Girul, Agnieszka Ilczuk, Eliza Kawecka-Jung, Ewa Łącka, Paweł Sobik, Elżbieta Stańczyk, Marta Woźniakiewicz (sekretarz/secretary), Joanna Zielińska

Tłumaczenie

Translation

Grzegorz Pawlaczek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Radosław Jung, Leszek Łukaszewicz

ISSN 2084-7556

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

wroclaw.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data — please indicate the source

Przedmowa

Przekazuję Państwu kolejne wydanie rocznego „Raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego”.

Publikacja składa się z części analitycznej charakteryzującej procesy zachodzące na terenie województwa dolnośląskiego w następującym układzie tematycznym: środowisko, społeczeństwo, gospodarka i zarządzanie rozwojem oraz z części tabelarycznej, w której zamieszczono podstawowe informacje o województwie na tle kraju i o miastach na prawach powiatu. Wybrane zjawiska zilustrowano na mapach i wykresach.

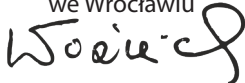
Tegoroczne opracowanie zostało wzbogacone o wyniki badania struktury wynagrodzeń według zawodów za październik 2022 r.

Dane statystyczne zawarte w Raporcie dotyczą roku 2023 lub ostatniego dostępnego, a niektóre zagadnienia przedstawiono w retrospekcji wieloletniej. Dla większości tematów retrospekcja zjawisk sięga 2015 r., co pozwala zaprezentować portret województwa dolnośląskiego z uwzględnieniem społeczno-gospodarczych tendencji rozwojowych. Wybrane kategorie przedstawione są również w relacji do przeciętnych wielkości dla kraju. W publikacji zawarto charakterystykę miast na prawach powiatu, w tym Wrocławia.

Zasadnicze informacje pokazano w przekrojach według sekcji i wybranych działów w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 oraz podregionów, powiatów i gmin.

Publikacja jest dostępna w wersji elektronicznej na stronie internetowej Urzędu Statystycznego we Wrocławiu wroclaw.stat.gov.pl. Szerszy zakres danych liczbowych oferuje Bank Danych Lokalnych <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

Mam nadzieję, że niniejsze opracowanie będzie dla Państwa ciekawym źródłem wiedzy o sytuacji społeczno-gospodarczej i warunkach życia w naszym regionie.

p.o. Dyrektora
Urzędu Statystycznego
we Wrocławiu

Halina Woźniak

Wrocław, kwiecień 2024 r.

Preface

I am pleased to present the latest edition of the annual "Report on the socio-economic situation of the Dolnośląskie Voivodship".

This publication consists of an analytical section that describes the processes occurring in the Dolnośląskie Voivodship, organised into the following thematic areas: environment, society, economy and development management, and a tabular section, which contains basic information about the voivodship in relation to the country and cities with powiat status. Selected phenomena are illustrated with maps and charts.

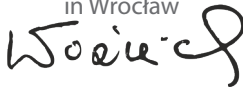
This year's report has been enriched with the results of an survey on the structure of wages and salaries by occupations for October 2022.

The statistical data in the Report relate to the year 2023 or the most recent available, and some topics are presented in a multi-year retrospective. For most subjects, the retrospection of phenomena dates back to 2015, which allows us to present a portrait of the Dolnośląskie Voivodship, taking into account socio-economic development trends. Selected categories are also presented in relation to average national figures. The publication includes the characteristics of cities with county status, particularly Wrocław.

Essential information is shown by sections and selected divisions according to the Polish Classification of Activities 2007 and by subregions, powiats and gminas.

The publication is available in electronic form on the website of the Statistical Office in Wrocław at wroclaw.stat.gov.pl. A broader range of numerical data is offered by the Local Data Bank at <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

I hope that this report will serve as an interesting source of knowledge about the socio-economic situation and living conditions in our region.

Acting Director
of the Statistical Office
in Wrocław

Halina Woźniak

Wrocław, April 2024

Spis treści

Contents

Str.
Page

Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	8
Symbols	
Ważniejsze skróty	9
Major abbreviations	
Synteza	10
Executive summary	16
Rozdział 1. Województwo na tle kraju	22
Chapter 1. Voivodship against the background of the country	
Rozdział 2. Województwo na tle pozostałych województw	25
Chapter 2. Voivodship against the background of other voivodships	
Rozdział 3. Powierzchnia i podział terytorialny województwa	33
Chapter 3. Area and territorial division of the voivodship	
Rozdział 4. Środowisko	35
Chapter 4. Environment	
4.1. Powierzchnia	35
4.1. Area	
4.2. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe	37
4.2. Water consumption. Municipal and industrial wastewater	
4.3. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	41
4.3. Pollution and protection of air	
4.4. Ochrona przyrody. Lasy	42
4.4. Nature protection. Forests	
4.5. Odpady przemysłowe i komunalne	45
4.5. Industrial and municipal waste	
4.6. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	48
4.6. Economic aspects of environmental protection	
Rozdział 5. Społeczeństwo	51
Chapter 5. Society	
5.1. Kapitał ludzki	51
5.1. Human capital	
Demografia	51
Demography	
Edukacja	58
Education	
Zasoby pracy	65
Labour resources	

	Str. Page
5.2. Jakość życia	73
5.2. Quality of life	
Zamożność mieszkańców	73
Inhabitants' wealth	
Pomoc społeczna i wspieranie rodziny	79
Social assistance and family support	
Warunki mieszkaniowe	88
Housing conditions	
Ochrona zdrowia	94
Health care	
Kultura	103
Culture	
Bezpieczeństwo publiczne	109
Public safety	
Społeczeństwo informacyjne	111
Information society	
Aktywność społeczna	113
Social activity	
Rozdział 6. Gospodarka	117
Chapter 6. Economy	
6.1. Produkt krajowy brutto	117
6.1. Gross domestic product	
6.2. Przedsiębiorczość	121
6.2. Entrepreneurship	
Podmioty gospodarki narodowej	121
Entities of the national economy	
Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	124
Research and development as well as innovation activity	
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	130
Use of information and communication technologies in enterprises	
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	132
Financial results of non-financial enterprises	
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	135
Investment outlays of enterprises	
6.3. Produkcja i usługi	138
6.3. Production and services	
Rolnictwo	138
Agriculture	
Przemysł	143
Industry	
Budownictwo	148
Construction	
Rynek wewnętrzny	154
Internal market	

	Str. Page
Transport	157
Transport	
Energia	164
Energy	
Rozdział 7. Zarządzanie rozwojem.	167
Chapter 7. Development management	
7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego.	167
7.1. Revenue of local government units	
7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego	170
7.2. Expenditure of local government units	
7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	172
7.3. Result of budgets of local government units	
7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich	175
7.4. Projects co-financed by the European funds	
7.5. Planowanie przestrzenne i rewitalizacja	179
7.5. Spatial planning and revitalisation	
Rozdział 8. Wybrane dane o województwie dolnośląskim	185
Chapter 8. Selected data on Dolnośląskie Voivodship	
Rozdział 9. Wybrane dane o Wrocławiu	189
Chapter 9. Selected data on Wrocław	
Rozdział 10. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu.	191
Chapter 10. Selected data on cities with powiat status	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero: (0)	oznacza, że zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification are presented in abbreviated form
Znak *	oznacza, że dane zostały zmienione w stosunku do wcześniej opublikowanych data revised
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures represents the decimal points

W Raporcie zastosowano skróty nazw niektórych poziomów klasyfikacyjnych – skrócone nazwy oznaczone zostały w tablicach i na wykresach „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

The names of some classification levels used in the Report are abbreviated; those abbreviations are marked in the tables and graphs with the sign “Δ”. The list of abbreviations used and their full names are given below:

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI – PKD 2007 POLISH CLASSIFICATION OF ACTIVITIES - PKD 2007

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
sekcje sections	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
działy divisions	
Handel hurtowy	Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi
Handel detaliczny	Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi
Budowa budynków	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning	Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
zł PLN	złoty zloty	Dz. U.	Dziennik Ustaw
tys.	tysiąc thousand	ust.	ustęp
mln	milion	PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
g	gram	ww.	wyżej wymieniony
kg	kilogram kilogram	m.in.	między innymi
t	tona tonne	tj.	to jest
dt	decytona deciton	r.	rok
l	litr litre	poz.	pozycja
ha	hektar hectare	str.	strona
m ²	metr kwadratowy square metre	cd. cont.	ciąg dalszy continued
m ³	metr sześcienny cubic metre	dok. cont.	dokończenie continued
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre	np. e.g.	na przykład for example
kpl.	komplet	PM _{2,5}	pył zawieszony o średnicy cząstek poniżej 2,5 µm particulate matter 2.5 micrometers or less in diameter
szt.	sztuka	PM ₁₀	pył zawieszony o średnicy cząstek poniżej 10 µm particulate matter 10 micrometers or less in diameter
p.proc.	punkt procentowy	µm	mikrogram microgram
Nr No	numer number	NO ₂	dwutlenek azotu nitrogen dioxide
TWh	terawatogodzina terawatt-hour		

Przy przeliczaniu danych na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) według stanu w końcu roku (np. środki trwałe) przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (np. ruch naturalny ludności) – według stanu w dniu 30 czerwca. Do przeliczeń przyjęto liczbę ludności na bazie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, a od 2020 r. na bazie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

When computing per capita data (per 1000 population, etc.) as of the end of a year (e.g. fixed assets), the population as of 31 December was adopted, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year (e.g., vital statistics) – as of 30 June.

For calculations, it was assumed to use the number of population calculated on the basis of Population and Housing Census 2011, since 2020 on the basis of Population and Housing Census 2021.

Synteza

Środowisko

Powierzchnia województwa dolnośląskiego według stanu w dniu 1 stycznia 2023 r. wynosiła 19947 km² (7. co do wielkości w kraju), a województwo zajmuje 6,4% powierzchni Polski. Administracyjnie podzielone jest ono na 26 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu oraz 169 gmin. Na obszarze województwa ulokowane są 93 miasta. Według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) wyodrębnia się w województwie 5 podregionów.

W strukturze powierzchni geodezyjnej przeważają w województwie użytki rolne (59,2% – 10. pozycja w kraju). Znaczny odsetek stanowią także lasy – 30,8% (7. lokata). Tereny mieszkaniowe zajmują 1,3% powierzchni (6. lokata), przemysłowe – 0,8% (2. lokata po województwie śląskim), a rekreacji i wypoczynku – 0,4% (również 2. lokata po województwie śląskim). Udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w powierzchni ogółem wyniósł 7,6% (także 2. lokata po województwie śląskim).

W 2022 r. w województwie dolnośląskim wzrosło zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności – ogółem zużyto 362,3 hm³ wody (wzrost o 4,5% w porównaniu do 2021 r.), w tym 109,0 hm³ w przemyśle (więcej o 11,5%). Gospodarstwa domowe w 2022 r. zużyły 99,5 hm³ wody i było to niewiele więcej niż rok wcześniej (o 0,5%). W strukturze jej zużycia przeważało zużycie na cele eksploatacji sieci wodociągowej (37,0%), a następnie kolejno – napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych (33,0%) i cele przemysłowe (30,1%). W omawianym roku zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosło 125,3 m³ (w Polsce 237,2 m³ na 1 mieszkańca).

Większy niż w 2021 r. był pobór wód podziemnych i powierzchniowych na potrzeby przemysłu w województwie dolnośląskim – w 2022 r. osiągnął wartość 84,9 hm³ (wzrost o 6,3%).

Na terenie województwa dolnośląskiego działało 295 komunalnych i przemysłowych oczyszczalni ścieków (tyle samo, co rok wcześniej), a ich dobowa przepustowość wynosiła 1097,5 hm³/dobę (bez zmian w relacji do 2021 r.). Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł z 82,4% w 2021 r. do 82,7% w 2022 r. i był znacznie większy niż w kraju (o 7,0 p.proc.).

Do atmosfery z zakładów szczególnie uciążliwych w 2022 r. trafiło 16047,6 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (było to 7,9% zanieczyszczeń tego typu w kraju; 4. lokata wśród województw). Zanieczyszczeń pyłowych wyemitowano 1,3 tys. t/r. (6,6% udziału w zanieczyszczeniach pyłowych wyemitowanych w kraju; 6. lokata wśród województw). Ilość zanieczyszczeń gazowych wypuszczanych do atmosfery zwiększyła się w relacji do 2021 r. (o 6,2%), natomiast pyłowych – zmniejszyła się (o 5,1%). Udział zanieczyszczeń gazowych i pyłowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń wyniósł odpowiednio 96,2% (1. lokata wśród województw) i 99,9% ogólnej ilości wyemitowanych zanieczyszczeń.

W końcu grudnia 2022 r. powierzchnia obszarów chronionych stanowiła 18,6% powierzchni województwa dolnośląskiego (ostatnia lokata wśród województw; średnia dla kraju – 32,3%). Pod względem liczby pomników przyrody przypadających na 100 km² nasze województwo zajmowało 3. lokatę (13,2 wobec średniej dla Polski 11,2).

W 2022 r. w województwie dolnośląskim wytworzono 35,9 mln ton odpadów przemysłowych, więcej o 2,5% niż w 2021 r. Selektownie zebrano 453,5 tys. ton odpadów komunalnych (więcej o 0,2% niż w 2021 r.). W naszym województwie na 1 mieszkańca przypadało najwięcej wytworzonych odpadów komunalnych – 422 kg (przy średniej krajowej na poziomie 355 kg). Do pozytywnych zjawisk należy natomiast zaliczyć wzrost udziału ilości odpadów selektywnie zebranych w odpadach komunalnych zebranych ogółem z 35,9% w 2021 r. do 37,2% w 2022 r. (jednak nadal było to mniej niż średnio w kraju – 39,9%).

W 2022 r. na środki trwale służące ochronie środowiska poniesiono nakłady w wysokości 929,2 mln zł (4. lokata wśród województw) i było to więcej niż w poprzednim roku o 297,2 mln zł (tj. o 32,0%), natomiast na środki trwale służące gospodarce wodnej – 647,4 mln zł (1. lokata wśród województw) i było to mniej o 11,2 mln zł (tj. o 1,7%) niż rok wcześniej.

Społeczeństwo

Liczba ludności w województwie dolnośląskim na koniec 2023 r. była niższa niż rok wcześniej (2879,3 tys. osób). Wskaźnik feminizacji nie zmienił się, natomiast zmniejszyła się gęstość zaludnienia oraz wskaźnik urbanizacji. Odnotowano mniejszą liczbę urodzeń i zgonów, a także małżeństw. Współczynnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności w województwie dolnośląskim nadal pozostał na ujemnym poziomie. Wzrósł indeks starości i mediana wieku ludności. Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych było dodatnie.

Według wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w 4 kwartale 2023 r. populacja aktywnych zawodowo liczyła w województwie dolnośląskim 1442 tys. osób (więcej o 1,5% niż rok wcześniej), pracujących było 1399 tys. (więcej o 2,2%), bezrobotnych 43 tys. (mniej o 17,3%), a biernych zawodowo 907 tys. (mniej o 2,4%). Współczynnik aktywności zawodowej w 4 kwartale 2023 r. wyniósł 61,4%, wskaźnik zatrudnienia – 59,6%, a stopa bezrobocia – 3,0%.

Liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie dolnośląskim na koniec października 2023 r. wyniosła 1157,4 tys. osób (7,7% wszystkich w Polsce). Wśród nich większość stanowili mężczyźni (52,1%). Najwięcej osób pracowało w przemyśle (23,9%), a następnie w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (13,8%) oraz w budownictwie (6,4%). Średnia wieku pracujących w województwie dolnośląskim wynosiła 42,3 lata.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w 2023 r. zmniejszyła się r/r – w końcu grudnia w urzędach pracy zarejestrowanych było o 1,0 tys. bezrobotnych mniej niż rok wcześniej (spadek o 1,8%). Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu grudnia 2023 r. wyniosła 4,4% i była niższa o 0,1 p.proc. niż rok wcześniej oraz o 0,7 p.proc. niższa niż średnio w kraju.

W 2023 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w ujęciu rocznym rosło szybciej niż w poprzednim roku (wzrost o 12,3% w skali roku wobec wzrostu o 12,1% w 2022 r.).

W 2023 r. w województwie dolnośląskim w skali roku zaobserwowano wzrost r/r przeciętnej liczby emerytów i rencistów pobierających świadczenia wypłacane przez ZUS, natomiast spadek liczby świadczeniobiorców KRUS. Jednocześnie utrzymał się wzrost wysokości świadczeń, zarówno przeciętnych nominalnych emerytalno-rentowych w systemie ZUS, jak i przeciętnych emerytalno-rentowych wypłaconych przez KRUS.

W 2022 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym wyniósł 2292,76 zł i był wyższy o 1,9% niż średnio w kraju. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę wzrosły w większym stopniu niż dochody (5,8% wobec 3,6%), w związku z czym w porównaniu z 2021 r. zmniejszyła się nadwyżka dochodów nad wydatkami.

W 2022 r. ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało w województwie dolnośląskim 53,7 tys. osób i było to mniej (o 7,4%) niż rok wcześniej. Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniósł w województwie dolnośląskim w 2022 r. 186 osób i był niższy niż w latach wcześniejszych, a także był jednym z najniższych w kraju. W ramach rządowego programu „Dobry Start” wypłacono 1,0 mld zł dla ponad 335 tys. uczniów, a Kartę Dużej Rodziny posiadało 85,8 tys. rodzin (wzrost o 30,6% r/r). Na pomoc społeczną w 2022 r. wydano łącznie 237,9 mln zł (o 6,8 mln zł więcej niż w 2021 r.). Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniósł w województwie dolnośląskim 186 osób (w kraju – 241 osób), był niższy niż w latach wcześniejszych, a także był jednym z najniższych w kraju.

Opiekę nad dziećmi do 3 lat w końcu 2022 r. w województwie dolnośląskim sprawowało 508 placówek (mniej o 0,4% r/r). Dysponowały one 21,6 tys. miejsc, a przebywało w nich w ciągu omawianego roku 28,8 tys. dzieci. Zarówno liczba miejsc, jak i liczba dzieci wzrosła względem roku poprzedniego. Dolnośląskie nadal zajmowało w 2022 r. pierwsze miejsce w kraju pod względem odsetka dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych oraz pod względem liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3.

Poprawiła się również dostępność do placówek wychowania przedszkolnego. W roku szkolnym 2022/23 w województwie dolnośląskim działały 1484 placówki tego rodzaju. Było to o 0,7% więcej niż rok wcześniej. W ramach systemu oświaty w omawianym roku szkolnym wychowaniem przedszkolnym objętych było 112,7 tys. dzieci, tj. o 5,1% więcej niż w poprzednim roku szkolnym. Na jedną placówkę przypadało 77,3 dzieci w wieku 3-5 lat (w kraju – 79,5), podczas, gdy rok wcześniej – 80,6 (odpowiednio 82,0).

Ze wszystkich szkół ponadpodstawowych dla młodzieży w województwie dolnośląskim (490 placówek) w roku szkolnym 2022/23 największym zainteresowaniem uczniów cieszyła się nauka w liceach ogólnokształcących (43,7%) oraz w technikach (42,9%). Z szerokiej gamy dostępnych kierunków kształcenia, najwięcej absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich, ale także szkół branżowych I stopnia ukończyło kierunki z podgrupy inżynierjno-technicznej (odpowiednio 19,3% i 42,6%), a kolejno – biznesu i administracji w przypadku szkół ogólnozawodowych (17,2%) oraz usług dla ludności w przypadku szkół branżowych (29,2%).

Egzamin maturalny w 2023 r. zdało 82,1% wszystkich osób, które do niego przystąpiły, tj. 7,4 p.proc. więcej niż rok wcześniej, był to jednak wynik poniżej średniej krajowej (84,4%) i jeden z najniższych w kraju – jedynie w województwie lubelskim był niższy (81,8%).

W 2022 r. w województwie dolnośląskim liczba mieszkań w zasobach mieszkaniowych wzrosła o 1,6%. Na 1 osobę przeciętnie przypadało 31,7 m² powierzchni mieszkalnej. Pod względem liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców (440) dolnośląskie zajmowało 2. miejsce w kraju.

W 2023 r. do użytkowania przekazano 19,9 tys. nowych mieszkań (4. lokata w kraju) i było to mniej o 10,3% niż rok wcześniej.

W ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w 2022 r. odnotowano 25,6 mln porad lekarskich, o 0,7 mln (tj. o 2,9%) więcej niż przed rokiem. Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowały 82 stacjonarne ogólnodostępne szpitale ogólne (o 2 mniej niż w 2021 r.).

W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało, podobnie jak przed rokiem, 46 łóżek (w kraju 43). Na 1 łóżko w szpitalach ogólnych było 216 osób (o 14 osób mniej niż średnio w kraju).

Na koniec 2022 r. prawo wykonywania zawodu medycznego i sprawowania opieki nad pacjentami w województwie dolnośląskim posiadało 13,2 tys. lekarzy (o 4,1% więcej niż w 2021 r.), 3,8 tys. lekarzy dentyistów (wzrost o 3,5%), 23,5 tys. pielęgniarek (spadek o 1,9%) i 2,8 tys. położnych (wzrost o 4,6% r/r).

Dolnośląskie wiedzie prym w lecznictwie uzdrowiskowym. W końcu 2022 r. dolnośląskie szpitale i sanatoria uzdrowiskowe (40 obiektów z 5,7 tys. łóżek) stanowiły 17,8% ogólnej ich liczby w kraju (1. lokata).

W województwie dolnośląskim znajduje się największa liczba zabytków nieruchomych, natomiast pod względem liczby zabytków ruchomych nasze województwo zajmowało w 2022 r. 2. miejsce w kraju.

W końcu 2023 r. w województwie działało 37 instytucji paramuzealnych (3. lokata w kraju), w tym 2 ogrody zoologiczne i 5 botanicznych (2. lokata). Zwiedziło je ogółem 3,9 mln osób (2. lokata w kraju), w tym ogrody zoologiczne 2,3 mln osób (1. lokata w kraju).

Odsetek wydatków budżetowych, jakie samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu przeznaczyły w 2022 r. na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego uplasowały województwo na 1. miejscu w kraju – zarówno ogółem, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

W 2023 r. w zakresie bezpieczeństwa publicznego odnotowano mniej przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych niż przed rokiem (o 5,5%) oraz wyższą wartość wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw (o 2,0 p.proc.). Na terenie województwa zmniejszyła w skali roku liczba wypadków drogowych (o 4,1%). W wypadkach drogowych, w porównaniu do 2022 r., mniej osób poniosło śmierć, a także mniej osób zostało rannych (odpowiednio mniej o 11,6% i 5,5%).

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w województwie dolnośląskim kształtuje się na bardzo wysokim poziomie na tle innych województw i kraju. W 2023 r. dostęp do

Internetu w domu posiadało 93,9% gospodarstw domowych i było to więcej niż przeciętnie w kraju (o 0,6 p.proc.). W naszym województwie odnotowano 2. największy odsetek osób zamawiających lub kupujących przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego – 59,6% (w kraju 49,9%).

W końcu 2023 r. w województwie dolnośląskim do rejestru REGON wpisanych było 14,3 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, tj. o 7,1% więcej niż rok wcześniej. Na 10 tys. ludności przypadało 49 podmiotów tego rodzaju (w kraju 43) – 3. miejsce wśród województw; wskaźnik ten systematycznie rośnie.

W 2022 r. aktywnie działało 7,3 tys. organizacji non-profit, tj. stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego (wzrost o 5,8% w stosunku do 2020 r.).

Gospodarka

W 2022 r. w województwie dolnośląskim (według wstępnego szacunku) wzrosła zarówno wartość produktu krajowego brutto, jak i dynamika jego wzrostu.

Według wstępnych szacunków, w 2022 r. udział woj. dolnośląskiego w tworzeniu produktu krajowego brutto w Polsce (w cenach bieżących) stanowił 8,6% (o 0,1 p.proc. więcej niż w 2021 r.). Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca wyniósł 91 tys. zł i był wyższy o 12,2% niż w Polsce (81,1 tys. zł), a w relacji do 2021 r. wzrósł o 18,5%.

W wartości PKB województwa dolnośląskiego w 2022 r. największy udział miał Wrocław (34,0%), a następnie podregion wrocławski (21,7%), legnicko-głogowski (17,8%), wałbrzyski (13,7%) i jeleniogórski (12,8%). Od 2015 r. notuje się wzrost udziału podregionu wrocławskiego (o 3,4 p.proc. w okresie 2015-2021) oraz miasta Wrocławia (o 1,9 p.proc.), zaś spadek udziału podregionów: legnicko-głogowskiego (o 2,3 p.proc.), wałbrzyskiego oraz jeleniogórskiego (po 1,5 p.proc.).

Wartość dodana brutto w 2021 r. wyniosła w województwie dolnośląskim 193761 mln zł, co stanowiło 8,5% wartości dla całego kraju (o 0,1 p.proc. więcej niż rok wcześniej). Największą część (33,9%) wojewódzkiej wartości dodanej brutto (WDB) wygenerowały jednostki przemysłowe, a następnie należące do sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (24,5%). Poziom wydajności pracy można określić dzięki WDB przeliczonej na 1 pracującego w gospodarce narodowej. W 2021 r. w województwie dolnośląskim wyniosła ona 170,9 tys. zł na 1 pracującego (o 9,2% więcej niż w 2020 r.) i więcej o 10,1% niż średnio w kraju.

W końcu 2023 r. na terenie województwa dolnośląskiego do rejestru REGON wpisanych było 441,4 tys. podmiotów gospodarczych (o 3,3% więcej niż rok wcześniej). Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w województwie dolnośląskim kolejny rok przewyższała liczbę wyrejestrowanych. W 2023 r. zarejestrowano 32,8 tys. nowych podmiotów gospodarczych, tj. o 4,4% mniej niż przed rokiem, a wykreślono 18,4 tys. podmiotów, tj. o 2,7% więcej, niż w 2022 r.

Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w województwie dolnośląskim w 2022 r. wyniosły 3900,8 mln zł i były o 27,0% wyższe niż w rok wcześniej; w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało to 1348,8 zł (wzrost o 27,4% r/r). Udział naszego regionu w całości krajowych nakładów liczył 8,7% (3. lokata).

Przedsiębiorstwa z województwa dolnośląskiego w 2023 r. w 98,0% przypadków posiadały dostęp do szerokopasmowego Internetu, co było wynikiem nieco niższym niż średnia dla kraju – 98,7%.

Natomiast stałym dostępem do łącza szerokopasmowego posiadało 85,5% badanych przedsiębiorstw, co było o 1,8 p.proc. lepszym wynikiem niż przeciętnie w kraju. Województwo dolnośląskie w 2022 r. zajmowało 4. miejsce w kraju pod względem udziału przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przy wykorzystaniu sieci komputerowych (18,4%).

W 2023 r. wyniki finansowe badanych przedsiębiorstw niefinansowych były nieco gorsze od uzyskanych przed rokiem. Większość podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych ukształtowała się na mniej korzystnym poziomie. W skali roku koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności zwiększyły się w większym stopniu niż wartość przychodów, w wyniku czego wzrósł wskaźnik poziomu kosztów.

W 2022 r. w przedsiębiorstwach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (wg lokalizacji inwestycji) nakłady inwestycyjne osiągnęły wartość 22783,6 mln zł (w cenach bieżących) i był to wzrost r/r o 8,7%. Natomiast wartość nakładów inwestycyjnych (na nowe i używane środki trwałe) poniesionych w 2023 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe powyżej 49 pracujących, mających siedzibę na terenie województwa dolnośląskiego wyniosła 24471,6 mln zł i było to więcej o 9,0% r/r.

W 2022 r. udział województwa dolnośląskiego w tworzeniu krajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł, podobnie jak przed rokiem, 3,9%, w krajowej końcowej produkcji rolniczej – 3,7%, a w krajowej towarowej produkcji rolniczej – 3,4%. Globalna produkcja rolnicza, w odniesieniu do roku poprzedniego, zmniejszyła się (w cenach stałych) o 3,6%, przy czym produkcja roślinna zmniejszyła się o 4,1%, natomiast produkcja zwierzęca zmalała o 1,3%. Końcowa produkcja rolnicza w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wyniosła 5013 zł, wobec 4233 zł rok wcześniej. W porównaniu do 2021 r. produkcja towarowa została ograniczona (w cenach stałych) o 6,8%, w tym produkcja roślinna o 7,2%, a zwierzęca o 5,1%.

W 2022 r. w strukturze towarowej produkcji rolniczej produkcja zwierzęca stanowiła 26,0%, natomiast pozostałe 74,0% przypadało na dominującą produkcję roślinną (w kraju odpowiednio 58,2% i 41,8%).

Według wynikowego szacunku produkcji głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodniczych w 2023 r. powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosła w województwie dolnośląskim 382,6 tys. ha i w porównaniu do 2022 r. była mniejsza o 4,5%. Plony uzyskane z 1 ha powierzchni zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2023 r. osiągnęły poziom 51,0 dt i były wyższe o 3,9% niż plony uzyskane w 2022 r. (w kraju 45,6 dt).

Według stanu na dzień 1 czerwca 2023 r. pogłowie bydła liczyło 110,2 tys. szt., co stanowiło 1,7% pogłowia krajowego (14. lokata wśród województw). W porównaniu do analogicznego okresu 2022 r. liczebność stada bydła zmniejszyła się o 1,2%.

Stado owiec liczyło 12,1 tys. szt. i stanowiło 4,3% (tyle samo co przed rokiem) pogłowia krajowego (10. lokata). W relacji do analogicznego okresu 2022 r. populacja owiec zmniejszyła się o 3,1%. Pogłowie trzody chlewnej ukształtowało się na poziomie 134,6 tys. szt. (13. lokata w kraju) i stanowiło 1,4% w ogólnokrajowym pogłowie świń. W odniesieniu do ubiegłego roku wielkość stada trzody chlewnej znacznie zmniejszyła się – o 22,7%.

Na rynku rolnym w 2023 r. odnotowano większy o 39,6%, w relacji do 2022 r., skup zbóż podstawowych (bez ziarna siewnego). Pszenicy skupiono więcej o 40,6%, żyta więcej o 48,1%, a jęczmienia więcej o 26,5%.

Podaż żywca wieprzowego była niższa w skali roku o 46,8%, natomiast wołowego – wyższa o 2,0%.

W skali roku znacznie spadły ceny skupu pszenicy oraz żyta – odpowiednio o 38,0% i 45,5%. Za ziemniaki w skupie płacono więcej o 28,4%. Żywiec wołowy był tańszy o 3,7%, a wieprzowcy – droższy o 13,6%. Średnia cena skupu drobiu była niższa o 11,0%, a mleko – o 8,1%, natomiast za jaja kurze konsumpcyjne w skupie płacono więcej o 31,6%.

W styczniu 2023 r. za 1 kg żywca wieprzowego w skupie można było kupić 7,8 kg żyta, podczas gdy w grudniu 12,5 kg.

W 2022 r. województwo dolnośląskie wytworzyło 9,5% krajowej produkcji sprzedanej przemysłu (4. lokata w kraju). Wartość produkcji sprzedanej przemysłu wzrosła o 10,3% (w cenach stałych) w porównaniu z rokiem poprzednim. Biorąc pod uwagę wartość produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca to województwo dolnośląskie zajęło 3. miejsce w kraju (77,5 tys. zł).

Produkcja sprzedana przemysłu w podmiotach, dla których liczba pracujących przekracza 9 osób w 2023 r. w województwie osiągnęła wartość 250847,0 mln zł (w cenach bieżących) i było to więcej o 5,2% (w cenach stałych) w relacji do poprzedniego roku. Na całkowitą wartość produkcji sprzedanej przemysłu największy wpływ miała wartość produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego, która wyniosła 209563,1 mln zł i stanowiła 83,5% wartości sprzedaży ogółem, a w skali roku (w cenach stałych) wzrosła o 5,2%. Wraz ze wzrostem wartości produkcji sprzedanej przemysłu, w skali roku odnotowano także wzrost przeciętnego zatrudnienia w tej sekcji.

Wzrosła także wydajność pracy w przemyśle, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego – w 2023 r. wyniosła 1083,0 tys. zł (w cenach bieżących) i była to więcej o 4,8% (w cenach stałych) niż przed rokiem.

Poprawę wyników odnotowano także w budownictwie – w 2023 r. produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 26952,8 mln zł i zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 14,3%. Wydajność pracy w budownictwie, mierzona wartością produkcji sprzedanej budownictwa w przeliczeniu na 1 zatrudnionego w 2023 r. ukształtowała się na poziomie 928,7 tys. zł (w cenach bieżących) i była o 15,1% wyższa niż przed rokiem, przy mniejszym o 0,6% przeciętnym zatrudnieniu.

W produkcji budowlano-montażowej zaobserwowano wzrost w porównaniu do poprzedniego roku o 14,4%. Na poprawę wyników w 2023 r. w relacji do poprzedniego roku miał wpływ przede wszystkim wzrost produkcji w podmiotach zajmujących się robotami budowlanymi specjalistycznymi (o 35,0%).

Według wstępnych danych w województwie dolnośląskim w 2023 r. oddano do użytkowania 19,9 tys. mieszkań, tj. o 10,3% mniej niż przed rokiem (4. lokata w kraju).

W 2023 r. sprzedaż detaliczna zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe była wyższa o 1,3% niż w 2022 r., sprzedaż hurtowa w przedsiębiorstwach handlowych zmniejszyła się o 9,8%, oraz w przedsiębiorstwach hurtowych – o 11,3%.

W 2022 r. dolnośląskie elektrownie dysponowały mocą na poziomie 3952,6 MW (wzrost o 7,8% r/r), co stanowiło 6,5% mocy krajowej. Energia została wyprodukowana przede wszystkim w elektrowniach zawodowych, które skupiły 67,9% całej produkcji (rok wcześniej – 73,2%). W województwie dolnośląskim w strukturze poboru energii największym zużyciem w 2022 r. charakteryzował się sektor energetyczny – 28,1% i kolejno – przemysł (27,5%) i gospodarstwa domowe (15,3%).

Zużycie energii elektrycznej ogółem przez gospodarstwa domowe w naszym województwie w 2022 r. zmniejszyło się w porównaniu do roku poprzedniego o 3,3% i osiągnęło poziom 2499,9 GWh; w przeliczeniu na odbiorcę w gospodarstwach domowych zmniejszyło się o 5,2% i wyniosło 1845,0 kWh.

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Wyniki finansowy za 2022 r. dla jednostek samorządu terytorialnego był ujemny, a zatem wydatki budżetowe przewyższały dochody budżetowe.

W województwie dolnośląskim w 2022 r. w porównaniu z rokiem poprzednim w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosły zarówno dochody (o 5,4%), jak i wydatki (o 15,6%) budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST). Największa część (26,9%) wydatków budżetowych była przeznaczona na oświatę i wychowanie, a następnie na rodzinę (14,2%).

W 2022 r. blisko 62% jednostek samorządu terytorialnego zanotowało deficyt budżetowy, a nieco ponad 38% osiągnęło nadwyżkę budżetową.

Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa dolnośląskiego do końca czerwca 2023 r. wyniosła 38811,3 mln zł (6,4% wartości projektów w Polsce), z czego dofinansowanie ze środków UE stanowiło 56,0% całej kwoty (21745,4 mln zł). W przeliczeniu na 1 mieszkańca największą wartością cechował się program „Infrastruktura i środowisko” – ponad 6 tys. zł.

W 2022 r. w województwie dolnośląskim obowiązywały 7493 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (wzrost o 3,1% r/r), które stanowiły 12,1% wszystkich planów obowiązujących w Polsce. Wskaźnik powierzchni objętej obowiązującymi planami wyniósł w województwie 67,0% (wzrost o 0,4 p.proc. r/r) co było 3. wynikiem w kraju.

W 2022 r. 96 spośród 169 gmin (56,8%) województwa dolnośląskiego prowadziło działania rewitalizacyjne, wobec 94 gmin rok wcześniej (55,6%). Rewitalizacją objęto 2,1% powierzchni województwa, przy udziale wyznaczonej powierzchni zdegradowanej wynoszącej 10,9%.

Executive summary

Environment

The surface area of the Dolnośląskie Voivodship as of January 1st, 2023 is 19,947 square kilometers (the 7th largest in the country) and covers 6.4% of the surface area of Poland. It is administratively divided into 26 powiats, 4 cities with powiat status, and 169 gminas. There are 93 cities located within the voivodship's area. According to the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS), the voivodship is divided into 5 subregions.

In the geodetic surface structure of the voivodship, arable land predominates (59.2% – ranking 10th in the country). Forests also account for a significant percentage – 30.8% (ranking 7th). Residential areas occupy 1.3% of the area (ranking 6th), industrial areas – 0.8% (2nd place after the Śląskie Voivodship), and recreational and rest areas – 0.4% (also 2nd place after the Śląskie Voivodship). The share of built-up and urbanised areas in the total area amounted to 7.6% (also 2nd place after the Śląskie Voivodship).

In 2022, water consumption for needs of the national economy and population in the Dolnośląskie Voivodship increased – a total of 362.3 hm³ of water was used (an increase of 4.5% compared to 2021), including 109.0 hm³ in the industry (an increase of 11.5%). Households consumed 99.5 hm³ of water in 2022, which was slightly more than the previous year (by 0.5%). The structure of water use was dominated by consumption for the operation of the water supply network (37.0%), followed by filling and replenishing fish ponds (33.0%) and industrial purposes (30.1%). In the year under review, water consumption for the needs of the national economy and the population per capita was 125.3 m³ (in Poland, it was 237.2 m³ per capita).

Groundwater and surface water abstraction for industrial purposes in the Dolnośląskie Voivodship was higher than in 2021 – reaching 84.9 hm³ in 2022 (an increase of 6.3%).

There were 295 municipal and industrial wastewater treatment plants operating in the Dolnośląskie Voivodship (the same number as the previous year), and their daily throughput capacity was 1097.5 hm³ per day (unchanged from 2021). The proportion of the population using wastewater treatment plants increased from 82.4% in 2021 to 82.7% in 2022 and was significantly higher than the national average (by 7.0 percentage points).

In 2022, facilities that are particularly burdensome released 16,047.6 thousand tonnes of gaseous pollutants into the atmosphere (accounting for 7.9% of such pollutants in the country; 4th place among the voivodships). Dust pollutants emitted amounted to 1.3 thousand tonnes per year (6.6% share in dust pollutants emitted in the country; 6th place among voivodships). The amount of gaseous pollutants released into the atmosphere increased compared to 2021 (by 6.2%), while dust pollutants decreased (by 5.1%). The share of gaseous and dust pollutants captured or neutralised in pollution reduction facilities was 96.2% (1st place among voivodships) and 99.9% of the total amount of pollutants emitted, respectively.

At the end of December 2022, the area of protected areas constituted 18.6% of the Dolnośląskie Voivodship (last place among voivodships; national average – 32.3%). In terms of the number of natural monuments per 100 km², our voivodship ranked 3rd (13.2 compared to the national average of 11.2).

In 2022, the Dolnośląskie Voivodship produced 35.9 million tonnes of industrial waste, an increase of 2.5% compared to 2021. Selectively collected municipal waste amounted to 453.5 thousand tonnes (an increase of 0.2% compared to 2021). Our voivodship had the highest per capita municipal waste production – 422 kg (with a national average of 355 kg). However, a positive development was the increase in the proportion of selectively collected waste in the total municipal waste collected from 35.9% in 2021 to 37.2% in 2022 (still less than the national average of 39.9%).

In 2022, investments in fixed assets for environmental protection amounted to 929.2 million PLN (4th place among voivodships) and was more than the previous year by 297.2 million PLN (i.e., an increase of 32.0%), while investments in fixed assets for water management were 647.6 million PLN (1st place among voivodships) and were less by 11.2 million PLN (i.e., a decrease of 1.7%) than the previous year.

Society

At the end of 2023, the population of the Dolnośląskie Voivodship was lower than the previous year (2,879.3 thousand people). The feminisation ratio remained unchanged, while the population density and urbanisation rate decreased. There were fewer births, deaths, and marriages. The natural increase rate per 1,000 population in the Dolnośląskie Voivodship continued to be negative. The aging index and the median age of the population increased. The balance of internal and external migration was positive.

According to the results of the Labor Force Survey in the fourth quarter of 2023, the economically active population in the Dolnośląskie Voivodship numbered 1,442 thousand people (an increase of 1.5% from the previous year), with 1,399 thousand employed (up by 2.2%), 43 thousand unemployed (down by 17.3%), and 907 thousand economically inactive (down by 2.4%). The economic activity rate in the fourth quarter of 2023 was 61.4%, the employment rate was 59.6%, and the unemployment rate was 3.0%.

The number of people employed in the national economy in the Dolnośląskie Voivodship at the end of October 2023 was 1,157.4 thousand people (7.7% of all in Poland). Among them, the majority were men (52.1%). The highest number of people worked in the industry (23.9%), followed by trade; repair of motor vehicles (13.8%), and construction (6.4%). The average age of employed persons in the Dolnośląskie Voivodship was 42.3 years.

The number of registered unemployed persons in 2023 decreased year-over-year – at the end of December, the employment offices registered 1.0 thousand fewer unemployed persons than the previous year (a decrease of 1.8%). The registered unemployment rate at the end of December 2023 was 4.4%, lower by 0.1 percentage points than the previous year and 0.7 percentage points lower than the national average.

In 2023, the average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector grew faster than in the previous year (an increase of 12.3% year-over-year compared to a rise of 12.1% in 2022).

In 2023, there was a year-over-year increase in the average number of pensioners and disability pension recipients receiving benefits paid by the Social Insurance Institution (ZUS), but a decrease in the number of beneficiaries receiving benefits from the Agricultural Social Insurance Fund (KRUS). At the same time, there was an increase in the amount of benefits, both the average nominal pensions and disability pensions paid by ZUS and those paid by KRUS.

In 2022, the average monthly disposable income per person in a household was 2,292.76 PLN and was higher by 1.9% than the national average. Average monthly expenditures per person increased to a greater extent than incomes (5.8% vs. 3.6%), resulting in a decrease in the surplus of income over expenditures compared to 2021.

In 2022, 53.7 thousand people in the Dolnośląskie Voivodship benefited from social welfare benefits, which was 7.4% fewer than the previous year. The rate of people benefiting from social welfare benefits per 10,000 population in the Dolnośląskie Voivodship in 2022 was 186 people and was lower than in previous years, also being one of the lowest in the country. Under the government's „Good Start” programme, 1.0 billion PLN was paid to over 335 thousand pupils, and 85.8 thousand families owned the Large Family Card (an increase of 30.6% year-over-year). A total of 237.9 million PLN was spent on social assistance in 2022 (6.8 million PLN more than in 2021). The rate of people benefiting from social welfare benefits per 10,000 population in the Dolnośląskie Voivodship was 186 people (in the country – 241 people), lower than in previous years, and also one of the lowest in the country.

At the end of 2022, 508 facilities (a decrease of 0.4% year-over-year) were providing childcare for children up to 3 years old in the Dolnośląskie Voivodship. These facilities had 21,600 places, and during the year, 28,800 children remained with them. Both the number of places and the number of children increased from the previous year. The Dolnośląskie Voivodship continued to rank first in the country in 2022 in terms of the percentage of children up to 3 years old cared for in nurseries and children's clubs, as well as in terms of the number of places in nurseries and children's clubs per 1,000 children up to 3 years old.

Access to nursery facilities also improved. In the 2022/23 school year, 1,484 such facilities operated in the Dolnośląskie Voivodship, an increase of 0.7% from the previous year. During the school year, 112,700 children, or 5.1% more than in the previous school year, were covered by preschool nursery education. There were 77.3 children aged 3-5 per facility (79.5 nationally), compared to 80.6 (82.0 nationally) the previous year.

Among all secondary schools for youth in the Dolnośląskie Voivodship (490 facilities) in the 2022/23 school year, the most popular were comprehensive secondary schools (43.7%) and technical secondary schools (42.9%). From the wide range of available educational tracks, the most graduates from general vocational secondary schools, as well as first-level vocational schools, completed programmes in the engineering-technical subgroup (respectively 19.3% and 42.6%), followed by business and administration in general vocational schools (17.2%) and services for the population in vocational schools (29.2%).

In 2023, 82.1% of all candidates passed the matriculation exam, which was 7.4 percentage points more than the previous year, but this result was below the national average (84.4%) and one of the lowest in the country—only the Lubelskie Voivodship had a lower rate (81.8%).

In 2022, the number of dwellings in the housing stock in the Dolnośląskie Voivodship increased by 1.6%. There was an average of 31.7 m² of living space per person. In terms of the number of dwellings per 1,000 residents (440), the Dolnośląskie Voivodship ranked 2nd in the country.

In 2023, 19,900 new dwellings were put into use (4th place in the country), which was 10.3% less than the previous year.

In outpatient health care in 2022, there were 25.6 million medical consultations, up by 0.7 million (or 2.9%) from the previous year. The Dolnośląskie Voivodship had 82 general-access stationary hospitals (2 fewer than in 2021).

Similarly to the previous year, there were 46 hospital beds per 10,000 population (43 nationally). There were 216 people per general hospital bed (14 fewer than the national average).

At the end of 2022, 13,200 doctors (an increase of 4.1% from 2021), 3,800 dentists (up by 3.5%), 23,500 nurses (a decrease of 1.9%), and 2,800 midwives (an increase of 4.6% year-over-year) were licensed to practice and provide patient care in the Dolnośląskie Voivodship.

The voivodship leads in spa treatment facilities. At the end of 2022, 40 spa hospitals and sanatoriums with 5,700 beds in the Dolnośląskie Voivodship accounted for 17.8% of the total number in the country (1st place).

The Dolnośląskie Voivodship has the highest number of immovable monuments, while in terms of movable monuments, our voivodship ranked 2nd in the country in 2022.

At the end of 2023, 37 para-museum institutions operated in the voivodship (3rd place in the country), including 2 zoos and 5 botanical gardens (2nd place). They were visited by a total of 3.9 million people (2nd place in the country), including 2.3 million visitors to the zoos (1st place in the country).

The percentage of budget expenditures that the self-governments of the Dolnośląskie Voivodship's gminas and cities with powiat status allocated in 2022 for culture and the protection of national heritage placed the voivodship 1st in the country—both overall and per capita.

In 2023, in terms of public safety, there were fewer crimes ascertained by the Police in completed preparatory proceedings than the previous year (down by 5.5%) and a higher detection rate for crime perpetrators (up by 2.0 percentage points). The number of road accidents in the voivodship decreased year-over-year (by 4.1%). In road accidents, compared to 2022, fewer people died and fewer were injured (down by 11.6% and 5.5%, respectively).

The use of information and communication technologies in the Dolnośląskie Voivodship is very high compared to other voivodships and the country. In 2023, 93.9% of households had home Internet access, which was more than the national average (by 0.6 percentage points). Our voivodship recorded the 2nd highest percentage of people ordering or purchasing goods or services online for private use—59.6% (49.9% nationally).

At the end of 2023, 14,300 foundations, associations, and social organisations were registered in the Dolnośląskie Voivodship REGON register, an increase of 7.1% from the previous year. There were 49 such entities per 10,000 population (43 nationally)—3rd place among the voivodships; this indicator has been steadily increasing.

In 2022, 7,300 non-profit organisations, including associations and similar social organisations, foundations, religious social entities, and organisations of economic and professional self-governance, were actively operating, an increase of 5.8% compared to 2020.

Economy

In 2022, both the value of the gross domestic product and its growth dynamics increased in the Dolnośląskie Voivodship (according to preliminary estimates).

According to preliminary estimates, in 2022, the Dolnośląskie Voivodship's share in creating the gross domestic product of Poland (at current prices) was 8.6% (an increase of 0.1 percentage points from 2021). The gross domestic product per capita amounted to 91 thousand PLN and was 12.2% higher than in Poland (81.1 thousand PLN), and it increased by 18.5% relative to 2021.

In 2022, the largest share in the GDP of the Dolnośląskie Voivodship was held by Wrocław City (34.0%), followed by the wrocławski subregion (21.7%), the legnicko-głogowski subregion (17.8%), the wałbrzyski subregion (13.7%), and the jeleniogórski subregion (12.8%). Since 2015, there has been an increase in the share of the wrocławski subregion (by 3.4 percentage points during 2015-2021) and Wrocław City (by 1.9 percentage points), whereas the shares of the legnicko-głogowski, wałbrzyski and jeleniogórski subregions have decreased (by 2.3 percentage points and 1.5 percentage points, respectively).

The gross value added in 2021 amounted to 193,761 million PLN in the Dolnośląskie Voivodship, accounting for 8.5% of the value for the entire country (an increase of 0.1 percentage points from the previous year). The largest part (33.9%) of the regional gross value added (GVA) was generated by industrial units, followed by those belonging to the sectors of trade; repair of motor vehicles, transportation and storage; accommodation and food service activities; information and communication (24.5%). The level of labour productivity can be measured by GVA per worker in the national economy. In 2021, in the Dolnośląskie Voivodship, it amounted to 170.9 thousand PLN per employed person (a 9.2% increase from 2020), which is 10.1% more than the national average.

By the end of 2023, there were 441.4 thousand economy entities registered in the REGON register in the Dolnośląskie Voivodship (a 3.3% increase from the previous year). The number of newly registered entities in the REGON register in the Dolnośląskie Voivodship again exceeded the number of deregistrations. In 2023, 32.8 thousand new economy entities were registered, which was 4.4% less than the previous year, and 18.4 thousand entities were deregistered, which was 2.7% more than in 2022.

Investment expenditures in research and development activities in the Dolnośląskie Voivodship in 2022 amounted to 3,900.8 million PLN and were 27.0% higher than the previous year; per capita, this amounted to 1,348.8 PLN (a 27.4% increase year-over-year). Our region's share in the total national expenditures was 8.7% (3rd place).

In 2023, enterprises from the Dolnośląskie Voivodship had access to broadband Internet in 98.0% of cases, which was slightly lower than the average for the country - 98.7%. However, 85.5% of the surveyed enterprises had permanent access to a broadband connection, which was 1.8 percentage points more than the average in the country. In 2022, the Dolnośląskie Voivodship took 4th place in the country in terms of the share of enterprises receiving orders using computer networks (18.4%).

In 2023, the financial results of surveyed non-financial enterprises were slightly worse than those obtained the previous year. Most of the basic economic-financial indicators were at a less favorable level. Over the year, the costs of generating revenue from overall operations increased more than the value of revenues, resulting in an increased cost level indicator.

In 2022, in enterprises with more than 9 employees (based on investment location), investment expenditures reached the value of 22,783.6 million PLN (in current prices), marking a year-over-year increase of 8.7%. Meanwhile, the value of investment expenditures (on new and used fixed assets) incurred in 2023 by non-financial enterprises with more than 49 employees, located in the Dolnośląskie Voivodship, amounted to 24,471.6 million PLN, which was an increase of 9.0% year-over-year.

In 2022, the share of the Dolnośląskie Voivodship in the national total agricultural production remained the same as the previous year at 3.9%, in the national final agricultural production at 3.7%, and in the national commodities agricultural production at 3.4%. Global agricultural production, in comparison to the previous year, decreased (in constant prices) by 3.6%, with crop production decreasing by 4.1%, while animal production decreased by 1.3%. The final agricultural production per 1 hectare of agricultural land amounted

to 5,013 PLN, compared to 4,233 PLN the year before. Compared to 2021, commodities production was reduced (in constant prices) by 6.8%, including crop production by 7.2%, and animal production by 5.1%. In 2022, in the structure of commodities agricultural production, animal production accounted for 26.0%, while the remaining 74.0% was dominated by crop production (nationally 58.2% and 41.8% respectively). According to the final estimate of the main agricultural and horticultural crops production in 2023, the sowing area for basic cereals with cereal mixtures in the Dolnośląskie Voivodship was 382.6 thousand hectares and was 4.5% smaller compared to 2022. The yields obtained from 1 hectare of basic cereals with cereal mixtures in 2023 reached a level of 51.0 dt and were 3.9% higher than the yields obtained in 2022 (nationally 45.6 dt).

As of June 1, 2023, the cattle population amounted to 110.2 thousand heads, representing 1.7% of the national cattle population (14th place among the voivodships). Compared to the same period in 2022, the cattle herd decreased by 1.2%.

The flock of sheep numbered 12.1 thousand heads and represented 4.3% (the same as the previous year) of the national flock (10th place). Relative to the same period in 2022, the sheep population decreased by 3.1%. The pig population was at 134.6 thousand heads (13th place in the country) and accounted for 1.4% of the national pig population. Compared to last year, the size of the pig herd significantly decreased – by 22.7%.

In the agricultural market in 2023, there was a 39.6% increase, compared to 2022, in the purchase of basic cereals (excluding seed grain). More wheat was purchased by 40.6%, rye by 48.1%, and barley by 26.5%.

The supply of pig livestock was lower by 46.8% over the year, while live cattle was higher by 2.0%.

Over the year, the purchase prices for wheat and rye significantly dropped – by 38.0% and 45.5%, respectively. Potatoes were paid more for by 28.4%. Live cattle was cheaper by 3.7%, and pig livestock was more expensive by 13.6%. The average purchase price for poultry was lower by 11.0%, and for milk – by 8.1%, while the price for consumer chicken eggs in purchase was higher by 31.6%.

In January 2023, 1 kg of pig livestock in purchase could buy 7.8 kg of rye, while in December, it could buy 12.5 kg.

In 2022, the Dolnośląskie Voivodship produced 9.5% of the national sold industrial production (4th place in the country). The value of sold industrial production increased by 10.3% (in constant prices) compared to the previous year. Considering the value of sold industrial production per capita, the Dolnośląskie Voivodship ranked 3rd in the country (77.5 thousand PLN).

The sold industrial production in entities with more than 9 employees in 2023 in the voivodship reached a value of 250,847.0 million PLN (in current prices) and was higher by 5.2% (in constant prices) relative to the previous year. The total value of sold industrial production was most significantly influenced by the value of sold manufacturing production, which amounted to 209,563.1 million PLN and represented 83.5% of the total sales value, and year-over-year (in constant prices) it increased by 5.2%. Along with the increase in the value of sold industrial production, there was also a rise in average employment in this sector over the year. There was also an increase in labour productivity in the industry, measured by sold production per employed person – in 2023 it amounted to 1,083.0 thousand PLN (in current prices) and was 4.8% higher (in constant prices) than the previous year.

Improvements were also noted in construction – in 2023, the sold construction production (in current prices) amounted to 26,952.8 million PLN and increased by 14.3% compared to the previous year. Labour productivity in construction, measured by the value of sold construction production per employed person in 2023, was 928.7 thousand PLN (in current prices) and was 15.1% higher than the previous year, with a 0.6% lower average employment.

In construction and assembly production, there was a 14.4% increase compared to the previous year. The improvement in results in 2023 compared to the previous year was mainly due to an increase in production in entities engaged in specialised construction activities (by 35.0%).

According to preliminary data, in the Dolnośląskie Voivodship in 2023, 19.9 thousand dwellings were put into use, which was 10.3% less than the previous year (4th place in the country).

In 2023, retail sales realised by trading and non-trading enterprises were higher by 1.3% than in 2022, while wholesale sales in trading enterprises decreased by 9.8%, and in wholesale enterprises – by 11.3%.

In 2022, the power plants in the Dolnośląskie Voivodship had a capacity of 3952.6 MW (an increase of 7.8% year-over-year), which accounted for 6.5% of the national capacity. The energy was primarily produced in professional power plants, which accounted for 67.9% of the total production (the previous year – 73.2%). In the Dolnośląskie Voivodship, the structure of energy consumption in 2022 was characterised by the highest consumption in the energy sector – 28.1%, followed by industry (27.5%) and households (15.3%).

Total household electricity consumption in our voivodship in 2022 decreased by 3.3% compared to the previous year, reaching 2499.9 GWh; on a per consumer basis in households, it decreased by 5.2% and amounted to 1845.0 kWh.

Development management

The financial results for 2022 for the local government units overall were negative, meaning that budgetary expenditures exceeded budgetary revenues.

In the Dolnośląskie Voivodship in 2022, compared to the previous year, both revenues (up by 5.4%) and expenditures (up by 15.6%) per capita for local government budgets increased. The largest portion (26.9%) of budget expenditures was allocated to education and upbringing, followed by family-related expenses (14.2%).

In 2022, nearly 62% of local government units recorded a budget deficit, while just over 38% achieved a budget surplus.

The total value of projects and the value of EU funding for projects implemented under the 2014-2020 Partnership Agreement in the Dolnośląskie Voivodship by the end of June 2023 amounted to 38,811.3 million PLN (6.4% of the projects value in Poland), of which EU funds constituted 56.0% of the total amount (21,745.4 million PLN). Per capita, the programme „Infrastructure and Environment” was characterised by the highest value – over 6 thousand PLN.

In 2022, the Dolnośląskie Voivodship had 7,493 local spatial development plans in effect (an increase of 3.1% year-over-year), which constituted 12.1% of all plans in force in Poland. The ratio of the area covered by the existing plans in the voivodship was 67.0% (an increase of 0.4 percentage points year-over-year), which was the 3rd highest result in the country.

In 2022, 96 out of 169 gminas (56.8%) in the Dolnośląskie Voivodship conducted revitalisation activities, compared to 94 gminas the previous year (55.6%). Revitalisation covered 2.1% of the voivodship's area, with the designated degraded area accounting for 10.9%.

Rozdział 1. Województwo na tle kraju

Chapter 1. Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Tablica przeglądowa

Table 1. Review table

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Dolnoślą- skie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2022 r. (stan w dniu 31 grudnia) w % Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2022 (as of 31 December) in %	0,2	0,3
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2022 r. w hm ³ Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2022 in hm ³	8971,4	362,3
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2022 r. w hm ³ Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2022 w hm ³	7842,7	224,6
Ścieki komunalne oczyszczone w ciągu roku ogółem w 2022 r. w dam ³ Municipal treated wastewater during the year in 2022 in dam ³	1360368	121967
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2022 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants of significant nuisance to air purity in 2022 in tonnes/year:		
gazowych gases	203623354	16047570
pyłowych particulates	20173	1331
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2022 r. w % Total of legal protected area in total area in 2022 in %	32,3	18,6
Lesistość w 2022 r. w % Forest cover in 2022 in %	29,7	29,9
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2023 (as of 31 December)	120	144
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2023 r. Natural increase per 1000 population in 2023	-3,6	-4,4
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2023 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in 2023	0,2	1,4
Przeciętne trwanie życia w 2022 r. (w latach) Life expectancy in 2022 (in years)		
mężczyźni males	73,4	72,9
kobiety females	81,1	80,7
Dzieci ^a w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2022/2023 Children aged 3–6 in pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2022/2023 school year	949	968
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 4 kwartale 2023 r. w % ^b Employment rate by LFS in 4th quarter 2023 in % ^b	57,1	59,6
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w 4 kwartale 2023 r. w % ^b Activity rate by LFS in 4th quarter 2023 in % ^b	58,9	61,4

a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. b Wyniki badania zostały uogólnione przy wykorzystaniu danych o ludności rezydującej Polski zamieszkałej w mieszkaniach, pochodzących z bilansów opracowanych na podstawie NSP 2021.

a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including children in units performing health care activities throughout the school year. b The survey results have been generalized using data on resident population of Poland living in households, coming from the balances compiled on the basis of the National Census 2021.

Tablica 1. Tablica przeglądowa (cd.)
Table 1. Review table (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Dolnośląskie
Stopa bezrobocia według BAEL w 4 kwartale 2023 r. w % ^a Unemployment rate by LFS in 4th quarter 2023 in % ^a	3,1	3,0
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2023 r. Registered unemployed persons per 1 job offer in 2023	19	12
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie ^b brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2023 r. w zł Average monthly gross wages and salaries ^b in enterprise sector in 2023 in PLN	7444,39	7852,43
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2023 r. w zł Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in 2023 in PLN	3270,23	3331,92
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2022 r. w zł Average monthly per capita available income in households in 2022 in PLN	2249,79	2292,76
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w 2022 r. w % At-risk-of-poverty rate after social transfers in 2022 in %	13,7	9,0
Współczynnik Giniego w 2022 r. w % Gini coefficient in 2022 in %	26,3	24,2
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2022 r. w % Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2022 in %	3,4	2,5
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2022 r. w tys. zł Social assistance benefits granted in 2022 in thousand PLN	3569295,7	237884,5
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2022 r. Children staying in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 in 2022	180,1	257,9
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2022 r. Population per out-patient health care unit in 2022	1448	1483
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2022 r.: Medical personnel per 10 thousand population in 2022: lekarze doctors pielęgniarki nurses	34,8 56,8	37,1 55,8
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2022 r. Beds in hospitals per 10 thousand population in 2022	43,5	46,3
Produkt krajowy brutto ^c (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2022 r. w zł Gross domestic product ^c (current prices) per capita in 2022 in PLN	81093	90980
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy per 10 thousand population in 2023 (as of 31 December)	1368,4	1533,1
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation per 10 thousand population in 2023 (as of 31 December)	23,4	24,7
Personel wewnętrzny w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo w 2022 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons in 2022	9,5	11,9

a Wyniki badania zostały uogólnione przy wykorzystaniu danych o ludności rezydującej w Polsce zamieszkałej w mieszkaniach, pochodzących z bilansów opracowanych na podstawie NSP 2021. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. c Wstępny szacunek.

a The survey results have been generalized using data on resident population of Poland living in households, coming from the balances compiled on the basis of the National Census 2021. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. c Preliminary estimate.

Tablica 1. Tablica przeglądowna (dok.)

Table 1. Review table (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Dolnoślą- skie
Udział przedsiębiorstw ^a rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2023 r. w % Share of profitable enterprises ^a in the total number of non-financial enterprises surveyed in 2023 in %	80,9	78,0
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach ^a niefinansowych w 2023 r. w % Cost level indicator in non-financial enterprises ^a in 2023 in %	94,6	95,0
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^a w 2023 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^a in 2023 (previous year=100; current prices)	114,0	109,0
Obsada bydła ^b na 100 ha użytków rolnych w 2023 r. w szt. Cattle density ^b per 100 ha of agricultural land in 2023 in heads	42,5	12,0
Obsada trzody chlewnej ^b na 100 ha użytków rolnych w 2023 r. w szt. Pigs density ^b per 100 ha of agricultural land in 2023 in heads	63,1	14,7
Produkcja sprzedana przemysłu ^c (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2023 r. w zł Sold production of industry ^c (current prices) per 1 average employed person in industry in 2023 in PLN	896419	1083006
Produkcja sprzedana budownictwa ^c (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2023 r. w zł Sold production of industry ^c (current prices) per 1 average employed person in construction in 2023 in PLN	989166	928703
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2023 r. Dwellings completed per 1000 population in 2023	5,9	6,9
Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2022 r. Public roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2022	101,5	107,9
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2022 r. Length of railway lines operated per 100 km ² in 2022	6,2	9,0
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2022 r. (w %) Share of renewable energy sources in production of electricity in 2022 (in %)	21,0	10,3

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. b Stan w dniu 1 czerwca. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

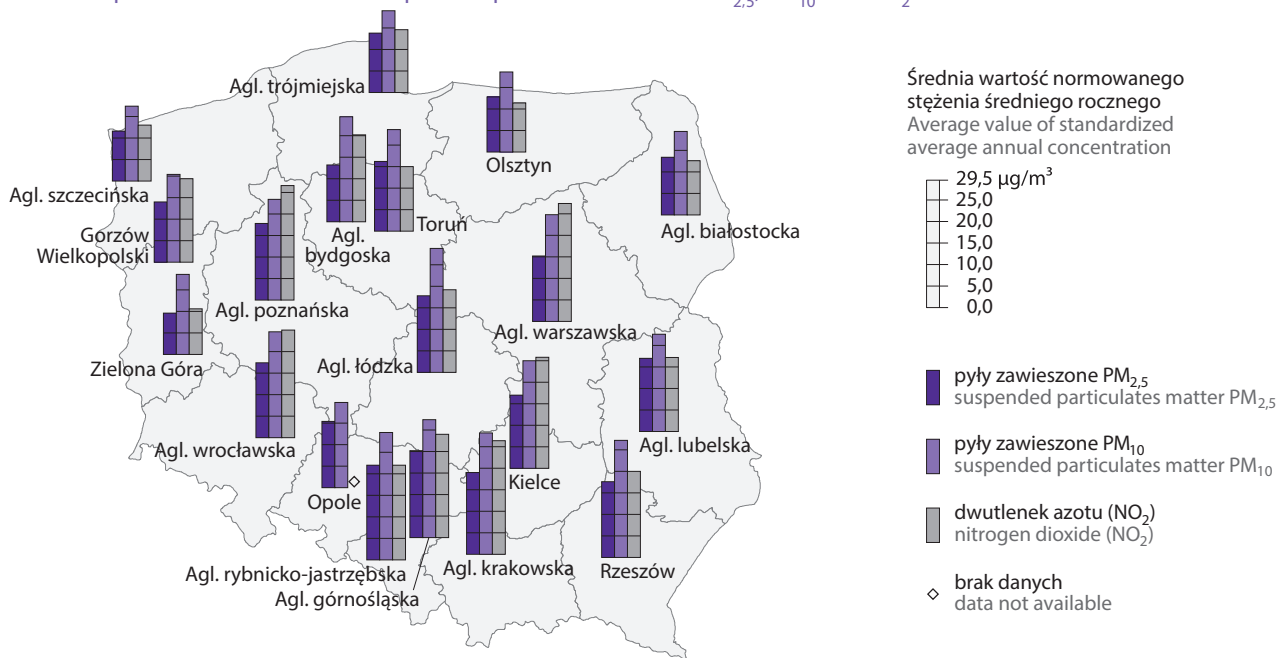
a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. b As of 1 June. c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2. Województwo na tle pozostałych województw

Chapter 2. Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ w 2022 r.

Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM_{2,5}, PM₁₀ and NO₂ in 2022

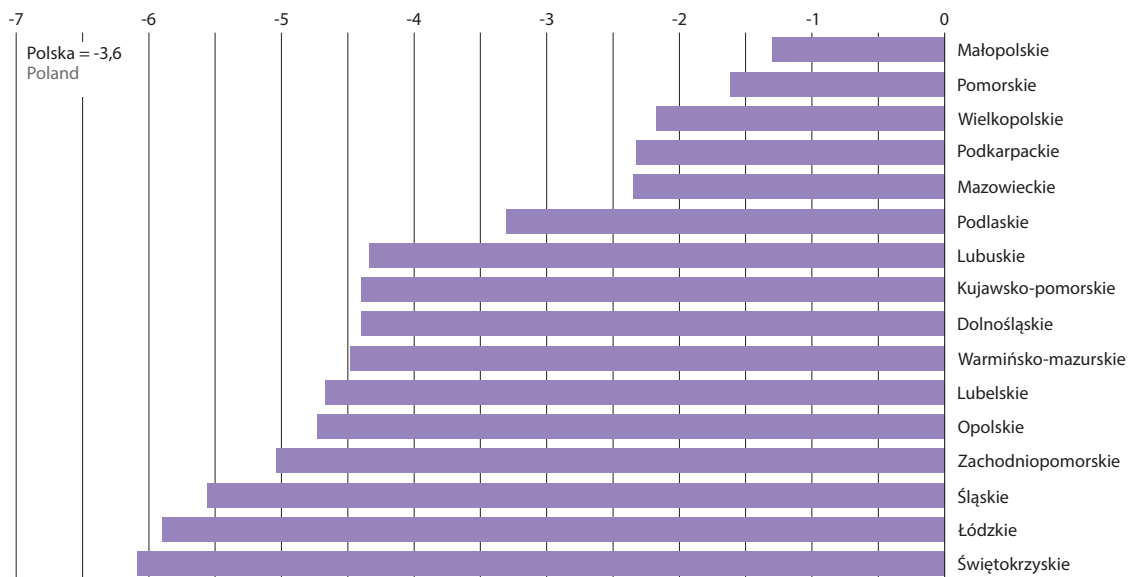

Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2022 r.

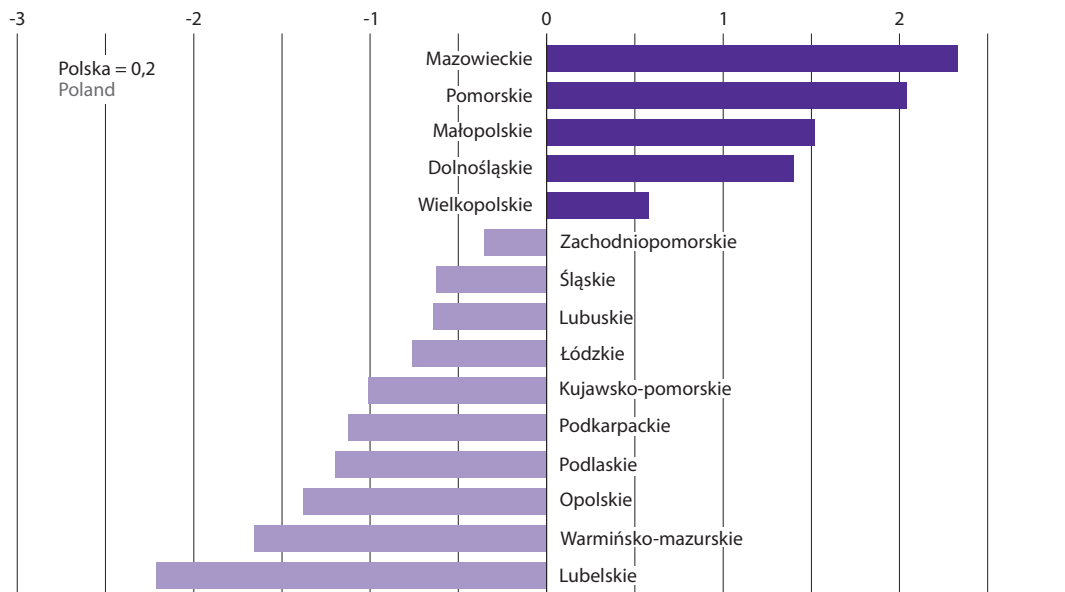
Chart 1. Municipal waste collected separately during the year in relation to total municipal waste collected in 2022

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2023 r.
 Chart 2. Natural increase per 1000 population in 2023

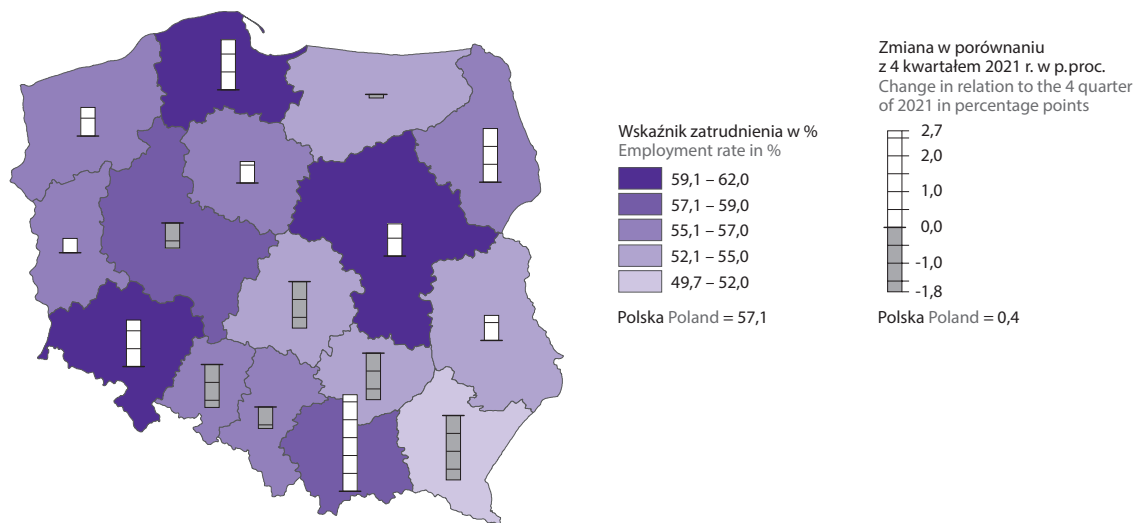
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2023 r.
 Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2023

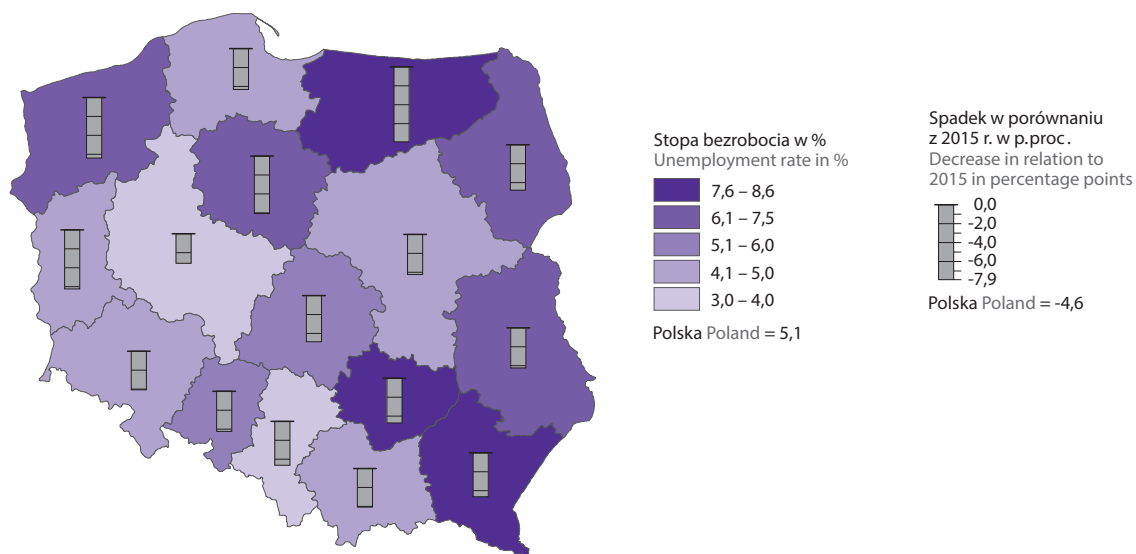
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 4 kwartale 2023 r.

Map 2. Employment rate by LFS in the 4th quarter of 2023

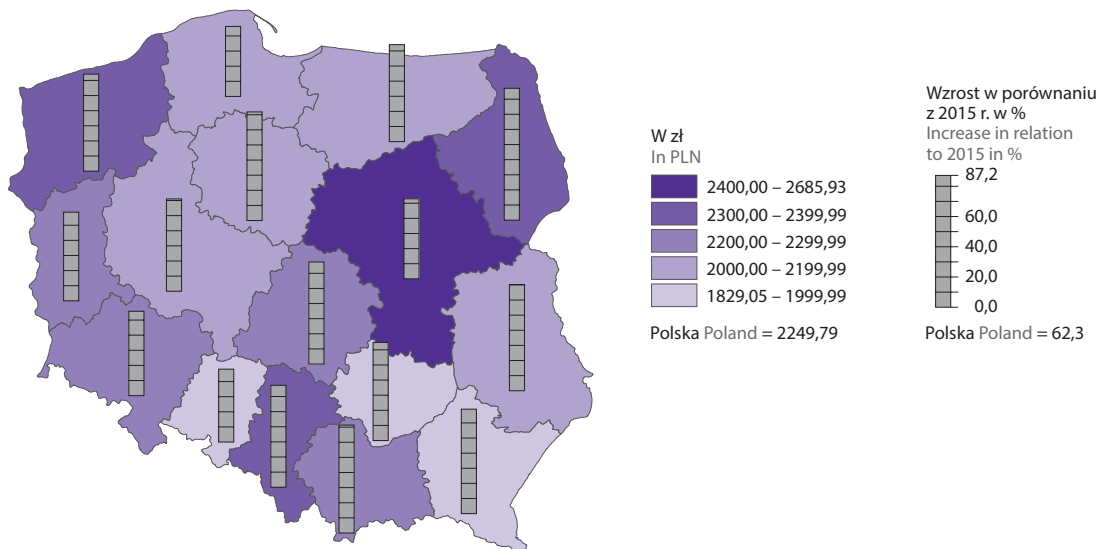

Mapa 3. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia)

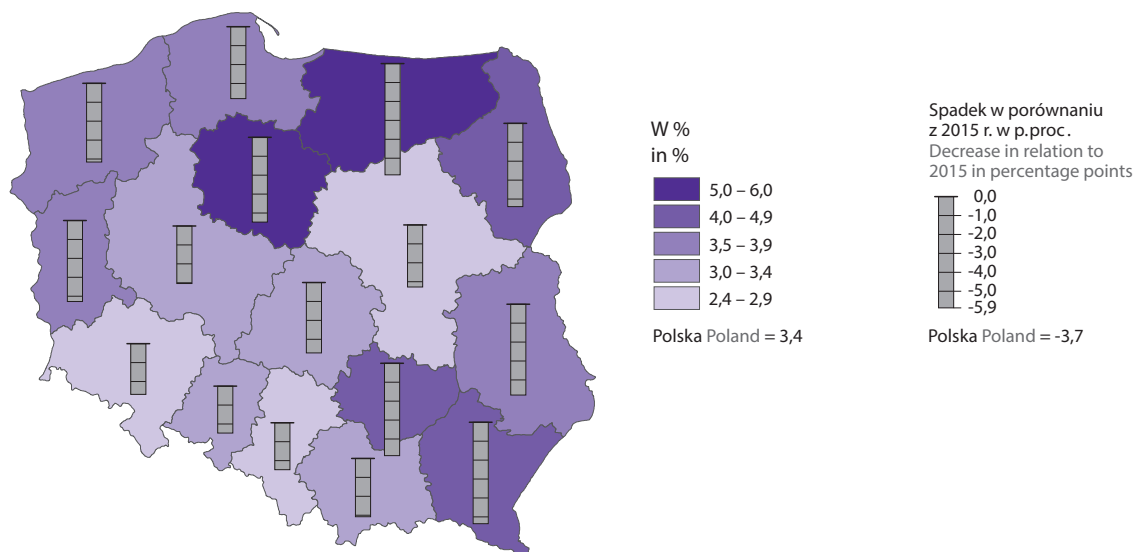
Map 3. Registered unemployment rate in 2023 (as of 31 December)

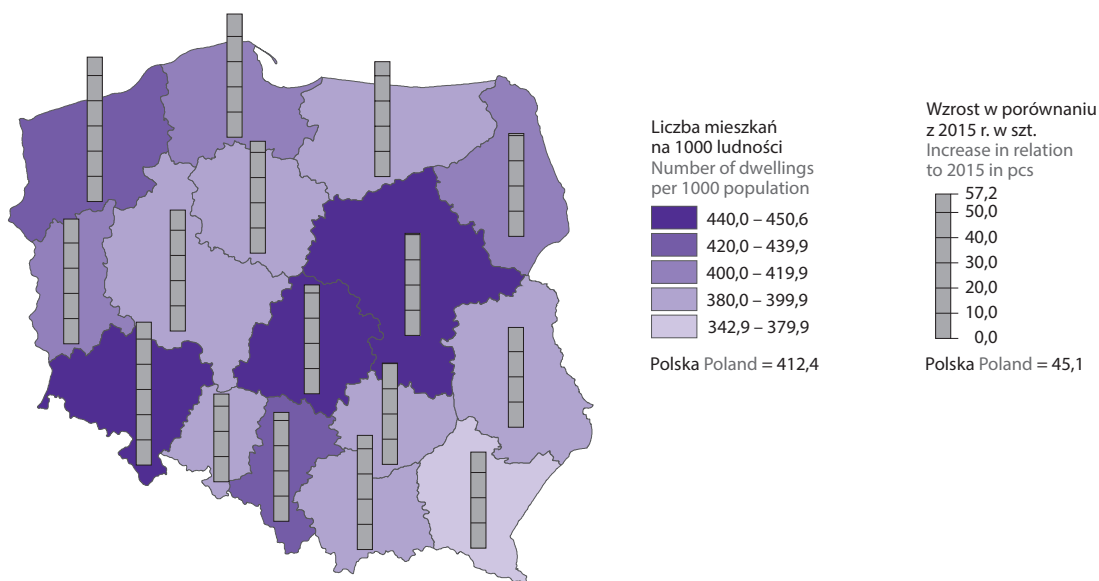
Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2022 r.
 Map 4. Average monthly per capita available income in households in 2022

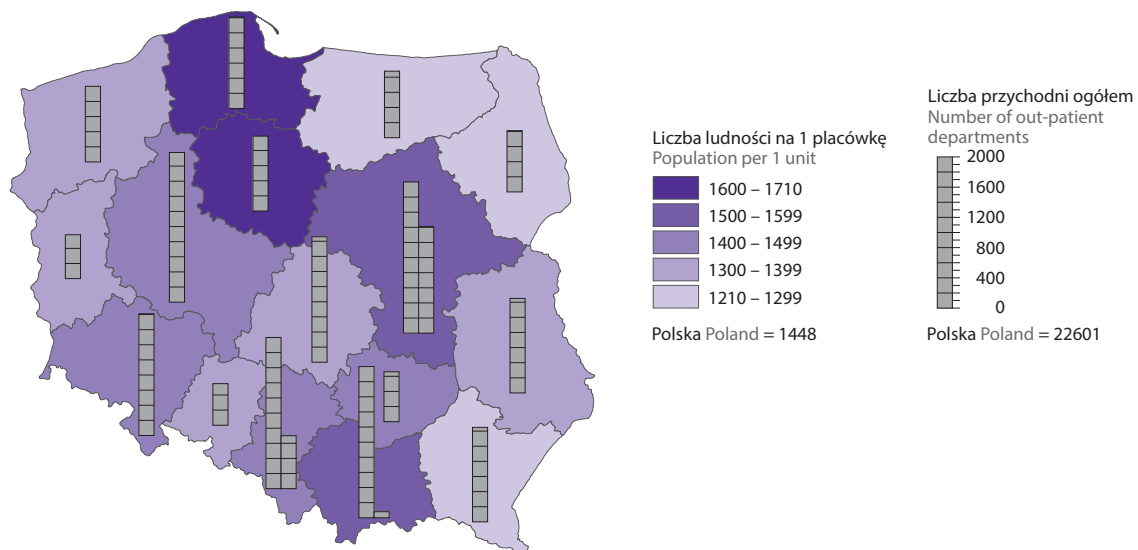
Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2022 r.
 Map 5. Social assistance beneficiaries in the total population in 2022

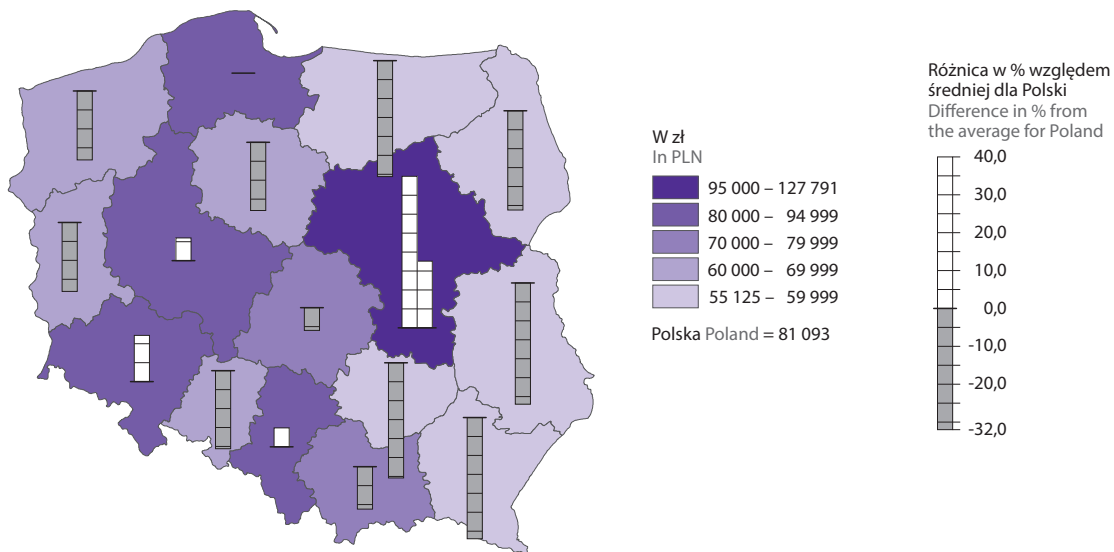
Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2022 r. (stan w dniu 31 grudnia)
 Map 6. Dwellings stocks per 1000 population in 2022 (as of 31 December)

Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2022 r. (stan w dniu 31 grudnia)
 Map 7. Out-patient health care units in 2022 (as of 31 December)

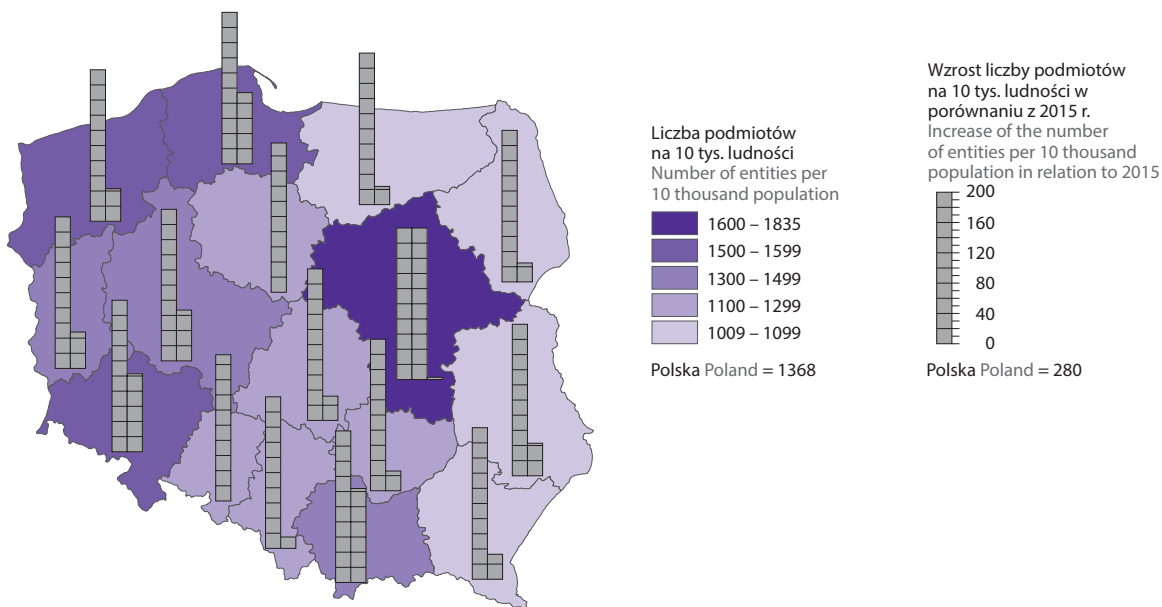

Mapa 8. Produkt krajowy brutto^a na 1 mieszkańca w 2022 r. (ceny bieżące)
 Map 8. Gross domestic product^a per capita in 2022 (current prices)

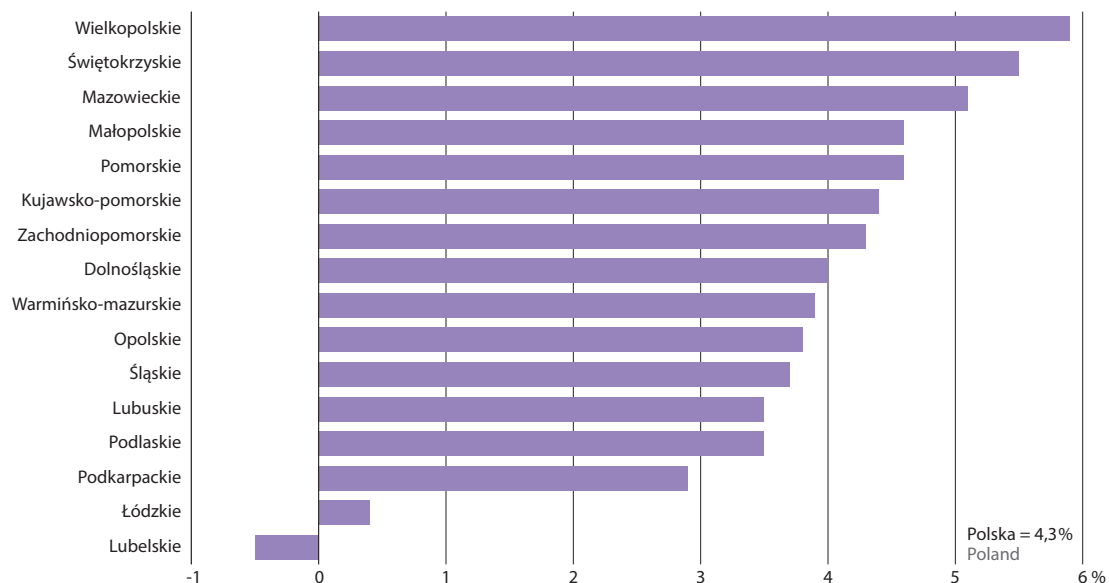

a Grupowanie metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności; wstępne szacunki.
 a Grouping by local kind-of-activity unit method; provisional estimates.

Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia)
 Map 9. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2023 (as of 31 December)

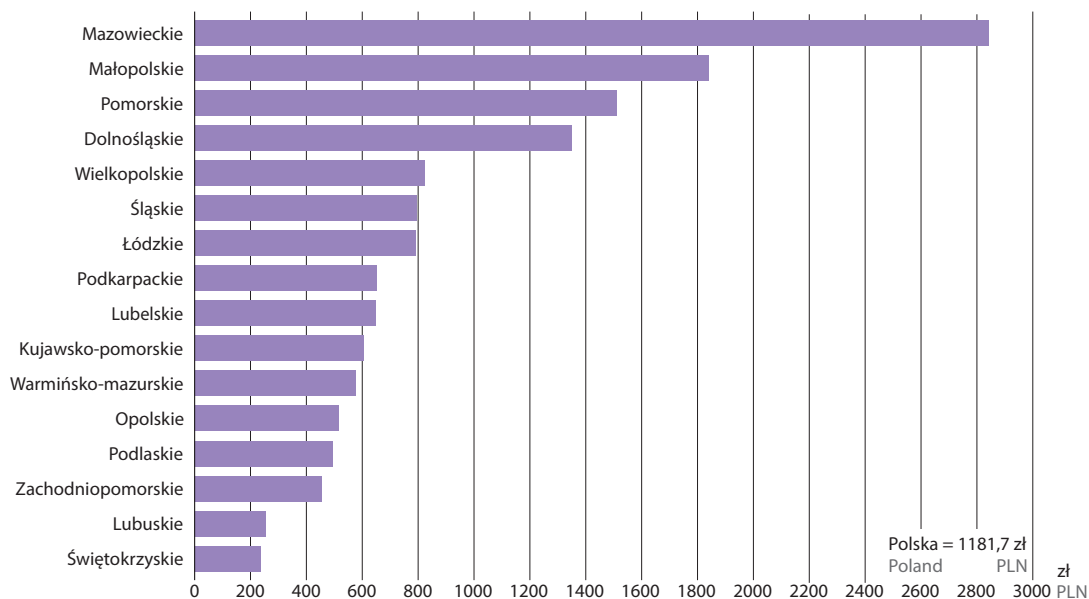

Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2023 r.
 Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2023

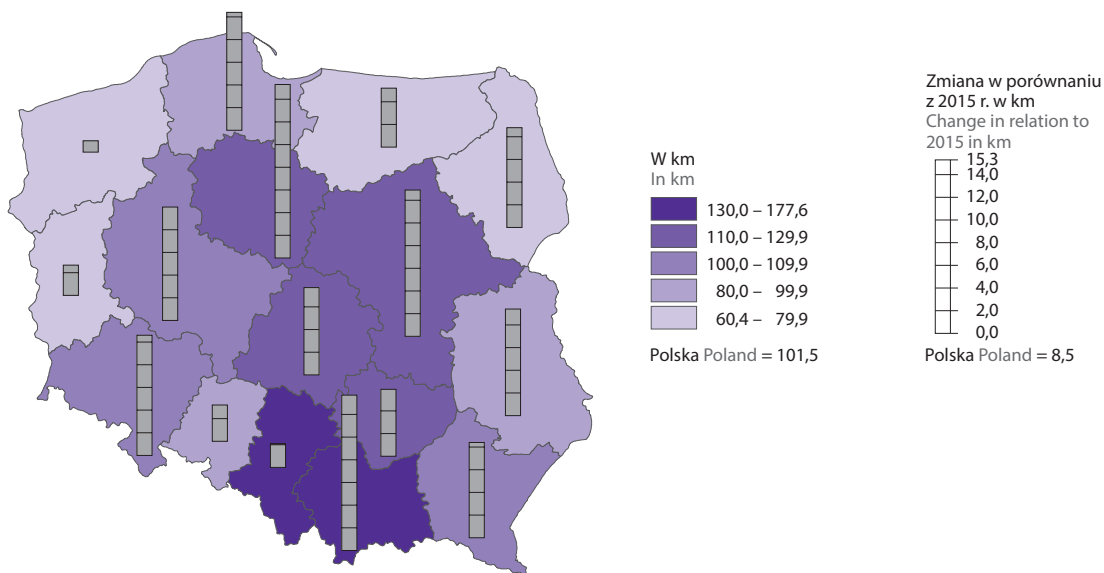

Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2022 r. (ceny bieżące)

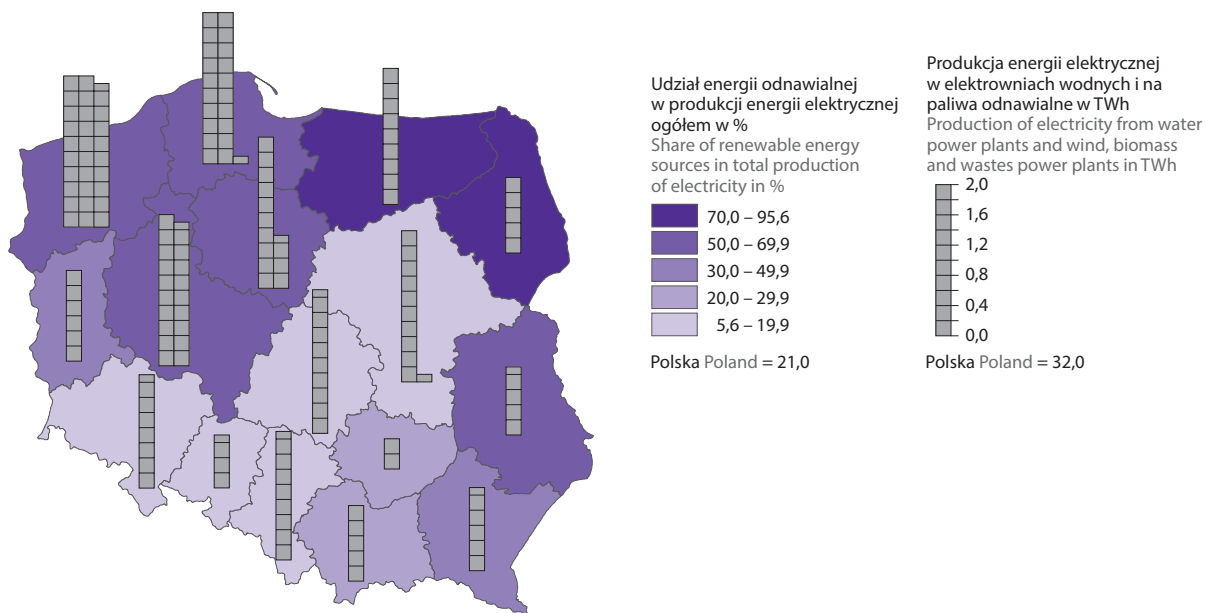
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2022 (current prices)

Mapa 10. Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2022 r.
 Map 10. Hard surface public roads per 100 km² of total area in 2022

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2022 r.
 Map 11. Energy from renewable sources in 2022

Rozdział 3. Powierzchnia i podział terytorialny województwa

Chapter 3. Area and territorial division of the voivodship

Mapa 12. Podział administracyjny województwa w 2023 r.

Stan w dniu 1 stycznia

Map 12. Administrative division of the voivodship in 2023

As of 1 January

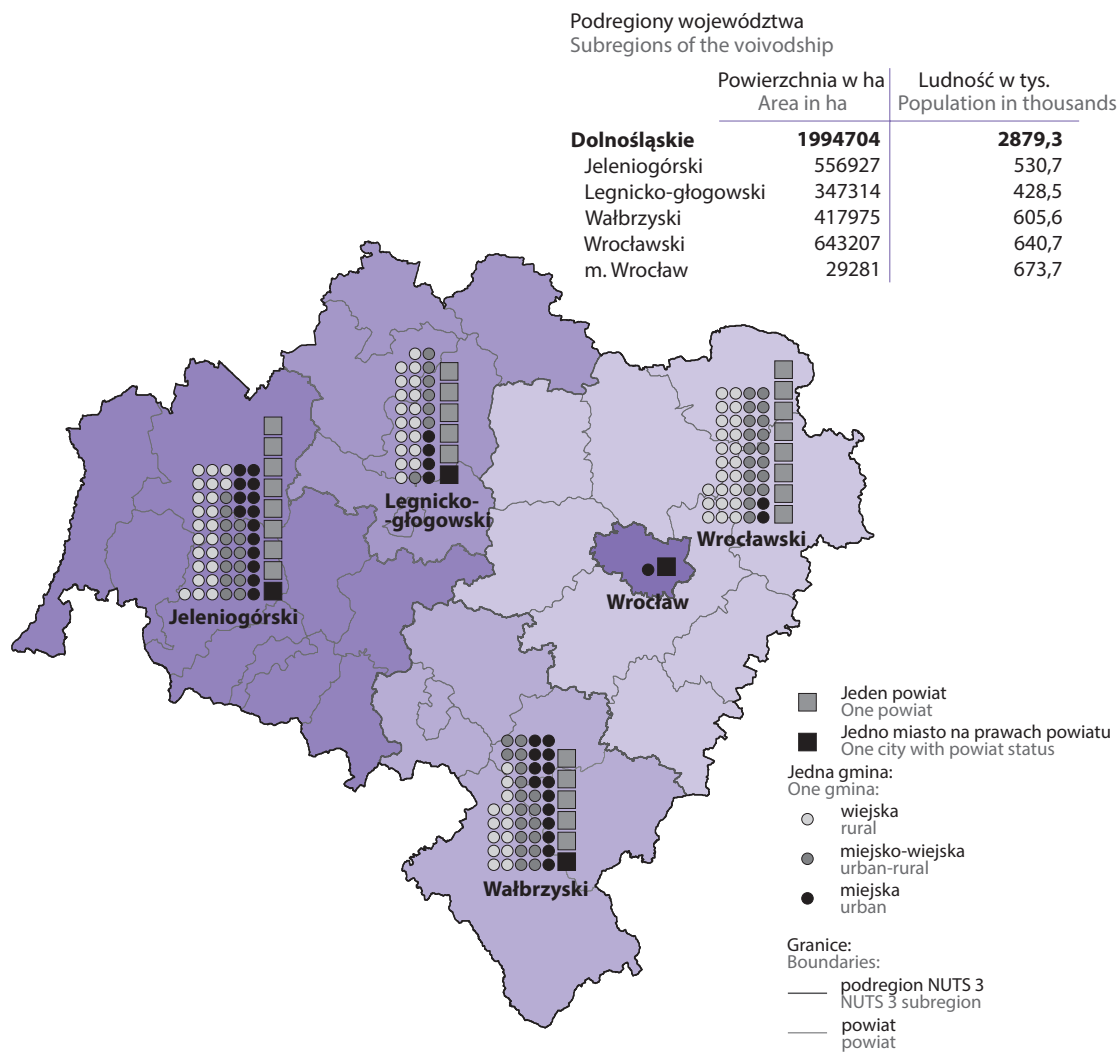
Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. województwo dolnośląskie zajmowało powierzchnię 19947 km², co stanowiło 6,4% powierzchni kraju. Na jego obszarze mieszkało 2879,3 tys. ludności, tj. 7,6% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 144 osoby (czwarta lokata w kraju). W miastach mieszkało 67,4% ludności województwa.

Mapa 13. Podział województwa dolnośląskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2023 r.

Stan w dniu 1 stycznia

Map 13. Division of Dolnośląskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2023

As of 1 January

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Powierzchnia

4.1. Area

Z ewidencji geodezyjnej prowadzonej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii wynika, że powierzchnię województwa dolnośląskiego w dużej mierze zajmują użytki rolne, a także grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. W województwie dolnośląskim w 2022 r. względem poprzedniego roku zwiększyła się powierzchnia gruntów zrekultywowanych, natomiast ograniczona została powierzchnia gruntów zagospodarowanych.

Województwo dolnośląskie jest położone w południowo-zachodniej części Polski, graniczy z 3 województwami (lubuskim i wielkopolskim od północy, opolskim od wschodu) oraz 2 państwami (Czechami od południa i Niemcami od zachodu). Zajmuje powierzchnię 1994,7 tys. hektarów, przez co jest 7. województwem pod względem powierzchni w Polsce. Powierzchnia województwa dolnośląskiego stanowi 6,4% powierzchni całego kraju.

Tablica 2. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania

Stan w dniu 1 stycznia

Table 2. Geodesic area by land use

As of 1 January

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	
	w ha in ha				Polska=100 Poland=100
Powierzchnia ogólna Total area	1994674	1994670	1994703	1994704	6,4
w tym: of which:					
Użytki rolne Agricultural land	1185316	1186124 ^a	1182651 ^a	1181474 ^a	6,3
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woodland and shrubland	625827	619652	622121	621992	6,5
Grunty pod wodami powierzchniowymi Land under surface waters	17917	18362	18418	18448	2,4
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanised areas	139111	146620 ^b	149430 ^b	150886 ^b	8,3
Nieuzytki Wasteland	12667	12419	13400	13371	2,9

a Łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”. b Łącznie z gruntami przeznaczonymi pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

a Including woodland and shrubland on agricultural land, classified in the item „Forest land as well as woodland and shrubland” until 2016. b Including areas used for the construction of public roads or railways.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

Wśród gruntów w obrębie województwa, największy odsetek stanowią użytki rolne (59,2%), grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione (31,2%), natomiast grunty zabudowane i zurbanizowane – (7,6%). Zdecydowanie mniejszą powierzchnię, a także udział w powierzchni ogólnej mają grunty pod wodami (0,9%) i nieużytki (0,7%). Powierzchnia ogólna województwa dolnośląskiego zwiększyła się zarówno w porównaniu z poprzednim rokiem, jak i 2015 r. odpowiednio o 1 ha i 30 ha. Biorąc pod uwagę kierunki wykorzystania powierzchni województwa dolnośląskiego w relacji do 2022 r. zwiększyła się powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 1,0%) oraz pod wodami powierzchniowymi (o 0,2%), natomiast zmniejszył się areał nieużytków (o 0,2%) oraz użytków rolnych (o 0,1%).

Grunty zdegradowane – grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

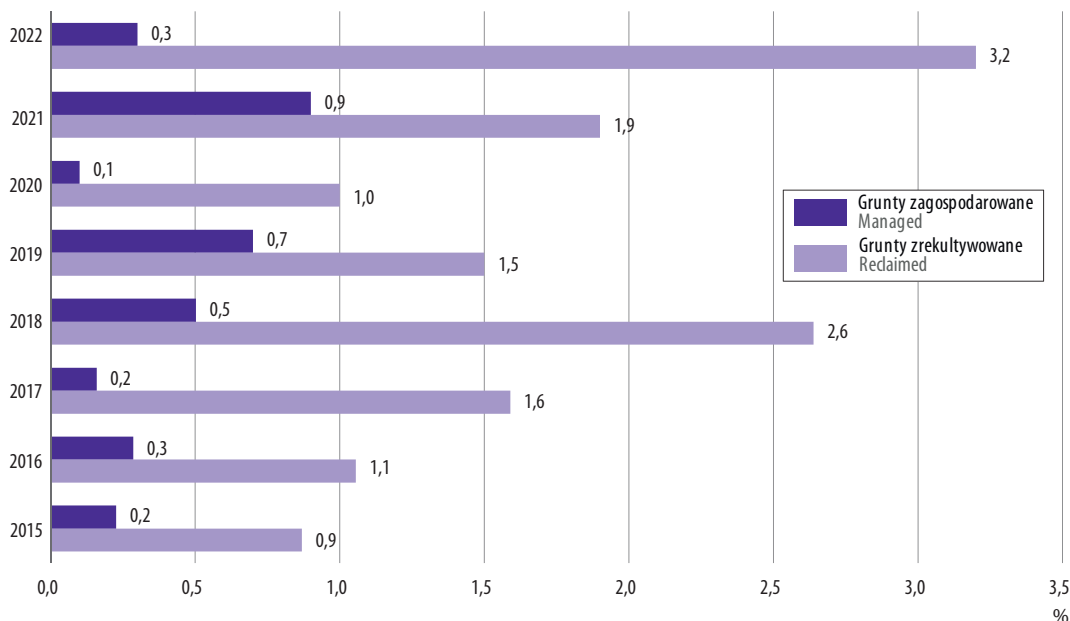
Grunty zdewastowane – grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów – nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolniczemu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych w województwie dolnośląskim w 2022 r. wynosiła 6339 ha, z czego grunty zdewastowane zajmowały powierzchnię 4196 ha (66,2%), a zdegradowane – 2143 ha (33,8%). Grunty zrehabilitowane miały powierzchnię 200 ha (tj. 3,2% powierzchni zdewastowanych i zdegradowanych). Powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych stanowiła 0,3% powierzchni ogólnej województwa. W dolnośląskim grunty wymagające rekultywacji stanowiły 10,2% powierzchni tego rodzaju gruntów w kraju, z czego grunty zdewastowane – 7,7%, a zdegradowane – 27,4%. W porównaniu z 2015 r. powierzchnia gruntów zrehabilitowanych wzrosła o 189,9% (dla porównania w kraju odnotowano wzrost o 78,1%). W województwie dolnośląskim areał gruntów zagospodarowanych w 2015 r. wynosił 18 ha, w 2021 r. – 58 ha, a w 2022 r. – 16 ha.

Wykres 6. Grunty zrehabilitowane i zagospodarowane w ciągu roku

Chart 6. Land reclaimed and managed during the year

4.2. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.2. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

W 2022 r. województwie dolnośląskim w relacji do roku poprzedniego zanotowano wzrost zużycia wody na potrzeby przemysłu oraz rybactwa oraz niewielki spadek zużycia wody w gospodarstwach domowych.

Liczba komunalnych oczyszczalni ścieków w porównaniu z rokiem poprzednim pozostała na niezmiennym poziomie natomiast udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków uległ zwiększeniu.

W 2022 r. **zużycie wody** ogółem w województwie dolnośląskim wyniosło 362,3 hm³ (wzrost o 4,5% w porównaniu z 2021 r. oraz spadek o 8,2% względem 2015 r.).

Rozkład zużycia wody w poszczególnych sektorach gospodarki kształtował się w województwie następująco: 30,1% wody dla przemysłu, 27,5% gospodarstwa domowe, 33,0% do napełniania i uzupełniania stawów rybnych.

Na potrzeby przemysłu zużyto 109,0 hm³ wody, tj. więcej w porównaniu z 2021 r. o 11,5% i o 20,2% w relacji do 2015 r. Z kolei na potrzeby napełniania i uzupełniania stawów rybnych zużyto 119,4 hm³ wody i był to wzrost o 0,9% w porównaniu z 2021 r.

Zużycie wody w województwie dolnośląskim stanowiło 4,0% całkowitego zużycia wody w Polsce (przed rokiem 3,9%). Zużycie wody na potrzeby rybactwa w województwie stanowiło 14,3% zużycia w kraju (o 0,2 p.proc. więcej niż w 2021 r., natomiast zużycie wody na potrzeby przemysłu stanowiło 1,7% ogólnego zużycia w kraju (więcej o 0,2 p.proc. w relacji do 2021 r.).

W 2022 r. zużycie wody w gospodarstwach domowych wyniosło 99,5 hm³, było niewiele większe w odniesieniu do poprzedniego roku (wzrost o 0,5%), ale jednocześnie o 6,9% większe niż w 2015 r.

Pobór wód podziemnych i powierzchniowych na potrzeby przemysłu w województwie dolnośląskim w 2022 r. osiągnął wartość 84,9 hm³, pobór był większy niż w 2021 r. o 6,3%.

Tablica 3. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 3. Water consumption of water by needs during the year

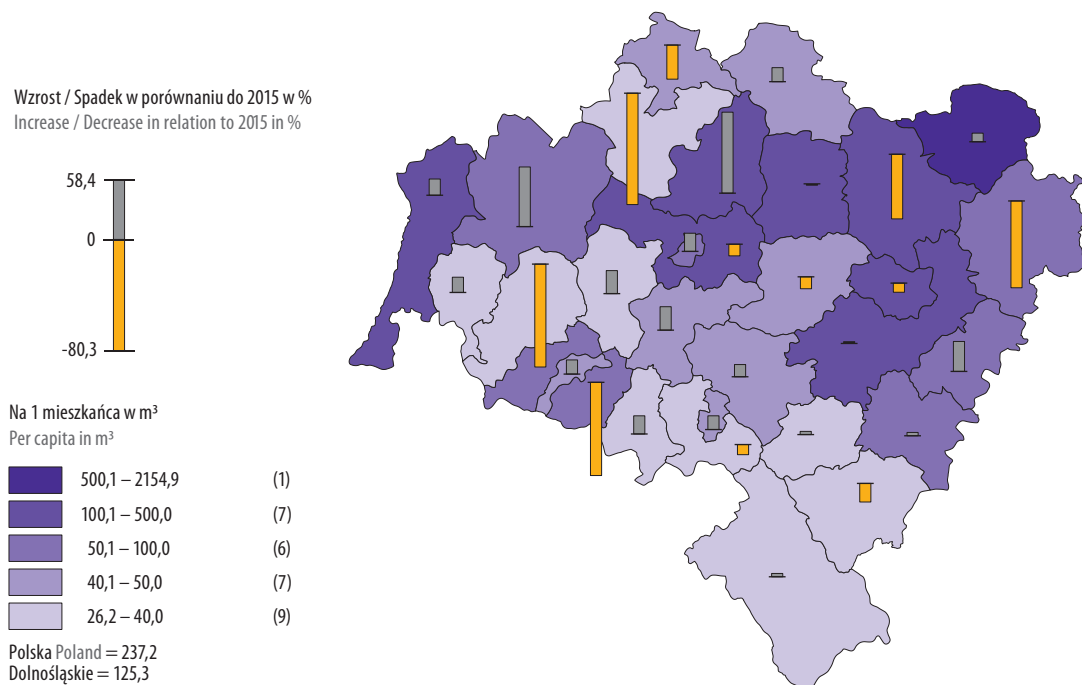
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	
	w hm ³ in hm ³				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem^a Total^a	394,7	330,4	346,7	362,3	4,0
w tym: of which:					
Przemysł Industry	90,7	85,2	97,8	109,0	1,7
Rybactwo ^b Fishing ^b	180,8	116,9	118,3	119,4	14,3
Gospodarstwa domowe Households	93,1	99,4	99,0	99,5	7,7

a Do 2018 r. łącznie z nawodnieniami w rolnictwie i leśnictwie. b Napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych.

a Until 2018, Includes irrigation in agriculture and forestry. b Filling and completing fish ponds.

Mapa 14. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2022 r.

Mapa 14. Water consumption for needs of the national economy and population in 2022

W 2022 r. przeciętne zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiło – 125,3 m³ (w 2015 r. – 135,8 m³), dla porównania w kraju stanowiło – 237,2 m³ (261,6 m³). Najwyższe zużycie wody w m³ w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w powiecie milickim (2154,9 m³), kolejno w powiatach lubińskim (407,0 m³) oraz zgorzeleckim (307,8 m³). W porównaniu z 2015 r. odnotowano odpowiednio wzrost o 6,2%, o 58,4% oraz o 11,7%. Najmniejsze zużycie wody w m³ w przeliczeniu na 1 mieszkańca wystąpiło w powiatach: lwóweckim (26,2 m³), wałbrzyskim (29,0 m³) oraz kamiennogórskim (33,6 m³).

Jako **ścieki wymagające oczyszczenia** przyjęto ścieki odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód lub do ziemi albo do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i chłodniczymi), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

W 2022 r. w województwie dolnośląskim działa 295 oczyszczalni ścieków (stanowiąc 7,2% obiektów w kraju), z czego 65 (7,5%) to oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów. W relacji do roku poprzedniego liczba oczyszczalni ścieków, w tym z podwyższonym usuwaniem biogenów pozostała na niezmiennym poziomie. W 2015 r. w województwie funkcjonowało 296 oczyszczalni ścieków, w tym 66 z podwyższonym usuwaniem biogenów. W 2022 r. przepustowość oczyszczalni wynosiła 1097,5 tys. m³/dobę i w relacji do 2021 r. pozostała na niezmiennym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2015 r. została ograniczona – o 5,7%. Przepustowość oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów wyniosła 588,4 tys. m³/dobę, tj. o 0,8% więcej w porównaniu z 2021 r. oraz o 2,2% mniej niż w 2015 r.

Tablica 4. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
 Table 4. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

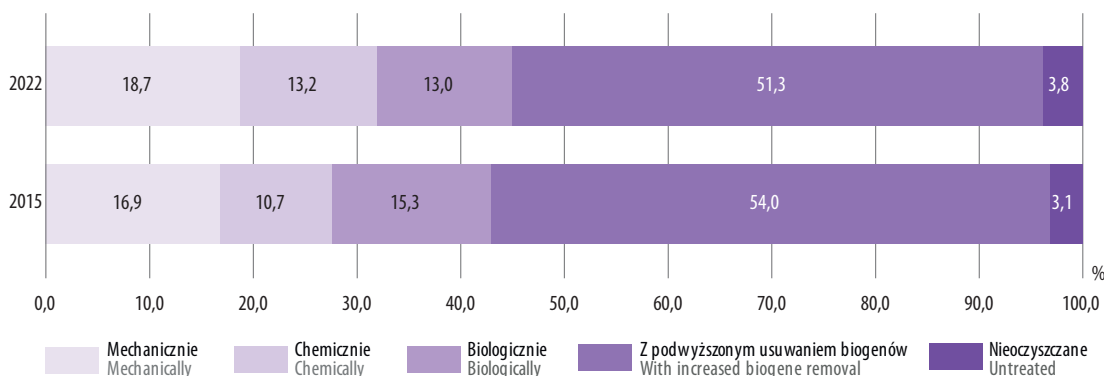
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	296	295	295	295
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Municipal wastewater during the year in dam ³	107369,8	117682,0	120352,7	122026,6
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	89410*	82628*	94333*	102582
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	79,7	82,2	82,4	82,7

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
 a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

W województwie dolnośląskim w 2022 r. odprowadzono 122,0 hm³ ścieków komunalnych oraz 102,6 hm³ ścieków przemysłowych. W przypadku ścieków komunalnych był to wzrost o 1,4% w relacji do 2021 r. oraz o 13,7% w porównaniu z 2015 r. Ilość wytworzonych ścieków przemysłowych w 2021 r. była większa w odniesieniu do roku poprzedniego o 8,7%, a względem 2015 r. o 14,7%. Spośród ścieków przemysłowych i komunalnych w 2022 r. zostało oczyszczonych 186,2 hm³ ścieków, z czego ponad połowa w oczyszczalniach typu biologicznego.

Oczyszczalnia ścieków – zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Wykres 7. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
 Chart 7. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

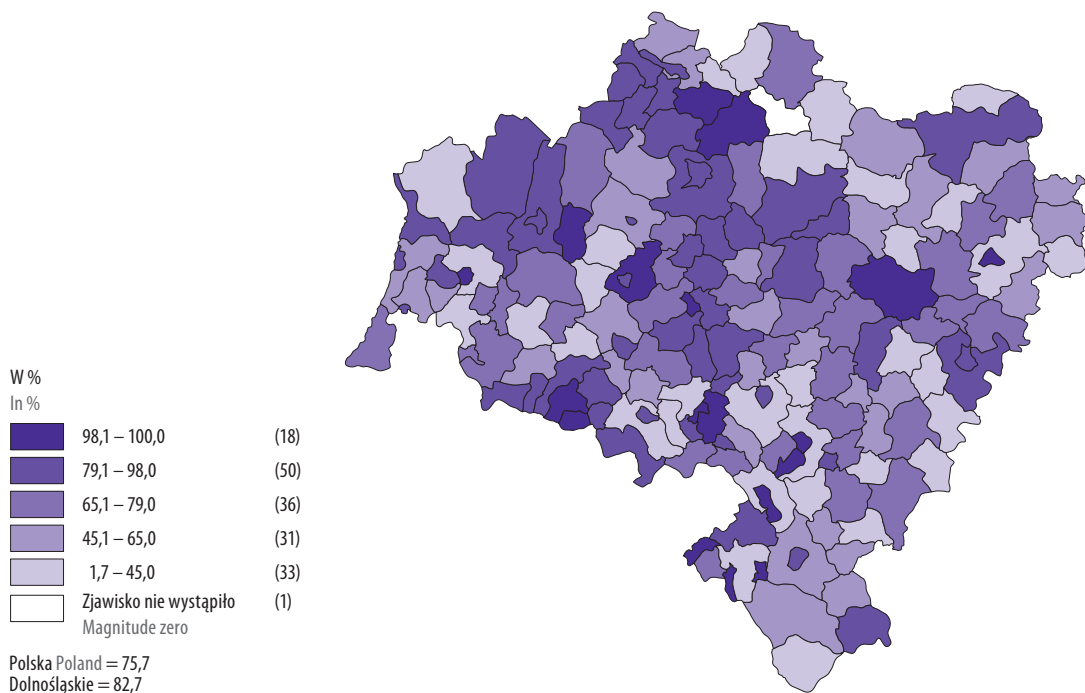

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

W województwie dolnośląskim udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł z 79,7% w 2015 r. do 82,7% w 2022 r., przy czym w miastach wzrósł odpowiednio z 95,6% do 96,4%, zaś na wsiach z 44,1% do 54,2%. Natomiast w kraju w relacji do 2015 r. odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków zwiększył się o 3,0 p.proc., przy czym zwiększył się zarówno w miastach o 0,4 p.proc., jak i na terenach wiejskich się o 7,6 p.proc.

Największy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków odnotowano w 2022 r. w województwach pomorskim (84,6%), zachodniopomorskim (84,5%) oraz śląskim (83,1%), zaś najmniejszy w województwach lubelskim (58,6%), małopolskim (67,9%) i świętokrzyskim (68,2%). Województwo dolnośląskie zajęło 4. lokatę w kraju (82,7%).

Mapa 15. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2022 r.
Map 15. Population connected to wastewater treatment plants in 2022

Biorąc pod uwagę poszczególne powiaty województwa dolnośląskiego najwyższy wskaźnik ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (wynoszący co najmniej 95%) odnotowano w trzech miastach na prawach powiatu: Wałbrzychu – 100,0%, Wrocławiu – 98,3% oraz Legnicy – 97,8%. Do powiatów o najniższym odsetku ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków należały: górowski – 47,8%, trzebnicki – 48,0% oraz ząbkowicki – 58,6%.

4.3. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.3. Pollution and protection of air

W porównaniu z rokiem poprzednim emisja zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych w formie gazowej wzrosła, natomiast emisja zanieczyszczeń pyłowych została ograniczona. Wśród zanieczyszczeń gazowych największy udział stanowiły zanieczyszczenia dwutlenkiem węgla, a wśród zanieczyszczeń pyłowych zanieczyszczenia powstałe ze spalania paliw.

Przez zanieczyszczanie powietrza rozumie się wprowadzanie przez człowieka, bezpośrednio lub pośrednio, do powietrza: substancji stałych, ciekłych lub gazowych w takich ilościach, które mogą zagrażać zdrowiu człowieka, ujemnie wpływać na klimat, przyrodę żywą, glebę lub wodę, a także spowodować inne szkody w środowisku.

W 2022 r. w województwie dolnośląskim wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych wyniosła 16047,6 tys. ton, a zanieczyszczeń pyłowych – 1,3 tys. ton. Spośród zanieczyszczeń gazowych, dominujący udział (w 2022 r. – 99,8%) miały zanieczyszczenia dwutlenkiem węgla. Do atmosfery również były emitowane m.in. związki dwutlenku siarki, tlenki azotu, tlenek węgla oraz śladowe ilości metanu. Wielkość zanieczyszczeń gazowych w województwie dolnośląskim zwiększyła się w porównaniu do 2021 r. o 6,2%, a w relacji z rokiem 2015 r. – o 25,0%.

Tablica 5. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 5. Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	
	tys. ton/rok thousand of tonnes/year				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gases pollutions					
Ogółem Total	12834,2	10326,5	15105,8	16047,6	7,9
w tym : of which:					
Dwutlenek siarki Sulphur dioxide	22,6	8,9	10,1	10,2	6,3
Metan Methane	0,1	0,3	0,0	0,1	0,0
Tlenki azotu Nitrogen oxides	12,9	9,5	12,3	12,4	7,5
Tlenek węgla Carbon monoxide	7,4	3,9	4,9	6,0	2,4
Dwutlenek węgla Carbon dioxide	12789,4	10302,1	15076,0	16016,9	7,9
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulates pollutions					
Ogółem Total	2,8	1,3	1,4	1,3	6,6
w tym: of which:					
Ze spalania paliw Fuel combustion	1,8	0,6	0,7	0,6	5,9
Niezorganizowana Non-organised	0,3	0,3	0,4	0,3	26,4

Wśród zanieczyszczeń pyłowych, największy udział (47,8%) stanowiły zanieczyszczenia powstałe ze spalania paliw. Ilość zanieczyszczeń pyłowych w województwie dolnośląskim zmniejszyła się w relacji do 2021 r. o 5,1%, a w porównaniu z rokiem 2015 została ograniczona o ponad połowę (o 52,5%).

Udział zanieczyszczeń gazowych emitowanych łącznie w województwie dolnośląskim wyniósł 7,9% emisji zanieczyszczeń w Polsce (w 2021 r. – 7,2%, a w 2015 r. – 6,1%).

Udział zanieczyszczeń pyłowych emitowanych łącznie w województwie dolnośląskim wyniósł 6,6% emisji zanieczyszczeń w Polsce (zarówno w 2021 r., jak i 2015 r. po – 6,3%).

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych – ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

W 2022 r. w województwie dolnośląskim działało 135 (w 2021 r. – 130) zakładów szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza, 67 zakładów było wyposażonych w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych i 24 zakładów posiadających urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych.

W urządzeniach oczyszczających zatrzymano i zneutralizowano 780,7 tys. ton zanieczyszczeń gazowych a stopień redukcji zanieczyszczeń gazowych osiągnął wartość najwyższą w kraju – 96,2% (dla porównania w Polsce – 75,7%).

W 2022 r. wskaźnik redukcji zanieczyszczeń pyłowych w zakładach szczególnie uciążliwych zarówno w województwie, jak i w kraju wyniósł 99,9%. Tylko w województwach łódzkim i opolskim wskaźnik ten przyjął wartości po 100%.

W 2022 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zanotowano więcej – o 5,8% zanieczyszczeń pyłowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń.

4.4. Ochrona przyrody. Lasy

4.4. Nature protection. Forests

Wśród obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w województwie dolnośląskim w 2022 r. największą powierzchnię miały parki krajobrazowe. Powierzchnia gruntów leśnych zmniejszyła się w porównaniu z 2021 r.

Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione w 2022 r. w województwie dolnośląskim zajmowały powierzchnię 371,3 tys. ha, co stanowiło 18,6% powierzchni województwa. Wśród tych obszarów w obrębie województwa największą powierzchnię miały parki krajobrazowe – 206,3 tys. ha (55,6% obszarów prawnie chronionych) oraz obszary chronionego krajobrazu – 139,0 tys. ha (37,4%). Na obszarze województwa dolnośląskiego występowały również parki narodowe – 12,3 tys. ha (3,3%), rezerваты przyrody – 10,7 tys. ha (2,9%), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 9,1 tys. ha (2,4%) oraz użytki ekologiczne – 5,4 tys. ha (1,4%). W obrębie województwa znajdowały się 2642 pomniki przyrody.

Park narodowy – obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody – obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy – obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu – tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

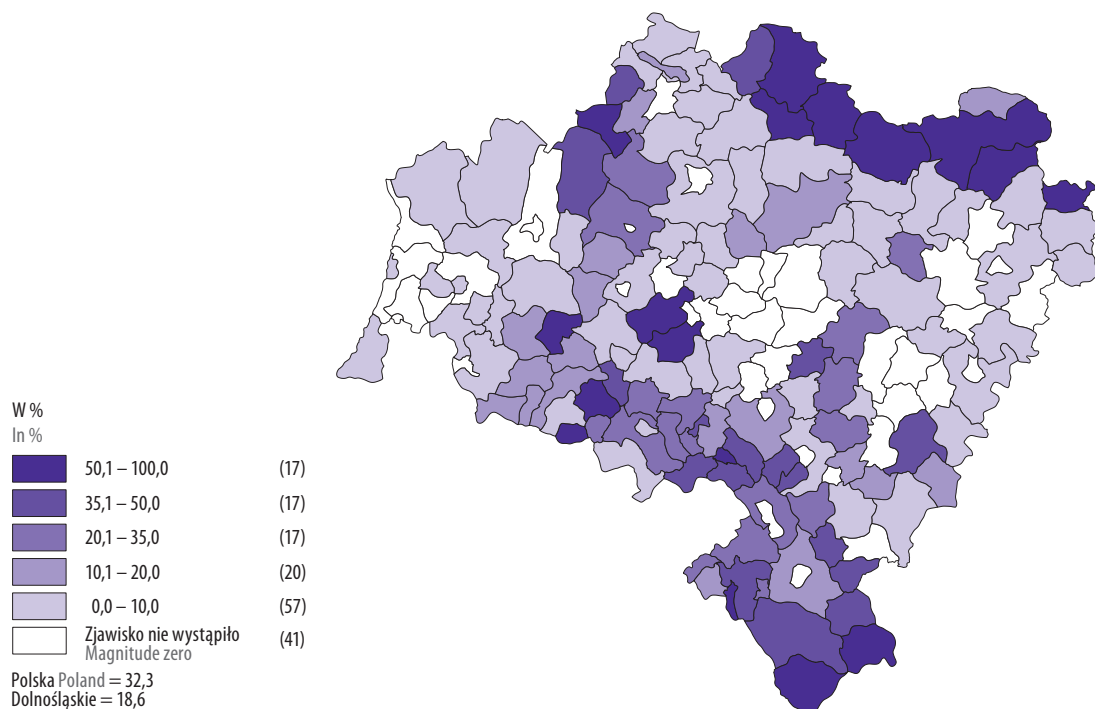
Obszary Natura 2000 – obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

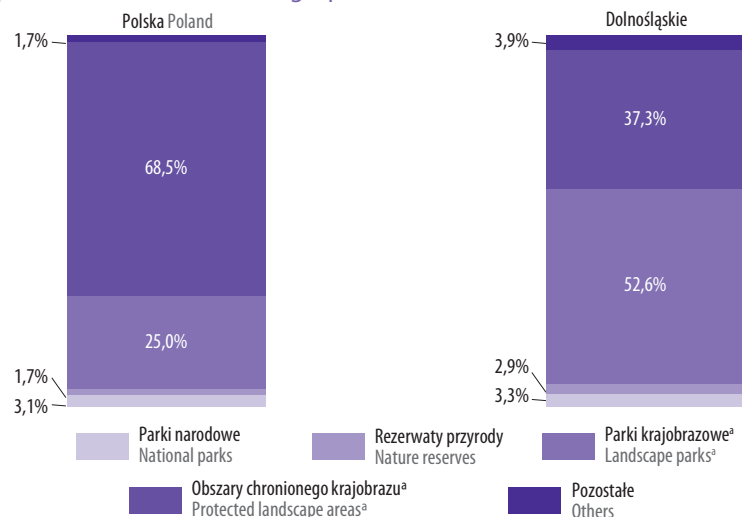
W Polsce największy udział wśród obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych stanowiły obszary chronionego krajobrazu – 7026,1 tys. ha, w tym 2,0% znajdowało się w obrębie województwa dolnośląskiego. Parki krajobrazowe zajmowały powierzchnię 2613,5 tys. ha, w tym 7,9% to parki z województwa dolnośląskiego. Z pozostałych obiektów w Polsce powierzchnię 315,2 tys. ha zajmowały parki narodowe (w obrębie województwa dolnośląskiego 3,9% powierzchni), rezerваты przyrody – 171,3 tys. ha (w tym 6,2% w dolnośląskim), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 117,1 tys. ha (w tym 7,8% w obrębie województwa dolnośląskiego) oraz użytki ekologiczne – 56,1 tys. ha (w tym 9,6% w dolnośląskim). Powierzchnia obszarów chronionych w województwie dolnośląskim w 2022 r. stanowiła 3,7% ogólnej powierzchni chronionej w Polsce (tak jak w 2021 r., w 2015 r. – 3,6%).

Mapa 16. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2022 r.

Map 16. Area of special nature value under legal protection in 2022

Wykres 8. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2022 r.
 Chart 8. Area of special nature value under legal protection in 2022

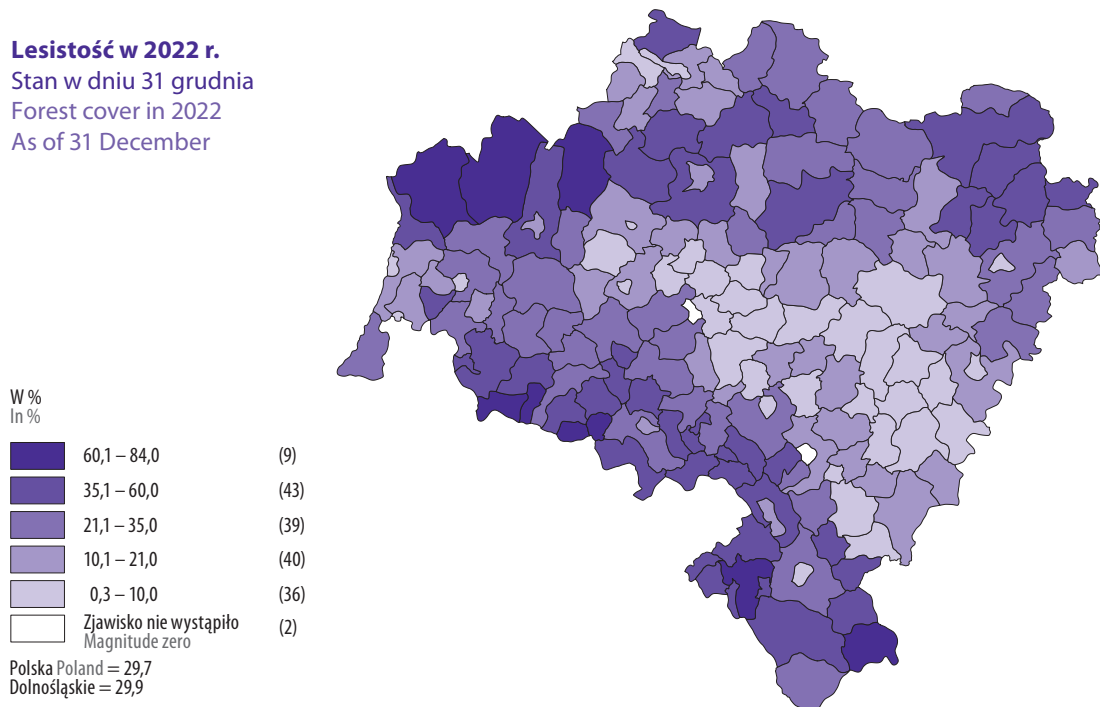

^a Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody (stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych) położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.
^a Excluding nature reserves and other forms of nature protection (documentation sites, ecological areas, landscape-nature complexes) situated in the area of landscape parks and protected landscape areas.

Powierzchnia gruntów leśnych w województwie dolnośląskim w 2022 r. wynosiła 622,1 tys. ha i było to o 2,6 tys. ha więcej w stosunku do roku poprzedniego (619,5 tys. ha) oraz o 3,7 tys. ha mniej niż w 2015 r. (625,8 tys. ha). W 2022 r. udział powierzchni gruntów leśnych w województwie dolnośląskim stanowił 31,2% powierzchni województwa (w 2021 r. – 31,1%, w 2015 r. – 31,4%) oraz 2,0% powierzchni kraju (analogicznie w 2021 r. i 2015 r.).

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni danego obszaru (kraju, województwa, powiatu, gminy).

Mapa 17. Lesistość w 2022 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
 Map 17. Forest cover in 2022
 As of 31 December

4.5. Odpady przemysłowe i komunalne

4.5. Industrial and municipal waste

W 2022 r. w województwie dolnośląskim ilość odpadów komunalnych zebranych selektywnie była ponad 2 razy większa niż w 2015 r. Powierzchnia i liczba dzikich wysypisk w obrębie województwa w porównaniu z 2015 r. uległa zwiększeniu, natomiast powierzchnia i liczba składowisk odpadów się zmniejszyła.

W 2022 r. w województwie dolnośląskim zostało wytworzonych 35,9 mln ton odpadów przemysłowych (wzrost o 2,5% r/r i o 1,2% w relacji do 2015 r.), natomiast 688,2 mln ton było składowanych w obiektach własnych przedsiębiorstw przemysłowych (niemal tyle samo co rok wcześniej oraz wzrost o 9,1% w porównaniu z 2015 r.).

Odpady przemysłowe wytworzone w województwie dolnośląskim stanowiły 31,2% odpadów wytworzonych w kraju, zaś odpady składowane stanowiły 37,6% krajowych składowanych odpadów przemysłowych. W 2022 r. 665,4 tys. ton odpadów przemysłowych zostało poddanych unieszkodliwieniu, zaś 1178,5 tys. ton zostało poddanych odzyskowi.

Tablica 6. Odpady przemysłowe
Table 6. Industrial waste

Wyszczególnienie Specification	2015		2020	2021	2022	
	w tys. ton in thousand tonnes	w od- setkach (Polska = 100) in percent (Poland = 100)	w tys. ton in thousand tonnes		w od- setkach (Polska = 100) in percent (Poland = 100)	
Odpady wytworzone (w ciągu roku) – ogółem Waste generated (during the year) – total	35462,7	27,1	33315,1	35015,0	35894,7	31,2
w tym: of which:						
unieszkodliwione we własnym zakresie conditioned by waste producer on site	302,1	1,1	645,1	710,9	665,4	2,8
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	33687,6	45,5	31301,0	32521,4	33667,3	51,2
magazynowane czasowo temporarily stored	473,6	26,0	210,2	302,9	383,5	24,4
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^a ; (stan w końcu roku) – ogółem Waste landfilled to date (accumula- ted) ^a ; (at the end of the year) – total	631003,8	37,5	677517,3	687958,5	688157,1	37,6

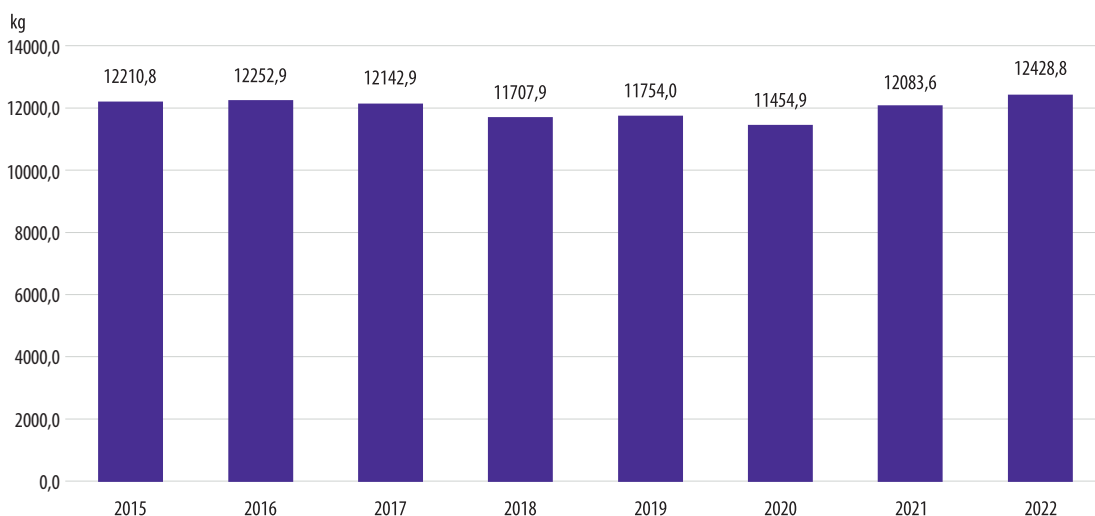
a Na składowiskach (w tym hałdach i stawach osadowych) własnych.
a On own landfills (including heaps and settling ponds).

W 2022 r. w województwie dolnośląskim selektywnie zebrano 453,5 tys. ton odpadów i była to wartość o 0,2% większa r/r oraz ponad 2 razy większa niż w 2015 r. Największy udział w 2022 r. w ogólnej liczbie odpadów stanowiły odpady: biodegradowalne (34,7%), szkło (15,5%), zmieszane odpady opakowaniowe (15,2%), papier i tektura (13,3%), wielkogabarytowe (11,7%), oraz tworzywa sztuczne (7,4%).

W 2022 r. na terenie województwa było 297 dzikich wysypisk śmieci o powierzchni w sumie 43,0 ha (w relacji do 2021 r. liczba dzikich wysypisk wzrosła o 17,9%, zaś ich powierzchnia zmniejszyła się o 2,4%, natomiast do roku 2015 – liczba zwiększyła się o 24,8%, zaś ich powierzchnia była większa o 24,3%). W obrębie województwa było zlokalizowanych 26 składowisk odpadów o powierzchni 166,0 ha (w relacji r/r ich liczba i powierzchnia nie uległy zmianie, zaś w porównaniu z 2015 r. ich liczba spadła o 16,1%, przy spadku powierzchni o 8,1%).

Odpady komunalne zebrane selektywnie w 2022 r. w województwie dolnośląskim stanowiły 8,5% tych odpadów w Polsce (więcej o 0,2 p.proc. r/r i o 0,6 p.proc. w relacji z 2015 r.). W przypadku papieru i tektury było to 10,9% odpadów w Polsce (mniej o 0,1 p.proc. r/r oraz tyle samo co w 2015 r.), tekstyliów – 9,3% (więcej o 0,3 p.proc. r/r oraz o 1,6 p.proc. w porównaniu z 2015 r.), szkła – 8,8% (mniej o 0,1 p.proc. oraz więcej o 0,6 p.proc.), zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych – 7,8% (więcej o 0,2 p.proc. oraz mniej o 2,4 p.proc.), a tworzyw sztucznych – 6,2% (mniej o 1,0 p.proc. oraz o 1,5 p.proc.).

Wykres 9. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 9. Industrial waste generated during the year per capita

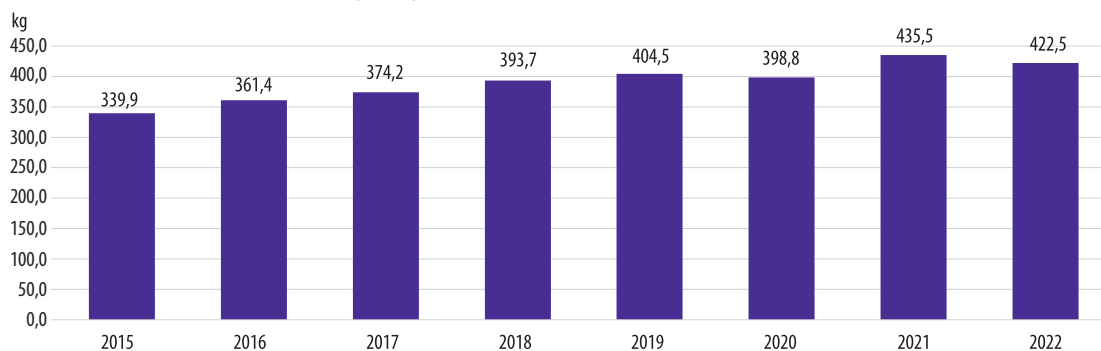

Odpady komunalne – odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Tablica 7. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku
 Table 7. Municipal waste collected separately during the year

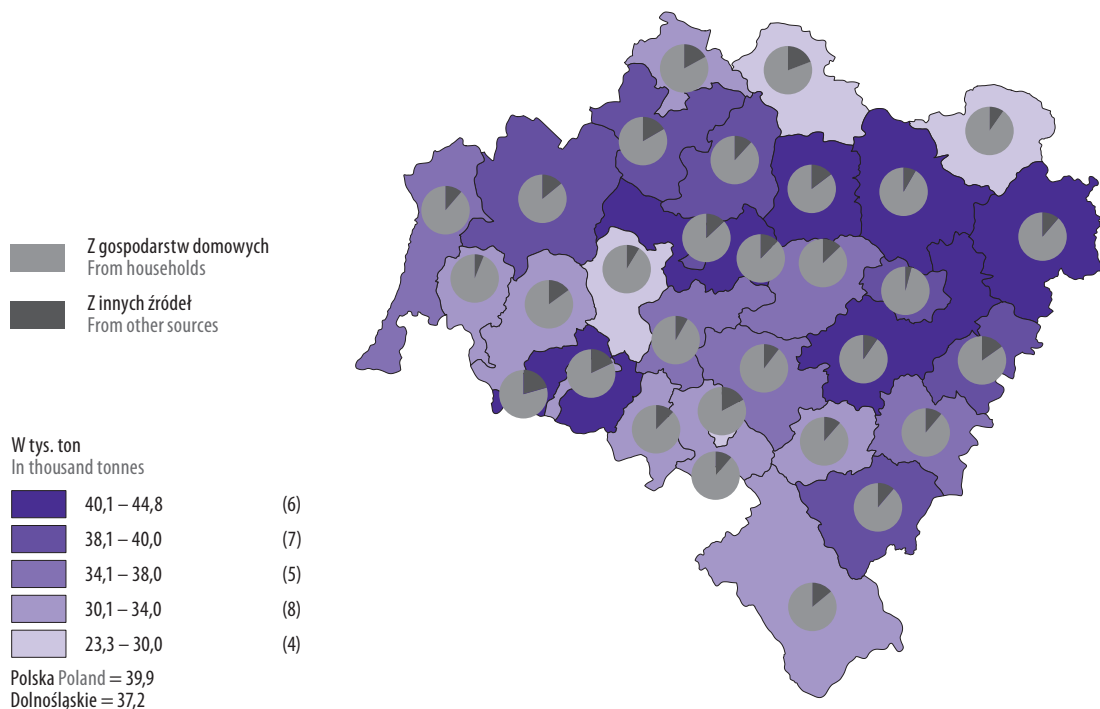
Wyszczególnienie Specification	2015		2020	2021	2022			
	ogółem total	w tym z gospodarstw domowych of which from households	ogółem total			w tym z gospodarstw domowych of which from households		
		w tonach in tonnes				w odsetkach (Polska =100) in percent (Poland =100)	w tonach in tonnes	w odsetkach (Polska =100) in percent (Poland =100)
Ogółem Total	199864,5	181876,4	393170,7	452755,0	453480,0	8,5	429414,3	8,6
w tym: of which:								
Papier i tektura Paper and cardboard	26516,9	23358,7	54147,8	60766,5	60497,7	10,9	55639,0	11,6
Szkło Glass	34890,4	32531,6	62882,6	69627,4	70083,6	8,8	67288,6	9,0
Tworzywa sztuczne Plastics	23361,5	21548,9	30652,3	37759,8	33669,3	6,2	31472,4	6,4
Metale Metals	1018,8	985,0	666,1	964,0	1087,2	22,2	981,6	23,0
Tekstylia Textiles	131,1	128,6	307,7	402,3	453,7	9,3	453,7	9,5
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne Waste electrical and electronic equipment	2982,3	2934,1	3036,2	3384,0	2886,3	7,8	2881,9	8,1

Wykres 10. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca
 Chart 10. Municipal waste collected during the year per capita

Mapa 18. Odpady komunalne zebrane selektywnie w 2022 r.

Map 18. Municipal waste collected separately in 2022

4.6. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.6. Economic aspects of environmental protection

W strukturze nakładów na środki trwałe służących ochronie środowiska, środki własne JST stanowiły największy udział finansowania – ponad 60,0%. W przypadku nakładów na środki trwałe służące gospodarce wodnej największy udział stanowiły środki budżetowe – 80,0%.

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2015-2022 w województwie dolnośląskim wyniosły w sumie 10318,5 mln zł. W 2022 r. nakłady te wyniosły 1873,8 mln zł i była to wartość o 18,0% większa niż w 2021 r. oraz o 4,8% większa niż w 2015 r. Wartość nakładów z lat 2015-2022 w województwie dolnośląskim stanowiła 9,2% wartości nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w całej Polsce. W 2022 r. nakłady te stanowiły 10,5% wartości dla Polski, to jest o 0,4 p.proc. więcej niż w 2021 r. oraz o 0,8 p.proc. więcej niż w 2015 r. Środki wydatkowane na ochronę środowiska w województwie dolnośląskim w 2022 r. wyniosły 1226,5 mln zł (więcej o 32,0% niż w 2021 r. i o 4,8% niż w 2015 r.), co stanowiło 8,8% nakładów w kraju (więcej o 1,3 p.proc. r/r oraz o 1,1 p.proc. w relacji do 2015 r.). W 2022 r. 72,8% środków na ochronę środowiska wydatkowanych było ze środków własnych województwa.

Tablica 8. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej^a (ceny bieżące) Table 8. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2015-2022		
	w tys. zł in thousand PLN	(Polska=100) (Poland=100)	na 1 mieszkańca ^b w złotych per capita ^b in PLN
Ochrona środowiska – ogółem Environmental protection – total	6281379,1	7,1	2164,0
w tym: of which:			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu climate and air protection	2199317,3	7,7	757,7
gospodarka ściekowa i ochrona wód sewage management and protection of water	3077908,9	7,5	1060,4
gospodarka odpadami waste management	539011,9	5,8	185,7
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem protection of biodiversity and landscape	63103,1	6,3	21,7
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	307837,4	4,5	106,1
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	4037143,9	17,8	1390,8
w tym: of which:			
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	728124,8	7,2	250,8
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	160051,7	4,7	55,1

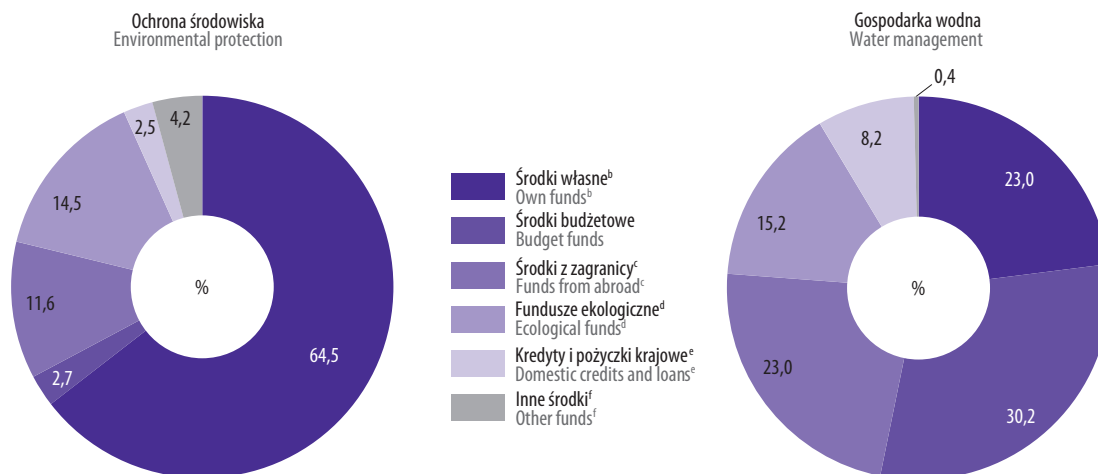
a Według lokalizacji inwestycji. b Średnia wartość z danego okresu.
a By site location of investment. b Average value from a given period.

Najwięcej środków na ochronę środowiska w 2022 r. przeznaczono na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu – 557,6 mln zł (45,5% wydatków na ochronę środowiska, więcej o 19,5 p.proc. niż w 2021 r. oraz mniej o 0,6 p.proc. w relacji do 2015 r.) oraz gospodarkę ściekową i ochronę wód – 487,0 mln zł (39,7% ogółu wydatków, mniej niż w 2021 r. o 19,0 p.proc. oraz o 4,9 p.proc. w porównaniu z 2015 r.).

Środki służące gospodarce wodnej w 2022 r. wyniosły 647,4 mln zł (o 1,7% mniej niż w 2021 r. i o 5,0% więcej niż w 2015 r.). Najwięcej funduszy wydatkowanych było ze środków budżetowych (50,4% ogółu środków) i środków własnych (22,9% ogółu środków).

Nakłady na ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2022 r. osiągnęły wartość 424,08 zł (w 2021 r. – 320,28 zł, tj. o 32,4% mniej, a w 2015 r. – 402,94 zł, tj. o 5,2% mniej) i było to o 15,2% więcej niż średnia krajowa.

Wykres 11. Nakłady^a na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2015-2022 (ceny bieżące)
 Chart 11. Outlays^a on fixed assets by source of financing in 2015-2022 (current prices)

a Według lokalizacji inwestycji. b Łącznie ze środkami z budżetu gmin będących inwestorami. c Środki bezzwrotne i zwrotne uzyskane w ramach międzynarodowych programów funduszy pomocowych (w tym Fundusz Spójności), funduszy strukturalnych, pomocy bilateralnej, ekokonwersji. d Pożyczki, kredyty i dotacje. e W tym bankowe. f W tym nakłady niesfinansowane.

a By site location of investment. b Including funds from budgets of gminas which are investors. c Non-refundable and refundable funds received from international programmes of aid funds (including the Cohesion Fund), structural funds, bilateral assistance, ecological conversion. d Loans, credits and grants. e Of which bank credits and loans. f Of which non-financed outlays.

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

Liczba ludności w województwie dolnośląskim na koniec 2023 r. była niższa niż rok wcześniej. Wskaźnik urbanizacji kolejny rok z rzędu uległ zmniejszeniu względem poprzednich lat. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się zarówno w relacji do 2022 r., jak i do 2015 r.

Dane dotyczące ludności — jeśli nie zaznaczono inaczej — podaje się według krajowej definicji zamieszkania i dotyczą liczby stałych mieszkańców gminy skorygowanej o saldo osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące; do ludności gminy nie są zaliczani imigranci przebywający w Polsce czasowo, natomiast zaliczani są stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą (bez względu na okres ich czasowego przebywania/nieobecności).

Szacunki stanu i struktury ludności dla lat międzyspisowych sporządza się metodą bilansową, w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przy uwzględnieniu zmian w kolejnych okresach spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony), migracjami ludności (migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały oraz wewnętrzne na pobyt czasowy), a także przesunięciami ludności z tytułu zmian administracyjnych mających swoje odzwierciedlenie w Rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta. Dane o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały pochodzą z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (obejmują wyłącznie migracje zarejestrowane). Dane o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach pochodzą ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego. Dane o orzeczonych rozwodach i separacjach pochodzą ze sprawozdawczości sądów.

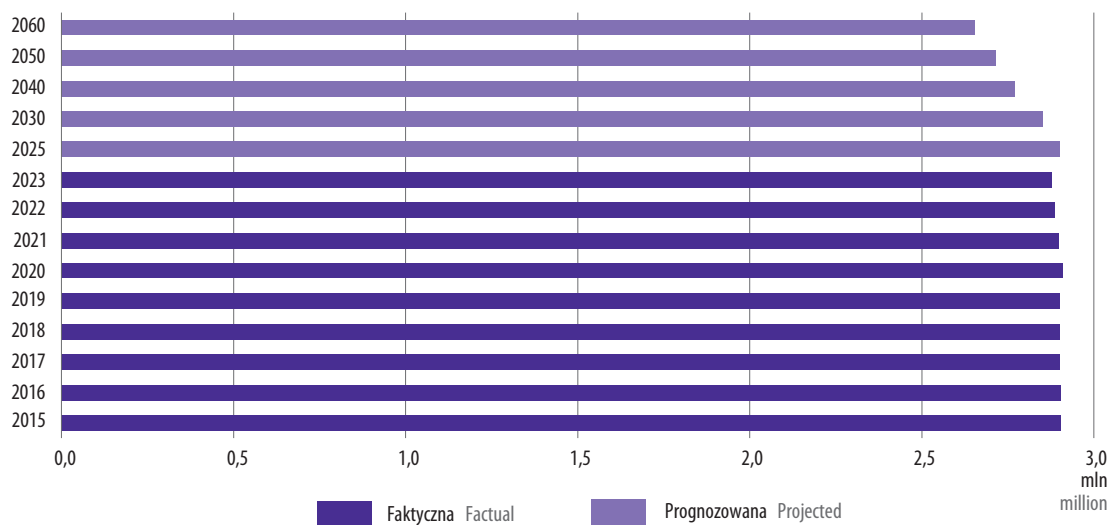
Dane o ludności oraz współczynniki demograficzne, a także przeliczenia na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) opracowano – jeśli nie zaznaczono inaczej – przyjmując jako bazę wyjściową:
– dla lat 2015–2019 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011,
– dla lat 2020–2023 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

Na koniec 2023 r. ludność województwa liczyła 2879,3 tys. osób (co stanowiło 7,7% ludności Polski) i w relacji do 2022 r. oraz 2015 r. była to liczba mniejsza odpowiednio o 0,3% (8762 osoby) oraz o 0,9% (24936 osób).

Tablica 9. Ludność
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 9. Population
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Ogółem Total w tys. in thousands	2904,2	2908,4	2888,0	2879,3
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	7,6	7,6	7,6	7,7
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	108	108	108	108
Miasta - w % ogółu ludności Urban areas - in % of total population	69,2	67,9	67,5	67,4
Wieś - w % ogółu ludności Rural areas - in % of total population	30,8	32,1	32,5	32,6
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	146	146	145	144

Wykres 12. Liczba ludności
 Chart 12. Population

Gęstość zaludnienia w województwie dolnośląskim w 2023 r. wynosiła 144 osoby na km² powierzchni ogólnej (o 1 osobę mniej niż rok wcześniej oraz o 2 osoby mniej w relacji do 2015 r.). W 2023 r. w miastach województwa dolnośląskiego mieszkało 67,4% osób, a 3,6% na wsi, stąd wskaźnik urbanizacji był mniejszy niż w 2022 r. i 2015 r. (odpowiednio o 0,1 p.proc. i o 1,8 p.proc.).

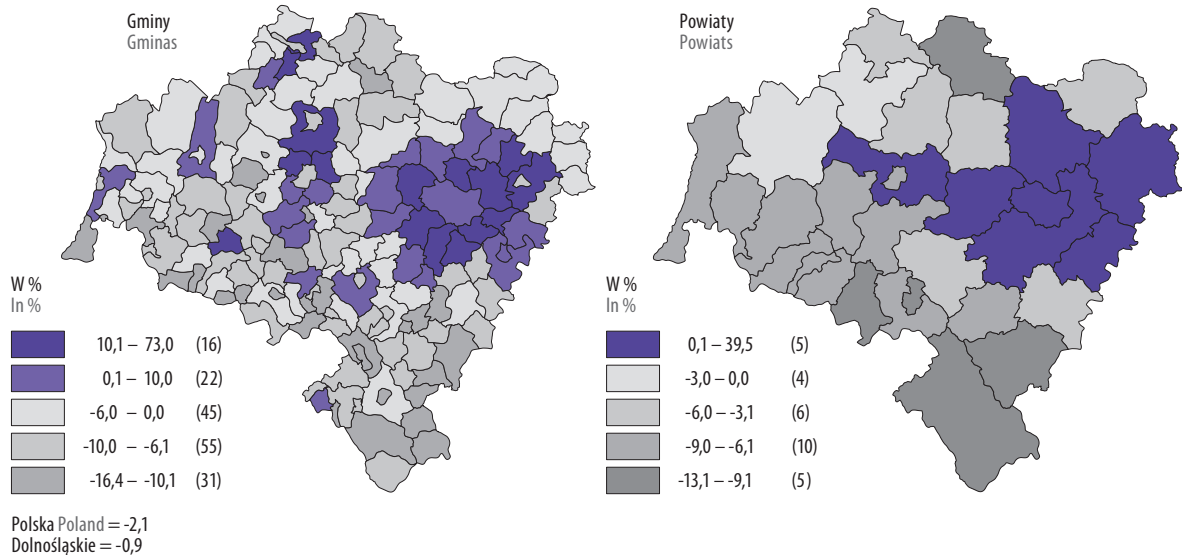
Wskaźnik feminizacji w 2023 r. wyniósł 108 i była to wartość równa wartości tego wskaźnika w poprzednich latach.

Mapa 19. Zmiana liczby ludności w latach 2015-2023

Stan w dniu 31 grudnia

Map 19. Population changes in 2015-2023

As of 31 December

Na przestrzeni lat 2015-2023 ludność województwa dolnośląskiego zmniejszyła się o 0,9%. W 6 powiatach wzrosła (najwięcej w powiecie wrocławskim – o 39,5%, średzkim – o 11,8% oraz we Wrocławiu – o 6,0%), a w 24 zmniejszyła się (w Wałbrzychu oraz powiatach górskim i ząbkowickim odpowiednio o 13,1%, 9,7% i 9,6%). Spośród 169 gmin, w 38 zanotowano wzrost liczby ludności (największy w gminach Czernica, Długołęka i Siechnice – odpowiednio o 73,0%, 54,3% i 52,4%). W pozostałych 131 gminach odnotowano spadek liczby ludności w okresie 2015-2023 – największy w gminach Duszniki-Zdrój (16,4%) oraz Złoty Stok, Szklarska Poręba i Karpacz (po 13,8%).

W 2023 r. w strukturze ludności największy udział stanowiła ludność w wieku produkcyjnym – 58,5% (2022 r. – 58,8%, 2015 r. – 62,8%), następnie grupa osób w wieku poprodukcyjnym – 24,3% (2022 r. – 23,9%, 2015 r. – 20,5%) oraz 17,2% liczyła ludność w wieku przedprodukcyjnym (2022 r. – 17,4%, 2015 r. – 16,8%). W 2023 r. 51,9% ludności województwa stanowiły kobiety.

W województwie dolnośląskim w 2023 r. liczba urodzeń żywych wyniosła 19,5 tys. i była to wartość niższa niż w 2022 r. oraz w 2015 r. (odpowiednio o 14,1% i o 25,6%).

Liczba zgonów w 2023 r. w województwie osiągnęła wartość 32,2 tys. i było to mniej w relacji do 2022 r. (o 3,9 tys. - 10,7%) oraz więcej w porównaniu z 2015 r. (o 0,7 tys. - 2,1%).

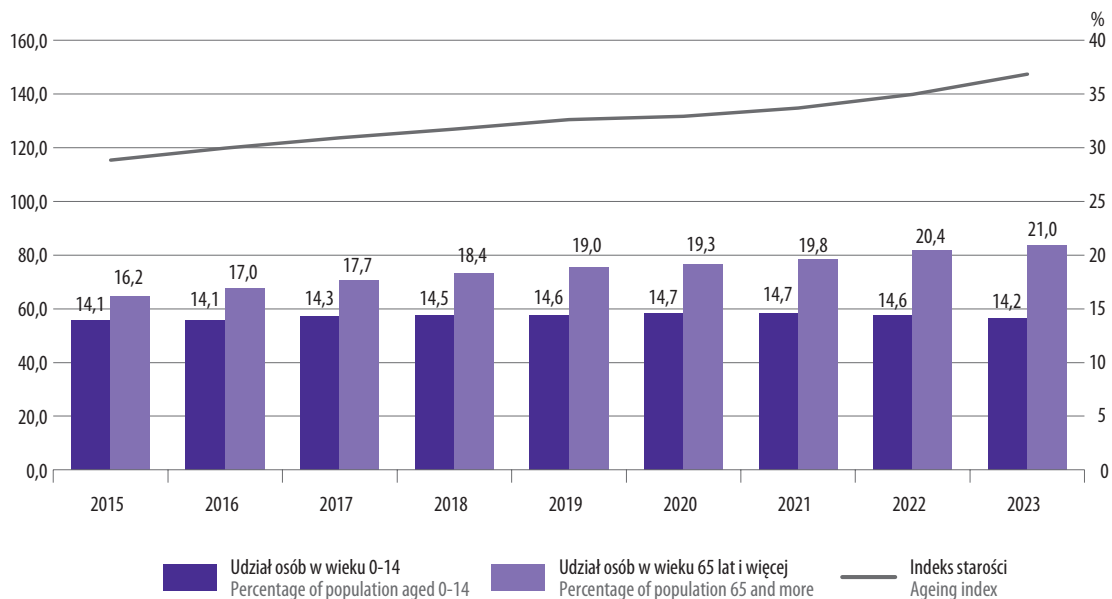
W 2023 r. osoby starsze (tj. w wieku 65 lat i więcej) stanowiły 21,0%, tj. o 0,6 p.proc. więcej niż w 2022 r. (o 4,8 p.proc. więcej niż w 2015 r.). Indeks starości (liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0-14 lat) w 2023 r. osiągnął wartość 147,4 (w 2022 r. – 139,8, w 2015 r. – 115,3), natomiast wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego (liczba osób w wieku 85 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 50-64 lata) plasował się na poziomie 12,4 (w 2022 r. – 12,0, w 2015 r. – 8,8). Mediana wieku ludności wyniosła 43,2 roku (o 0,5 więcej niż w 2022 r. i o 2,6 więcej niż w 2015 r.), przy czym wyższa była dla kobiet niż dla mężczyzn (44,7 wobec 41,7), jak i mieszkańców miast aniżeli wsi (odpowiednio 43,9 i 41,7).

Wykres 13. Indeks starości oraz udział osób w wieku 0–14 i 65 lat i więcej

Stan w dniu 31 grudnia

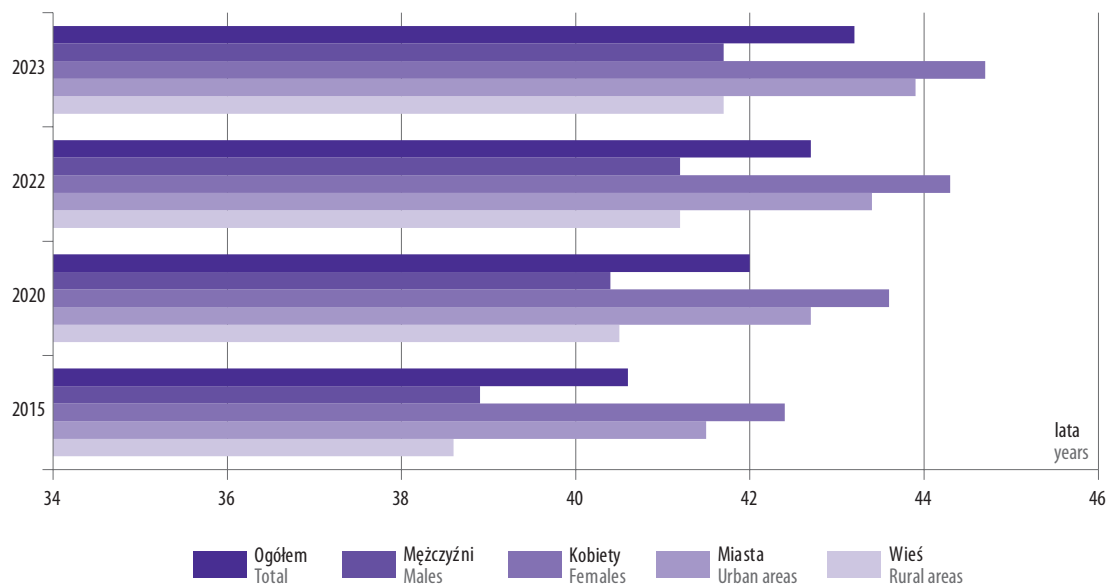
Chart 13. Ageing index as well as share of people aged 0-14 and 65 years and more

As of 31 December

Wykres 14. Mediana wieku ludności

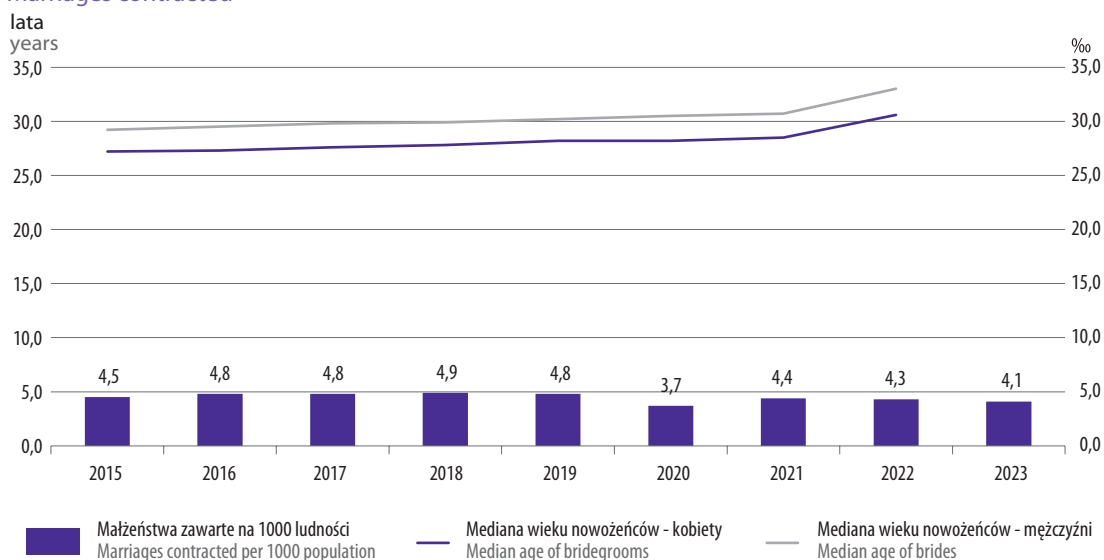
Chart 14. Median age of population

W 2023 r. w województwie dolnośląskim zawartych zostało 11,9 tys. małżeństw i było to mniej niż w 2022 r. (o 3,7%), jak i w 2015 r. (o 10,0%).

Wykres 15. Małżeństwa zawarte

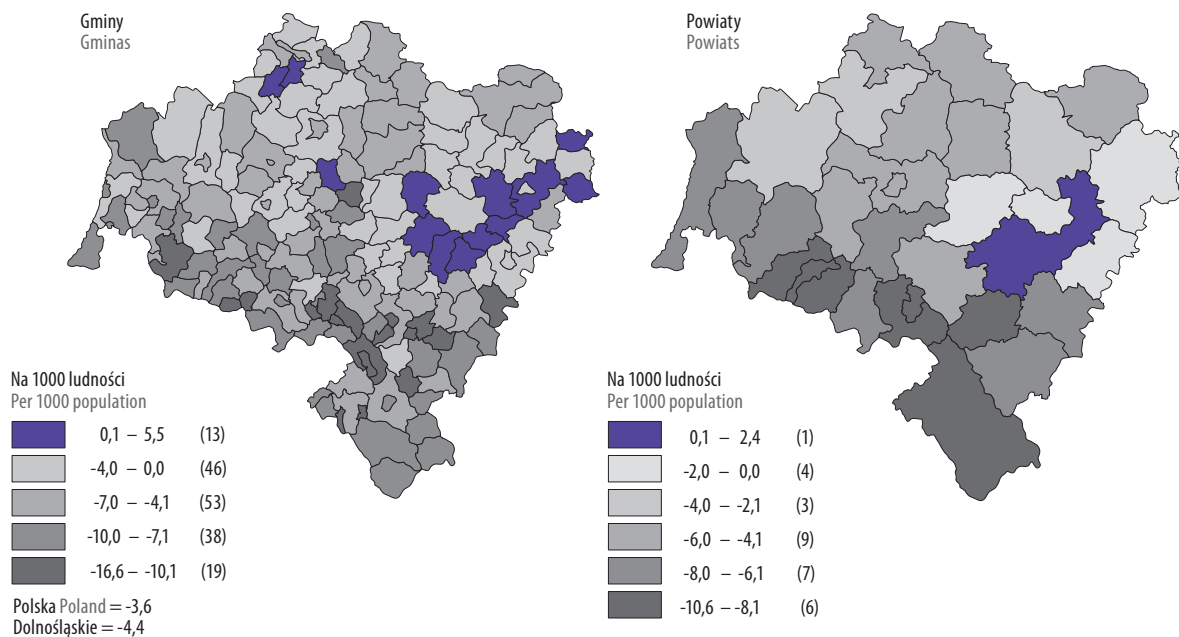
Chart 15. Marriages contracted

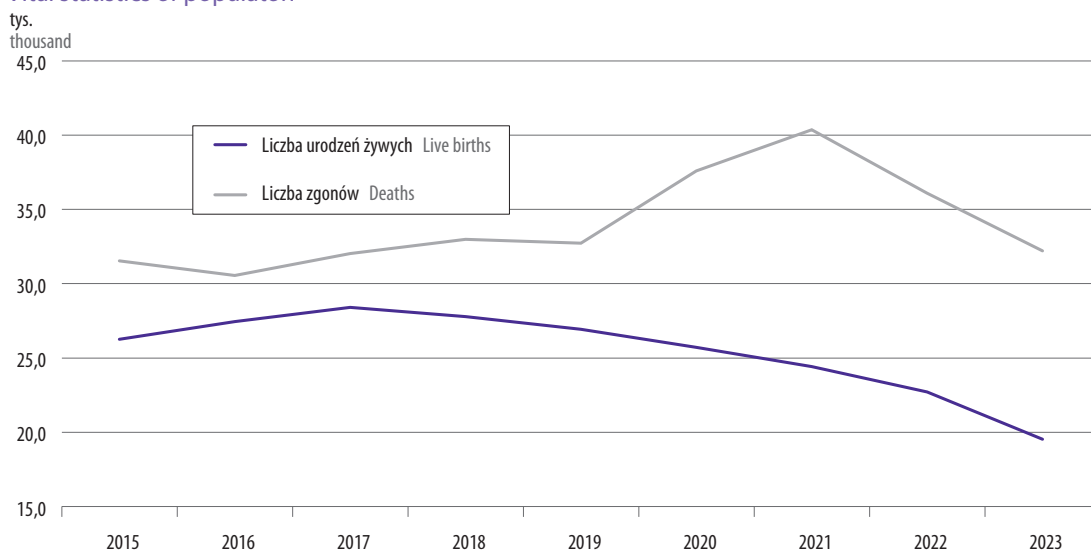
Współczynnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności w województwie dolnośląskim od 2010 r. utrzymuje się na ujemnym poziomie. W 2023 r. wskaźnik ten osiągnął wartość $-4,4$ i była to wartość większa w relacji do 2022 r. (o 0,2 pkt) oraz mniejsza w porównaniu z 2015 r. (o 2,6 pkt). W ujęciu powiatowym, tylko w powiecie wrocławskim zanotowano dodatni przyrost naturalny (2,4), a najniższe wartości notowano w Wałbrzychu ($-10,6$) oraz w powiatach dzierzoniowskim ($-9,5$) i kłodzkim ($-9,1$). Spośród 169 gmin w województwie dolnośląskim, w 13 zanotowano dodatni przyrost naturalny – najwyższy w gminach Czernica (5,5), Długołęka (4,3) i Żurawina (3,0). W pozostałych gminach przyrost był ujemny, najniższe wartości wskaźnika zanotowano w Ruji ($-16,6$), Polanicy-Zdroju ($-15,5$) i Dusznikach-Zdroju ($-13,6$).

Mapa 20. Przyrost naturalny ludności w 2023 r.

Map 20. Natural increase of population in 2023

Wykres 16. Ruch naturalny ludności
Chart 16. Vital statistics of population

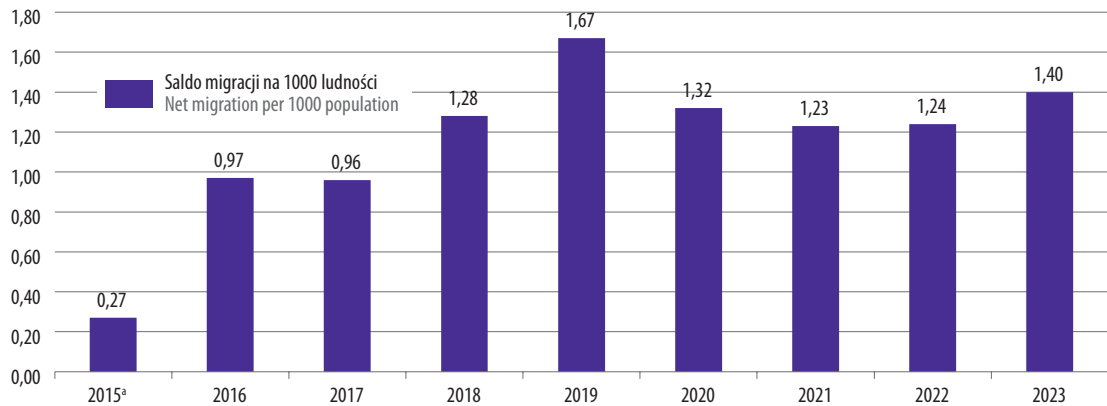
W 2023 r. współczynnik urodzeń w województwie dolnośląskim osiągnął wartość 6,8 i w relacji rok do roku oraz do 2015 r. zanotowano spadek (odpowiednio o 1,6 pkt. i o 2,2 pkt.).

W 2022 r. wśród przyczyn zgonów w województwie dolnośląskim największy udział miały zgony: z powodu chorób układu krążenia (44,6%), związane z nowotworami (23,6%), wynikające z chorób układu oddechowego (9,0%), wynikające z zachorowania i powikłań po COVID-19 (7,2%), wynikające z chorób układu trawiennego (5,5%) oraz z przyczyn zewnętrznych (3,3%). Współczynnik zgonów niemowląt w 2023 r. w województwie dolnośląskim wynosił 4,5 i był wyższy niż w 2022 r. (3,9) oraz niż w 2015 r. (3,8).

W 2023 r. saldo migracji wewnętrznych w województwie dolnośląskim było dodatnie i wyniosło 3,6 tys. osób – mniej niż w 2022 r. (3,7 tys.) oraz więcej niż w 2015 r. (2,7 tys.). Saldo migracji wewnętrznych wyniosło 1,3 osoby na 1000 mieszkańców (1,3 w 2022 r., 0,9 w 2015 r.).

Saldo migracji zagranicznych w 2023 r. wyniosło 0,4 tys. osób (wobec -0,1 tys. w 2022 r. i -1,9 tys. w 2015 r.). Wskaźnik salda migracji zagranicznych w województwie w 2023 r. wyniosło 0,1 osoby na 1000 mieszkańców była to wartość wyższa niż rok wcześniej (-0,04) oraz większa w relacji do 2015 r. (-0,6). Wskaźnik migracji na pobyt stały w województwie wyniosło 1,4 osoby na 1000 mieszkańców (1,2 osoby w 2022 r.) i było wyższe niż w Polsce – 0,2 osoby (rok wcześniej 0,1 osoby).

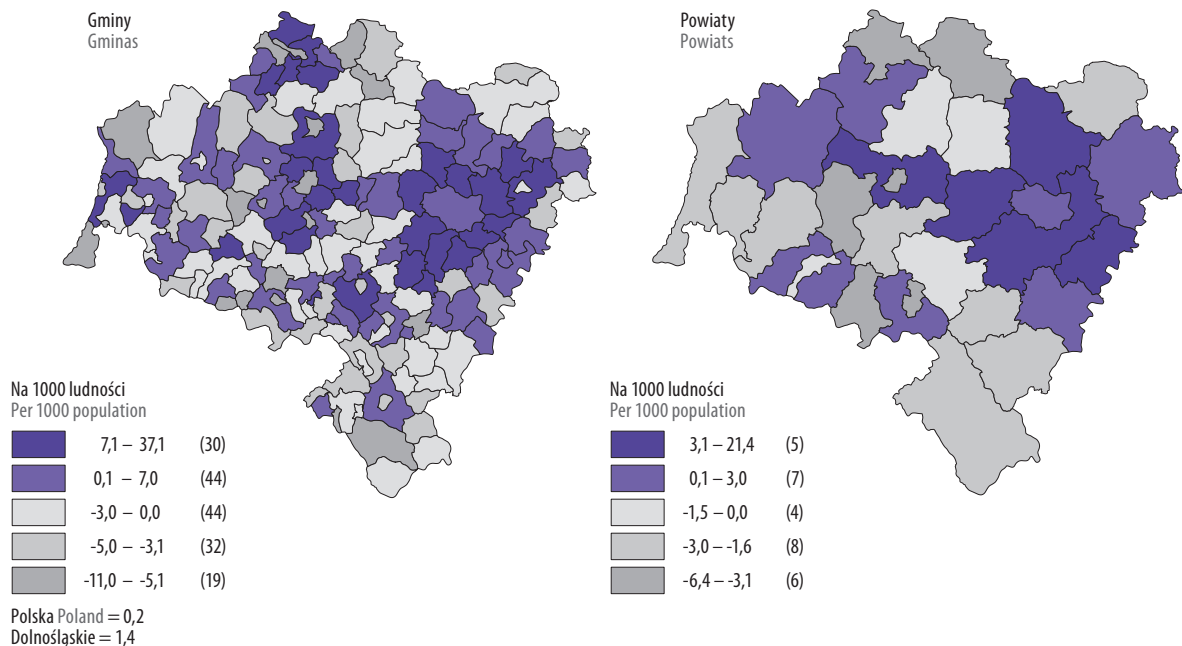
Wykres 17. Saldo migracji ludności na pobyt stały
 Chart 17. Net migration of population for permanent residence

a Do obliczenia salda migracji wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
 a For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used.

W 12 powiatach województwa odnotowano dodatnie saldo migracji na pobyt stały – największe w powiatach: wrocławskim (21,4 osoby na 1000 mieszkańców), średzkim (11,4 osoby) i trzebnickim (7,0 osób). Najniższe saldo odnotowano w Legnicy (-6,4 osoby), w Wałbrzychu (-4,4 osoby) oraz w powiecie górowskim (-3,9 osoby). Spośród 169 gmin w województwie dolnośląskim, w 74 zanotowano dodatnie saldo – najwyższe w gminach Czernica (37,1), Miękinia (27,9) i Siechnice (25,2). W 3 gminach napływ mieszkańców równoważył ich odpływ, a w pozostałych saldo migracji było ujemne. Najniższe wartości wskaźnika zanotowano w gminach Karpacz (-11,0 osób na 1000 mieszkańców), Żukowice (-8,5 osoby) i Jawor (-8,4 osoby).

Mapa 21. Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2023 r.
 Map 21. Net migration of population for permanent residence in 2023

Edukacja

Education

W roku szkolnym 2022/23 nastąpił wzrost liczby placówek przedszkolnych oraz dzieci do nich uczęszczających w stosunku do poprzedniego roku. W roku szkolnym 2022/23 wśród uczniów szkół ponadpodstawowych największy udział stanowili uczniowie liceów ogólnokształcących i techników. W 2022 r. niemal połowa absolwentów szkół wyższych skończyła studia z grupy kierunków biznes, administracja i prawo lub technika, przemysł i budownictwo.

Prezentowane informacje, z wyjątkiem danych o uczelniach, zdawalności egzaminów i o wydatkach jednostek samorządu terytorialnego, opracowano na podstawie systemu informacji oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki. Od roku akademickiego 2017/18 dane o uczelniach, z wyjątkiem danych o części uczelni prowadzonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe opracowano na podstawie Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki. Dane dotyczące zdawalności egzaminów pochodzą z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Informacje dotyczące wydatków jednostek samorządu terytorialnego zaprezentowano na podstawie sprawozdawczości Ministerstwa Finansów.

W roku szkolnym 2022/23 w województwie dolnośląskim funkcjonowały 1484 placówki wychowania przedszkolnego, co stanowiło 6,6% wszystkich placówek w Polsce (podobnie jak rok wcześniej). Największy udział wśród tych placówek miały przedszkola, które stanowiły 63,2% placówek w województwie (938 placówek). W porównaniu z rokiem 2021/22 i 2015/16 ogółem liczba placówek przedszkolnych wzrosła odpowiednio o 0,7% i 6,2% (o 10 oraz o 87 placówek), a liczba przedszkoli wzrosła odpowiednio o 2,6% oraz 29,7% (o 24 i 215 placówek). Przedszkola w obrębie województwa dolnośląskiego w roku szkolnym 2022/23 stanowiły 7,0% wszystkich przedszkoli w Polsce.

Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego zwiększyła się względem poprzednich lat (wzrost o 38,1% w stosunku do roku 2015/16), a w porównaniu z rokiem 2021/22 był to wzrost o 5,1%. Do placówek wychowania przedszkolnego 75,0% dzieci uczęszczało w miastach. Dzieci uczęszczające do placówek wychowania przedszkolnego w województwie dolnośląskim w roku 2022/23 stanowiły, podobnie jak rok wcześniej, 7,3% wszystkich takich dzieci w Polsce.

W województwie dolnośląskim, liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli stanowiła 85,7% wszystkich dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego (w roku 2021/22 - 85,4%). Średnio w województwie dolnośląskim, na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat, 968 dzieci chodziło do placówek wychowania przedszkolnego. Współczynnik ten wahał się od 335 dzieci w gminie wiejskiej Oleśnica do 1474 w gminie Polanica-Zdrój, co oznacza że w tej gminie do przedszkola uczęszczało dużo dzieci z gmin sąsiednich. We Wrocławiu na 1000 dzieci przy padało 1123 dzieci w omawianej grupie wiekowej.

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

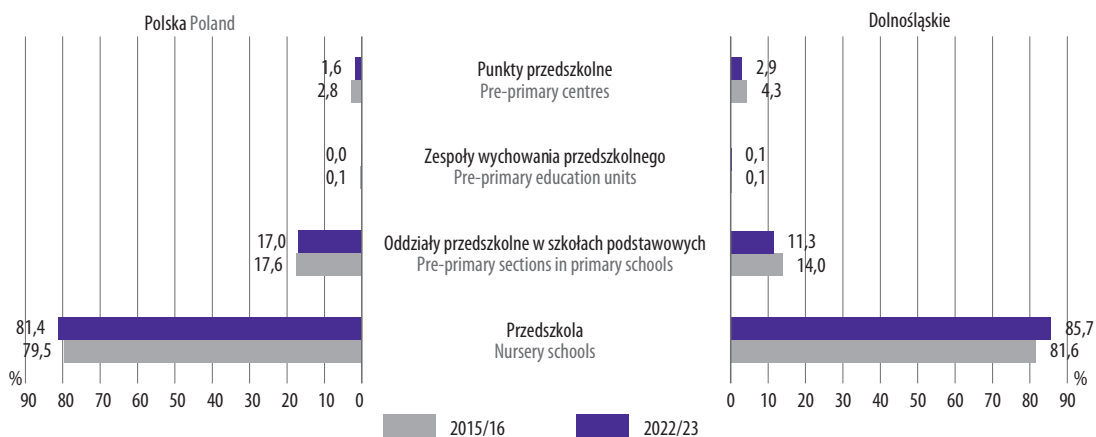

Tablica 10. Wychowanie przedszkolne^a
 Table 10. Pre-primary education^a

Wyszczególnienie Specification	2015/2016	2019/2020	2021/2022	2022/2023
Placówki: Establishments:	1397	1459	1474	1484
miasta urban areas	811	902	924	931
wieś rural areas	586	557	550	553
W tym przedszkola Of which nursery schools	723	855	914	938
w tym specjalne of which special	12	19	21	22
Dzieci: Children:	81590	101440	107278	112713
miasta urban areas	62531	76383	80435	84578
wieś rural areas	19059	25057	26843	28135
w tym w wieku: 6 lat of which at the age of: 6	5600	25126	27573	30070
5 lat age of 5	28761	26297	27591	29735

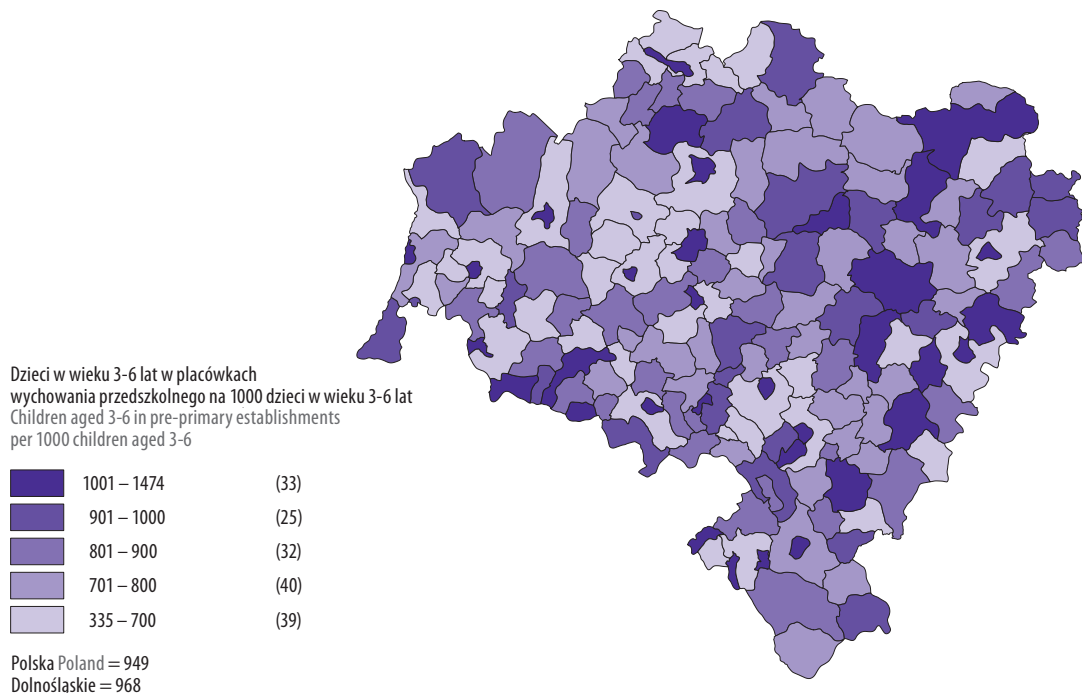
a łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
 a Including children staying in the units performing health care activities.

Wykres 18. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według typów placówek
 Chart 18. Children in pre-primary establishments by type of establishments

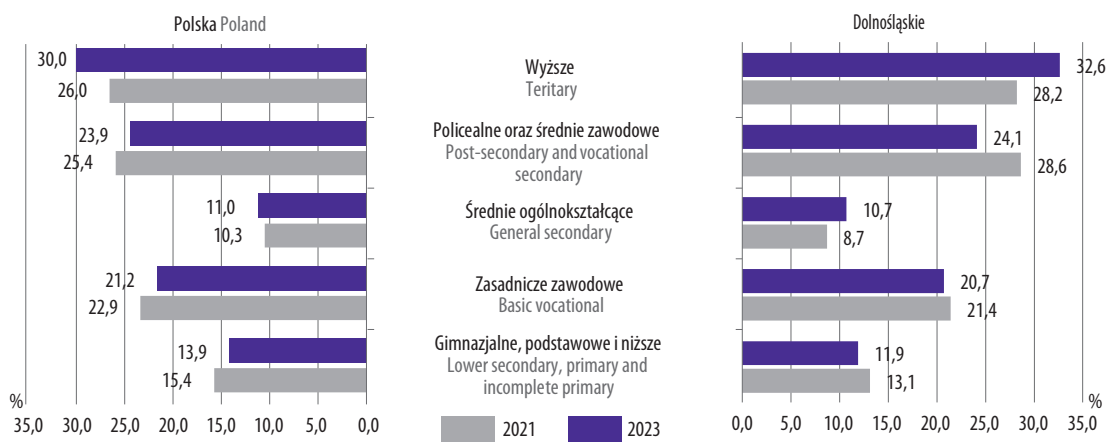
Mapa 22. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2022/23

Map 22. Pre-primary education in the 2022/23 school year

W świetle wyników BAEL, w 4 kwartale 2023 r. wykształcenie wyższe posiadało 32,6% ludności w przedziale wieku od 15 do 89 lat. Następnie 24,1% mieszkańców miało wykształcenie policealne lub średnie zawodowe oraz 20,7% zasadnicze zawodowe.

Wykres 19. Ludność^a według poziomu wykształcenia według BAEL
Chart 19. Structure of population^a by level of educational attainment by LFS

^a W wieku 15–89 lat.
^a Aged 15–89.

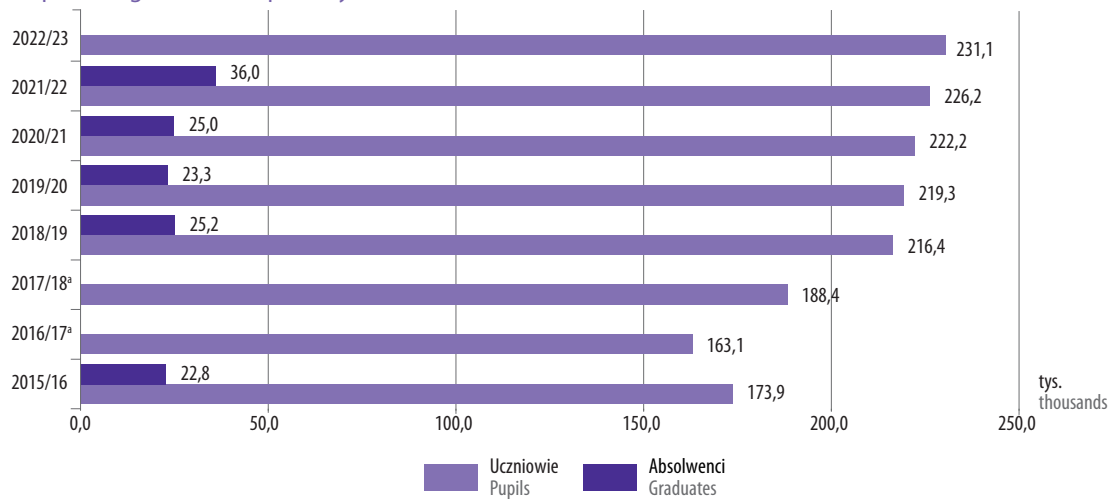
Edukacja w szkołach podstawowych

Education in primary schools

W roku szkolnym 2022/23 w obrębie województwa działało 860 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (w 2021/22 – 865, w 2015/16 - 803), do których uczęszczało 231,1 tys. uczniów. Wzrost liczby uczniów względem poprzedniego roku szkolnego wynosił 2,2%. W wyniku reformy systemu edukacji liczba absolwentów w roku szkolnym 2021/22 wyniosła 36,0 tys. i był to wzrost w relacji do roku szkolnego 2015/16 o 57,8%, oraz w relacji do roku szkolnego 2020/21 o 44,0%.

Wykres 20. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych

Chart 20. Pupils and graduates of primary schools

a Brak absolwentów związany jest z reformą systemu edukacji, tj. z przejściem z 6- na 8-letnią szkołę podstawową.
a Lack of graduates is connected with the reform of the educational system i. e. transition from a 6-year to 8-year primary school.

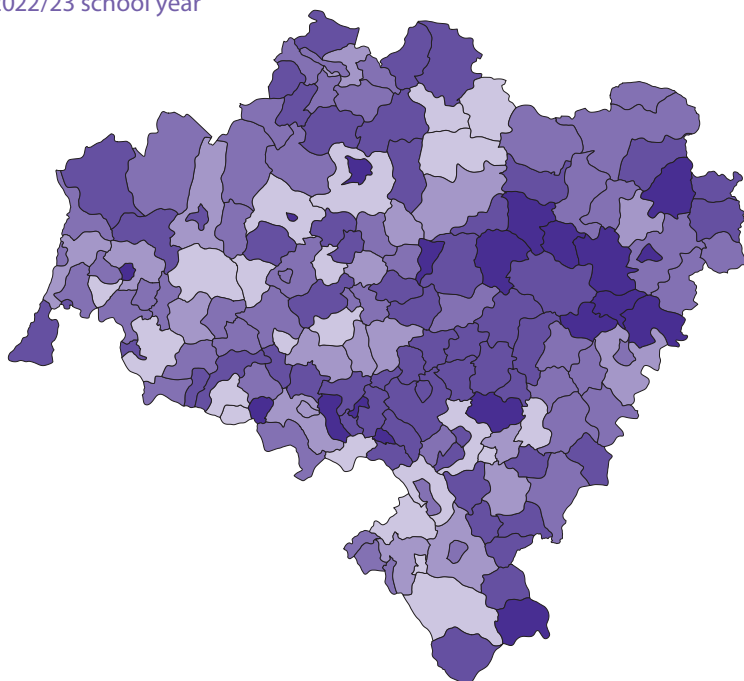
Mapa 23. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2022/23

Map 23. Pupils in primary schools in the 2022/23 school year

Liczba uczniów na 1 oddział
Pupils per 1 section

21 – 25	(19)
18 – 20	(57)
16 – 17	(52)
14 – 15	(19)
9 – 13	(22)

Polska Poland = 17
Dolnośląskie = 18

Edukacja w szkołach ponadpodstawowych

Education in post-primary schools

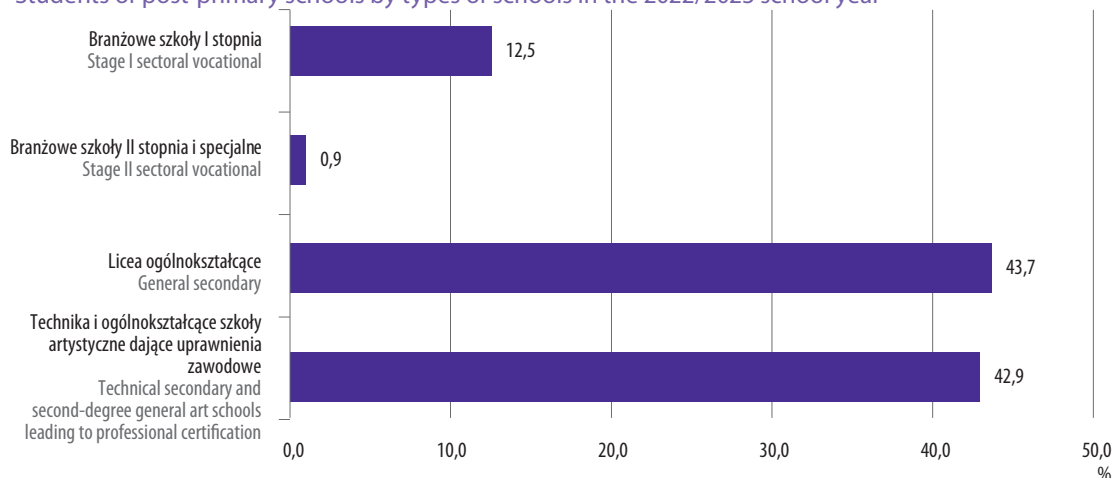
W województwie dolnośląskim było 490 szkół ponadpodstawowych dla młodzieży (wzrost o 3,2% w relacji do 2021/22 oraz wzrost o 7,0% w stosunku do 2015/16) oraz 100 szkół policealnych (spadek o 3,8% względem roku 2021/22 oraz spadek o 44,1% do 2015/16). Wśród szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2022/23 zwiększyła się liczba liceów ogólnokształcących (o 10 placówek do 163), szkół branżowych II stopnia (z 4 do 11 szkół) oraz techników (o 2, do 138). Zmniejszyła się natomiast liczba szkół branżowych I stopnia (o 2 placówki, do 126) oraz specjalnych szkół przysposabiających do pracy i szkół artystycznych ogólnokształcących (po jednej szkole, do odpowiednio 46 i 6).

Do szkół ponadpodstawowych zalicza się: specjalne szkoły przysposabiające do pracy, branżowe szkoły I stopnia, branżowe szkoły II stopnia, licea ogólnokształcące, technika, ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne.

Liczba uczniów w szkołach ponadpodstawowych wynosiła 115,6 tys. i był to wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem o 10,3% oraz wzrost o 44,4% do roku 2015/16, natomiast w szkołach policealnych było 23,7 tys. uczniów i było to o 17,4% więcej niż w roku 2021/22 i o 29,7% więcej niż w roku 2015/16. W liceach ogólnokształcących uczyło się 43,7% wszystkich uczniów szkół ponadpodstawowych, a w technikach 42,2% uczniów.

Wykres 21. Uczniowie szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2022/2023

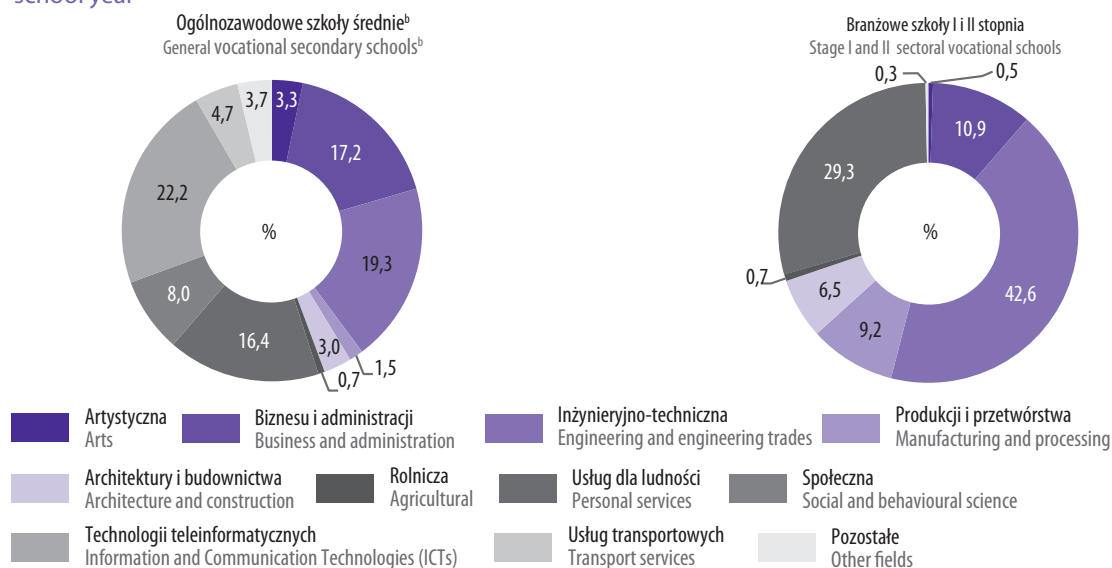
Chart 21. Students of post-primary schools by types of schools in the 2022/2023 school year

W roku szkolnym 2021/22 najczęściej absolwentów branżowych szkół I stopnia kształciło się w ramach podgrupy inżynierjno – technicznej (42,6%) oraz usług dla ludności (29,3%). Większość absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich, wykształciła się w podgrupie technologii teleinformatycznych (22,2%), inżynierjno – technicznej (19,3%), biznesu i administracji (17,2%) lub usług dla ludności (16,4%).

Wykres 22. Absolwenci szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia^a w roku szkolnym 2021/2022

Chart 22. Structure of graduates of vocational school for youth by narrow fields of education^a in the 2021/2022 school year

a Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-2013). b Technika i artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe.

a According to the International Classification of Fields of Education and Training (ISCED-2013). b Technical secondary schools and general art schools leading to professional certification.

Wyniki egzaminu maturalnego

Results of matriculation exam

W 2023 roku do egzaminu maturalnego przystąpiło 9,1 tys. kobiet i 7,3 tys. mężczyzn (odpowiednio o 5,5% i 10,7% mniej niż w 2015 r.). Kobiety przeważały wśród podchodzących do egzaminu (55,3% w 2023 r.), jak i w populacji zdających egzamin (55,0%). Zdawalność egzaminu w 2023 r. wyniosła 81,6% u kobiet i 82,8% u mężczyzn (w 2015 r. odpowiednio 71,7% i 74,0%).

Tablica 11. Osoby, które przystąpiły/zdały egzamin maturalny^a

Table 11. Persons who took or passed matriculation exam^a

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Kobiety: Females:				
przystąpiło took	9579	8855	9059	9050
zdało passed	6871	6432	6788	7385
Mężczyźni: Males:				
przystąpiło took	8184	7300	8007	7311
zdało passed	6054	5248	5971	6051

a Od 2015 r. egzamin maturalny przeprowadzany jest w nowej formule. W 2015 r. podano łącznie liczbę osób zdających egzamin maturalny według nowej i starej formuły.

a Since 2015, the matriculation examination has been carried out in a new formula. In 2015, the total number of persons taking the matriculation examination according to the new and old formula was reported.

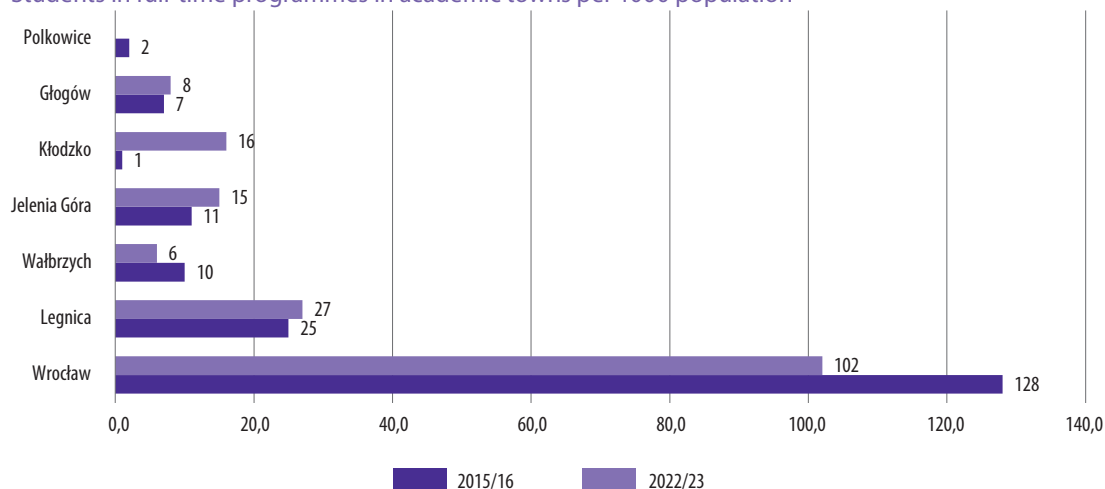
Szkolnictwo wyższe

Higher education

W roku akademickim 2022/23 w województwie dolnośląskim były 33 uczelnie (podobnie jak rok wcześniej). W końcu 2022 r. liczba studentów wynosiła 114,7 tys. i była niższa od liczby studentów na koniec 2021 r. o 1,3% (116,3 tys.) oraz o 13,2% niższa niż w roku 2015/16 (132,2 tys.). W roku akademickim 2022/23 istniała możliwość kształcenia na kierunkach stacjonarnych w 6 miastach województwa dolnośląskiego (w roku 2015/16 w 7). Najwyższy wskaźnik liczby studentów studiów stacjonarnych odnotowano we Wrocławiu – 102 osoby na 1000 ludności, następnie w Legnicy (27 osób) oraz w Kłodzku (16 osób) i Jeleniej Górze (15 osób).

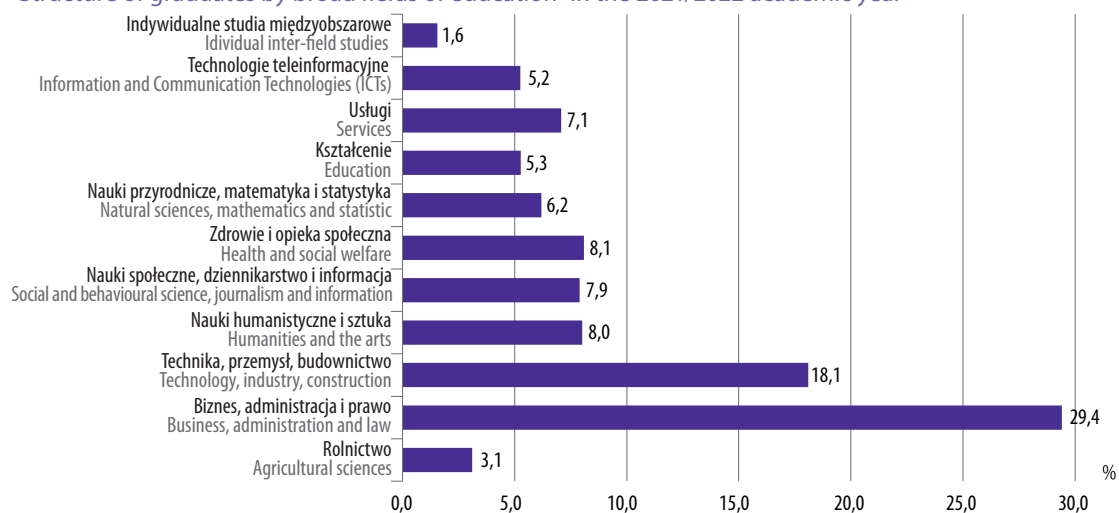
Wykres 23. Studenci stacjonarni uczelni w miejscowościach akademickich na 1000 ludności

Chart 23. Students in full-time programmes in academic towns per 1000 population

Wykres 24. Struktura absolwentów uczelni według grup kierunków kształcenia^a w roku akademickim 2021/2022

Chart 24. Structure of graduates by broad fields of education^a in the 2021/2022 academic year

^a Absolwenci, którzy uzyskali dyplomy ukończenia studiów w 2021 r. Łącznie z cudzoziemcami. Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-F-2013).

^a Graduates who obtained higher education diplomas in 2021. Including foreigners. According to the International Classification of Fields of Education and Training (ISCED-F-2013).

W 2022 roku w województwie dolnośląskim absolwentami zostało 29,3 tys. osób (o 2,0% mniej niż w 2021 r.), w tym największy udział mieli absolwenci kierunków z grupy biznes, administracja i prawo (29,4%) oraz technika, przemysł, budownictwo (18,1%).

Kształcenie dorosłych

Education of adults

W województwie dolnośląskim w roku szkolnym 2022/23 znajdowało się 5 szkół podstawowych dla dorosłych (o 1 więcej niż rok wcześniej) oraz 54 licea ogólnokształcące (9 mniej niż rok wcześniej). W roku szkolnym 2021/22 szkoły podstawowe ukończyło 41 osób, natomiast licea ogólnokształcące ukończyło 2156 absolwentów.

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na edukację

Expenditure of local government units budgets on Education

W roku 2022 wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale „Oświata i wychowanie” wyniosły w sumie 7436,1 mln zł i była to wartość wyższa o 18,0% niż w 2021 r. (6302,9 mln zł). Udział wydatków na edukację (na które składają się wydatki z działów oświata i wychowanie, szkolnictwo wyższe i nauka oraz edukacyjna opieka wychowawcza) z budżetów jednostek samorządu terytorialnego w ogóle wydatków w 2022 r. wyniósł 28,4% dla województwa dolnośląskiego (dla Polski udział wyniósł 29,3%).

Zasoby pracy

Labour resources

Liczba pracujących na koniec października 2023 r. była niższa niż na koniec 2022 r. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie dolnośląskim 31 grudnia 2023 r. była niższa od stopy bezrobocia w 2022 r. i w 2015 r. Wśród bezrobotnych największy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym, a najmniejszy – średnim ogólnokształcącym.

Liczba pracujących według stanu na 31 października 2023 r. w województwie dolnośląskim wynosiła 1157,4 tys. i była to wartość niższa od liczby pracujących na koniec 2022 r. (o 0,2%, kiedy było to 1160,3 tys. osób; w Polsce mniej o 0,3%). W województwie pracowało 7,7% wszystkich pracujących w Polsce, co było 5. wynikiem wśród województw (najwięcej w województwie mazowieckim – 16,2%, a najmniej w opolskim – 2,3%).

Na koniec października 2023 r. w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo pracowało 4,1% osób (47,5 tys.) i był to spadek liczby pracujących o 2,1% względem końca 2022 r. W sekcjach przemysł i budownictwo, łącznie pracowało 30,3% osób (odpowiednio 276,4 tys. – 23,9% i 74,6 tys. – 6,4%) co stanowiło spadek odpowiednio o 0,9% oraz o 1,7% do 2022 r. W sekcjach handel; naprawa pojazdów samochodowych oraz transport i gospodarka magazynowa pracowało łącznie 19,9% pracujących (odpowiednio 159,3 tys. – 13,8% i 71,3 tys. – 6,2%) i był to wzrost liczby pracujących względem 31 grudnia 2022 r. (o 0,2%). W sekcjach działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości pracowało 3,3% osób pracujących (odpowiednio 22,8 tys. – 2,0% i 15,1 tys. – 1,3%) i był to spadek względem 2022 r. (o 1,4%). W sekcjach pozostałych usług pracowało 35,0% osób pracujących (405,3 tys.) i była to wartość wyższa niż w 2022 (o 0,8%).

Wśród pracujących w gospodarce narodowej kobiety stanowiły 47,9% ogółu pracujących (554,5 tys. osób, więcej o mniej niż 0,1% w stosunku do 31 grudnia 2022 r.), a mężczyźni 52,1% (602,9 tys. osób, mniej o 0,5%). Najmniejszy udział kobiety miały w sekcjach: budownictwo (11,8%), transport i gospodarka magazynowa (26,5%) oraz informacja i komunikacja (32,5%). Z kolei zdecydowanie przeważały w sekcjach: opieka zdrowotna i pomoc społeczna (82,1%), edukacja (78,9%) i pozostała działalność usługowa (72,5%).

Dane o **pracujących w gospodarce narodowej** (stan na ostatni dzień miesiąca) od grudnia 2022 r. są prezentowane na podstawie administracyjnych źródeł danych. Dane dotyczą pracujących we wszystkich podmiotach gospodarki narodowej.

Dane o pracujących dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Do pracujących zalicza się:

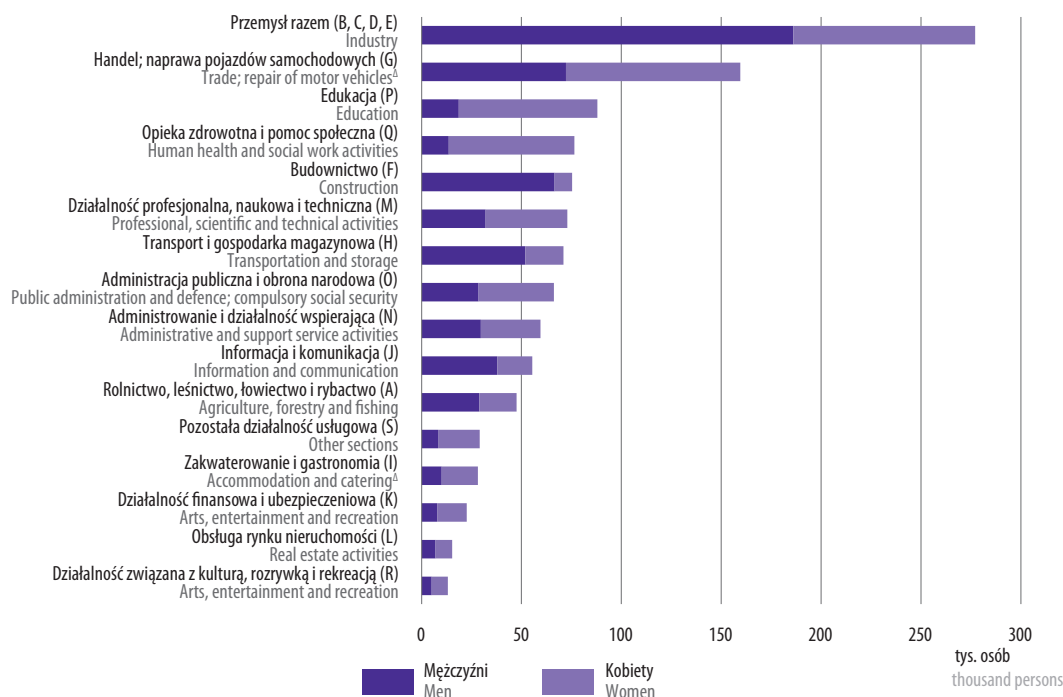
1. pracowników najemnych (od 2022 r. zmiana nazwy, wcześniej zatrudnieni), czyli osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór) lub stosunku służbowego na czas określony i nieokreślony, w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy;
2. pracodawców i pracujących na własny rachunek, łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin;
3. osoby wykonujące pracę nakładczą;
4. członków spółdzielni produkcji rolnej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i innych spółdzielni zajmujących się produkcją rolną oraz spółdzielni kółek rolniczych);
5. duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

Wykres 25. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD i płci w 2023 r.

Stan w dniu 31 października

Chart 25. Employed persons in the national economy by PKD/NACE sections and sex in 2023

As of 31 October

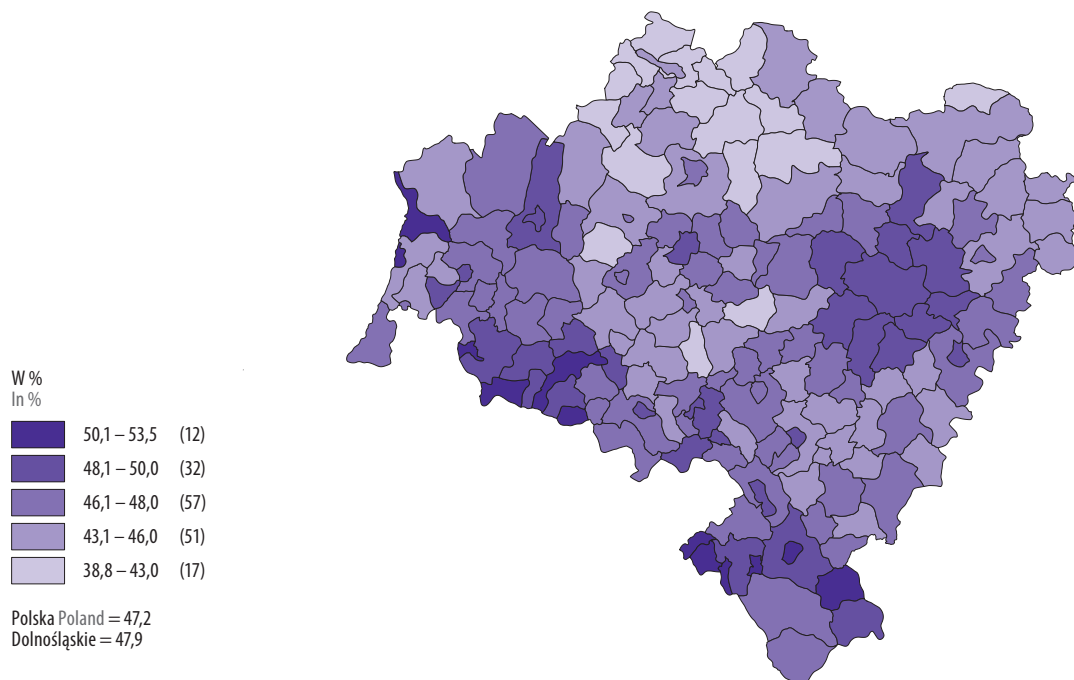
Najmniejszy udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących notowano w gminach: Pęcław (38,8%), Jemielno i Żukowice (po 40,2%). W 11 gminach województwa dolnośląskiego liczba pracujących kobiet była większa niż mężczyzn, z najwyższymi wartościami w Kudowie-Zdroju (53,5%), Karpaczu (53,4%), Polanicy-Zdroju (52,8%) i Dusznikach-Zdroju (52,6%).

Mapa 24. Udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej według gminy zamieszkania w 2023 r.

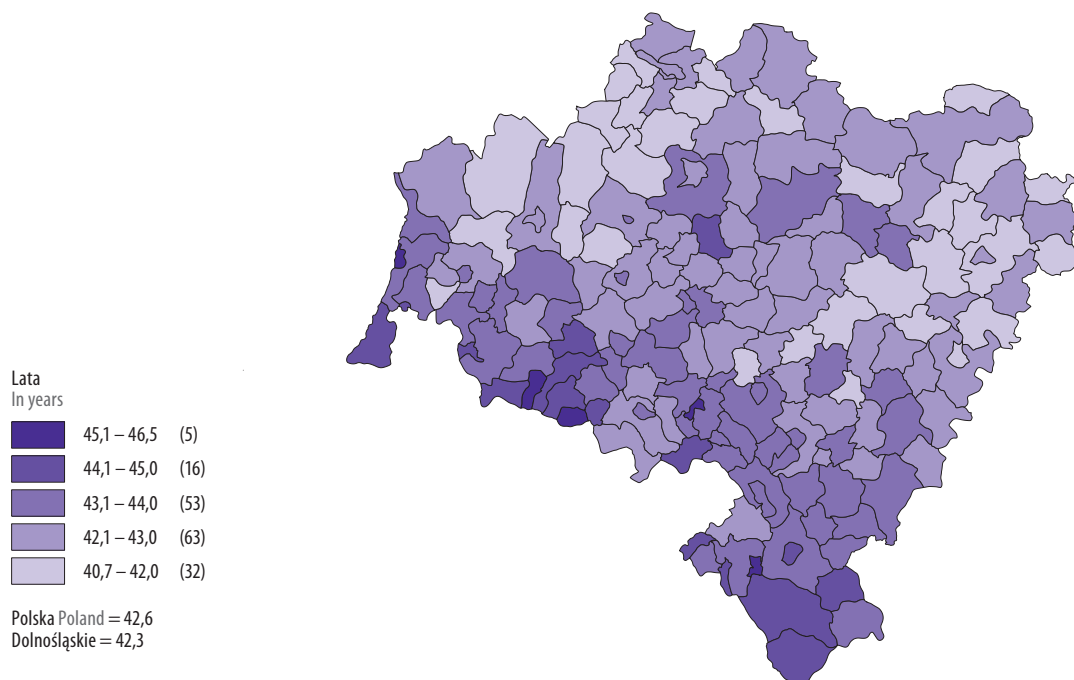
Stan w dniu 31 października

Map 24. Share of women in the total number of employed persons in the national economy by gmina of residence in 2023
As of 31 October

Średnia wieku pracujących w województwie dolnośląskim 31 października 2023 r. wynosiła 42,3 roku (w Polsce 42,6 roku) i była o 0,2 roku wyższa niż na koniec 2022 r. (podobnie jak w Polsce). Średnio najniższym wiekiem wykazywali się pracownicy mieszkający we Wrocławiu (40,7 roku), Międzyborzu (40,9 roku) oraz w Pęcławiu (41,0 lat). Najstarsi pracownicy w gospodarce narodowej mieszkali w Karpaczu (46,5 roku), Szczawnie-Zdroju (46,0 lat) oraz w Polanicy-Zdroju i Zgorzelcu (po 45,4 roku).

Mapa 25. Średnia wieku pracujących w gospodarce narodowej według gminy zamieszkania w 2023 r.
 Stan w dniu 31 października
 Map 25. Average age of employed persons in the national economy by gmina of residence in 2023
 As of 31 October

Bezrobocie rejestrowane

Registered unemployment

Dane o **bezrobociu rejestrowanym** podano na podstawie badania, które opiera się na rejestracji osób w powiatowych urzędach pracy. Osoby te muszą spełniać kryteria przedstawione w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 735, z późn. zm.), w której określono je jako bezrobotne oraz w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 583 z późn. zm.).

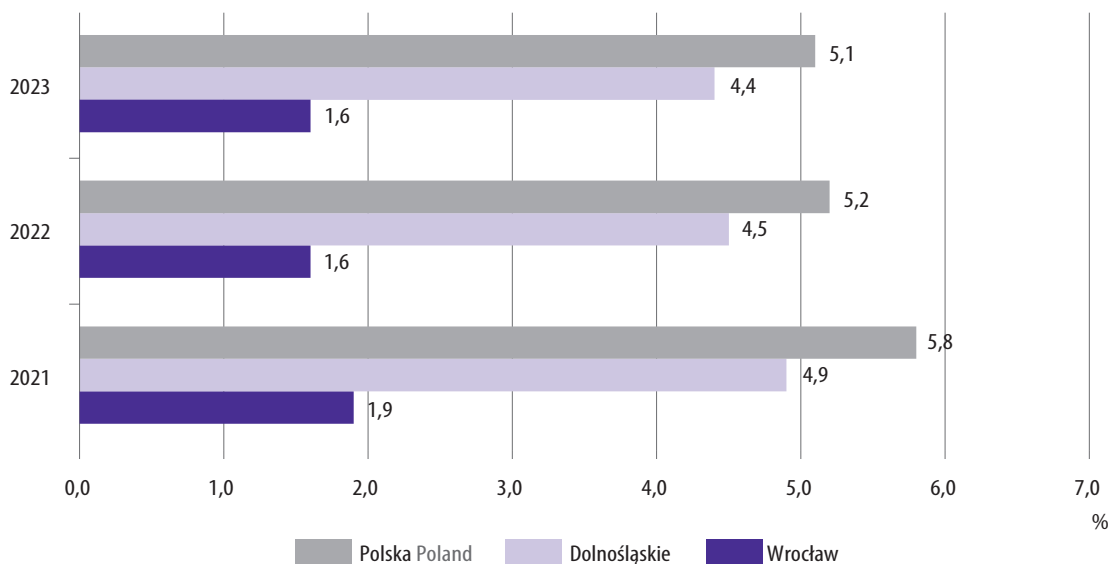
31 grudnia 2023 r. w województwie dolnośląskim zarejestrowanych było 53,0 tys. osób bezrobotnych i był to spadek względem 2022 r. (o 1,8%) jak i 2015 r. (o 47,0%). Stopa bezrobocia w końcu 2023 r. w województwie dolnośląskim osiągnęła poziom 4,4% (przy 5,1% w Polsce) i był to spadek względem 2022 r. (o 0,1 p.proc.) oraz w odniesieniu do 2015 r. (o 4,1 p.proc.). Województwo dolnośląskie notowało 6. najniższą stopę bezrobocia w kraju, przy minimum w województwie wielkopolskim wynoszącym 3,0% oraz maksimum notowanym w województwie podkarpackim – 8,6%. We Wrocławiu stopa bezrobocia na koniec 2023 r. nie zmieniła się w stosunku do roku poprzedniego i wynosiła 1,6%.

Wykres 26. Stopa bezrobocia rejestrowanego

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 26. Registered unemployment rate

As of 31 December

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Od 2020 r. wskaźnik ten podaje się z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (będących składową cywilnej ludności aktywnej zawodowo) wyszacowaną - na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020. Dane te nie są w pełni porównywalne z okresami wcześniejszymi.

W 8 powiatach województwa dolnośląskiego stopa bezrobocia na koniec grudnia 2023 r. była wyższa niż rok wcześniej – najwięcej urosła ona w powiecie ząbkowickim (o 0,4 p.proc.) oraz w powiatach: dzierzoniowskim, górowskim i świdnickim (po 0,3 p.proc.). W 5 powiatach wartość wskaźnika nie zmieniła się, a w 17 zmniejszyła się – najwięcej w Legnicy i powiecie legnickim (o 0,7 p.proc.) oraz w powiecie złotoryjskim (o 0,5 p.proc.). Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiatach górowskim (14,1%), złotoryjskim (13,2%) i kłodzkim (11,7%). Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w powiecie wrocławskim (1,4%), Wrocławiu (1,6%) oraz w powiecie bolesławieckim (2,8%).

Wśród osób bezrobotnych w województwie dolnośląskim w końcu 2023 r. 48,0% stanowiły osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych w miejscu pracy – co określa się jako bezrobocie długotrwałe (w Polsce 49,0%) i był to spadek zarówno w porównaniu z 2022 r. (o 1,8 p.proc.), jak i w relacji do 2015 r. (o 6,5 p.proc.).

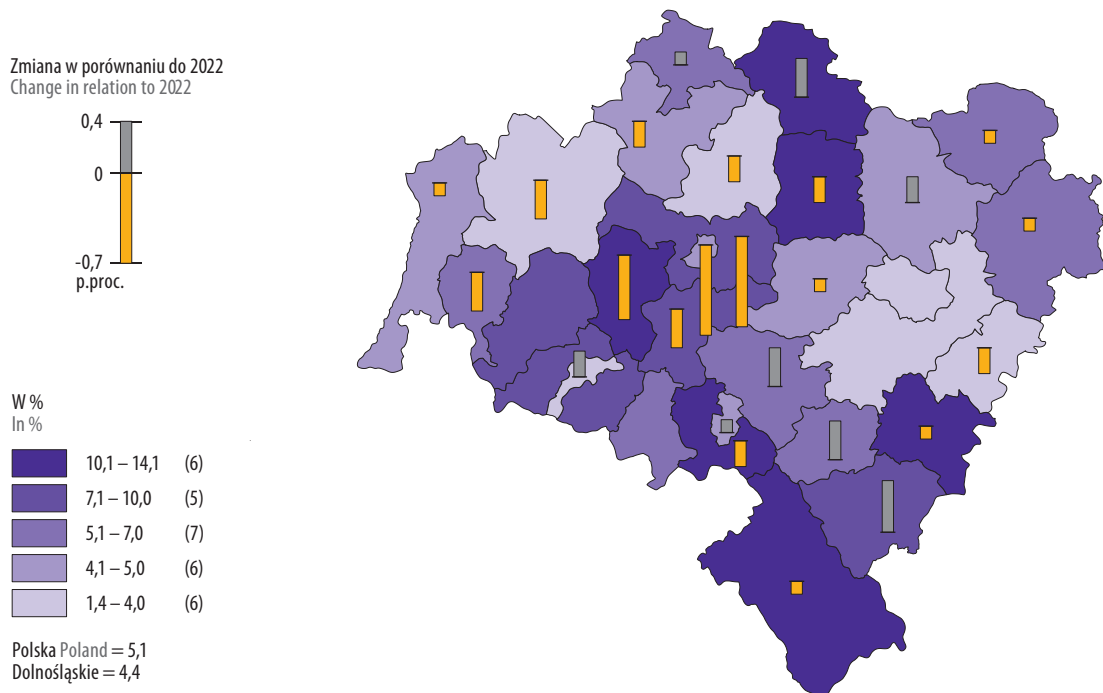
Analizując wykształcenie osób bezrobotnych, największy odsetek – 29,6% stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym, 25,2% bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, 20,8% - z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, 13,3% - z wyższym, 11,1% - ze średnim ogólnokształcącym. Udział bezrobotnych absolwentów w końcu 2023 r. wynosił 2,9% ogółu bezrobotnych i była to wartość niższa o 0,4 p.proc. niż w rok wcześniej.

Mapa 26. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 26. Registered unemployment rate in 2023

As of 31 December

W 2023 r. 61,5% bezrobotnych mieszkało w miastach (w 2022 r. – 61,4%), natomiast 38,5% na obszarach wiejskich (w 2022 r. – 38,6%), przy udziale dla Polski wynoszącym 53,8% dla mieszkańców miast i 46,2% dla wsi. Mężczyźni stanowili 48,2%, podczas gdy kobiety 51,8% (w Polsce odpowiednio 47,4% i 52,6%). Bezrobotni z niepełnosprawnością w 2023 r. stanowili 9,7% bezrobotnych (w 2022 r. – 9,1%).

Na koniec 2023 r. na jedną ofertę pracy przypadało 12 osób (rok wcześniej 9 osób).

Aktywność ekonomiczna ludności

Economic activity of the population

Źródłem danych kwartalnych o **ludności aktywnej zawodowo** (tj. pracujących i bezrobotnych według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz wytycznych Eurostatu) oraz o **osobach biernych zawodowo**, tj. tych, którzy pozostają poza siłą roboczą jest Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Od 1 kwartału 2021 r. w BAEL wprowadzono zmiany metodologiczne wynikające z wdrożenia rozporządzenia ramowego dla statystyki społecznej, tj. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r. oraz jego aktów implementacyjnych. Zmiany dotyczyły m.in. zakresu podmiotowego badania (badanie zasadnicze obejmuje osoby w wieku 15–89 lat, do 2020 r. włącznie były to osoby w wieku 15 lat i więcej) oraz definicji i sposobu wyodrębniania poszczególnych populacji osób na rynku pracy, tj. pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo. Na potrzeby analiz porównawczych zaprezentowano przeliczone dane BAEL dla lat wcześniejszych, z uwzględnieniem definicji obowiązujących od 2021 r.

Współczynnik aktywności zawodowej w województwie dolnośląskim w 4 kwartale 2023 r. wyniósł 61,4% i był to wzrost względem 2022 r. (o 0,9 p.proc.). Wartość współczynnika dla województwa w 4 kwartale 2023 r. była wyższa niż wartość tego współczynnika dla Polski (o 2,5 p.proc.). W ostatnim kwartale 2023 r. wskaźnik zatrudnienia wyniósł 59,6% i była to wartość wyższa zanotowanej rok wcześniej (o 1,3 p.proc.). Wartość wskaźnika zatrudnienia dla województwa w 4 kwartale 2022 r. była wyższa niż wartość tego wskaźnika dla Polski (o 2,5 p.proc.).

Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15–89 lat w 4 kwartale według BAEL^a

Table 12. Economic activity of the population aged 15–89 in the 4 quarter by LFS^a

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2023 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	1429	1421	1442	17870
pracujący employed persons	1374	1369	1399	17323
bezrobotni unemployed persons	55	52	43	547
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	929	929	907	12492
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	60,6	60,5	61,4	58,9
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	58,3	58,3	59,6	57,1
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	3,8	3,7	3,0	3,1

a Populacja osób bezrobotnych dotyczy osób w wieku 15–74 lata.
a The unemployed population includes people aged 15–74.

Do pracujących według BAEL zaliczono osoby w wieku 15–89 lat które w okresie badanego tygodnia: wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód tzn. były zatrudnione w firmie/instytucji publicznej lub u prywatnego pracodawcy, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem, miały pracę, ale jej nie wykonywały:

- a) z powodu choroby lub urlopu wypoczynkowego, urlopu związanego z rodzicielstwem (macierzyńskiego, rodzicielskiego, ojcowskiego lub wychowawczego), organizacji czasu pracy (systemu pracy lub odbioru nadgodzin), szkolenia związanego z wykonywaną pracą,
- b) z powodu sezonowego charakteru pracy, jeśli w okresie poza sezonem nadal regularnie wypełniały zadania i obowiązki związane z pracą lub prowadzeniem działalności (z wyłączeniem obowiązków prawnych lub administracyjnych),
- c) z innych powodów, jeśli przewidywany okres nieobecności w pracy nie przekracza 3 miesięcy.

Liczba osób biernych zawodowo w województwie dolnośląskim w 4 kwartale 2023 r. wyniosła 907 tys. i zmniejszyła się w skali roku o 22 tys. osób (o 2,4%). Wśród osób biernych zawodowo (w wieku 15-74 lata) największy odsetek stanowiły osoby nieposzukujące pracy w związku z emeryturą (54,8%, wzrost o 1,2 p.proc r/r), osoby nieposzukujące w związku z nauką i uzupełnianiem kwalifikacji (18,0%, spadek o 2,4 p.proc r/r) oraz osoby nieposzukujące w związku z niepełnosprawnością, chorobą (13,2%, wzrost o 0,5 p.proc r/r).

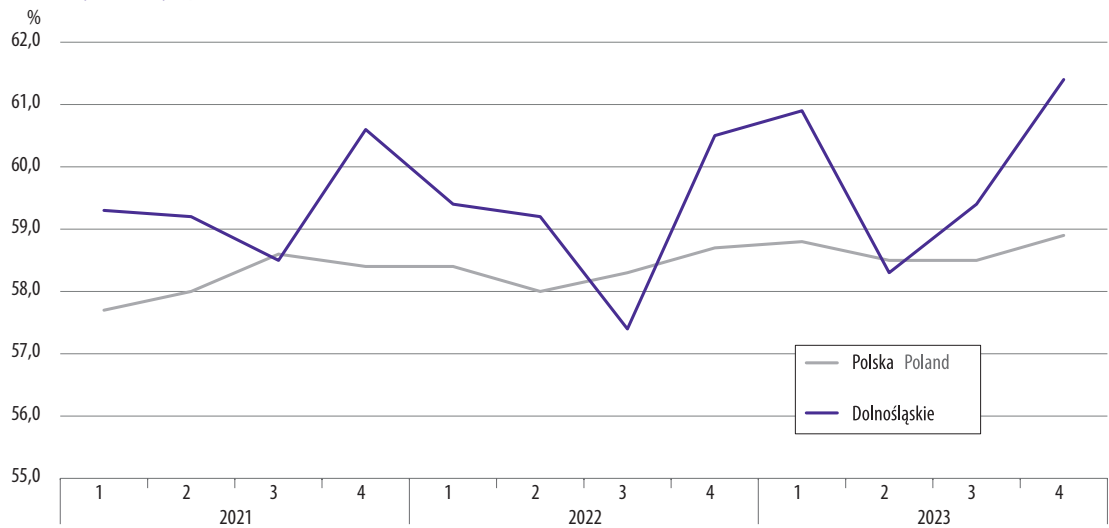
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL obliczono jako udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Wskaźnik zatrudnienia według BAEL obliczono jako udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Stopę bezrobocia według BAEL obliczono jako udział bezrobotnych danej kategorii w liczbie aktywnych zawodowo danej kategorii.

Wykres 27. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów

Chart 27. Activity rate by quarters

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

Zamożność mieszkańców

Inhabitants' wealth

Wysokość wynagrodzeń w województwie dolnośląskim przekraczała średni poziom krajowy. W ciągu roku zwiększyła się liczba emerytów i rencistów. Zwiększyła się wysokość przeciętnej emerytury i renty. Poziom tych świadczeń przekraczał przeciętne wartości krajowe. W 2022 r. przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę wzrosły w większym stopniu niż dochody, w związku z czym w porównaniu z 2021 r. zmniejszyła się nadwyżka dochodów nad wydatkami. W województwie dolnośląskim i w kraju pogorszyła się subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych. W 2022 r. nastąpił spadek odsetka gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą albo raczej dobrą oraz wzrost odsetka gospodarstw postrzegających ją jako raczej złą albo złą. Dolnośląskie jednak pozytywnie wyróżniało się na tle innych województw pod względem wysokości odsetka gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą – 30,4% i 1. miejsce w kraju.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

Badanie struktury wynagrodzeń według zawodów jest realizowane co dwa lata, ma charakter reprezentacyjny i obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Wyniki dotyczą osób pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych, które w roku badania przepracowały cały miesiąc październik. Dane w opracowaniu dotyczą przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń nominalnych brutto, prezentowanych w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy. .

Wyniki ostatniej edycji badania struktury wynagrodzeń wykazały, że przeciętne **wynagrodzenie brutto za październik 2022 r.** w województwie dolnośląskim wyniosło 7293,03 zł, co oznacza wzrost o 22,9% w porównaniu z 2020 r. i o 44,4% w stosunku do 2018 r. Dane za 2022 r. wskazują, że 66,1% pracowników pobierało wynagrodzenie nie wyższe od przeciętnego w województwie, natomiast 13,9% – wynagrodzenie, które nie przekraczało połowy tej wartości, tj. nie było wyższe niż 3646,52 zł. Tylko 1,9% pracowników zarabiała co najmniej 3-krotnie więcej niż przeciętnie, tj. co najmniej 21879,10 zł miesięcznie. Oznacza to, że w ciągu dwóch lat zwiększył się odsetek pracowników zarabiających nie więcej niż przeciętnie (o 2,2 p.proc.) i zwiększył także odsetek osób pobierających wynagrodzenie wynoszące co najmniej 3-krotność przeciętnego w województwie (o 0,2 p.proc.).

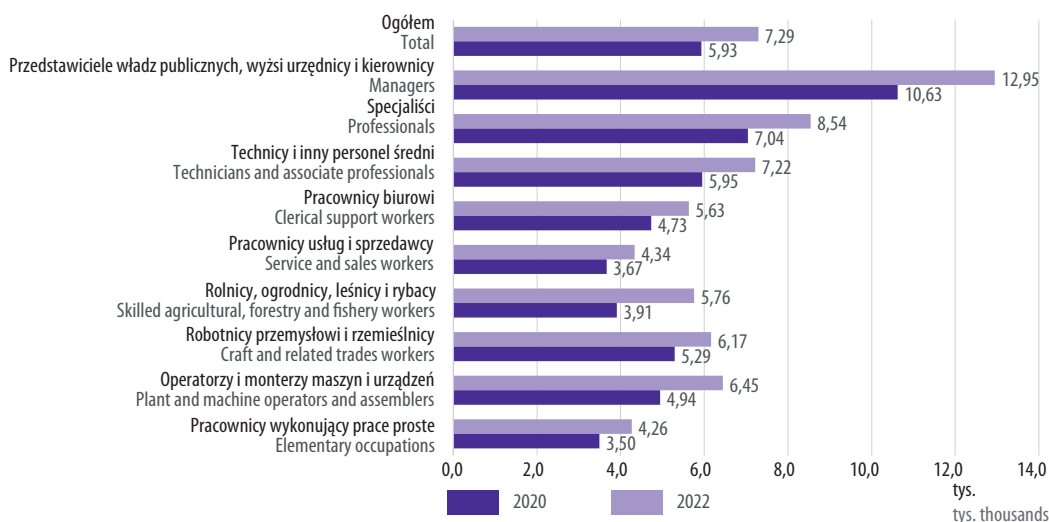
W województwie dolnośląskim wynagrodzenie nie przekraczające średniego w kraju (nie większe niż 7001,28 zł) pobierało 63,3% pracowników, a najwyżej połowę tej kwoty (tj. nie więcej niż 3500,64 zł) zarabiała 11,9% osób w przebadanej zbiorowości (w 2020 r. było to odpowiednio 61,6% i 12,4%). Omawiane dane wskazują, że mężczyźni zarabiają więcej niż kobiety; w 2022 r. odpowiednio 8099,32 zł wobec 6485,15 zł, co oznacza, że wynagrodzenie kobiet było niższe od wynagrodzenia mężczyzn o 19,9% i stanowiło 88,9% przeciętnego w województwie. Wynagrodzenia w województwie — ogółem, a także w przypadku mężczyzn, jak i kobiet są wyższe niż średnio w kraju (odpowiednio o 4,2%, 7,2% i 0,9%). Województwo dolnośląskie pod względem wysokości przeciętnego wynagrodzenia plasowało się na drugim miejscu w kraju po województwie mazowieckim (8421,78 zł), a przed pomorskim (7102,60 zł) i małopolskim (7088,45 zł). Jedynie w tych czterech wymienionych regionach poziom wynagrodzeń przekraczał średnią krajową.

W 2022 r. w województwie dolnośląskim wynagrodzenie środkowe (mediana) ukształtowało się na poziomie 5936,74 zł (w kraju 5701,62 zł). Oznacza to, że połowa pracowników otrzymywała wynagrodzenie co najwyżej w tej wysokości, a połowa – w wysokości nie niższej niż mediana. Dla mężczyzn wynagrodzenie środkowe miało wartość 6467,24 zł, dla kobiet – 5469,50 zł (w 2020 r. było to odpowiednio 5300,98 zł i 4550,00 zł).

Wyniki badania struktury wynagrodzeń pokazują znaczne zróżnicowanie wysokości wynagrodzeń w zależności od wykonywanego zawodu. Analizując wysokość przeciętnego wynagrodzenia w wielkich grupach zawodów można dostrzec, że wyższe niż średnio w województwie wynagrodzenie otrzymywali zatrudnieni w dwóch wielkich grupach zawodów — Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy oraz Specjaliści. W 2022 r. w województwie dolnośląskim wynagrodzenia przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników były niemal dwukrotnie wyższe od przeciętnego, podczas gdy zarobki pracowników wykonujących prace proste stanowiły niewiele ponad połowę wartości średniej.

Wykres 28. Wynagrodzenia według zawodów za październik

Chart 28. Wages and salaries by occupations for October

Dalsza część rozdziału zawiera informacje o wysokościach przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto w latach 2022 i 2023. Prezentowane są one na podstawie dwóch badań statystyki publicznej: przeprowadzanego raz w roku badania Z-06 o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy – na tej podstawie przedstawiono zróżnicowanie terytorialne wynagrodzeń w 2022 r. oraz miesięcznego meldunku o działalności gospodarczej DG-1, na podstawie którego przedstawiono przeciętne miesięczne wynagrodzenia w 2023 r. w sektorze przedsiębiorstw.

Wyniki badania Z-06 wskazują, że w województwie dolnośląskim **w jednostkach zatrudniających więcej niż 9 osób przeciętne miesięczne wynagrodzenie** w 2022 r. osiągnęło poziom 6945,01 zł i przekraczało poziom średniej krajowej o 3,6% (rok wcześniej o 4,0%). W porównaniu do 2021 r. nominalny wzrost wynagrodzeń wyniósł 11,2% (w kraju 11,7%), natomiast w porównaniu do 2015 r. – 65,2% (w kraju 61,5%).

Wynagrodzenia w województwie są stosunkowo zróżnicowane terytorialnie. Najwyższe odnotowane w powiecie lubińskim osiągnęło poziom 11 361,51 zł i było wyższe niż średnio w kraju o 69,4%; ponadto wynagrodzenia wyższe niż w Polsce wystąpiły we Wrocławiu oraz w powiatach: wołowskim, wrocławskim i polkowickim, a także w Wałbrzychu. Najniższe wynagrodzenie – w powiecie milickim wyniosło 5313,76 zł i stanowiło 79,2% przeciętnego w kraju; wynagrodzenia na zbliżonym poziomie wystąpiły ponadto w powiatach górowskim i wałbrzyskim. Warto nadmienić, że w 2022 r. powiat lubiński zajmował, pod względem wysokości przeciętnego wynagrodzenia brutto, 1. miejsce w kraju. W plasującym się na drugim miejscu powiecie łęczyńskim poziom wynagrodzeń nie przekroczył 9 tys.

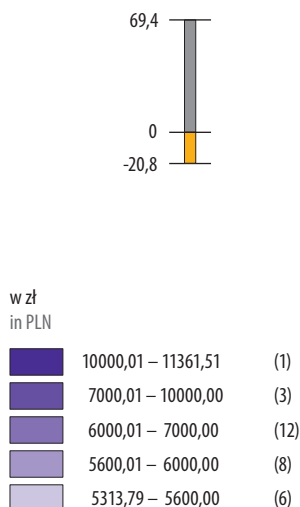

W województwie dolnośląskim w skali roku wynagrodzenia najbardziej wzrosły w powiatach: wołowskim (o 16,4%), wałbrzyskim (o 14,1%) oraz kamiennogórskim (o 13,6%). Najmniejszy wzrost wystąpił w powiatach średzkim i milickim (po 9,6%).

Mapa 27. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a w 2022 r.

Mapa 27. Average monthly gross wages and salaries^a in 2022

Różnica względem średniej dla Polski w %
Difference in relation to the average for Poland in %

Polska Poland = 6705,62
Dolnośląskie = 6945,01

a Dotyczy podmiotów gospodarki narodowej, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a Concern economic entities employing more than 9 persons.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2023 r. ukształtowało się na poziomie 7852,43 zł (2. lokata w kraju po województwie mazowieckim – 8552,31 zł), wzrosło w porównaniu do poprzedniego roku o 12,3% i było wyższe niż w kraju o 5,5%.

Sektor przedsiębiorstw obejmuje podmioty o liczbie pracujących 10 i więcej osób prowadzące działalność gospodarczą w zakresie: leśnictwa i pozyskiwania drewna; rybołówstwa w wodach morskich; górnictwa i wydobywania; przetwórstwa przemysłowego; wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją; budownictwa; handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle; transportu i gospodarki magazynowej; działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; informacji i komunikacji; działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości; działalności firm centralnych (head offices); doradztwa związanego z zarządzaniem; działalności w zakresie architektury i inżynierii; badań i analiz technicznych; reklamy, badania rynku i opinii publicznej; pozostałej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej; działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej; działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją; naprawy i konserwacji komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego; pozostałej indywidualnej działalności usługowej.

Wysokość przeciętnego wynagrodzenia była znacznie zróżnicowana w poszczególnych sekcjach PKD. Najlepiej zarabiali zatrudnieni w sekcjach informacja i komunikacja (12856,18 zł, tj. o 63,7% więcej od średniej wojewódzkiej) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (9575,08 zł, tj. o 21,9% więcej). W pozostałych sekcjach poziom przeciętnych wynagrodzeń nie przekraczał średniej wojewódzkiej. Najniższe wynagrodzenie otrzymali pracujący w sekcji zakwaterowanie i gastronomia (5637,68 zł, tj. o 28,2% poniżej średniej wojewódzkiej).

W ciągu roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wzrosło we wszystkich sekcjach, w tym najbardziej w pozostałej działalności usługowej – o 27,4% oraz w administrowaniu i działalności wspierającej – o 17,7%.

We Wrocławiu przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2023 r. osiągnęło wartość wyższą o 3,7% niż w województwie dolnośląskim - wyniosło 8140,51 zł i w ciągu roku wzrosło o 13,6%.

Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw^a

Table 13. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector^a

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	4189,23	5654,89	6994,61	7852,43
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the national average (Poland=100)	101,6	104,5	105,1	105,5

^a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; dane na podstawie miesięcznego meldunku o działalności gospodarczej DG-1.

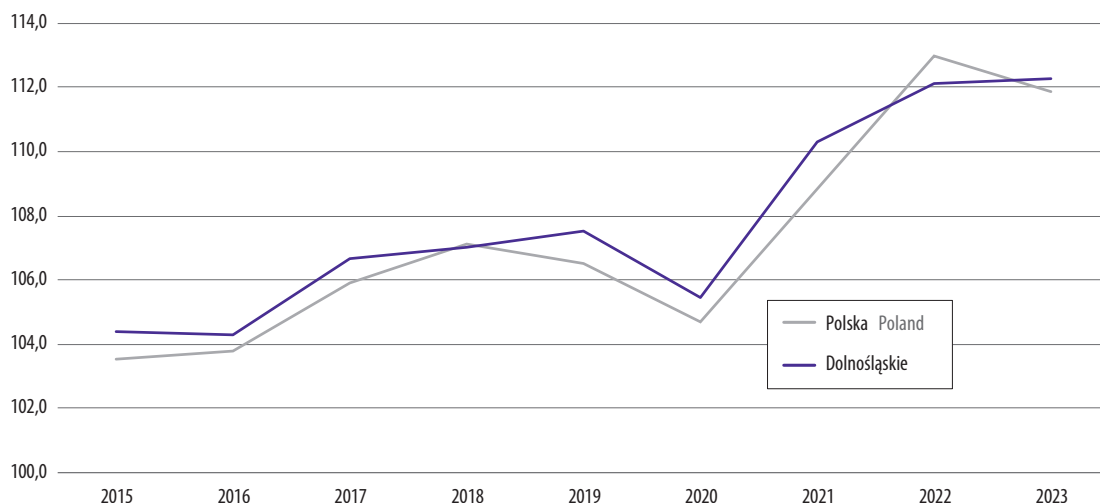
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons; data based on the monthly report on the business activity of DG-1.

Wykres 29. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw^a

Rok poprzedni=100

Chart 29. Indices of average monthly gross wages and salaries in enterprise sector^a

Previous year=100

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

^a Excluding economic entities employing up to 9 persons.

Z danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wynika, że **liczba emerytów i rencistów** w 2023 r. wyniosła 678,9 tys. (co stanowiło 7,6% ogólnej ich liczby w kraju) i w porównaniu do roku poprzedniego była wyższa o 0,3% (w kraju odnotowano wzrost o 0,6%). Wśród nich dominowali świadczeniobiorcy z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych – 642,5 tys. (tj. 94,6%).

Wysokość **przeciętnej emerytury i renty** wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wynosiła na Dolnym Śląsku 3331,92 zł (w kraju 3270,23 zł) i wzrosła w stosunku do 2022 r. o 17,4%. Ta zmiana była większa o 8,0 p.proc. niż w roku poprzednim. Pod względem wysokości omawianych świadczeń nasze województwo plasowało się na 3. miejscu w kraju po województwach śląskim i mazowieckim.

Znacznie niższe było przeciętne miesięczne świadczenie emerytalne i rentowe wypłacone przez KRUS rolnikom indywidualnym – 1899,54 zł (o 23,1% więcej niż w 2022 r.), było ono jednak o 2,8% wyższe od średniej krajowej. Województwo dolnośląskie zajmowało 4. miejsce w kraju pod względem wysokości świadczenia emerytalnego i rentowego wypłacanego rolnikom indywidualnym (po województwach: śląskim, lubuskim i zachodniopomorskim), a pod względem wysokości emerytury rolnej - 3. miejsce (po województwach lubuskim i śląskim).

Tablica 14. Świadczenia społeczne
Table 14. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	644,0	682,2	676,8	678,9
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	2002,89	2422,05	2838,88	3331,92
w tym emerytura of which retirement pension	2087,32	2484,28	2915,84	3425,24
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	1278,54	1428,17	1543,12	1899,54
w tym emerytura of which retirement pension	1334,64	1458,93	1569,45	1931,81

Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę wzrosły w większym stopniu niż dochody (5,8% wobec 3,6%), w związku z czym w porównaniu z 2021 r. zmniejszyła się nadwyżka dochodów nad wydatkami.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w województwie dolnośląskim w 2022 r. wyniósł 2292,76 zł (tj. o 3,6% więcej niż w 2021 r. i o 55,8% więcej niż w 2015 r.) i był wyższy niż przeciętnie w kraju o 1,9%. Dolnośląskie zajmowało 5. lokatę w Polsce pod względem wysokości tego wskaźnika (po województwach: mazowieckim, śląskim, podlaskim i zachodniopomorskim); przed rokiem była to 2. lokata. Natomiast biorąc pod uwagę dynamikę w stosunku do roku ubiegłego plasowało się na odległej 15. pozycji (mniejszy wzrost odnotowano jedynie w województwie warmińsko-mazurskim — o 1,6%).

Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę wyniosły 1651,85 zł i było to więcej niż rok wcześniej o 5,8%. Wśród wszystkich województw dawało to 2. lokatę po mazowieckim (1672,67 zł). Mieszkańcy województwa dolnośląskiego (w przeliczeniu na 1 osobę) najwięcej w kraju wydawali na towary i usługi konsumpcyjne (1593,30 zł wobec średniej krajowej 1420,04 zł) oraz na wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego (93,30 zł wobec średniej krajowej 76,17 zł).

Poziom wydatków ogółem na 1 osobę w województwie dolnośląskim przekraczał średnią dla kraju o 12,0%.

W strukturze dochodu rozporzadzalnego największy udział miał dochód z pracy najemnej – 56,1%, a także dochód ze świadczeń społecznych – 30,2%. W porównaniu do 2021 r. w strukturze zaszyły niewielkie zmiany – wzrost udziału dochodu z pracy najemnej (o 0,3 p.proc.), natomiast zmniejszył się udział dochodów z pracy na własny rachunek (o 0,6 p.proc.) oraz ze świadczeń społecznych (o 0,7 p.proc.).

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne - **wyniki Badania Budżetów Gospodarstw Domowych.**

Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny

Table 15. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	2022 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in a household	1471,84	2031,24	2213,37	2292,76	2249,79
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1417,88	1974,72	2150,48	2 234,21	2194,62

Wybrane wskaźniki spójności społecznej w oparciu o wyniki Europejskiego Badania Warunków Życia Ludności (EU-SILC):

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych to odsetek osób z rocznym ekwiwalentnym dochodem do dyspozycji poniżej progu zagrożenia ubóstwem, który wynosi 60% krajowej mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji uwzględniający transfery społeczne.

Współczynnik Giniego to miara nierówności rozkładu dochodów; przybiera wartość między 0 a 1 (lub jeśli przemnożymy przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość 0 (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy. Zatem, im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie. W badaniu EU-SILC wskaźnik ten wyliczono dla rocznego ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji gospodarstwa domowego.

Zróżnicowanie dochodowe gospodarstw domowych na podstawie badania EU-SILC 2022.

Rokiem odniesienia dla dochodów jest rok poprzedni w stosunku do roku badania. Zatem dane z badania z 2022 r. odzwierciedlają sytuację dochodową z 2021 r. i odpowiednio dla poprzednich lat realizacji EU-SILC. Wyniki badania przeprowadzonego w 2022 r. wskazują na wzrost przeciętnego rocznego ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji w gospodarstwie domowym nominalnie o 6,7% (z 45262 zł w 2021 roku do wartości 50248 zł). Dochód odnotowany w województwie dolnośląskim przekraczał średnią wartość dla kraju (o 11,0%) i plasował je na 2. miejscu wśród regionów (po warszawskim stołecznym – 60460 zł). Z drugiej strony najniższa wartość wskaźnika dochodu do dyspozycji charakteryzowała województwa położone na wschodzie Polski – warmińsko-mazurskie (82%), lubelskie (84%) oraz podlaskie (86%).

Tablica 16. Wybrane wskaźniki spójności społecznej w oparciu o badanie EU-SILC^a Table 16. Selected social cohesion indicators based on EU-SILC^a

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021	2022	2022 Polska Poland
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w % At risk-of-poverty rate after social transfers in %	11,0	11,3	9,9	9,0	13,7
Współczynnik Giniego w % Gini coefficient in %	27,9	26,0	25,4	24,2	26,3
Dochód do dyspozycji ^b w zł Disposable income ^b in PLN	37973	42417	45262	50248	45286
Wskaźnik dochodu do dyspozycji Disposable income ratio	111,1	110,0	111,2	111,0	100,0

a Rokiem odniesienia dla zmiennych jest rok poprzedni w stosunku do roku badania. b Przeciętny roczny dochód ekwiwalentny netto w gospodarstwach domowych.

a The reference period for the variables is the previous year in relation to the survey year. b Average yearly equalised net income in households.

Współczynnik Giniego dla przeciętnego ekwiwalentnego rocznego dochodu do dyspozycji wyniósł w badaniu z 2022 roku 24,2 i był niższy niż w roku 2021, gdy ukształtował się na poziomie 25,4.

W ciągu roku zmniejszył się wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych – z 9,9% do 9,0%.

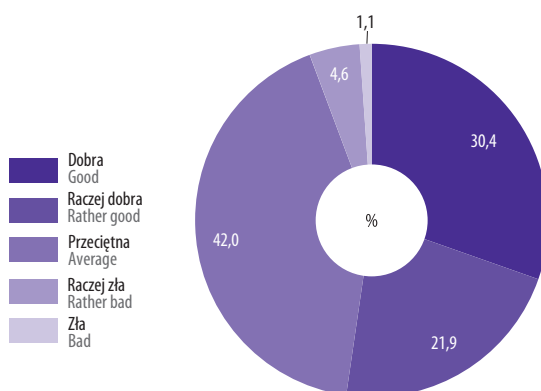
Od kilku lat w województwie dolnośląskim i w kraju systematycznie poprawiała się **subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych**. W 2022 r. jednak nastąpił spadek odsetka gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą albo raczej dobrą – 52,3% gospodarstw domowych ogółem (w kraju 50,0%) wobec 58,2% w 2021 r. (w kraju 53,3%). Odsetek gospodarstw postrzegających swoją sytuację jako raczej złą albo złą wzrósł w porównaniu do poprzedniego roku zarówno w województwie dolnośląskim (z 5,1% do 5,7%), jak i w kraju (odpowiednio z 5,0% do 6,0%).

Dolnośląskie pozytywnie wyróżniało się na tle innych województw pod względem wysokości odsetka gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą – 30,4% i 1. miejsce w kraju (wraz województwie opolskim), przy średniej dla Polski na poziomie 23,7%.

Najbardziej zadowolone ze swojej sytuacji materialnej były gospodarstwa domowe pracujących na rachunek własny poza gospodarstwami rolnymi (69,0% oceniło swoją sytuację jako dobrą albo raczej dobrą), natomiast najmniej - gospodarstwa domowe rencistów (jedynie 24,5% oceniło swoją sytuację jako dobrą albo raczej dobrą).

Wykres 30. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2022 r.

Chart 30. Subjective evaluation of the material situation of household in 2022

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social assistance and family support

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności był niższy niż w latach wcześniejszych, a także był jednym z najniższych w kraju. Podobnie, jak w poprzednich latach najczęściej pomoc środowiskowa była udzielana z powodu ubóstwa oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby.

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej był w województwie dolnośląskim mniejszy niż średnio w kraju. W latach 2015-2022 obserwowano systematyczny spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej oraz członków ich rodzin we wszystkich województwach.

Dolnośląskie zajmowało w 2022 r. pierwsze miejsce w kraju pod względem odsetka dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych oraz liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3.

Pomoc społeczna służy do wspierania osób i rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, z którymi nie są one w stanie same sobie poradzić. Polega na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom spełniającym określone kryteria i zakwalifikowanym do otrzymania takiej

pomocy w miejscu ich zamieszkania. Podejmuje działania w sytuacjach zagrożenia podstawowych potrzeb życiowych oraz obniżenia jakości życia poniżej społecznie akceptowanego minimum; pomaga stworzyć warunki umożliwiające godną egzystencję; służy kompensowaniu różnorodnych szkód np. wynikających z bezrobocia, sieroctwa, niepełnosprawności, chorób; przyczynia się do wyrównywania nadmiernych różnicowań społecznych; daje poczucie bezpieczeństwa socjalnego poprzez różne zasiłki i świadczenia uzupełniające niedostatki systemu emerytalno-rentowego oraz innych systemów zabezpieczenia społecznego lub niewystarczające dochody z pracy. Skutkiem działań pomocy społecznej powinno być eliminowanie wykluczenia społecznego oraz usamodzielnianie się jej beneficjentów.

W ramach **pomocy środowiskowej** organizowanej i świadczonej przez jednostki samorządu terytorialnego a także realizowanej przez powiatowe centra pomocy rodzinie, na pomoc społeczną w 2022 r. wydano łącznie 237,9 mln zł (o 6,8 mln zł więcej niż w 2021 r.).

W 2022 r. świadczenia w formie pieniężnej otrzymało na podstawie decyzji 56,2 tys. osób (w 2021 r. – 62,7 tys.), w łącznej kwocie 148,6 mln zł (o 16,3 tys. więcej niż w 2021 r.). Stanowiły one 62,5% kwoty ogółem na świadczenia z pomocy społecznej (w kraju – 62,6%). Świadczenia w formie niepieniężnej przyznano na podstawie decyzji 25,4 tys. osób (w 2021 r. – 25,5 tys.) i wydano na nie 89,3 mln zł, tj. 37,5% (w kraju 37,4%) kwoty ogółem na świadczenia z pomocy społecznej (o 6,8 mln zł więcej niż w 2021 r.).

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy - gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz 2268).

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniósł w województwie dolnośląskim w 2022 r. 186 osób (w kraju – 241 osób), był niższy niż w latach wcześniejszych, a także był jednym z najniższych w kraju – jedynie w województwie śląskim odnotowano niższą jego wartość (176). W 2021 r. ukształtował się na poziomie 200 (w kraju 257), a w 2015 r. – 358 (w kraju 460).

Tablica 17. Świadczenia pomocy społecznej

Table 17. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczb osób) Beneficiaries of social assistance benefits (total real number of person)	103902	63569	57953	53674
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	258065,4	233259,5	231044,7	237884,5
pomoc pieniężna financial assistance	188556,5	153971,8	148602,6	148618,9
pomoc niepieniężna non-financial assistance	69508,9	79287,7	82442,1	89265,6
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	357,6	218,0	199,7	185,6

Środowiskową pomoc pieniężną stanowią między innymi różnego rodzaju zasiłki np.: stałe, okresowe, celowe, pomoc na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki, pomoc dla cudzoziemców, natomiast pomoc

niepieniężna obejmuje m.in: posiłek, schronienie w placówkach dla bezdomnych, ubranie, sprawienie pogrzebu, usługi opiekuńcze, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Osoby potrzebujące mogły otrzymać pomoc zarówno w formie pieniężnej, jak i niepieniężnej. Zsumowana liczba osób korzystających z obu form pomocy społecznej wyniosła w 2022 r. 81,6 tys. (w przypadku, gdy osoba otrzymała pomoc w formie pieniężnej i niepieniężnej, była liczona podwójnie), tj. o 6,5 tys. mniej niż w 2021 r.

W 2022 r. zasiłki stałe wypłacane osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności przyznano 12,5 tys. osób, zasiłki okresowe – 15,0 tys. osób. Dużą grupę beneficjentów (27,9 tys.) stanowiły osoby korzystające z różnych zasiłków celowych. Były one przyznawane z tytułu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, pokrycia części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne, zakup żywności, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, wykonania drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, pokrycia kosztów pogrzebu.

Wśród niepieniężnych form pomocy dominowały codzienne gorące posiłki (12,6 tys. osób) oraz usługi opiekuńcze obejmujące zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnację, zapewnienie kontaktów z otoczeniem oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (9,2 tys. osób).

W latach 2015-2022 obserwowano systematyczny spadek liczby beneficjentów oraz członków ich rodzin we wszystkich województwach. W województwie dolnośląskim ten spadek wyniósł 51,8% (w kraju odnotowano spadek o 52,3%).

Tablica 18. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

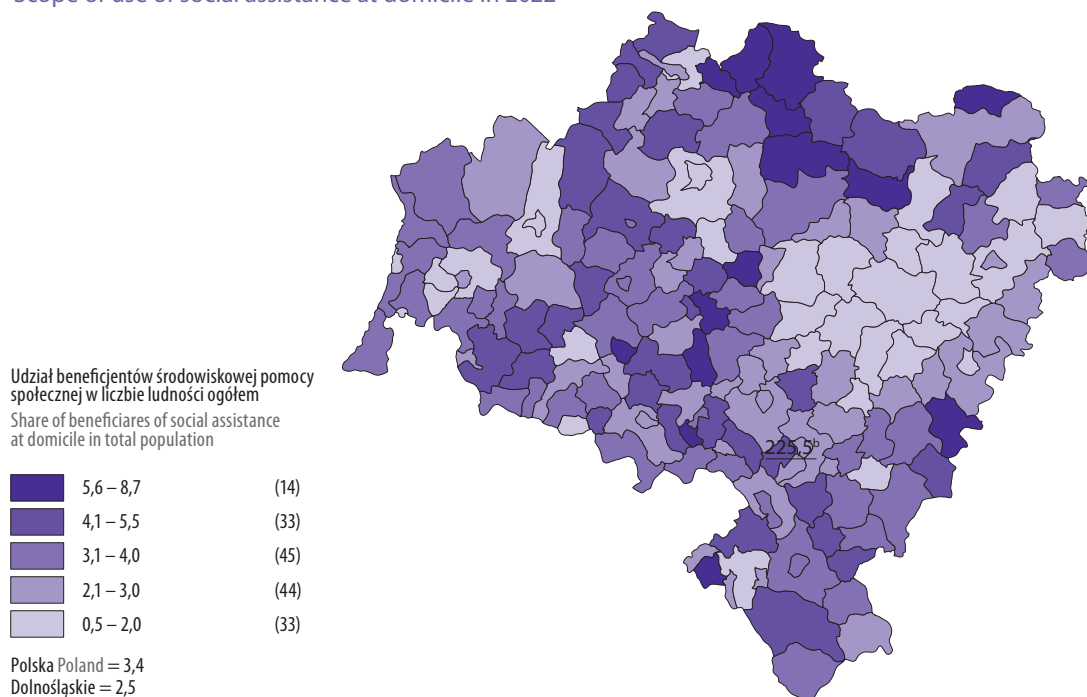
Table 18. Beneficiaries of community social assistance

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from social assistance at domicile	70871	49869	46511	43097
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries of social assistance at domicile	151072	87834	79412	72810
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of social assistance at domicile per 10 thousand population	520,0	301	274	252

Dolnośląskie należało do grupy województw, w których zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej był najniższy w kraju (2. lokata po województwie śląskim) i wyniósł 2,5% (w kraju – 3,4%). Spadek tego wskaźnika w porównaniu z poprzednim rokiem odnotowano we wszystkich województwach, a największy — o 0,5 p.proc. wystąpił w województwach lubuskim i warmińsko-mazurskim; w dolnośląskim spadek ten wyniósł 0,2 p.proc. Najwyższy odsetek korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności odnotowano w powiecie górowskim (6,7%), a najniższy – w powiecie wrocławskim (1,1%) oraz we Wrocławiu (1,2%). Spośród dolnośląskich gmin najczęściej ze środowiskowej pomocy społecznej korzystali mieszkańcy gmin Jemielno i Lewin Kłodzki – ww. wskaźnik przekraczał tam ponad 3-krotnie średnią wojewódzką (odpowiednio 8,7% i 7,7%). Natomiast zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w bardzo niewielkim zakresie odnotowano w gminach Miękinia (0,5%) i Twardogóra (0,6%).

Mapa 28. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2022 r.

Map 28. Scope of use of social assistance at domicile in 2022

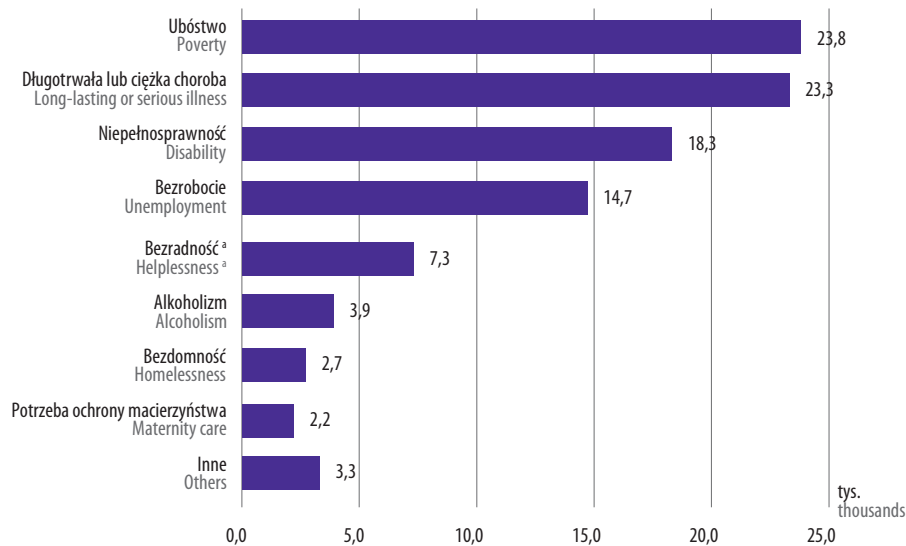

W jednej rodzinie mogło wystąpić kilka przyczyn udzielenia pomocy środowiskowej. W 2022 r., tak jak w roku poprzednim, najczęściej pomocy udzielano z powodu:

- ubóstwa – było ono przyczyną przyznania świadczenia dla 23,8 tys. rodzin (o 2,4 tys. mniej niż w 2021 r.);
- długotrwałej lub ciężkiej choroby – 23,3 tys. rodzin (o 1,9 tys. mniej niż w roku poprzednim);
- niepełnosprawności – 18,3 tys. rodzin (mniej o 1,1 tys.);
- bezrobocia – 14,7 tys. rodzin (mniej o 2,5 tys.).

Wykres 31. Rodziny, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc według przyczyn w 2022 r.

Chart 31. Number of families with assigning help (based on the decisions) by reasons in 2022

^a W sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.
^a Care and education as well as household management problems.

W 2022 r. odnotowano wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy przyznanej z powodu:

- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy (wzrost blisko 6-krotny),
- sytuacji kryzysowej (wzrost o 89,7%),
- narkomanii (wzrost o 8,6%),
- klęski żywiołowej lub ekologicznej (wzrost o 1,7%).

Świadczenia rodzinne mają na celu finansowe wsparcie rodziny, jeśli na jej utrzymaniu pozostaje dziecko (dzieci) lub osoba z niepełnosprawnością wymagająca opieki i pomocy. System świadczeń rodzinnych jest oparty o zasadę pomocniczości i jest systemem pozaubezpieczeniowym, finansowanym z budżetu państwa, uwzględniającym zasadę, że osobami zobowiązanymi do łożenia na utrzymanie dzieci, w pierwszej kolejności, są ich rodzice.

Pomoc państwa przysługuje po spełnieniu wszystkich kryteriów obowiązujących dla jej przyznania.

W 2022 r. kontynuowano realizowanie zapoczątkowanego w kwietniu 2016 r. rządowego programu „Rodzina 500 plus”, będącego długofalowym wsparciem kierowanym przede wszystkim do rodzin naturalnych, ale również do rodzinnej pieczy zastępczej i placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej. Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi w Programie „Rodzina 500 plus”, od 1 lipca 2019 r. świadczenie wychowawcze przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągnięty przez rodzinę.

Świadczenia w ramach Programu „Rodzina 500 plus”:

- świadczenie wychowawcze – przysługuje rodzicom lub opiekunom na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągnięty przez rodzinę a także od 1 czerwca 2022 r. na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej. Świadczenie wypłacane jest w wysokości 500 zł netto;
- do 31 maja 2022 r. na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej przysługiwały dodatki – prawo do dodatku wychowawczego posiadała rodzina zastępcza i prowadzący rodzinny dom dziecka, do dodatku do zryczałtowanej kwoty – dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, zaś do dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego – prowadzący pozostałe placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej. Dodatki zastąpione zostały świadczeniem wychowawczym.
- Karta Dużej Rodziny – to projekt Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, który rozpoczął się w czerwcu 2014 r. Głównym celem programu jest zapewnienie posiadaczom karty bardziej korzystnego, od ogólnie obowiązującego, dostępu do towarów i usług oraz innych form aktywności. Zniżki mogą być oferowane przez instytucje publiczne lub partnerów handlowych. Prawo do posiadania Karty Dużej Rodziny przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek.

Świadczeniem wychowawczym w wysokości 500 zł miesięcznie w 2022 r. objęto przeciętnie w ciągu całego roku 494,5 tys. dzieci do 18 lat, które przebywały w rodzinach naturalnych. Łącznie wydatki na to świadczenie wyniosły 3110,5 mln zł (w 2021 r. — 2827,7 mln zł).

Tablica 19. Świadczenia wychowawcze

Table 19. Child-support benefit

Wyszczególnienie Specification	2016 ^a	2020	2021	2022
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Child-raising benefit payments in thousand PLN	1064649,1	2805194,6	2827711,7	3110549,4
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze w tys. Monthly average number of children for whom families received child-raising benefit in thousands	237,3	455,6	459,4	494,5

a W okresie kwiecień-grudzień.

a In the period of April-December.

Wśród świadczeń rodzinnych, dominującą pozycję odnośnie do liczby świadczeń stanowiły **zasiłki rodzinne**, których w 2022 r. przeciętnie miesięcznie wypłacono 63,1 tys. Było to o 15,5% mniej niż w 2021 r. (74,6 tys.).

Tablica 20. Świadczenia na rzecz rodziny

Table 20. Benefits to the family

Wyszczególnienie Specification	2018	2020	2021	2022
Dobry Start^a Good Start^a				
kwota świadczeń wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of benefits paid (during a year) in thousand PLN	.	90589,1	91740,3	100663,7
liczba dzieci (i osób uczących się), na które wypłacono świadczenie (w ciągu roku) number of children (and learners) for whom benefits have been paid (during a year)	.	302192	305687	335706
Zasiłek rodzinny Family allowance				
kwota świadczeń ^b wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of family allowances ^b (during a year) in thousand PLN	246570	190139	160029	136395
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny children, for which the parents shall receive family allowances	120981	89010	74648	63095
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w % Share of children aged under 17 years, for which the parents shall receive family allowances in the total number of children in this age in %	23,1	16,8	14,0	11,9
Fundusz alimentacyjny Alimony fund				
kwota świadczeń wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of benefits paid (during a year) in thousand PLN	104937,3	90466,1	86768,9	80376,1
liczba wypłaconych świadczeń number of paid benefits	278620	221095	209705	191154
Ulga prorodzinna w zeznaniach podatkowych PIT Family tax relief in PIT tax returns				
kwota odliczeń od podatku z tytułu ulgi prorodzinnej w tys. zł amount of tax deductions for family tax relief in thousand PLN	391956,2	395252,9	405319,0	.
liczba dzieci ^c number of children ^c	449671	467514	469370	.

a W ramach programu „Dobry Start” dla każdego uczącego się dziecka, rozpoczynającego rok szkolny wypłacane jest jeden raz w roku świadczenie na wyprawkę szkolną. b Wraz z dodatkami. c Liczba dzieci podana została łącznie, tj. dzieci, na które dokonano odliczenia od podatku jak również dzieci, na które przysługiwał zwrot nieodliczonej kwoty ulgi na dzieci.

a As part of the „Good Start” program, for each learning child, at the beginning of the school year, a benefit for a school layette is paid once a year. b Including appendices. c The number of children was given in total, i.e. children for whom the child relief was deducted from tax as well as children who were entitled to the reimbursement of not deducted child relief.

W 2022 r. na zasiłki rodzinne wraz z dodatkami wydatkowano kwotę 136,4 mln zł i była ona o 15,8% niższa niż w 2021 r. (160,0 mln zł). Przeciętna miesięczna kwota zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami wynosiła w 2021 r. 216,17 zł (w 2020 r. – 214,38 zł).

Z dniem 1 czerwca 2018 r. wszedł w życie rządowy program „**Dobry Start**”¹ będący elementem długofalowej polityki rodzinnej. Program ma na celu wyrównywanie szans wśród uczniów i oferuje wsparcie dla rodzin z dziećmi w wieku szkolnym na utrzymaniu, bez względu na dochód. Pomoc realizowana jest w formie jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na uczące się dziecko i ma wspomóc rodziny w ponoszeniu wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego (na tzw. wyprawkę szkolną). Świadczenie przysługuje do ukończenia przez dziecko 20. roku życia a na dziecko niepełnosprawne do ukończenia przez nie 24. roku życia i jest niezależne od dochodu uzyskiwanego

¹ Realizowany na podstawie rozporządzenia RM z 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (DZ.U.2021, poz.1092).

przez rodzinę. W 2022 r. w województwie dolnośląskim wypłacono na ten cel 100,7 mln zł dla ponad 330 tys. uczniów (tj. odpowiednio więcej niż w 2021 r. o 9,7% i o 9,8%). W skali kraju było to 1,4 mld zł i 4,6 miliona uczniów).

Jak wynika z danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2022 r. w województwie dolnośląskim z **funduszu alimentacyjnego** wypłacono 191,2 tys. świadczeń (o 8,8% mniej niż w 2021 r.) na łączną kwotę 80,4 mln zł (odpowiednio mniej o 7,4%).

W 2022 r. kontynuowano program **Karta Dużej Rodziny (KDR)**, który jest kolejnym elementem wspierania rodzin z dziećmi. Program ten przeznaczony jest dla rodzin wielodzietnych (tj. przynajmniej z trójką dzieci) niezależnie od wysokości dochodów. Jego uczestnicy mają zapewnione zniżki oraz dodatkowe uprawnienia przy korzystaniu z oferty kulturalnej, rekreacyjnej i transportowej na terenie całego kraju. W 2022 r. województwie dolnośląskim Kartę Dużej Rodziny posiadało 85,8 tys. rodzin, co oznacza wzrost o 30,6% w porównaniu z 2021 r. (65,7 tys. rodzin). Znaczący wzrost w ciągu roku liczby rodzin posiadających KDR odnotowano we wszystkich województwach. Dolnośląskie znalazło się w grupie województw, w których ten wzrost przekraczał przeciętną wartość dla kraju (27,1%).

Największy odsetek rodzin uczestniczących w ww. programie odnotowano we Wrocławiu (14,8% ogólnej liczby rodzin w województwie posiadających KDR) oraz w powiecie wrocławskim (6,3%), natomiast najmniejszy – w powiecie kamiennogórskim (1,6%).

Ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 stworzyła ramy prawne² dla funkcjonowania nowych form opieki nad małymi dziećmi, takich jak klub dziecięcy, dzienny opiekun oraz niania. Równocześnie funkcjonujące wcześniej żłobki przestały być zakładami opieki zdrowotnej. W sprawozdawczości GUS za 2022 r. podstawą kartoteki do badania był Rejestr Żłobków, który nie zawiera kategorii „oddziały żłobkowe”.

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (Dz. U. z 2023 r. poz. 204). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Niania to osoba fizyczna sprawująca opiekę nad dziećmi na podstawie umowy o świadczenie usług zwanej "umową uaktywniającą", zawieranej w formie pisemnej między nianią a rodzicami albo rodzicem samotnie wychowującym dziecko.

Niania sprawuje opiekę nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia.

Dzienny opiekun to osoba fizyczna prowadząca działalność na własny rachunek albo zatrudniana przez jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa), instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, na podstawie umowy o pracę albo umowy o świadczenie usług.

Dzienny opiekun sprawuje opiekę nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia.

W końcu 2022 r. w województwie dolnośląskim działało 508 placówek opieki nad dziećmi do lat 3, tj. o 2 mniej (tj. o 0,4%) niż w 2021 r.; w kraju odnotowano wzrost o 5,8%. W strukturze placówek dominowały żłobki, które stanowiły ponad 82% ogólnej ich liczby. W ciągu roku liczba żłobków zmniejszyła się o 0,7%, a klubów dziecięcych wzrosła o 4,6%. W kraju liczba żłobków wzrosła o 5,9%, a klubów dziecięcych o 7,0%.

² Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2023 r. poz. 204).

Tablica 21. Żłobki i kluby dziecięce

Stan w dniu 31 grudnia

Table 21. Nurseries and children's clubs

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Żłobki Nurseries	219	399	420	417
w tym publiczne of which public	58	110	116	121
Oddziały żłobkowe Nursery sections	17	3	3	-
Kluby dziecięce Children's clubs	25	80	87	91
w tym publiczne of which public	.	9	12	10
Miejsca: Places:				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	9134	17583	18827	19753
w klubach dziecięcych in children's clubs	409	1525	1669	1799
Dzieci przebywające (w ciągu roku): Children staying (during the year):				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	13176	23455	24905	26628
w klubach dziecięcych in children's clubs	465	1819	2146	2217

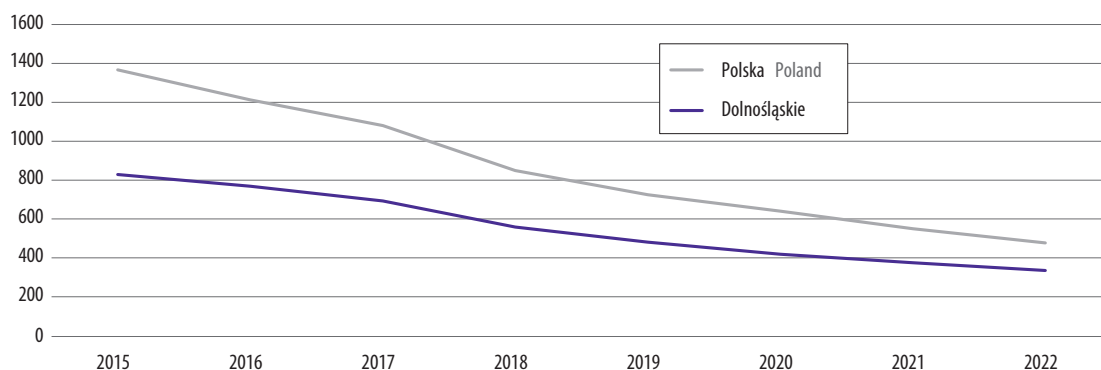
a W latach 2015-2021 łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a In 2015-2021 including nursery sections.

Wykres 32. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach^a i klubach dziecięcych

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 32. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries^a and children's clubs

As of 31 December

a W latach 2015-2021 łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a In 2015-2021 including nursery sections.

Dolnośląskie zajmowało w 2022 r. 1. miejsce w kraju pod względem odsetka dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych – 25,8% (przy średniej krajowej na poziomie 18,0%) oraz liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3 – 298 (przy średniej krajowej na poziomie 209).

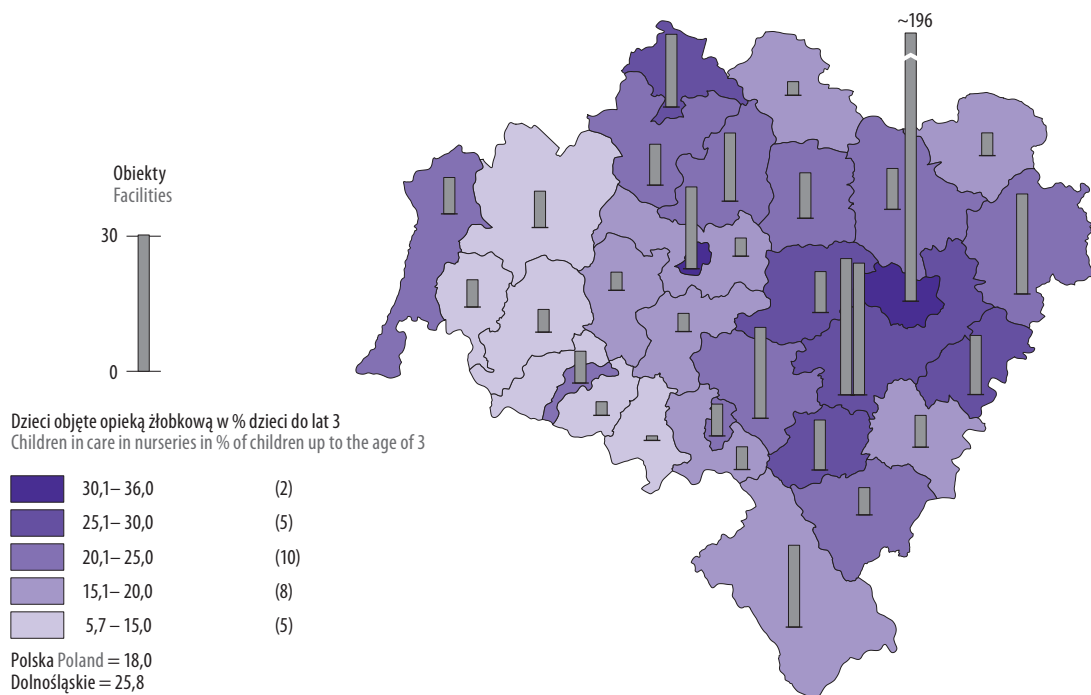
Pod względem odsetka dzieci w wieku do 3 lat objętych opieką w żłobkach (łącznie z klubami dziecięcymi) przodują także dolnośląskie powiaty – w 2022 r. Wrocław zajmował 10. miejsce w kraju – 36,0%, a Legnica – 13. miejsce w kraju (34,6%). W rankingu gminnym natomiast zdecydowanie przodują w kraju dolnośląskie gminy: Legnickie Pole – 59,0%, miasto Oleśnica – 47,7% Kobierzyce – 44,3% oraz miasto Dzierżoniów – 43,4%, a także Radków – 42,6% i Szklarska Poręba – 41,7%.

Mapa 29. Żłobki i kluby dziecięce w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 29. Nurseries and children's clubs in 2022

As of 31 December

Z danych ZUS wynika, że na koniec 2022 r. w województwie dolnośląskim zarejestrowanych było 307 **niań** zatrudnionych na podstawie umowy uaktywniającej (w 2021 r. – 402). Zdecydowana większość niań stanowiły kobiety (96,7%). Najliczniej reprezentowaną grupą były osoby w wieku 50–59 lat (81 osób).

Pracę w charakterze **dziennego opiekuna** sprawującego opiekę nad dziećmi w warunkach zbliżonych do warunków domowych podjęło w naszym regionie 125 osób (83 dziennych opiekunów w 2021 r.). Pod opieką dziennych opiekunów, według danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, przebywało 490 dzieci (w 2021 r. – 382).

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

W 2022 r. warunki mieszkaniowe w województwie dolnośląskim były znacznie lepsze niż w pozostałych województwach oraz, podobnie jak w kraju, uległy niewielkiej poprawie w porównaniu do poprzednich lat.

Wskaźniki obrazujące sytuację mieszkaniową były jednymi z najlepszych w kraju. Dolnośląskie należało do liderów jeśli chodzi o gęstość zaludnienia mieszkań. Pod względem liczby mieszkań przypadających na 1000 osób, przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie oraz na 1 izbę nasze województwo plasowało się na 2. miejscu w kraju.

Natomiast mniejsza niż średnio w kraju była gęstość sieci wodociągowej i gazowej, a większa – sieci kanalizacyjnej; wartości wszystkich ww. wskaźników poprawiły się w porównaniu do lat poprzednich.

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. **zasoby mieszkaniowe** województwa dolnośląskiego liczyły 1294,3 tys. mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 91667,7 tys. m², w których znajdowało się 4752,0 tys. izb. W ciągu roku liczba mieszkań wzrosła o 1,6%, a w porównaniu do 2015 r. – o 13,8% w kraju odnotowano wzrost odpowiednio o 1,4% i 10,3%). Przyrost liczby mieszkań w stosunku rocznym plasował województwo dolnośląskie na 5. miejscu w kraju po województwach: pomorskim, wielkopolskim, małopolskim i mazowieckim (gdzie odnotowano wzrost odpowiednio o 2,0%, 1,8%, 1,6% i 1,6%).

W 2022 r. w województwie dolnośląskim było zlokalizowanych 73,4 tys. lokali mieszkalnych z mieszkaniowego zasobu gmin o łącznej powierzchni 3335,8 tys. m² (z wyłączeniem lokali zamiennych i tymczasowych pomieszczeń), na które obowiązywały umowy na najem – 3. miejsce w kraju po województwach śląskim i mazowieckim. Na najem socjalny lokali mieszkalnych z mieszkaniowego zasobu gmin podpisanych było 5,6 tys. umów (5. lokata po województwach: mazowieckim, śląskim, małopolskim, zachodniopomorskim), a na najem socjalny lokalu oczekiwało 8,8 tys. gospodarstw domowych (w tym 4,6 tys. w ramach realizacji wyroków eksmisyjnych).

Pod budownictwo mieszkaniowe w 2022 r. dolnośląskie gminy przekazały 15,0% całkowitej powierzchni gruntów przekazanych w kraju, co plasowało omawiane województwo na 1. miejscu w kraju. Zasób gruntów przeznaczonych w województwie dolnośląskim na budownictwo mieszkaniowe na koniec 2022 r. wyniósł 3 225,9 ha (3. lokata po województwach małopolskim i śląskim), z tego 712,5 ha (22,1%) przeznaczone jest pod zabudowę wielorodzinną, a 2513,4 ha (77,9%) – jednorodziną.

Tablica 22. Zasoby mieszkaniowe^a

Stan w dniu 31 grudnia

Table 22. Dwelling stocks^a

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020 ^b	2021 ^b	2022
Mieszkania Dwellings	1136644	1256829	1274214	1294311
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1000 population	391,4	432,1	439,7	448,2
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	3,84	3,68	3,67	3,67
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	72,3	70,5	70,7	70,8
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	2,56	2,31	2,27	2,23

a Na podstawie bilansów. b Dane uwzględniają wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

a Based on balances. b The data take into account the results of the National Population and Housing Census 2021.

Badanie z zakresu gospodarki mieszkaniowej w części dotyczącej stanu zasobów mieszkaniowych, jak i wybranych informacji charakteryzujących warunki mieszkaniowe, zostało przygotowane na podstawie opracowania statystycznego **Bilans zasobów mieszkaniowych** za dany rok (według stanu na 31 grudnia).

Zasoby mieszkaniowe – ogół mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Do zasobów mieszkaniowych nie zalicza się lokali w obiektach zbiorowego zakwaterowania (tj. hoteli pracowniczych, domów studenckich, burs i internatów, domów pomocy społecznej) z wyjątkiem znajdujących się tam mieszkań; pomieszczeń prowizorycznych oraz obiektów ruchomych (tzn. barakowozów, wagonów kolejowych, barek i statków).

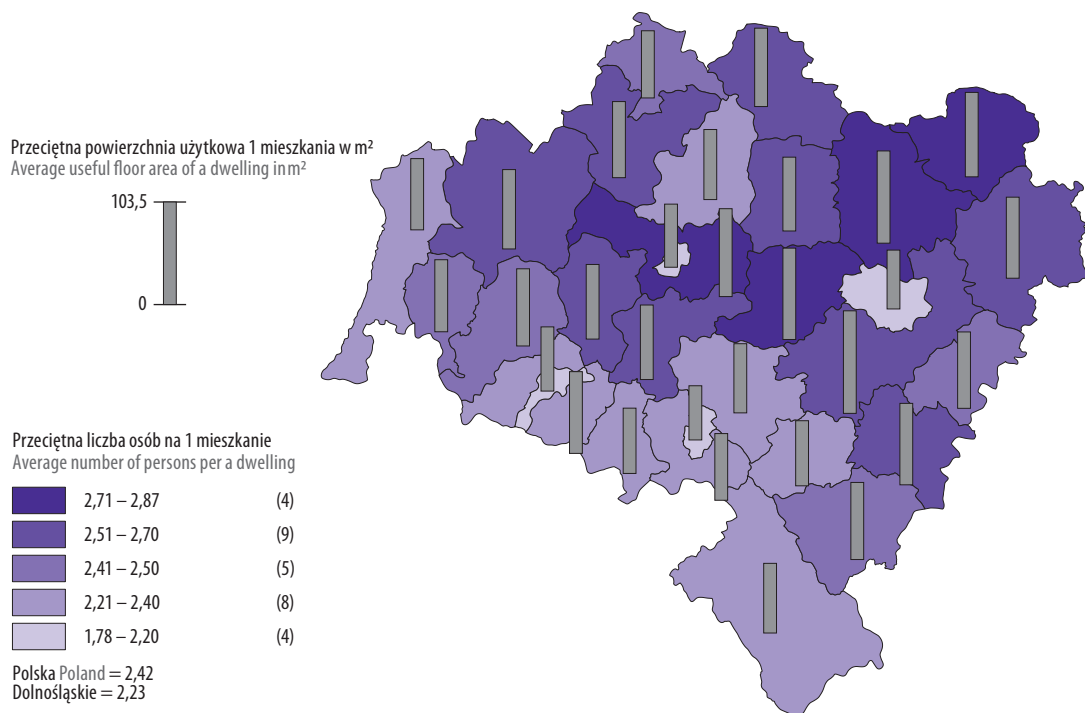
W 2022 r. **warunki mieszkaniowe** w województwie dolnośląskim były znacznie lepsze niż w pozostałych województwach oraz, podobnie jak w kraju, uległy nieznacznej poprawie w porównaniu do poprzednich lat. Znajduje to odzwierciedlenie w wartościach wskaźników ilustrujących przeciętną liczbę osób przypadającą na mieszkanie i na izbę oraz powierzchnię użytkową mieszkania. Na 1 osobę w 2022 r. przypadało przeciętnie 31,7 m² mieszkania, co plasowało województwo dolnośląskie na 5. miejscu w kraju (po województwach: mazowieckim, podlaskim, łódzkim i opolskim). Pod względem liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców (448) dolnośląskie zajmowało 2. miejsce w kraju (po mazowieckim – 451; w kraju – 412), podobnie jak pod względem przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie – 2,23 (po mazowieckim – 2,22; w kraju – 2,42) oraz pod względem gęstości zaludnienia mieszkań – 0,61 osoby na izbę (po podlaskim – 0,60; przeciętnie w kraju – 0,63).

Mapa 30. Warunki mieszkaniowe ludności w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 30 Housing conditions of population in 2022

As of 31 December

W porównaniu do lat wcześniejszych poprawiła się infrastruktura komunalna. Długość **sieci wodociągowej** w 2022 r. osiągnęła 21086,5 km i zwiększyła się w ciągu roku o 141,8 km (tj. o 0,7%). Liczba przyłączy natomiast zwiększyła się w ciągu roku o 7,5 tys. (tj. o 2,0%), a w porównaniu do 2015 r. – o 32,8 tys. (tj. o 9,5%). Największy przyrost długości sieci wodociągowej w ciągu roku zaobserwowano w powiatach: lubańskim – o 5,0%, wrocławskim – o 3,5%, trzebnickim – o 2,4%. Ponad 66% długości sieci wodociągowej, a 58% przyłączy do budynków zlokalizowanych było na terenach wiejskich.

Tablica 23. Wodociągi

Stan w dniu 31 grudnia

Table 23. Water supply system

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Sieć (rozdzielcza i przesyłowa) w km Distribution and transmission network in km	15681,6 ^a	20693,9	20944,7	21086,5
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in units	343513	360035	368788	376271
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	93,1	99,4	99,0	99,5 ^c

a Rozdzielcza.
a Distribution.

W 2022 r. z sieci wodociągowej korzystało 95,2% ogółu ludności (w porównaniu z 2015 r. wzrost o 0,3 p.proc.). W miastach dostęp do wodociągu miało 97,6% ogółu ludności (tyle samo, co w 2015 r.). Na terenach wiejskich udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej kształtował się na poziomie 90,3% (wzrost o 1,5 p.proc.). Wskaźniki te były wyższe niż przeciętnie w kraju, gdzie z sieci wodociągowej korzystało 92,5% ludności ogółem, 96,7% w miastach i 86,2% na wsi.

Wodociągi to kompleks urządzeń wodociągowych służących do ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studni publicznych, urządzeń służących do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody.

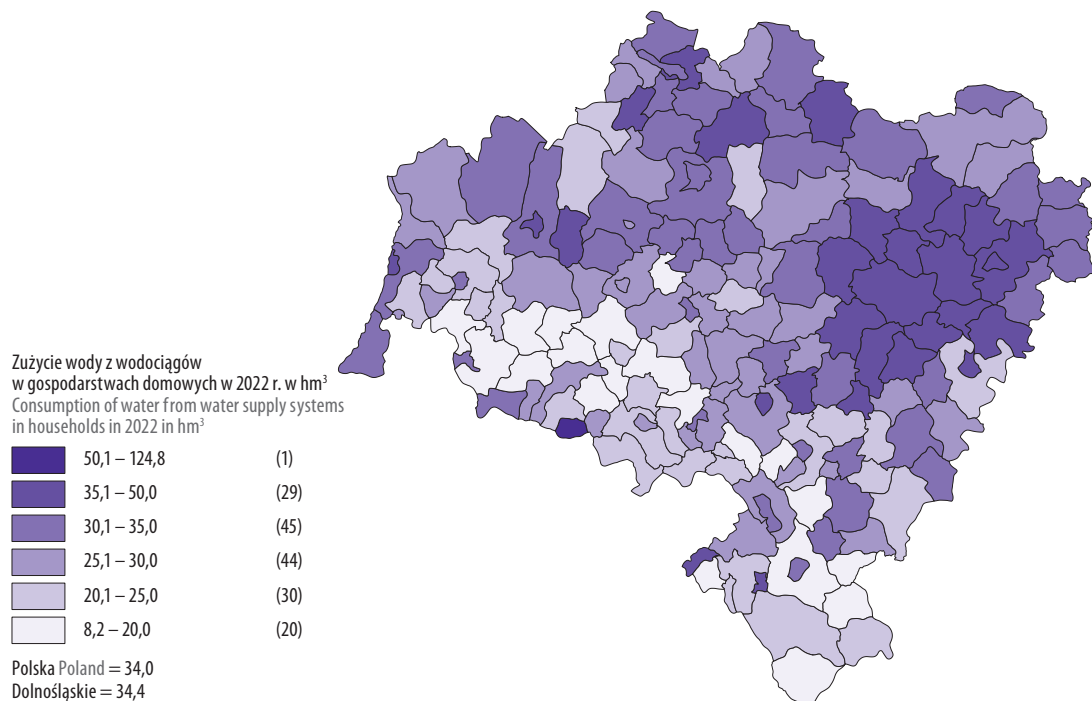
Przeciętnie 1 mieszkaniec województwa dolnośląskiego zużył w 2022 r. 34,4 m³ wody z wodociągów (w kraju – 34,0 m³), tj. o 0,3 m³ więcej niż w 2021 r. i o 2,4 m³ więcej niż w 2015 r. Więcej wody używali mieszkańcy miast, niż wsi – odpowiednio 36,8 m³ wobec 29,4 m³. Mieszkańcy dolnośląskich miast należeli do liderów zużycia wody – 4. miejsce w kraju (po województwach: mazowieckim – 39,8 m³, wielkopolskim – 38,0 m³, małopolskim – 37,6 m³).

Gęstość sieci wodociągowej w województwie dolnośląskim poprawiła się, nadal jednak była mniejsza niż przeciętnie w kraju. W 2022 r. na 100 km² powierzchni przypadało 105,7 km sieci wodociągowej (8. lokata; w kraju 108,0 km), tj. o 21,5 km więcej niż w 2021 r. i o 27,1 km więcej niż w 2015 r. W miastach wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 323,2 km (w kraju 365,1 km), a na wsi – 79,0 km (w kraju 88,1 km). W ciągu roku największy wzrost gęstości sieci wodociągowej odnotowano w Legnicy (o 98,9 km), Wałbrzychu (o 80,6 km) i we Wrocławiu (o 77,4 km).

Mapa 31. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w 2022 r.

Map 31. Consumption of water from water supply systems in households in 2022

Na koniec 2022 r. długość **sieci kanalizacyjnej** wyniosła w województwie dolnośląskim 13,0 tys. km. W okresie 2015–2021 jej długość wzrosła o 2,1 tys. km (tj. o 19,3%). Na obszarach wiejskich przyrost długości sieci był większy niż w miastach – odpowiednio o 1,3 tys. km (tj. o 21,6%) i o 0,8 tys. km (tj. o 16,3%).

W porównaniu do 2021 r. długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się o 234,6 km, tj. 1,8% (w kraju o 2,4%). Na obszarach wiejskich usytuowane było ponad 56% sieci kanalizacyjnej oraz 44,1% liczby przyłączy.

Kanalizacja to kompleks urządzeń kanalizacyjnych służący do odprowadzania ścieków: sieć kanalizacyjna, wyloty urządzeń służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków.

Tablica 24. Kanalizacja

Stan w dniu 31 grudnia

Table 24. Sewage system
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	10914,9	12443,8	12782,2	13016,8
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in units	221660	245877	254078	260326
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	107,4	117,7	120,4	122,0
w tym oczyszczane of which treated	107,3	117,7	120,4	122,0

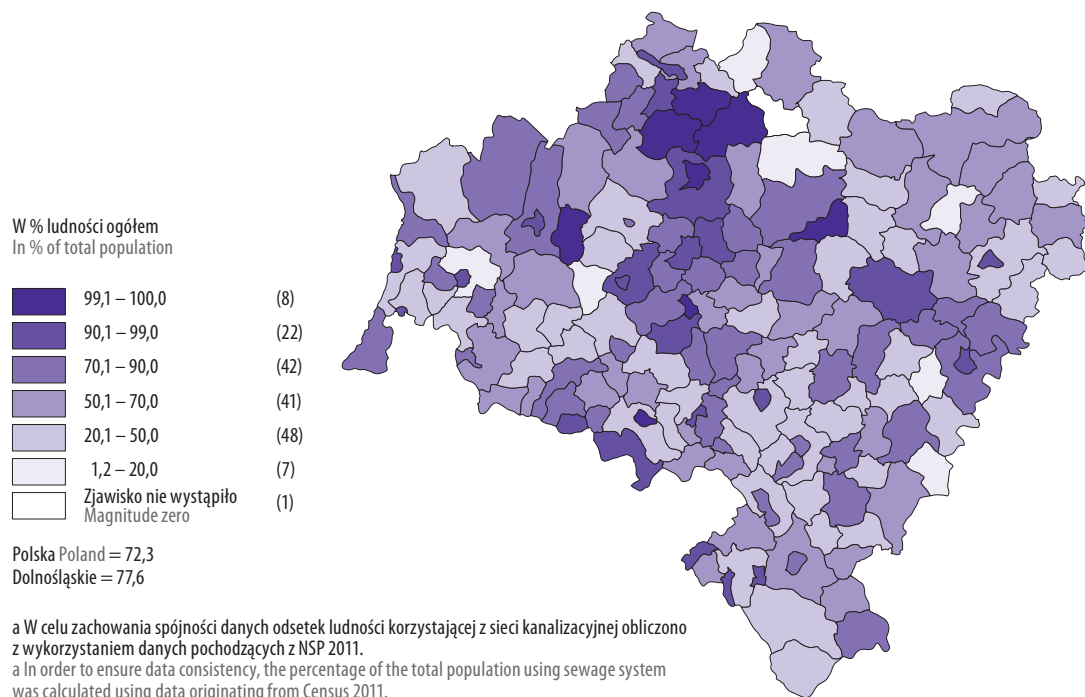
a łącznie z kolektorami.
a Including collectors.

Gęstość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się w porównaniu z latami poprzednimi i była większa niż przeciętnie w kraju – 65,3 km wobec 56,8 km na 100 km². W porównaniu do 2021 r. odnotowano wzrost o 1,2 km (w kraju o 1,3 km), a w porównaniu do 2015 r. – o 10,6 km (w kraju o 8,9 km). W dolnośląskich miastach gęstość sieci kanalizacyjnej była znacznie niższa niż średnio w kraju – 259,3 km wobec 315,0 km, natomiast na wsi – wyższa – 41,4 km wobec 36,8 km.

Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej w okresie 2015–2022 zwiększył się z 75,7% do 77,6% (wzrost o 1,9 p.proc.). W miastach na koniec 2022 r. z sieci korzystało 91,1% ludności (wzrost o 0,9 p.proc.), a na obszarach wiejskich 49,5% (wzrost o 6,3 p.proc.). Wartości tego wskaźnika odnotowane w województwie dolnośląskim przekraczały średnie krajowe – ogółem o 5,3 p.proc., w miastach o 0,2 p.proc., a na wsi o 4,7 p.proc.

Mapa 32. Ludność^a korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2022 r.

Map 32. Population^a using sewage system in 2022

W 2022 r. długość **sieci gazowej** ogółem w województwie dolnośląskim wyniosła 10,5 tys. km i w porównaniu do 2021 r. zwiększyła się o 1,5% (w kraju odnotowano wzrost o 3,3%), a w porównaniu do 2015 r. – o 15,2% (w kraju odnotowano wzrost w tym okresie o 17,3%). W ciągu roku zmniejszyła się natomiast liczba ludności korzystającej z sieci gazowej – o 0,3%, a w porównaniu do 2015 r. – zwiększyła się o 0,3%.

Długość sieci gazowej rozdzielczej (dystrybucyjnej) wyniosła 9,1 tys. km i było to więcej o 1,7% niż przed rokiem.

Gęstość rozdzielczej sieci gazowej poprawiła się w porównaniu z latami ubiegłymi i osiągnęła nieco niższy poziom niż w kraju – 45,6 km wobec 50,9 km na 100 km² (przed rokiem 44,8 km na 100 km² a w kraju – 49,3 km na 100 km²). Pod względem wysokości tego wskaźnika Dolnośląskie zajmowało w 2022 r. 6. miejsce w kraju po województwach: małopolskim, śląskim, podkarpackim, mazowieckim i wielkopolskim.

Gęstość rozdzielczej sieci gazowej w miastach wyniosła 256,4 km na 100 km² (w kraju 307,9 km), a na wsi – 19,7 km (w kraju 31,0 km).

W porównaniu z latami wcześniejszymi znacznie wzrosła liczba odbiorców ogrzewających mieszkania gazem – z 65,0 tys. w 2015 r. poprzez 280,7 tys. w 2021 r. do 287,2 tys. w 2022 r. (tj. wzrost odpowiednio o 442,0% i 2,3%).

Sieć gazowa to system przewodów doprowadzających do odbiorców paliwa gazowe przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie przesyłu i dystrybucji gazu. W systemie przewodów rozróżnia się:

- sieć przesyłową i rozdzielczą (na gaz wysokometanowy i zaazotowany) – przewody uliczne przeznaczone do doprowadzenia gazu do budynków lub innych obiektów za pośrednictwem przyłączy;
- przyłącza – system przewodów łączących sieć rozdzielczą z budynkami i innymi obiektami.

Tablica 25. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych

Stan w dniu 31 grudnia

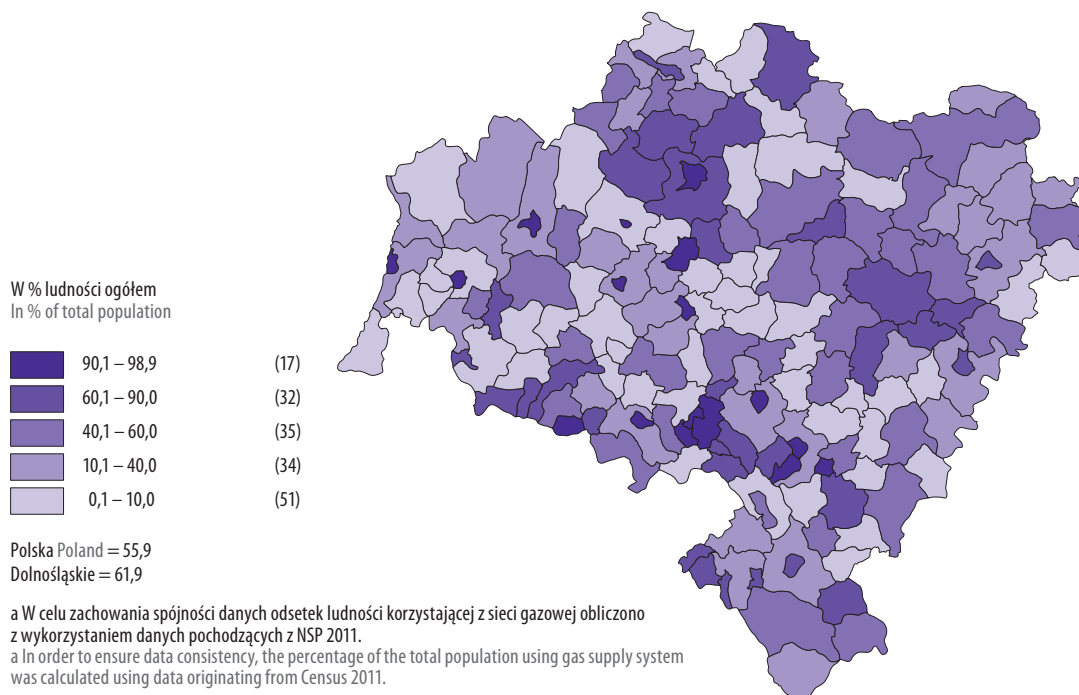
Table 25. Gas supply system as well as gas consumers and consumption of gas from gas supply system in households
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	9111,6	10300,2	10341,4	10497,7
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in units	158415	204458	210689	216637
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Gas consumers from gas supply systema in thousands	678,2	783,2	812,2	825,9
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh in GWh	3573,2	4384,6	5289,7	4927,2
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	1229,9	1503,9*	1823,2	1703,7

a Łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.
a Including gas customers using collective gas-meters.

Odsetek korzystających z instalacji gazowej ogółem wyniósł w 2022 r. 61,9% (w kraju 55,9%) i nie zmienił się w porównaniu z poprzednim rokiem, a w porównaniu z 2015 r. – wzrósł o 0,6 p.proc. W miastach był znacznie wyższy niż na wsi – odpowiednio 79,6% (2. miejsce wśród województw po podkarpackim; w kraju 72,2%) i 25,1% (32,0%).

W województwie dolnośląskim dosyć wysokie było zużycie gazu z sieci w przeliczeniu na 1 korzystającego – 2756,5 kWh (4. miejsce w kraju po województwach: mazowieckim, wielkopolskim, małopolskim). Znacznie wyższe było zużycie na wsi niż w miastach – 3846,9 kWh wobec 2591,3 kWh. Zużycie gazu na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim także było wysokie – 4. lokata w kraju (1823,2 kWh przy średniej krajowej 1564,4 kWh) po województwach: małopolskim, mazowieckim i podkarpackim.

Mapa 33. Ludność^a korzystająca z gazu z sieci w 2022 r. Map 33. Population^a using gas supply system in 2022**Ochrona zdrowia**

Health care

W 2022 r. w województwie dolnośląskim dostępność do personelu medycznego poprawiła się w porównaniu z 2021 r. i kształtowała się na dość wysokim poziomie. Liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. ludności przekraczała średnią dla kraju i plasowała dolnośląskie, podobnie jak rok wcześniej, na 5. miejscu wśród województw, a liczba pielęgniarek i położnych – na 9. miejscu (8. lokata rok wcześniej). W przypadku pielęgniarek i położnych wskaźnik ten był niższy od średniej dla kraju. Kwalifikacje lekarzy były nieco niższe niż przeciętnie w kraju, natomiast kwalifikacje lekarzy dentystów – wyższe, jednakże odsetki lekarzy i lekarzy dentystów posiadających specjalizację zmniejszyły się w porównaniu z 2021 r. Dolnośląskie charakteryzowało się wysokimi wskaźnikami dotyczącymi opieki długoterminowej – odnotowano tu najwięcej łóżek w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych w przeliczeniu na 100 tys. ludności.

Dolnośląskie wiodzie prym w lecznictwie uzdrowiskowym. Co piąty szpital i sanatorium uzdrowiskowe znajduje się na jego terenie, a pod względem liczby kuracjuszy leczonych stacjonarnie w tych obiektach województwo dolnośląskie zajmowało 3. miejsce w kraju.

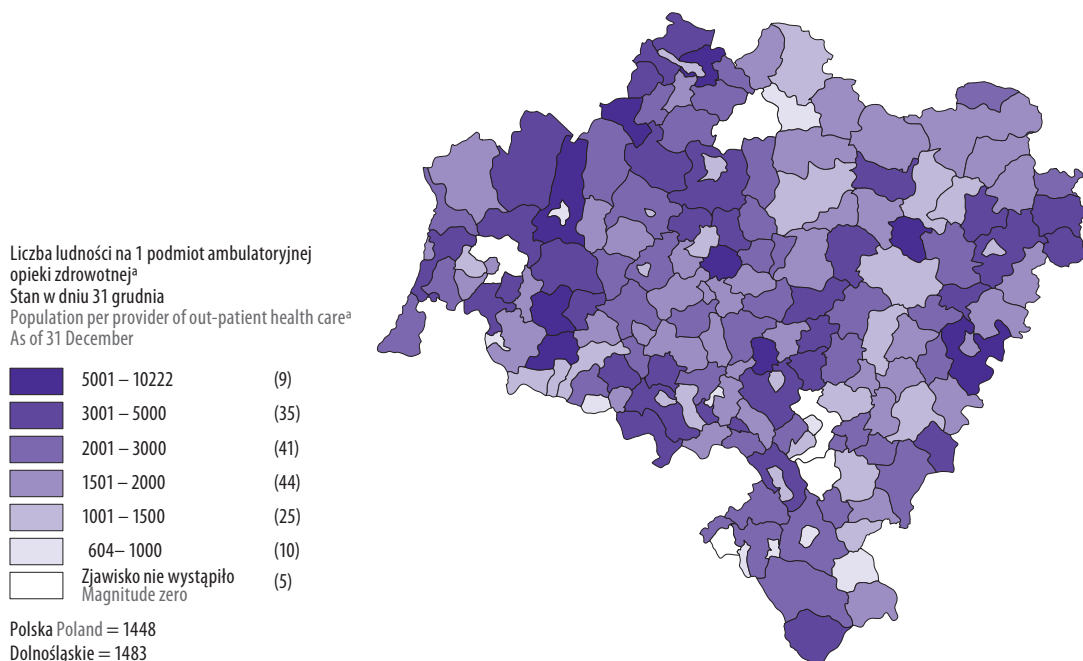
Liczba osób przypadająca na szpitalny oddział ratunkowy zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim, była jednak wyższa niż przeciętnie w kraju.

Jeden z podstawowych mierników służących do oceny skuteczności funkcjonowania systemu PRM – czas dotarcia zespołu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia – należał do najgorszych w kraju.

W końcu 2022 r. w województwie dolnośląskim funkcjonowało 1948 podmiotów **ambulatoryjnej opieki zdrowotnej**, w tym 1608 przychodni (o 2,0% więcej niż w 2021 r. i o 19,1% więcej niż w 2015 r.) i 340 praktyk lekarskich (odpowiednio mniej o 7,9% i 38,4%). W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało, podobnie jak w kraju, 6 przychodni (przed rokiem – 5 przychodni).

Mapa 34. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2022 r.

Map 34. Out-patient health care in 2022

^a łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych.
^a Including consultations paid by patients; excluding consultations provided in admission rooms of general hospitals.

W ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w 2022 r. udzielono 25,6 mln porad, czyli więcej niż rok wcześniej o 0,7 mln, tj. o 2,9%. W strukturze porad podstawową część stanowiły te udzielone przez lekarzy (88,8%), a 11,2% porad udzielili lekarze dentyści.

W 2022 r. kontynuowano realizację porad lekarskich w formie teleporad³, szczególnie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) u lekarza rodzinnego – zwłaszcza w przypadku leczenia drobnych dolegliwości, które nie wymagają badania fizykalnego pacjenta. Po zakończeniu pandemii COVID-19 teleporada jest dość popularna i traktuje się ją na równi z osobistą wizytą pacjenta w gabinecie. Jest to wygodna forma korzystania z pomocy lekarskiej bez konieczności wizyty w placówce ochrony zdrowia. W 2022 r. w formie teleporad zrealizowano 1,6 mln porad lekarskich w podstawowej opiece zdrowotnej (w 2021 r. – 3,8 mln porad), co stanowiło 12,3% wszystkich porad POZ (w 2021 r. – 29,2%).

³ Teleporada to porada medyczna lub psychologiczna realizowana na odległość z wykorzystaniem połączenia telefonicznego lub innych systemów teleinformatycznych.

Tablica 26. Placówki opieki zdrowotnej

Stan w dniu 31 grudnia

Table 26. Health care facilities

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Przychodnie Out-patient departments	1350	1538	1577	1608
Praktyki lekarzy i lekarzy dentyistów ^a Medical and dental practices ^a	552	391	369	340
Porady udzielone ^{b,c} w tys: Consultations provided ^{b,c} in thousands:	24360,9	22084,1	24866,3	25595,5
lekarskie ^d doctors ^d	21675,1	19836,3	22181,0	22716,2
stomatologiczne stomatological	2685,8	2247,9	2685,3	2879,2
Szpitala ogólne General hospitals	79	86	84	82
Łóżka w szpitalach ogólnych Beds in general hospitals	14841	13294	13406	13360
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	51,1	46,0	46,3	46,3
wykorzystanie łóżek w % usage of beds in %	65,2	56,5	62,2	63,5
przeciętny pobyt chorego w dniach average patient stay in days	5,5	5,6	5,7	5,5

a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów. c W ciągu roku. d Łącznie z poradami z izb przyjęć udzielanymi pacjentom niehospitalizowanym.

a Data concern practices that have signed a contract with the National Health Fund or out-patient departments. b Including consultations paid by patients. c During the year. d Including consultations provided to non-hospitalised patients in admission rooms.

Na terenie województwa dolnośląskiego w końcu 2022 r. funkcjonowały 82 stacjonarne ogólnodostępne **szpitale ogólne**, tj. o dwa mniej niż rok wcześniej. Dysponowały one 13,4 tys. łóżek (spadek w ciągu roku o 46 łóżek). W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało, podobnie jak przed rokiem, 46 łóżek, co przekraczało średnią krajową (43 łóżka) i plasowało województwo dolnośląskie na 6. miejscu w kraju (po województwach: lubelskim, śląskim, łódzkim, warmińsko-mazurskim, podlaskim). Spośród 615 oddziałów najczęściej było: chirurgicznych – 129 (2482 łóżka), rehabilitacyjnych – 74 (2734 łóżka), chorób wewnętrznych – 58 (1628 łóżek) i intensywnej terapii – 39 (277 łóżek). W ciągu roku w szpitalach ogólnych w trybie stacjonarym leczono 570,2 tys. pacjentów (rok wcześniej – 535,5 tys.).

Na 1 łóżko w szpitalach ogólnych przypadało 216 osób, tj. o 14 osób mniej niż średnio w kraju, a na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej – 1483 osoby (w kraju 1448).

W ciągu roku poprawiło się wykorzystanie łóżek w szpitalach ogólnych (63,5%, tj. wzrost o 1,3 p.proc.), natomiast w porównaniu z 2015 r. było ono mniejsze (o 1,7 p.proc.). Wskaźnik ten był mniejszy niż średnio w kraju (64,6%) i plasował Dolnośląskie na odległej 12. lokacie wśród województw.

W szpitalach ogólnych w województwie dolnośląskim w 2022 r. hospitalizowanych było (bez ruchu międzyoddziałowego) 509,9 tys. pacjentów (o 5,4% więcej niż w 2021 r.), co plasowało je na 5. miejscu w kraju (po województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i małopolskim).

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

W odniesieniu do czterech **zawodów medycznych**: lekarzy, lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych⁴ zastosowano wyniki analizy źródeł administracyjnych, w tym głównie rejestrów. Metoda ta pozwoliła na uzyskanie danych wynikowych o znacznie lepszej jakości, niż dotychczas stosowane.

W końcu 2022 r. prawo wykonywania zawodu medycznego i sprawowania opieki nad pacjentami w województwie dolnośląskim posiadało 13,2 tys. lekarzy (o 4,1% więcej niż w 2021 r.), 3,8 tys. lekarzy dentystów (wzrost o 3,5%), 23,5 tys. pielęgniarek (spadek o 1,9%), 2,8 tys. położnych (wzrost o 4,6%), 3,1 tys. farmaceutów (wzrost o 2,6%) oraz 1,2 tys. diagnostów laboratoryjnych (wzrost o 0,6%).

Zauważalna jest tendencja starzenia się kadry medycznej w systemie ochrony zdrowia. Wśród lekarzy najliczniejsza była grupa osób w wieku 65 lat i więcej. Ich liczba wyniosła 3,3 tys., a udział w ogólnej liczbie stanowił 24,9%. Podobne tendencje odnotowano w grupie lekarzy dentystów – odpowiednio 895 osób w wieku 65 lat i więcej, tj. 23,3%. Natomiast wśród pielęgniarek i położnych najliczniejsze były grupy osób w wieku 55-64 lata – odpowiednio 7,8 tys., tj. 33,4% i 899 osób, tj. 32,0%.

Od 2019 r. dane dotyczące **lekarzy, lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych** opracowywane są w oparciu o źródła administracyjne, w tym rejestry:

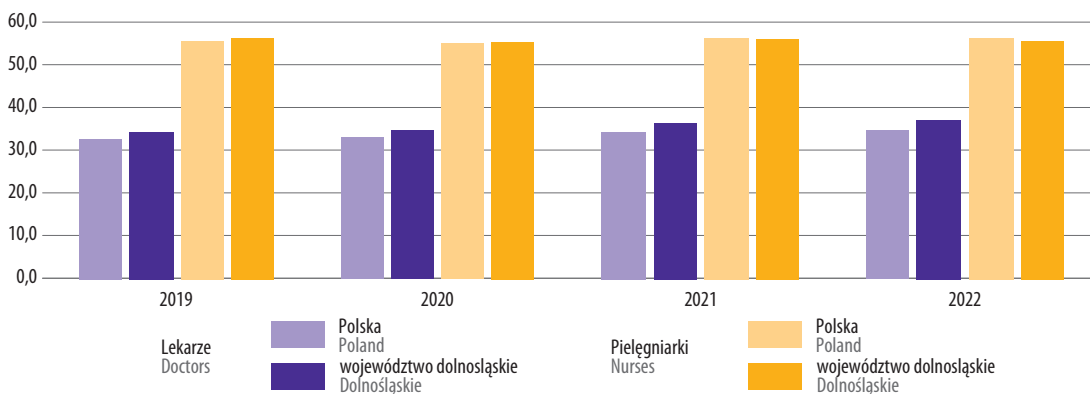
- posiadających prawo wykonywania zawodu (lekarzy i lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych),
- płatników składek ZUS,
- podmiotów wykonujących działalność leczniczą,
- praktyk lekarskich,
- praktyk pielęgniarek i położnych.

Dane dotyczą pracujących bezpośrednio z pacjentem, bez względu na główne miejsce pracy.

Wykres 33. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 33. Doctors and nurses per 10 thousand population
As of 31 December

⁴ Prezentowane dane obejmują: lekarzy (lekarki) i lekarzy dentystów (lekarki dentystki), a także pielęgniarki (pielęgniarki) i położne (położnych) zamieszkałych w Polsce.

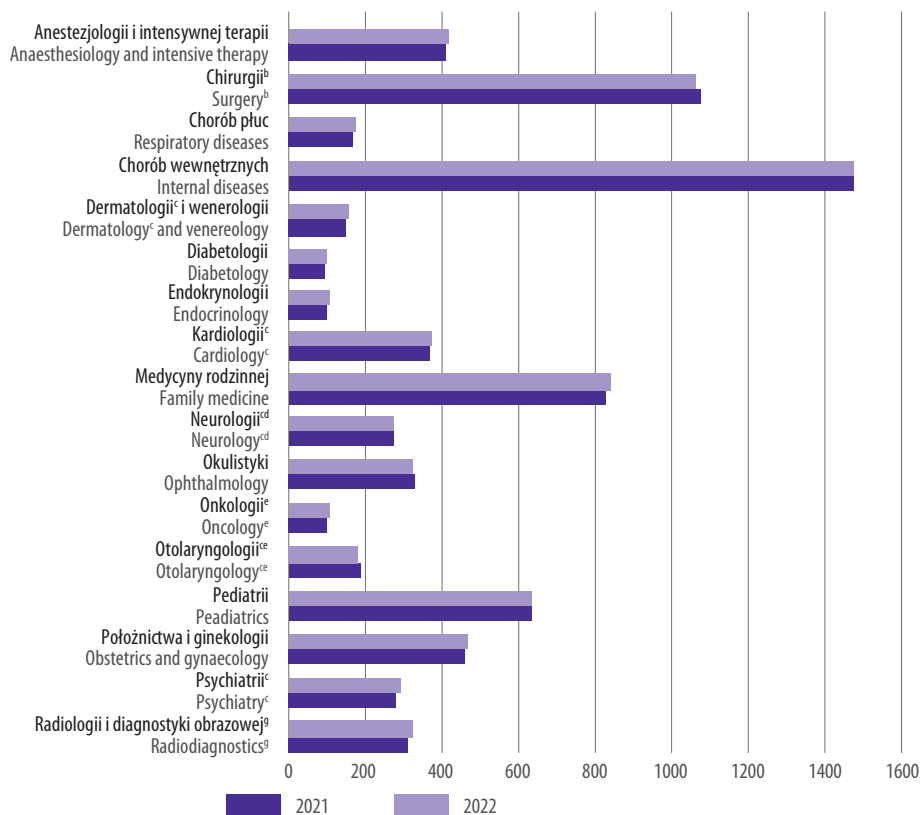
Populacja uprawnionych do wykonywania wybranych zawodów medycznych w Polsce obejmuje wszystkie osoby mające takie prawo, bez względu na status na rynku pracy i miejsce pracy, dlatego bardziej miarodajną informacją w odniesieniu do dostępności personelu medycznego jest liczba osób pracujących bezpośrednio z pacjentem.

W 2022 r. liczba lekarzy pracujących bezpośrednio z pacjentem wyniosła 10,7 tys. (wzrost w ciągu roku o 1,3%), lekarzy dentyistów – 3,0 tys. (wzrost o 0,1%), pielęgniarek – 16,1 tys. (spadek o 1,1%), położnych – 1,8 tys. (spadek o 1,7%), ratowników medycznych – 1,3 tys. (spadek o 2,7%), farmaceutów⁵ – 2,2 tys. (spadek o 0,9%), fizjoterapeutów – 2,4 tys. (wzrost o 5,8%) i 0,7 tys. diagnostów laboratoryjnych⁶ (spadek o 2,7%).

W Polsce występowały znaczne różnice w rozmieszczeniu przestrzennym kadry pracującej bezpośrednio z pacjentem, a tym samym w dostępności do personelu medycznego. Liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. ludności wahała się od 23,8 w województwie lubuskim do 43,1 w województwie mazowieckim. Dolnośląskie zajmowało pod tym względem 5. miejsce w kraju z wartością wskaźnika na poziomie 37,1 (w kraju przeciętnie 34,8). Liczba pielęgniarek pracujących bezpośrednio z pacjentem na 10 tys. mieszkańców w roku 2022 była najniższa w województwie pomorskim – 45,9, natomiast najwyższa – w województwie świętokrzyskim – 69,0. Dolnośląskie zajmowało 8. miejsce w kraju z wartością wskaźnika na poziomie 55,8 (w kraju przeciętnie 56,8).

Wykres 34. Lekarze specjaliści^a Stan w dniu 31 grudnia

Chart 34. Doctors specialists^a
As of 31 December

a Dane szacunkowe na podstawie źródeł administracyjnych. b Chirurgii ogólnej, dziecięcej, klatki piersiowej, ortopedii i traumatologii narządu ruchu, neurochirurgii, chirurgii onkologicznej, plastycznej, szczękowo-twarzowej, kardiochirurgii oraz chirurgii naczyniowej i urologii. c Łącznie ze specjalistami dziecięcymi.

d-g Także: d - neuropatologii, e - onkologii i hematologii dziecięcej, f - otorynolaryngologii, g - radioterapii onkologicznej i radiologii dziecięcej.

a Estimated data based on administrative sources. b General surgery, paediatric, thoracic surgery, trauma and orthopaedic surgery, neurosurgery, oncological, plastic, maxillofacial surgery, cardiothoracic surgery as well as vascular surgery and urology. c Including children's specialists. d-g Also: d - neuropathology, e - children's oncology and haematology, f - otorynolaryngology, g - oncological radiotherapy and children's radiology.

⁵ Magistry farmacji w aptekach ogólnodostępnych, punktach aptecznych i aptekach szpitalnych.

⁶ Analitycy medyczni i inne osoby z wyższym wykształceniem w laboratoriach diagnostycznych.

Poza dostępnością pracowników medycznych wyrażoną przez odniesienie liczby pracujących z pacjentem do liczby potencjalnych pacjentów, ważnym czynnikiem wpływającym na jakość opieki zdrowotnej są kwalifikacje kadry medycznej. Wśród lekarzy pracujących w województwie dolnośląskim w końcu 2022 r. 65,6% posiadało specjalizację (w kraju – 66,8%). Odsetek ten był niższy niż rok wcześniej (66,2%). Lekarze dentyści ze specjalizacją stanowili w 2022 r. 19,5% (w kraju 18,2%) ogółu lekarzy dentyistów, podczas gdy przed rokiem – 19,6%.

Na koniec 2022 roku najczęściej posiadaną przez lekarzy specjalizacją była specjalizacja z zakresu chorób wewnętrznych – 1474 osoby, a następnie chirurgii – 1062 osoby i medycyny rodzinnej – 838 osób. Spośród wszystkich lekarzy specjalistów, najmniej liczną grupę w województwie dolnośląskim stanowili lekarze specjalizujący się w dziedzinach takich jak: diabetologia (101), onkologia (101), endokrynologia (108) oraz medycyna pracy (146).

W związku z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa polskiego istotną rolę w opiece zdrowotnej pełnią **zakłady opieki długoterminowej**, zapewniające pacjentom całodobowe świadczenia pielęgnacyjne, opiekuńcze i rehabilitacyjne, a także kontynuację leczenia farmakologicznego i dietetycznego w dłuższym okresie czasu.

Opieka długoterminowa świadczona jest w zakładach opiekuńczo-leczniczych oraz pielęgnacyjno-opiekuńczych o profilu ogólnym, a także zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych o profilu psychiatrycznym. Sprawowana jest nad pacjentem zdiagnozowanym o stabilnym stanie zdrowia i ustalonym leczeniu. Na koniec 2022 roku w województwie dolnośląskim działały 53 zakłady opiekuńczo-lecznicze (2. miejsce w kraju po województwie mazowieckim), tj. o 1 więcej niż w 2021 r. i o 8 więcej niż w 2015 roku, a także 17 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych (3. miejsce w kraju po województwach śląskim i mazowieckim), tj. o 2 mniej niż w 2021 r. i w 2015 r. Spośród wszystkich województw w dolnośląskim było najwięcej łóżek w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych w przeliczeniu na 100 tys. ludności – 145 przy średniej dla kraju na poziomie 106).

Inną formą opieki medycznej, często łączoną z opieką długoterminową, jest opieka hospicyjno-paliatywna, mająca na celu łagodzenie bólu i cierpienia pacjenta w schyłkowym okresie jego życia. Na koniec 2022 r. funkcjonowało łącznie 16 placówek tego typu (8 hospicjów stacjonarnych i 8 oddziałów opieki paliatywnej, działających poza strukturą szpitali), tj. więcej niż rok wcześniej o 2 i o 3 więcej niż w 2015 r. (przybyło oddziałów opieki paliatywnej).

Lecznictwo uzdrowiskowe stanowi integralną część systemu ochrony zdrowia. Prowadzone jest w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego zlokalizowanych w uzdrowiskach, czyli na terenach o szczególnych walorach geologiczno-klimatycznych, wydzielonych w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się tam naturalnych surowców leczniczych. W Polsce jest 47 statutowych obszarów uzdrowiskowych, zlokalizowanych na terenie 13 województw. Ponadto funkcjonuje podziemne sanatorium uzdrowiskowe w wyrobiskach górniczych Kopalni Soli w Wieliczce. Uzdrowisk nie posiadają województwa: opolskie, wielkopolskie i lubuskie, a prym wiedzie dolnośląskie.

Rozmieszczenie obszarów uzdrowiskowych jest nierównomierne z wyraźną koncentracją uzdrowisk i zakładów w pięciu województwach: dolnośląskim (11 uzdrowisk – 51 zakładów) małopolskim (10 uzdrowisk – 44 zakłady), zachodniopomorskim (5 uzdrowisk – 42 zakłady), kujawsko-pomorskim (3 uzdrowiska – 32 zakłady) i podkarpackim (5 uzdrowisk – 28 zakładów). W tych pięciu województwach znajdowało się blisko 78,0% zakładów lecznictwa uzdrowiskowego. Uzdrowiska w naszym województwie zlokalizowane są w czterech powiatach: kłodzkim (Długopole-Zdrój, Duszniki-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Łądek-Zdrój, Polanica-Zdrój), lubańskim (Czerniawa-Zdrój, Świeradów-Zdrój), wałbrzyskim (Jedlina-Zdrój, Szczawno-Zdrój) i Jeleniej Górze (Cieplice Śląskie-Zdrój).

W końcu 2022 r. dolnośląskie szpitale i sanatoria uzdrowiskowe (40 obiektów z 5,7 tys. łóżek) stanowiły 17,8% ogólnej ich liczby w kraju (1. lokata). Natomiast pod względem liczby kuracjuszy leczonych stacjonarnie w tych obiektach (94,6 tys.) dolnośląskie zajmowało 3. miejsce w kraju (po zachodniopomorskim i kujawsko-pomorskim), a biorąc pod uwagę cudzoziemców (8,0 tys. osób) – 2. miejsce w kraju (po zachodniopomorskim).

Zdecydowaną większość zakładów uzdrowiskowych (78,4%) stanowiły placówki o charakterze stacjonarnym – sanatoria i szpitale uzdrowiskowe. Zakłady działające w trybie ambulatoryjnym – przychodnie uzdrowiskowe i zakłady przyrodolecznicze stanowiły 21,6%.

Liczba łóżek, którymi dysponowały dolnośląskie szpitale i sanatoria zmniejszyła się w ciągu roku o 3,3%, a w porównaniu do 2015 r. było ich mniej o 9,3%.

Na koniec 2022 roku odnotowano 12 szpitali uzdrowiskowych, które zlokalizowane były w 3 powiatach i łącznie dysponowały 2,1 tys. łóżek.

W dolnośląskich zakładach leczenia uzdrowiskowego kuracjusze najliczniej korzystali z kinezyterapii (18,3% ogólnej liczby zabiegów), wodolecznictwa (13,5%), zabiegów borowinowych (12,7%) oraz elektrolecznictwa (11,3%).

W województwie dolnośląskim działało 5 stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej, które w końcu 2022 r. dysponowały 611 łóżkami (2. lokata w kraju po województwie zachodniopomorskim). W ciągu roku stacjonarnie leczono w nich 11,6 tys. osób (3. lokata w kraju po województwach zachodniopomorskim i świętokrzyskim).

System Państwowe Ratownictwo Medyczne (PRM) został stworzony w celu zapewnienia pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Jednostkami systemu są zespoły ratownictwa medycznego (ZRM), w tym lotnicze zespoły ratownictwa medycznego (LZRM) oraz szpitalne oddziały ratunkowe (SOR), z którymi zawarto umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej. Z systemem współpracują centra urazowe oraz jednostki organizacyjne szpitali wyspecjalizowane w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych niezbędnych dla ratownictwa medycznego, które zostały ujęte w wojewódzkim planie działania systemu PRM.

Od października 2017 r. w całej Polsce funkcjonuje System Wspomagania Dowodzenia Państwowego Ratownictwa Medycznego (SWD PRM)⁷. Jest to system teleinformatyczny umożliwiający przyjęcie zgłoszeń alarmowych i powiadomień o zdarzeniach z numerów alarmowych (112 lub 999), dysponowanie zespołami ratownictwa medycznego, rejestrowanie zdarzeń medycznych, prezentację miejsca geograficznego zdarzenia alarmowego oraz pozycjonowanie ZRM. Na terenie kraju utrzymanie oraz obsługę systemu zapewnia minister właściwy do spraw administracji publicznej, natomiast na terenie województwa – wojewoda.

W skład ZRM wchodzi osoby uprawnione do wykonywania medycznych czynności ratunkowych – w podstawowym zespole ratownictwa medycznego są to co najmniej dwie osoby, w tym pielęgniarka systemu lub ratownik medyczny, natomiast specjalistyczne ZRM są co najmniej trzyosobowe, a w ich skład wchodzi lekarz systemu i pielęgniarka systemu lub ratownik medyczny.

W 2022 r. w województwie dolnośląskim w ramach ratownictwa medycznego świadczeń medycznych udzielało, podobnie jak przed rokiem, 117 zespołów ratownictwa medycznego (w porównaniu do 2015 r. oznacza to spadek o 3), w tym 90 (76,9%) to zespoły podstawowe, a 27 (23,1%) - specjalistyczne.

Wyniki badania jednostek pomocy doraźnej i ratownictwa medycznego wskazują, że w 2022 r. załogę zespołów podstawowych, specjalistycznych i lotniczych ratownictwa medycznego stanowiło 1156 ratowników medycznych, 168 pielęgniarek systemu i 87 lekarzy systemu. W 2022 r., tak jak w latach poprzednich, utrzymywała się tendencja spadkowa dotycząca liczby lekarzy systemu przy równoczesnym zwiększaniu się liczby ratowników medycznych. W porównaniu do poprzedniego roku nastąpiło zwiększenie liczby ratowników medycznych o 22, co oznacza wzrost o 1,9%. Liczba lekarzy systemu zmniejszyła się o 4, co oznacza spadek ich liczby o 4,4%. W ciągu roku zwiększyła się natomiast liczba pielęgniarek systemu – o 10, co oznacza wzrost o 6,3%.

W 2022 r. zespoły ratownictwa medycznego zrealizowały 264,6 tys. wyjazdów na miejsce zdarzenia, tj. o 0,4% więcej niż w zeszłym roku. Świadczenia zdrowotnego udzielono 265,8 tys. osób, tj. 0,5% więcej niż w 2021 r. W przeliczeniu na 1000 ludności województwa przypadało 91,9 osób, którym w miejscu zdarzenia udzielono świadczeń zdrowotnych (w kraju – 81,5). Najwyższy wskaźnik odnotowano w województwie zachodniopomorskim – 103,7, a najniższy w województwie wielkopolskim – 61,2.

Struktura wyjazdów zespołów PRM ze względu na miejsce zdarzenia nie zmieniła się w porównaniu z ubiegłymi latami. Zdecydowaną większość, bo 77,3% ogólnej liczby zrealizowanych wyjazdów, stanowiły wyjazdy do domu pacjenta. Drugie co do liczebności miejsce zdarzenia (16,7% wyjazdów) to kategoria „inne”, która obejmuje m.in. ulicę (wyłączając ruch uliczno-drogowy), sklep, kościół. Wyjazdy do zdarzeń zaistniałych w ruchu uliczno-drogowym stanowiły 3,0%, a do zdarzeń w pracy lub w szkole - 2,9%.

Jednym z podstawowych mierników służących do oceny skuteczności funkcjonowania systemu PRM jest czas dotarcia zespołu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia, liczony od chwili przyjęcia zgłoszenia przez dyspozytora medycznego do przybycia zespołu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia.

⁷ System ten działa na podstawie ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. 2023 poz.1541 z późn. zm.).

Zgodnie z ustawą⁸ czas dotarcia badany jest w skali każdego miesiąca za pomocą ustalenia wartości mediany, trzeciego kwartyla oraz maksymalnego czasu dotarcia. Każdy wojewoda ma obowiązek takiej organizacji systemu PRM na terenie województwa, żeby mediana czasu dotarcia - w skali każdego miesiąca - nie była większa niż 8 minut w mieście powyżej 10 tysięcy mieszkańców i 15 minut poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców, a trzeci kwartyl czasu dotarcia - odpowiednio 12 i 20 minut.

Natomiast maksymalny czas dotarcia zespołu nie powinien przekraczać 15 minut w mieście powyżej 10 tys. mieszkańców i 20 minut poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców. Z danych za 2022 r. wynika, że mediana czasu dotarcia zespołów ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w miastach powyżej 10 tys. mieszkańców była przekroczona we wszystkich województwach. Największą medianę na tych obszarach odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim - 17 min. i 27 sek. Mediana czasu dotarcia zespołów ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w przypadku terenów poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców była również przekroczona we wszystkich województwach. Największą wartość mediany odnotowano w województwie dolnośląskim - 22 min. i 44 sek.

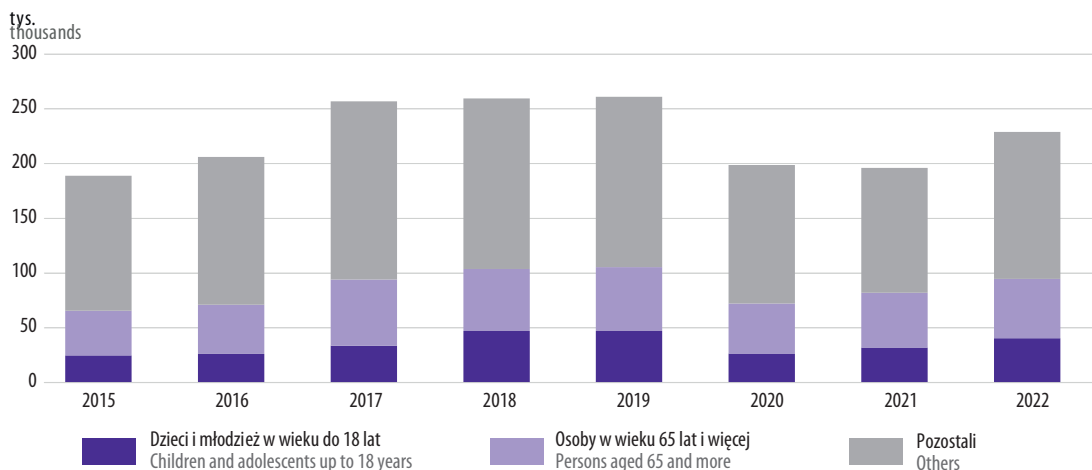
Oprócz naziemnych zespołów ratownictwa medycznego w systemie PRM działają także lotnicze zespoły ratownictwa medycznego (LPR). W 2022 r. LPR posiadało 21 stałych baz Śmigłowcowej Służby Ratownictwa Medycznego (HEMS⁹) rozmieszczonych na terenie całej Polski, jedną bazę sezonową uruchamianą na czas wakacji (Koszalin) oraz jedną bazę transportu sanitarnego w Warszawie. Zespoły lotnicze funkcjonowały we wszystkich województwach. W województwie dolnośląskim była 1 baza HEMS (we Wrocławiu) i pełniła ona dyżur całodobowo. LPR dysponowało 21 śmigłowcami ratunkowymi w skali kraju, w tym jeden znajdował w naszym województwie.

Z jednostkami systemu ratownictwa medycznego współpracują centra urazowe oraz zespoły transportu medycznego. W końcu 2022 roku w ramach systemu ratownictwa medycznego w województwie dolnośląskim funkcjonowało, podobnie jak przed rokiem, 16 szpitalnych oddziałów ratunkowych, o 1 więcej niż w 2015 r. Ponadto, w 2022 r. z systemem PRM współpracowało 6 izb przyjęć w szpitalach (o 1 mniej niż w 2021 r. i o 4 więcej niż w 2015 r.). Liczba osób przypadająca na szpitalny oddział ratunkowy - 180,5 tys. - zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim (o 607 osób) i z rokiem 2015 (o 13,1 tys.), była jednak wyższa niż przeciętnie w kraju (154,8 tys.). Dolnośląskie należało do województw, w których odnotowano jedną z najwyższych wartości tego wskaźnika (wraz ze śląskim - 380,9 tys., kujawsko-pomorskim - 208,6 tys. oraz pomorskim - 192,3 tys.).

W izbach przyjęć lub SOR udzielono pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym 228,8 tys. osób, o 33,0 tys. więcej niż w roku 2021 i o 40,1 tys. więcej niż w 2015 r. Większość pacjentów stanowili mężczyźni - 52,7%. Dzieci i młodzież do lat 18 stanowili 17,5%, a osoby w wieku 65 lat i więcej - 23,8%.

Wykres 35. Świadczenia udzielone w trybie ambulatoryjnym w szpitalnych oddziałach ratunkowych i izbach przyjęć

Chart 35. Outpatient health services provided in hospital emergency wards and admission rooms

⁸ Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. 2023 poz.1541 z późn. zm.).

⁹ HEMS - od ang. Helicopter Emergency Medical Service.

Szpitalne oddziały ratunkowe dysponowały 178 łóżkami (o 3 mniej niż rok wcześniej). Z SOR w trybie stacjonarnym (pobyt powyżej 24 godzin) skorzystało 172,2 tys. pacjentów (4. miejsce w kraju po mazowieckim, małopolskim i śląskim). Z ogólnej liczby osób, którym udzielono pomocy, 21,4% stanowiły dzieci i młodzież do lat 18. Osoby w wieku co najmniej 65 lat stanowiły 33,3% wszystkich pacjentów. Spośród wszystkich leczonych 75,7 tys. osób (tj. 43,9%) przekazano do leczenia szpitalnego.

W 1 centrum urazowym działało, podobnie jak rok wcześniej, 7 oddziałów – 3 chirurgii ogólnej, 2 ortopedii i traumatologii narządu ruchu, 1 neurochirurgii i 1 chirurgii naczyń, natomiast w 1 centrum urazowym dla dzieci funkcjonowały 2 oddziały – 1 chirurgii dziecięcej i 1 neurochirurgii.

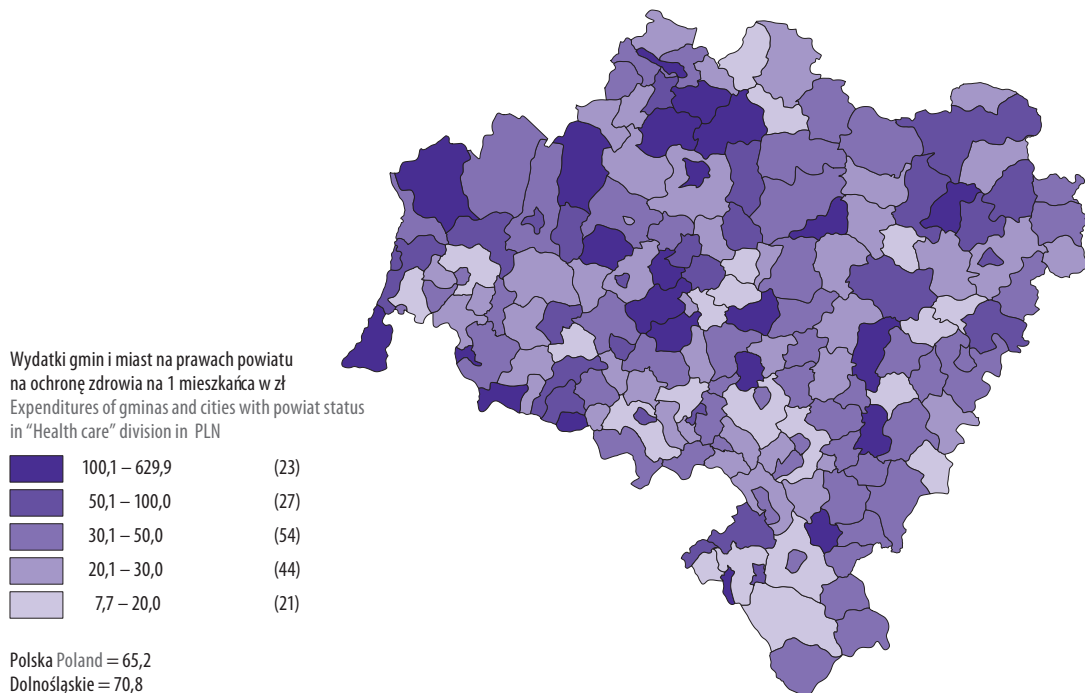
W końcu 2022 r. w województwie dolnośląskim było 18 zespołów i karettek transportu medycznego (o 6 więcej niż w 2021 r. i o 13 mniej niż w 2015 r.).

Wydatki publiczne na opiekę zdrowotną rejestrowane są w dziale „851 – Ochrona zdrowia” klasyfikacji budżetowej. W 2022 r. samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu na ochronę zdrowia wydatkowały ze swojego budżetu 204,7 mln zł, co stanowiło 0,9% wydatków ogółem (przed rokiem – 0,8%). W porównaniu do poprzedniego roku kwota wydatków na ten cel wzrosła o 36,0%. W ogólnej kwocie przeznaczanej na ochronę zdrowia wydatki bieżące stanowiły 75,1%, a wydatki majątkowe – 24,9%. Znacząca była wysokość wydatków na przeciwdziałanie alkoholizmowi – 89,3 mln zł (tj. 43,6% ogółem).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim na ochronę zdrowia przeznaczono w 2022 r. 71 zł (rok wcześniej – 52 zł). Przeciętnie w kraju była to kwota niższa – 65 zł, a w pozostałych województwach wahała się od 42 zł w lubelskim do 103 zł w mazowieckim.

Mapa 35. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2022 r.

Map 35. Expenditures of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2022

Kultura

Culture

W województwie dolnośląskim znajduje się największa w kraju liczba zabytków nieruchomych, natomiast pod względem liczby zabytków ruchomych nasze województwo zajmowało w 2022 r. 2. miejsce. W województwie dolnośląskim znajduje się także największa liczba zabytków wpisanych na listę pomników historii, a także kilka obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Poziom czytelnictwa w województwie dolnośląskim jest niski, wskaźniki charakteryzujące go plasowały województwo na odległych lokatach w kraju.

Odsetek wydatków budżetowych, jakie samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu przeznaczyły w 2022 r. na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego uplasowały województwo na 1. miejscu w kraju – zarówno ogółem, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Według danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, który gromadzi i zarządza zasobem dokumentacji rejestru zabytków i Krajowej Ewidencji Zabytków w województwie dolnośląskim znajduje się największa w kraju **zabytków nieruchomych** (8972 zabytki stanowiące 11,3% krajowego zasobu). W naszym województwie na 100 km² w końcu 2022 r. przypadało 45 takich zabytków (przy średniej krajowej na poziomie 25).

Największą grupą zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru jest grupa obiektów o funkcji mieszkalnej (2598), których dużo znajdziemy w miastach (kamienice, wille, domy) oraz na wsiach (domy, wille, chałupy). Druga co do liczebności grupa to obiekty sakralne (1476).

Wśród założeń przestrzennych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych, największą grupę stanowi zabytkowa zieleń (830) i cmentarze (340).

W województwie dolnośląskim zachowało się najwięcej zabytków z okresu pomiędzy X a XV w. (917 – 19,0% ogółu). Są to głównie obiekty sakralne i obronne o unikatowej wartości, takie jak: kościoły, kaplice, klasztory, pozostałości zamków i obwarowań. Znacznie liczniejsza jest grupa obiektów pochodząca z okresu od początku XVI do schyłku XVIII w. (3077 obiektów – 17,5%, najwięcej w kraju). Jest ona znacznie bardziej zróżnicowana pod względem funkcji i wzbogacona o dużą liczbę obiektów architektury rezydencjonalnej: dworów, pałaców oraz budynków użyteczności publicznej.

Obok zabytków nieruchomych, ochronie podlegają także zabytki ruchome (tj. rzeczy ruchome, ich części lub zespoły rzeczy ruchomych), do których należą m.in.: dzieła sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji ich twórców, numizmaty, militaria, wytwory techniki, niektóre materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła. Pod względem ich liczby (42937) województwo dolnośląskie zajmowało 2. miejsce w kraju po województwie podkarpackim (53685). Zwykle jest to wyposażenie świątyń – 37144 (najwięcej w kraju).

Wpisem do rejestru zabytków objęte są także najcenniejsze stanowiska archeologiczne¹⁰, gdyż posiadają wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Najwięcej takich obiektów znajduje się w województwie dolnośląskim (1480 – 18,9% krajowego zasobu). Wśród powiatów prym tutaj wiodły powiaty: strzeliński (216 – 2. miejsce w kraju), ząbkowicki (152 – 4. miejsce), wołowski (134 – 6. miejsce), wrocławski (126 – 8. miejsce). Na 100 km² województwa przypadało 7 takich zabytków (przy średniej krajowej na poziomie 2). Głównie są to relikty osadnictwa (897 – 24,2% zasobu krajowego) i grodziska (250 – 14,0%). W województwie dolnośląskim w rejestrze zabytków przeważają stanowiska archeologiczne z epoki brązu (393, tj. 26,6%), podczas gdy w kraju – z epoki wczesnego średniowiecza (1973, tj. 25,3%).

Jedną z form ochrony zabytków jest również podniesienie rangi obiektu poprzez nadanie mu statusu pomnika historii. W województwie dolnośląskim znajduje się najwięcej obiektów wyróżnionych tym tytułem (12).

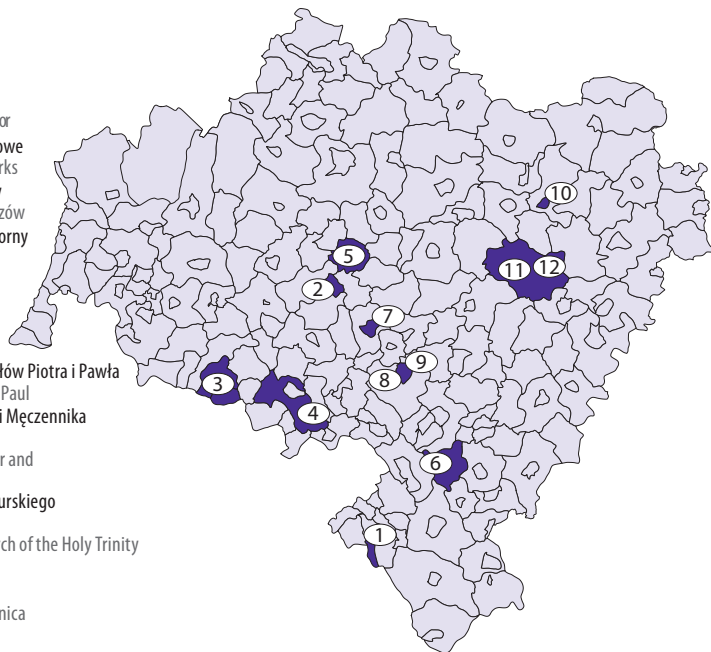
¹⁰Nieruchome zabytki archeologiczne manifestują się na powierzchni w różny sposób - zabytki o własnej formie terenowej wyróżniają się w terenie przez obecność nasypu, wałów, konstrukcji kamiennych lub relikwów architektury. Większość zabytków jednak to kategoria tzw. stanowisk płaskich (np. relikwty osad poza osadami obronnymi z zachowanymi wałami i fosami), które lokalizowane są na podstawie występowania materiału ruchomego na powierzchni oraz obecności obiektów i nawarstwień w gruncie.

Mapa 36. Pomniki historii w województwie dolnośląskim w 2022 r.

Map 36. Historical monuments in Dolnośląskie Voivodship in 2022

- ① Duszniki Zdrój – Młyn papierniczy
Paper mill in Duszniki Zdrój
- ② Jawor – kościół ewangelicko–augsburski pw. Ducha Świętego, zwany Kościołem Pokoju
The Evangelical-Augsburg Church of the Holy Spirit called the Church of Peace in Jawor
- ③ Kotlina Jeleniogórska – pałace i parki krajobrazowe
Jeleniogórska Valley – castles and landscape parks
- ④ Krzeszów – zespół dawnego opactwa Cystersów
The complex of former Cistercian abbey in Krzeszów
- ⑤ Legnickie Pole – pobenedyktynski zespół klasztorny
The complex of former Benedictine monastery in Legnickie Pole
- ⑥ Srebrna Góra – Twierdza Srebrnogórska, nowożytna warownia górska z XVIII wieku
Fortress of Srebrna Góra
- ⑦ Strzegom – Kościół pod wezwaniem św. Apostołów Piotra i Pawła
Strzegom – the church of St. Apostles Peter and Paul
- ⑧ Świdnica – Katedra pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Wacława Męczennika
Cathedral of St. Stanislaus the Bishop and Martyr and St. Wenceslas the Martyr in Świdnica
- ⑨ Świdnica – zespół kościoła ewangelicko–augsburskiego pw. Świętej Trójcy, zwanego Kościołem Pokoju
The complex of the Evangelical-Augsburg's Church of the Holy Trinity called the Church of Peace in Świdnica
- ⑩ Trzebnica – zespół pocysterski
The complex of former Cistercian abbey in Trzebnica
- ⑪ Wrocław – Hala Stulecia
The Centennial Hall in Wrocław
- ⑫ Wrocław – zespół historycznego centrum
Historical Centre of Wrocław

Postępujący rozwój społeczno-gospodarczy stwarza zagrożenie dla dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Dla ratowania miejsc i obiektów szczególnie cennych dla naszej cywilizacji UNESCO w 1972 r. przyjęło Konwencję w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego. Polska ratyfikowała konwencję w 1976 r., jako jedno z pierwszych państw. Konwencja ta to jedna z najlepiej rozpoznawalnych inicjatyw UNESCO.

W województwie dolnośląskim znajdują się obiekty wpisane na Listę światowego dziedzictwa UNESCO. Są to miejsca kulturowe lub przyrodnicze o wybitnych, unikalnych w skali światowej wartościach - Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy oraz Hala Stulecia we Wrocławiu (w kraju ogółem jest 17 takich obiektów). Każdy wniosek nominacyjny na Listę światowego dziedzictwa UNESCO musi być poprzedzony wpisem na tzw. Listę informacyjną, co najmniej rok przed jego złożeniem. Lista informacyjna (ang. Tentative List) jest to wykaz dóbr, które każde państwo zamierza rozważyć jako kandydatury na Listę światowego dziedzictwa UNESCO w najbliższych latach. W 2022 r. na polskiej Liście informacyjnej znajdował się m.in. Młyn Papierniczy w Dusznikach-Zdroju.

„Zabytek Zadbany” to działanie mające na celu promocję opieki nad zabytkami. Jest to ogólnopolski konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego skierowany do właścicieli, posiadaczy i zarządców obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości. Konkurs jest organizowany od 1975 r. i ma charakter cykliczny. Nadzór nad nim sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. W 2022 r. ocenie podlegało 88 wniosków w kraju, w tym 5 w województwie dolnośląskim.

W 2022 r. w województwie dolnośląskim działały 574 **biblioteki publiczne** i punkty biblioteczne (spadek o 3 w porównaniu do 2021 r. i o 25 w porównaniu do 2015 r.). Na 1 placówkę biblioteczną przypadało 4591 osób, tj. o 42 osoby więcej niż przed rokiem oraz więcej o 118 osób niż średnio w kraju (4473 osoby).

Liczba zarejestrowanych użytkowników aktywnie wypożyczających w 2022 r. wyniosła 351,9 tys. Poziom czytelnictwa, mierzony liczbą czytelników w bibliotekach publicznych, był wyższy niż w 2021 r., natomiast niższy w porównaniu z 2015 r. (odpowiednio wzrost o 5,4% i spadek 24,5%). Pod względem liczby czytelników przypadających na 1000 ludności wiodącym powiatem był Wrocław (176), a następnie powiat kłodzki (126). W pozostałych powiatach ww. wskaźnik nie przekroczył średniej wojewódzkiej.

Na 1000 ludności przypadało, podobnie jak w 2021 r., 2,9 tys. woluminów księgozbioru (w kraju 3,3 tys.) - 14. miejsce w kraju oraz 122 czytelników (w kraju 135) - 11. miejsce w kraju. Średnio w ciągu roku jeden czytelnik

wypożyczył 18 woluminów (w kraju 19) - 12. miejsce w kraju. Pod względem liczby wypożyczeni na 1 czytelnika w województwie dolnośląskim, a także w kraju wyróżniał się Wałbrzych (1. lokata w województwie i 2. w kraju) i powiat dzierżoniowski (2. lokata w województwie i 5. w kraju).

Placówki biblioteczne starają się ułatwić dostęp do swoich obiektów i zasobów w nich zgromadzonych osobom z niepełnosprawnościami. Działania te polegają m.in. na przystosowaniu wejścia i wnętrza, wyposażeniu czytelnika w specjalny sprzęt komputerowy dla osób z różnym rodzajem niepełnosprawności, zaopatrywaniu się w powiększalniki elektroniczne, ułatwiające czytanie osobom niedowidzącym oraz urządzenia do odtwarzania książki mówionej zapisanej cyfrowo tzw. czytaki, itp.

W 2022 r. spośród dolnośląskich bibliotek publicznych 50,5% było przystosowane dla osób z niepełnosprawnościami (w 2021 r. — 49,2%), w tym 50,0% posiadało odpowiednie wejście do budynku (w 2021 r. — 48,5%), a udogodnienia wewnątrz budynku 34,3% (w 2021 r. — 32,9%).

W końcu 2023 r. w województwie dolnośląskim funkcjonowały 72 **muzea i oddziały muzealne** (7,4% ogólnej ich liczby w kraju – 6. lokata wśród województw). W porównaniu do 2022 r. ich liczba wzrosła o 4 (tj. o 5,9%), a w stosunku do 2015 r. – o 5 (tj. o 7,5%). Placówki te zwiedziło 2294,8 tys. osób (odpowiednio 5,4% ogólnej liczby zwiedzających w kraju i 4. lokata wśród województw), w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców 8,0 tys. osób – 4. miejsc w kraju (podobnie, jak przed rokiem) po województwach: małopolskim, mazowieckim i pomorskim.

Dolnośląskie muzea zorganizowały w 2023 r. 362 wystawy czasowe (o 14 mniej niż rok wcześniej, 4. lokata w kraju), w tym 193 to wystawy własne, a 101 – współorganizowane. W ciągu omawianego roku otwarto 18 nowych wystaw (o 11 mniej niż w 2022 r.). Odbyło się 15 wystaw on-line i wzięło w nich udział 17,6 tys. osób. W końcu 2023 r. w województwie działało 37 instytucji paramuzealnych (3. lokata w kraju po małopolskim i mazowieckim), w tym 2 ogrody zoologiczne i 5 botanicznych (2. lokata po wielkopolskim). Zwiedziło je ogółem 3,9 mln osób (2. lokata w kraju), w tym ogrody zoologiczne 2,3 mln osób (1. lokata w kraju).

Ofertę kulturalną kierującą do mieszkańców województwa dolnośląskiego także **galerie i salony sztuki**. W końcu 2023 r. w naszym województwie działały 22 takie obiekty, tj. o 3 więcej niż rok wcześniej i tyle samo, co w 2015 r. Pod względem liczby obiektów tego rodzaju nasze województwo zajmowało 5. lokatę w kraju (po województwach: małopolskim, mazowieckim, łódzkim i śląskim). Ponad 80% tych instytucji kultury zlokalizowanych było we Wrocławiu (18). Pozostałe działały w Wałbrzychu (2), Jeleniej Górze (1) i Legnicy (1). Dolnośląskie galerie i salony sztuki zorganizowały w kraju 271 wystaw (tj. o 99 więcej niż rok wcześniej), w tym 57 z wykorzystaniem „nowych mediów” (wystawy, do których prezentacji zastosowano tzw. nowe media, czyli nietradycyjne eksponaty, formy i techniki, animację komputerową, aranżacje przestrzeni/instalacje, design, wideo itp.). Instytucje te zwiedziło 183,9 tys. osób, co oznacza wzrost o 41,4% w porównaniu z 2022 r. i spadek o 88,5% w porównaniu z 2015 r.

Według stanu na koniec grudnia 2023 r. w województwie dolnośląskim działalność sceniczną prowadziło 18 **teatrów i instytucji muzycznych** posiadających własny, stały zespół artystyczny (tj. 9,9% takich placówek w kraju – 4. lokata). Obiekty te w większości były przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych – 14 (tj. 77,8%) spośród nich posiadało odpowiednie wejście, a także udogodnienia wewnątrz budynku.

Na przestrzeni obserwowanych lat liczba instytucji muzycznych w województwie utrzymywała się na zbliżonym poziomie – w porównaniu do 2022 r., podobnie jak do 2015 r., zwiększyła się o jeden. W 2023 r. teatry i instytucje muzyczne wystawiły 7621 przedstawień i koncertów (2. lokata w kraju po województwie mazowieckim), w których uczestniczyło 1,1 mln widzów i słuchaczy (4. lokata w kraju po województwach: mazowieckim, małopolskim i śląskim). Liczba przedstawień i widzów wzrosła w porównaniu z 2022 r. (odpowiednio o 6,3% i 17,7%), a także do 2015 r. (wzrost odpowiednio o 29,4% i 5,4%).

Liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych przypadająca na 1000 ludności ukształtowała się na poziomie 367 (w 2022 r. – 211, a w 2015 r. – 346), podczas gdy w kraju 325. Województwo dolnośląskie zajmowało 5. lokatę pod względem wysokości tego wskaźnika po województwach: mazowieckim (635), zachodniopomorskim (544), pomorskim (426) i lubuskim (383).

W końcu 2023 r. na terenie województwa dolnośląskiego działało 49 **kin stałych** (9,0% ogólnej liczby kin w kraju), tj. tyle samo, co w 2022 r. i o 11 więcej niż w 2015 r. Kina te dysponowały 154 salami projekcyjnymi z 32,4 tys. miejsc na widowni. Większość kin stałych posiadała tylko 1 salę projekcyjną (29 obiektów, 6,7 tys. miejsc na widowni), natomiast 6 obiektów (14,4 tys. miejsc) to multiplexy, dysponujące co najmniej 8 salami. W 2023 r. w kinach województwa dolnośląskiego odbyło się 200,2 tys. seansów, tj. o 3,2% mniej niż rok wcześniej i o 28,0% więcej w porównaniu z 2015 r. Natomiast liczba widzów

zwiększyła się o 19,9% w ciągu roku, a w stosunku do 2015 r. była większa o 9,8%. Pod względem liczby widzów w kinach przypadających na 1000 ludności (1591) województwo dolnośląskie zajmowało 2. lokatę w kraju za mazowieckim (1730). Przeciętnie na 1 seans przypadało, podobnie jak w kraju, 23 widzów (przed rokiem 19).

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice są instytucjami prowadzącymi wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Posiadają zróżnicowaną ofertę przedsięwzięć kulturalnych skierowanych do ludzi w każdym wieku, kreują postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności lokalnej. Ponadto instytucje te zapewniają, zwłaszcza dzieciom i młodzieży, atrakcyjne formy wypełnienia wolnego czasu. Zlokalizowane są praktycznie w każdej gminie, integrują poszczególne przedsięwzięcia kulturalne.

W 2022 r. w województwie dolnośląskim funkcjonowało 280 **centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic** (w 2021 r. - 267). Najliczniejszą część stanowiły ośrodki kultury (31,8% wszystkich placówek), a najmniej liczną - kluby (2,9%). Większa część ogółu tych placówek (58,4%) zlokalizowana była na wsi, przy czym charakter placówek wiejskich posiadały jedynie świetlice (wszystkie świetlice zlokalizowane były na wsi). Natomiast domeną miast były: centra kultury, kluby, ośrodki kultury oraz domy kultury - odpowiednio 70,4%, 62,5%, 60,7% i 55,2% tych instytucji funkcjonowało w miastach.

Tablica 27. Instytucje kultury
Stan w dniu 31 grudnia
Table 27. Culture institutions
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	599	582	574	.
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per 1 library establishment	4258	4530	4591	.
Muzea i oddziały muzealne ^a Museum with branches ^a	67	69	68	72
Zwiedzający muzea i oddziały muzealne ^{ab} na 1000 ludności Museums and exhibition visitors ^{ab} per 1,000 population	632,7	247,3	647,5	795,9
Galerie i salony sztuki Art galleries	22	21	19	22
Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institutions	17	18	17	18
widzowie i słuchacze (w ciągu roku) na 1000 ludności audience (during a year) per 1000 population	346	127	311	367
Kina stałe Indoor cinemas	38	48	49	49
widzowie (w ciągu roku) na 1000 ludności audience (during a year) per 1000 population	1437	650	1322	1591
Centra, domy i ośrodki kultury Centres of culture, cultural centres and establishments	164	171	172	.
Kluby i świetlice Clubs and community centres	138	140	108	.
Liczba ludności na 1 instytucję kultury ^c Number of population per 1 culture institution ^c	9617	9352	10314	.

a Od 2020 r. do muzeów zaliczane są wyłącznie muzea działające w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach. b W ciągu roku. c Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.

a Starting from 2020, museums include only museums operating on the basis of a statute or regulations agreed with the minister responsible for culture and protection of national heritage, pursuant to Art. 6 of the Act of 21 November 1996 on museums. b During the year. c Centre of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres.

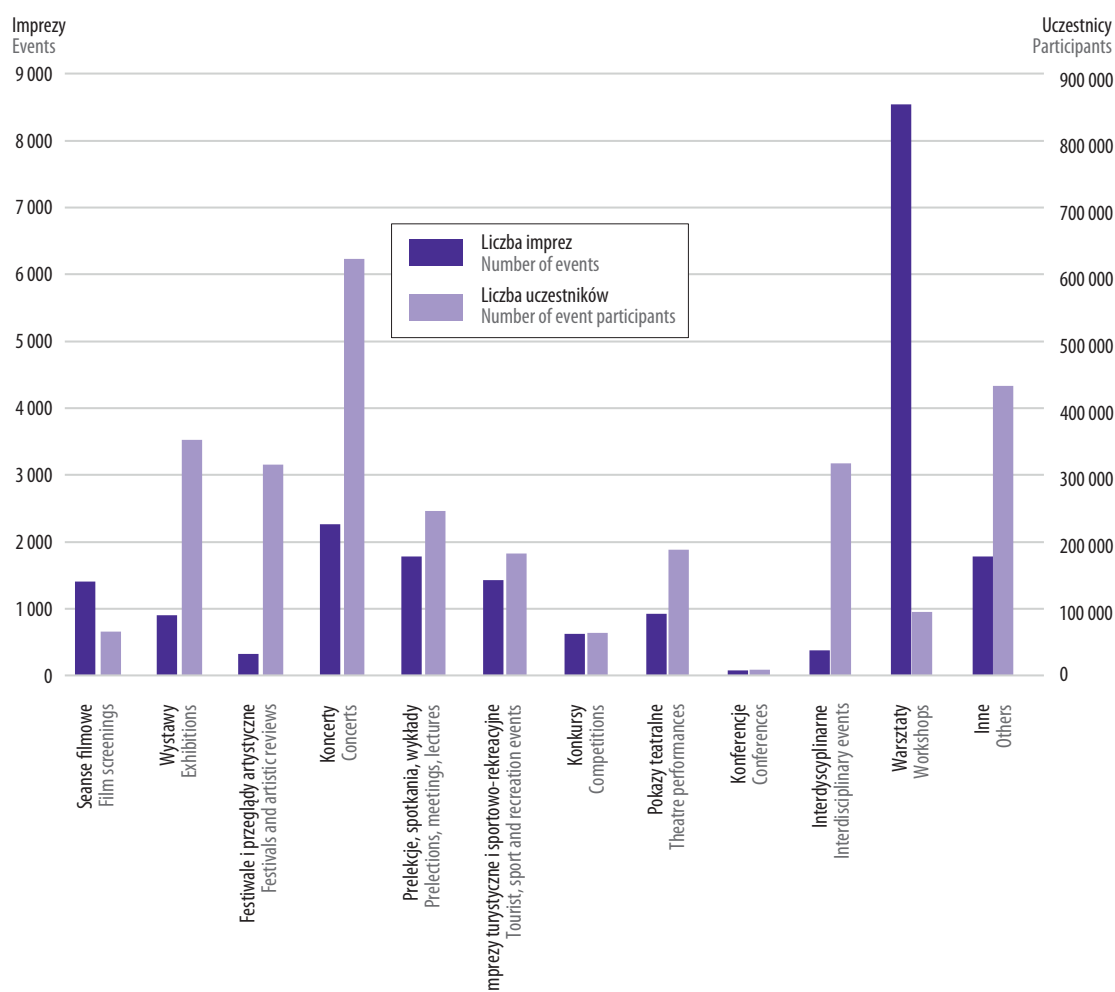

W 2022 r. we wszystkich centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach funkcjonowało 567 pracowni specjalistycznych (mniej o 8,1% niż przed rokiem), wśród których najpopularniejsze były pracownie plastyczne (27,9% ogółu pracowni), sale baletowe i taneczne (20,3%) oraz pracownie muzyczne (17,6%).

W 2022 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 20,5 tys. imprez (14,2 tys. w 2021 r.), w których wzięło udział 2,9 mln uczestników (2,0 mln w 2021 r.). Najczęściej organizowane były: warsztaty (41,7%), koncerty (11,1%), prelekcje, spotkania, wykłady (8,7%), imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne (7,0%) oraz seanse filmowe (6,8%), a do najliczniejszych (pod względem średniej liczby osób uczestniczących na 1 imprezę) należały: festiwale i przeglądy artystyczne (963), imprezy interdyscyplinarne (931) oraz wystawy (389 osób).

W przeliczeniu na 1 instytucję przypadały 73 imprezy – 3. lokata po województwach lubuskim (104 imprezy) i mazowieckim (82 imprezy); średnia dla kraju wynosiła 57 imprez. Dolnośląskie instytucje kultury działały dosyć prętnie – liczba uczestników imprez w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2022 r. wyniosła 1001 (w kraju 722) - 3. miejsce w kraju po województwach lubuskim (1280) i warmińsko-mazurskim (1037).

Wykres 36. Imprezy i uczestnicy imprez organizowanych przez placówki kultury w 2022 r.
Chart 36. Events organised by culture institutions and event participants in 2022

Wydatki publiczne na kulturę rejestrowane są w dziale „921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” klasyfikacji budżetowej. W 2022 r. samorzady dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu przeznaczyły na ten cel 847,9 mln zł, co stanowiło 3,7% wydatków budżetowych ogółem. Odsetek ten przekraczał średnią wartość dla kraju (3,0%) i plasował województwo dolnośląskie na 1. miejscu wśród województw.

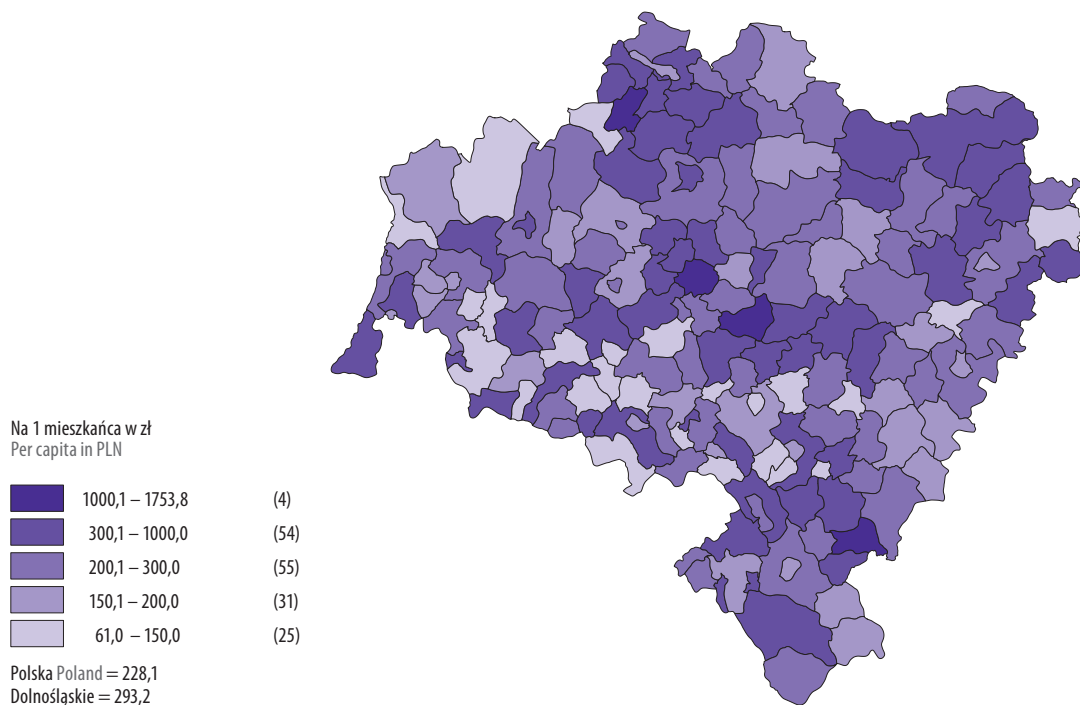
W porównaniu do roku poprzedniego kwota wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego zwiększyła się o 21,4% (w kraju odnotowano wzrost o 14,6%), natomiast w porównaniu do 2015 r. – wzrost o 6,3% (w kraju – wzrost o 58,5%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca na ww. cel z budżetu dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu wydatkowano 293 zł, co znacznie przekraczało średnią dla kraju (228 zł) i plasowało województwo dolnośląskie na 1. miejscu w kraju.

Spośród dolnośląskich gmin pod względem kwoty wydatków przypadających na 1 mieszkańca szczególnie wyróżniały się Radwanice (1754 zł), Kamieniec Ząbkowicki (1415 zł), Udanin (1124 zł) i Legnickie Pole (1031 zł). Natomiast najmniej środków na ten cel przeznaczono w Świebodzicach – 61 zł na mieszkańca.

Mapa 37. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2022 r.

Map 37. Expenditure of gminas and cities with powiat status in “Culture and national heritage” division in 2022

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

Dolnośląskie należało do województw, w których stwierdzono dużą liczbę przestępstw ale była ona mniejsza niż rok wcześniej. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw zwiększył się w ciągu roku ale należał do najniższych w kraju. Wskaźnik zagrożenia przestępczością w naszym województwie był najwyższy w kraju. Wyższy niż przeciętnie w Polsce był także wskaźnik wypadkowości.

W 2023 r. w województwie dolnośląskim stwierdzono 79,3 tys. przestępstw, tj. o 5,5% mniej niż przed rokiem i 0,1% mniej w porównaniu do 2015 r. Pod względem udziału w kraju (10,0%) dolnośląskie zajmowało 3. lokatę, po województwach mazowieckim (15,4%) i śląskim (14,2%). W ogólnej liczbie przestępstw dominowały przestępstwa o charakterze kryminalnym – 53,8 tys. (tj. 67,8%) i było ich mniej o 5,0% niż w 2022 r. Liczba przestępstw o charakterze gospodarczym zmniejszyła się w ciągu roku o 10,2%, a liczba przestępstw drogowych zmniejszyła się o 11,6%. Pod względem liczby stwierdzonych przestępstw kryminalnych i drogowych województwo dolnośląskie zajmowało 3. lokatę w kraju (po mazowieckim i śląskim), a pod względem liczby przestępstw gospodarczych – 6. lokatę (po śląskim, mazowieckim, małopolskim, łódzkim i wielkopolskim).

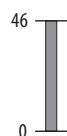
Przestępstwo stwierdzone jest to zdarzenie, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem. Przestępstwo – zgodnie z Kodeksem karnym z 1997 r. – jest to zbrodnia lub występki ścigany z oskarżenia publicznego lub z oskarżenia prywatnego, zgodnie z Kodeksem karnym skarbowym jest to przestępstwo skarbowe.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach, a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

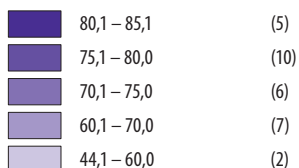
Mapa 38. Zagrożenie przestępczością w 2023 r.

Map 38. Crime risk in 2023

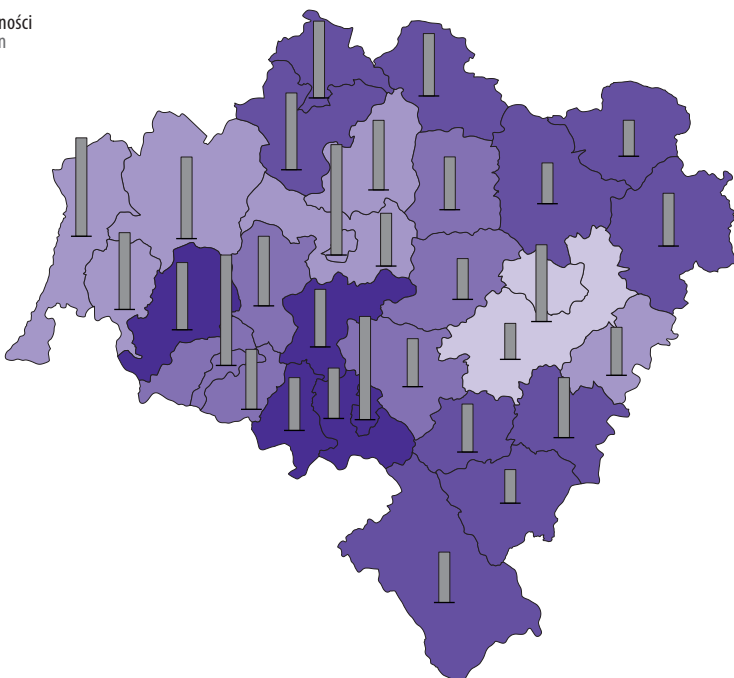
Przestępstwa stwierdzone przez Policję na 1000 ludności
Crimes ascertained by the Police per 1000 population

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw
stwierdzonych przez Policję w %
Rate of detectability of delinquents in crimes
ascertained by the Police in %

Polska Poland = 71,5
Dolnośląskie = 65,0

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw wyniósł w 2023 r. 65,0% i był niższy niż średnio w kraju (71,5%). Niższy wskaźnik niż w województwie dolnośląskim odnotowano jedynie w województwie mazowieckim (62,6%). Wartość ww. wskaźnika w ciągu roku zwiększyła się o 2,0 p.proc., a w porównaniu do 2015 r. wzrosła o 4,7 p.proc. Najniższą wykrywalność przestępstw odnotowano we Wrocławiu (44,1%), a najwyższą w powiecie lwóweckim (85,1%).

W 2023 r. województwo dolnośląskie miało najwyższy wskaźnik przestępczości w kraju - w przeliczeniu na 1000 mieszkańców popełniono 28 przestępstw (w Polsce 21 przestępstw); najniższą przestępczość odnotowano w województwie podkarpackim (12). W 2022 r. wartość wskaźnika wynosiła 29 dla województwa dolnośląskiego i 23 dla kraju, a w 2015 r. odpowiednio 27 i 21. W dolnośląskich powiatach występowały znaczne różnice pod względem liczby przestępstw stwierdzonych na 1000 mieszkańców – jego wartości wahały się od 14 w powiecie ząbkowickim do 46 w Legnicy i Jeleniej Górze.

W 2023 r. w województwie dolnośląskim odnotowano 1792 **wypadki drogowe**, tj. o 4,1% mniej niż rok wcześniej oraz 21,4% mniej niż w 2015 r. W porównaniu z 2022 r. zmniejszyła się liczba ofiar śmiertelnych – o 11,6% oraz liczba rannych – o 5,5%. W stosunku do 2015 r. odnotowano spadek zarówno liczby zabitych, jak i rannych – odpowiednio o 34,1% i 30,0%. Pod względem liczby wypadków i rannych województwo dolnośląskie zajmowało 6. miejsce w kraju, a pod względem liczby ofiar śmiertelnych – 5. miejsce w kraju.

Dane o **wypadkach drogowych** pochodzą z Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji (SEWiK) prowadzonego przez Komendę Główną Policji i obejmują zdarzenia mające związek z ruchem pojazdów na drogach publicznych, w wyniku których nastąpiła śmierć lub uszkodzenie ciała osób. Za **śmiertelną ofiarę wypadku drogowego** uznano osobę zmarłą (w wyniku doznanych obrażeń) na miejscu wypadku lub w ciągu 30 dni. Za ranną ofiarę wypadku drogowego uznano osobę, która doznała obrażeń ciała i otrzymała pomoc lekarską.

Wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców) był wyższy niż w kraju – 62 wobec 56 i zmniejszył się w porównaniu z rokiem ubiegłym (65) oraz rokiem 2015 (79). Najwyższą wartość osiągnął w województwie łódzkim (90), a najniższą – w podlaskim (30).

Liczba rannych w przeliczeniu na 100 wypadków ukształtowała się na nieco wyższym poziomie niż w kraju – 116 wobec 115 i była niższa niż rok wcześniej (118). Na 100 wypadków drogowych przypadało 7 ofiar śmiertelnych (w kraju – 9) i było to tyle samo ile przed rokiem, natomiast na 100 tys. mieszkańców przypadały w województwie dolnośląskim 4 ofiary śmiertelne (w kraju 5, przed rokiem w obu przypadkach po 5 ofiar śmiertelnych).

Tablica 28. Wypadki drogowe^a oraz ich skutki

Table 28. Road accidents^a and their effects

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Wypadki Accidents	2280	1578	1869	1792
Ofiary śmiertelne Fatalities	185	165	138	122
Ranni Injured persons	2968	1794	2201	2079

^a Zarejestrowane przez Policję.

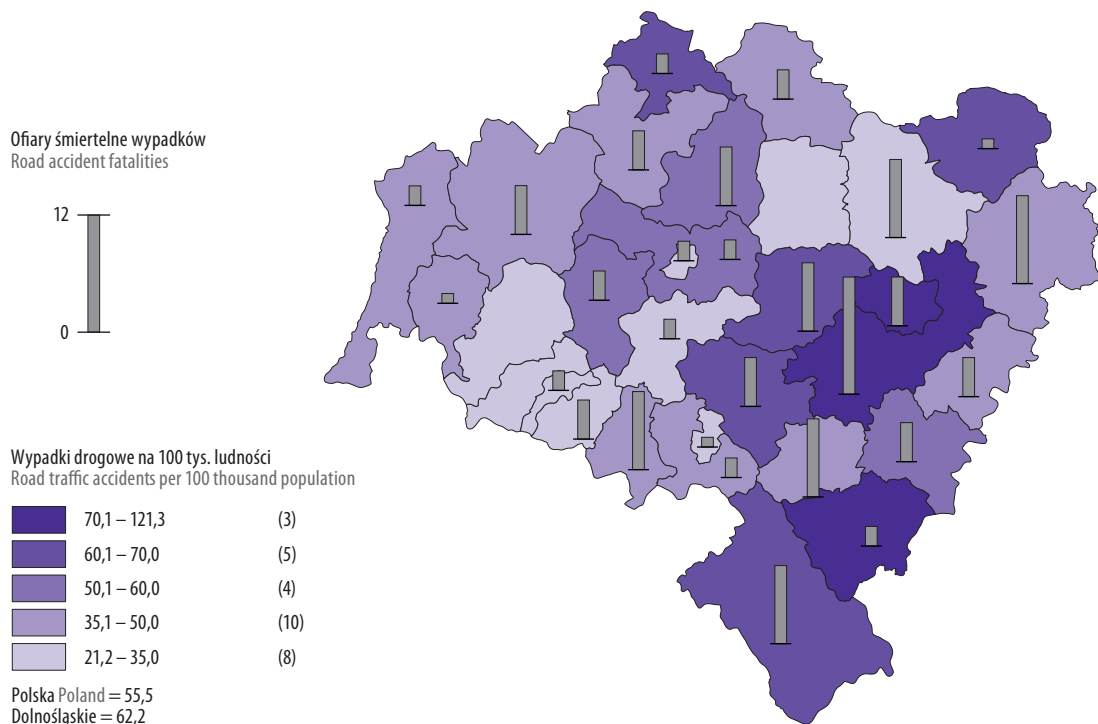
Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

^a Registered by the Police.

Source: data of the National Police Headquarters.

Mapa 39. Bezpieczeństwo na drogach w 2023 r.

Map 39. Road safety in 2023

Spółeczeństwo informacyjne
Information society

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w województwie dolnośląskim kształtuje się na bardzo wysokim poziomie na tle innych województw i kraju. W 2023 r. dostęp do Internetu w domu, w tym szerokopasmowego posiadało 94% gospodarstw domowych. Poziom ww. wskaźników nadal przekraczał średnie wartości dla kraju.

W województwie dolnośląskim w 2023 r. odnotowano 2. największy odsetek osób zamawiających lub kupujących przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego (59,6%), a także 5. największy odsetek osób korzystających z usług administracji publicznej za pomocą Internetu (61,5%).

W 2023 r. dostęp do Internetu w domu posiadało 93,9% gospodarstw domowych, tj. o 0,4 p.proc. więcej niż w roku poprzednim. Nadal było to więcej niż przeciętnie w kraju (o 0,6 p.proc.), a także zdecydowanie więcej niż w 2015 r. (o 20,1 p.proc.). Wśród gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata dostęp do Internetu szerokopasmowego w 2023 r. posiadało 93,6% (w kraju 92,8%) – 3. miejsce wśród województw za mazowieckim i opolskim. Przed rokiem było to 92,6% i 7. miejsce wśród województw.

W 2023 r. w województwie dolnośląskim nigdy nie korzystało z Internetu 8,2% osób (w kraju – 9,8%); w 2022 r. było to 8,1% (odpowiednio – 9,4%), a w 2015 r. – 24,5% (27,1%).

Tablica 29. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu

Table 29. Households with access to the Internet at home and Internet users

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Odsetek gospodarstw domowych ^a posiadających dostęp do Internetu w domu Percentage of households ^a with access to the Internet at home	73,8	90,7	93,5	93,9
Odsetek osób ^b korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the internet	75,5	89,8	91,9	91,8
Odsetek osób ^b regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the Internet regularly (at least once a week)	68,3	84,4	88,6	88,5

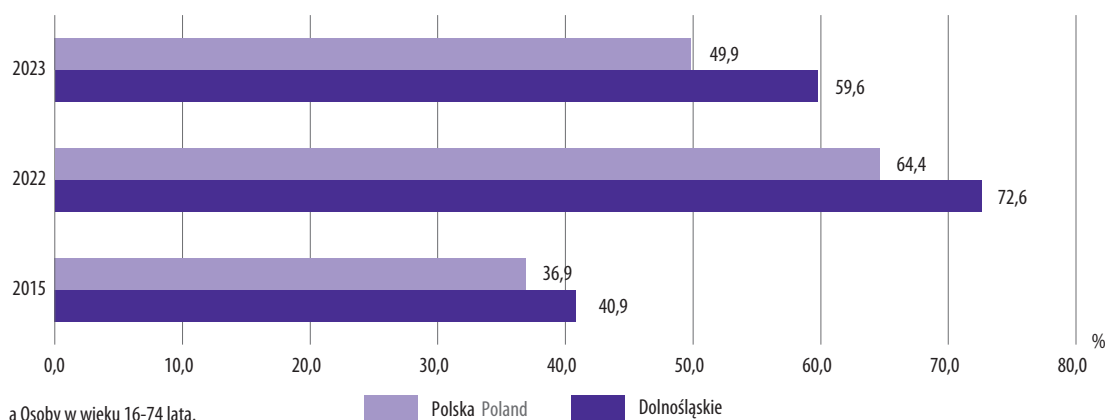
a Dane dotyczą gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata. b Osoby w wieku 16-74 lata.

a Data concern households with persons aged 16-74. b Persons aged 16-74.

Odsetek osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy wyniósł 89,2%, a korzystających kilka razy dziennie – 63,5% (w kraju odpowiednio 86,4% i 62,2%). Natomiast odsetek osób w wieku 16-74 lata korzystających z Internetu regularnie, tj. co najmniej raz w tygodniu, w 2023 r. wyniósł 88,5% (w kraju 85,3%) – 3. miejsce wśród województw po mazowieckim (88,7%) i śląskim (88,6%) i zmniejszył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,1 p.proc., natomiast w stosunku do 2015 r. wzrósł o 20,2 p.proc. Najczęstszym celem korzystania z Internetu w sprawach prywatnych było komunikowanie się (84,1%), w tym wysyłanie/odbieranie e-maili (73,0%) oraz dostęp do informacji (82,7%). Licznie wskazywanymi czynnościami były: czytanie online wiadomości, gazet lub czasopism (74,3%), korzystanie z komunikatorów (64,2%), bankowość internetowa (64,1%), wyszukiwanie informacji o towarach lub usługach (62,0%), korzystanie z serwisów społecznościowych (60,6%), wykonywanie rozmów przez Internet (58,5%) oraz słuchanie muzyki (55,6%).

W 2023 r. w województwie dolnośląskim odnotowano 2. największy odsetek osób zamawiających lub kupujących przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego – 59,6%, tuż za województwem mazowieckim (59,8%), przy średniej wartości w kraju wynoszącej 49,9%.

Najpopularniejszymi towarami kupowanymi przez Internet były odzież, obuwie i dodatki. W 2023 r. produkty te nabyło 42,1% osób robiących zakupy on-line. Dużym zainteresowaniem kupujących cieszyły się również: kosmetyki, produkty do pielęgnacji zdrowia i urody (20,4%), lekarstwa i suplementy diety (13,8%), a także zabawki lub produkty dla dzieci (13,5%) oraz posiłki zamawiane z restauracji, punktów fast-food lub w formie cateringu (13,2%).

Wykres 37. Osoby^a zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy Chart 37. Individuals^a ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

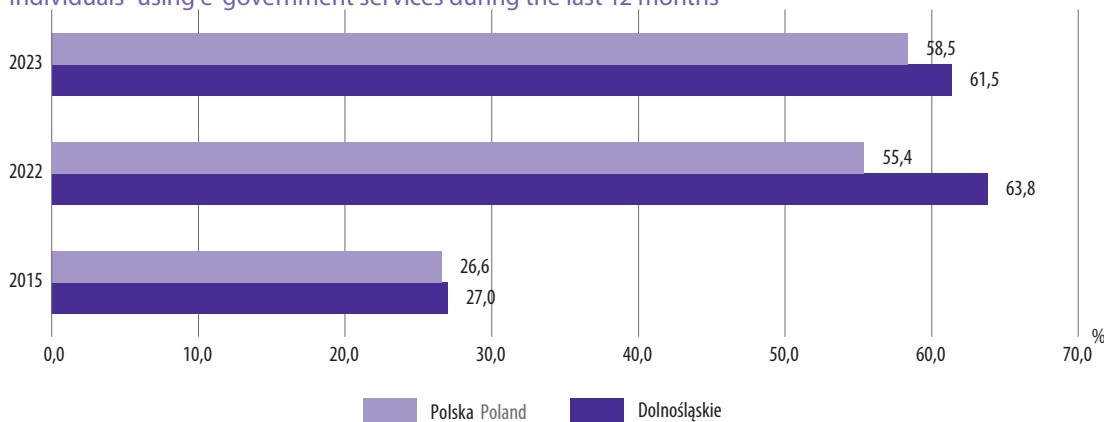
a Osoby w wieku 16-74 lata.
a Persons aged 16-74.

W 2023 r. w województwie dolnośląskim wśród osób w wieku 16–74 lata korzystających z Internetu, najwięcej z nich łączyło się z nim za pomocą smartfona lub telefonu komórkowego (87,2%, przy średniej w kraju 83,4%), co było 2. wynikiem wśród województw za pomorskim (87,4%). Rzadziej do tego celu wykorzystywano laptopa (56,7%), komputer stacjonarny (22,3%), tablet (17,7%), bądź inne urządzenia łączące się z Internetem (14,3%). Poza domem lub miejscem pracy z Internetem za pomocą smartfona łączyło się 81,0% osób (średnio w Polsce 79,2%), co było 4. wynikiem w kraju za województwami: mazowieckim (86,8%), pomorskim (84,3%) i śląskim (84,0%).

W 2023 r. w województwie dolnośląskim wystąpił 5. najwyższy odsetek osób w wieku 16–74 lata korzystających w ciągu ostatnich 12 miesięcy z usług administracji publicznej przez Internet – 61,5% (w kraju 58,5%) i oznacza to spadek o 2,3 p.proc. w porównaniu z poprzednim rokiem. Najczęstszą formą korzystania z e-administracji było uzyskiwanie spersonalizowanych danych przechowywanych przez jednostki administracji publicznej (38,1%), a także wysyłanie wypełnionych deklaracji podatkowych (36,8%).

Wykres 38. Osoby^a korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 38. Individuals^a using e-government services during the last 12 months

a Osoby w wieku 16-74 lata.
a Persons aged 16-74.

Aktywność społeczna

Social activity

W województwie dolnośląskim odnotowano jeden z najwyższych w kraju wskaźników określających liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. ludności. Wskaźnik ten systematycznie rośnie.

W końcu 2023 r. w województwie dolnośląskim do rejestru REGON wpisanych było 14,3 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, tj. o 7,1% więcej niż rok wcześniej i o 27,3% więcej niż w 2015 r. Udział dolnośląskich podmiotów tego rodzaju w kraju wyniósł 8,3%, co dawało naszemu województwu 5. lokatę po województwach: mazowieckim (17,6%), wielkopolskim (9,4%), małopolskim (9,1%) i śląskim (8,9%).

Natomiast udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej wyniósł 3,2% – przed rokiem i w 2015 r. 3,1% (w kraju – 3,3%). Najwyższy był w powiecie polkowickim (5,7%), a najniższy w powiecie wrocławskim (2,4%). Wśród województw dolnośląskie zajmowało pod tym względem 12. lokatę.

Na 10 tys. ludności przypadało 49 podmiotów tego rodzaju (w kraju 46) – 3. miejsce wśród województw, po województwach mazowieckim (55 podmiotów) i zachodniopomorskim (50); wskaźnik ten systematycznie rośnie – w 2015 r. wyniósł 39 (w kraju 35), a w 2022 r. – 46 (43).

Tablica 30. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON

Stan w dniu 31 grudnia

Table 30. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Ogółem Total	11192	12485	13305	14250
na 10 tysięcy ludności per 10 thousand population	39	43	46	49

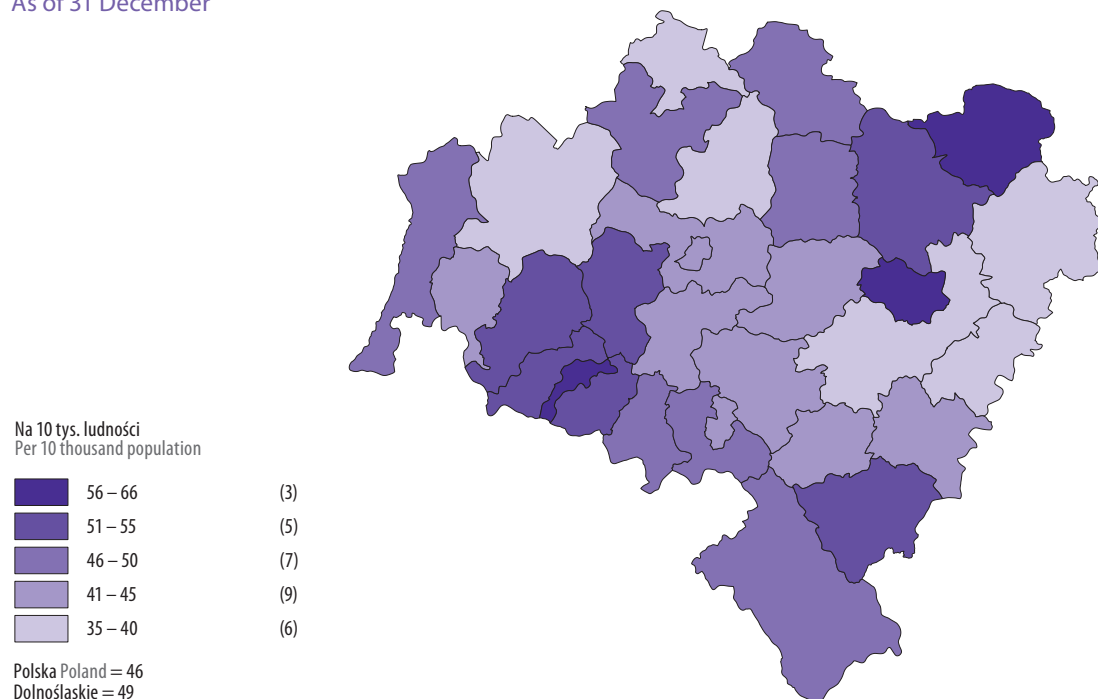
W 2023 r. w zdecydowanej większości powiatów wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności przyjmował wartości poniżej średniej wojewódzkiej. Wyższy lub równy poziom odnotowano w 11 powiatach, w tym najwyższy we Wrocławiu – 66 i w powiecie milickim – 59.

Mapa 40. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 40. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2023

As of 31 December

Dane o **organizacjach non-profit** opracowano na podstawie dwóch badań statystyki publicznej realizowanych w cyklu 2-letnim:

- SOF-1 – Sprawozdania z działalności fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych,
- SOF-4s – Sprawozdania z działalności samorządu gospodarczego i zawodowego.

Według wstępnych danych w 2022 r. w województwie dolnośląskim **aktywnie działało** 7,3 tys. **organizacji non-profit**, tj. stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego. Stanowiło to 7,1% ogólnej ich liczby w kraju (5. lokata po województwach: mazowieckim – 16,0%, wielkopolskim – 10,1%, małopolskim – 9,7% i śląskim – 8,4%). Liczba organizacji wzrosła w województwie dolnośląskim w porównaniu do 2020 r. o 5,8%, przy średniej w kraju wynoszącej 8,7%. Większą liczbę organizacji odnotowano we wszystkich województwach - od 3,3% w podkarpackim i podlaskim do 15,5% w łódzkim.

W latach 2016-2022 liczba aktywnych organizacji działających w województwie dolnośląskim wzrosła o 5,8%, natomiast ich udział w kraju zmniejszył się z 7,5% w 2016 r., poprzez 8,0% w 2018 r., 7,3% w 2020 r. do 7,1% w 2022 r. W omawianym okresie wzrosła liczba fundacji – z 1,2 tys. do 1,7 tys. (ich udział w kraju pozostaje na poziomie 8,8%). Natomiast zmniejszyła się liczba:

- stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych – z 5,5 tys. do 4,9 tys. (udział w kraju zmniejszył się z 7,4% do 7,1%),
- typowych stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych – z 2,9 tys. do 2,4 tys. (udział w kraju zmniejszył się z 8,1% do 7,5%),
- stowarzyszeń sportowych – z 1,7 tys. do 1,6 tys. (udział w kraju zmniejszył się z 8,6% do 8,2%).

W okresie 2016-2020 nie zmieniła się liczba:

- organizacji pożytku publicznego – 0,9 tys. (ich udział w kraju spadł z 9,8% w 2016 r. do 9,5% w 2022 r.),
- ochotniczych straży pożarnych – 0,6 tys. (ich udział w kraju zmniejszył się z 4,2% do 4,1%),
- kół łowieckich – 0,2 tys. (ich udział w kraju wzrósł z 7,7% do 8,0%),
- społecznych podmiotów wyznaniowych – 0,1 tys. (ich udział w kraju zmniejszył się z 7,6% do 5,0%),
- samorządów gospodarczych i zawodowych – 0,1 tys. (ich udział w kraju wzrósł z 3,9% do 5,0%).

W 2022 r. w stosunku do 2020 r. wzrosła liczba kół gospodyń wiejskich (z 0,3 tys. do 0,4 tys.), a ich udział w kraju nie zmienił się i wynosił 3,5%.

Na 10 tys. ludności przypadało w 2022 r. 25 organizacji (24 w okresie 2016-2020). Pod względem wysokości tego wskaźnika województwo dolnośląskie plasowało się na 13. miejscu w kraju wraz z województwem kujawsko-pomorskim i pomorskim, a przed śląskim (20 organizacji na 10 tys. ludności). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w województwie lubelskim (32).

Wskaźniki kapitału stowarzyszeniowego odnoszą się do dobrowolnego uczestnictwa (aktywności, zaangażowania) w mniej lub bardziej sformalizowanych organizacjach (świeckich organizacjach pozarządowych oraz wspólnotach, organizacjach lub grupach religijnych, a także związkach zawodowych i innych organizacjach pracowników, organizacjach samorządu gospodarczego, zawodowego i pracodawców, spółdzielniach, wspólnotach mieszkaniowych, partiach politycznych, inicjatywach będących częścią działalności instytucji publicznych). Wskaźnik ten obliczono jako udział osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały zaangażowanie w co najmniej jednym rodzaju stowarzyszenia.

Omawiane organizacje zrzeszały w 2022 r. łącznie 451,7 tys. członków (o 2,3% mniej niż w 2020 r.), w tym 37,1% stanowiły kobiety (35,4% w 2020 r.). Członkowie organizacji stanowili 5,5% wszystkich członków w Polsce (5,8% w 2020 r.). Z pracy społecznej członków organizacji korzystało 98,2% organizacji, z pracy wolontariuszy nienależących do organizacji – 33,2%, a z pracy osób, z którymi podpisano porozumienia wolontariackie – 16,1%.

Przeliczenie liczby członków organizacji na 1000 ludności stanowi wskaźnik rozpowszechnienia przynależności do organizacji non-profit. W województwie dolnośląskim wartość wskaźnika kształtowała się na średnim poziomie w relacji do pozostałych województw – 156 (9. lokata), przy średniej wartości w Polsce wynoszącej 215. Mediana członkostw w województwie wyniosła 26 osób, przy wartościach skrajnych od 23 w warmińsko-mazurskim do 32 w wielkopolskim i średniej krajowej wynoszącej 29 członków.

W organizacjach non-profit, których działalność nie wykraczała poza granice jednego województwa, pracowało społecznie średnio 18 osób (w kraju 30 osób), przy czym w połowie organizacji nie było to więcej niż 7 osób (w kraju 10 osób).

Ponad połowa organizacji w województwie (57,7%, w 2020 r. 59,9%) nie miała płatnego personelu (w Polsce 61,2%, w 2020 r. 61,6%). Najwięcej organizacji prowadziło działalność w dziedzinie sportu, turystyki, rekreacji i hobby – 2,2 tys., tj. 30,0% (w Polsce 27,4%), kultury i sztuki – 1,0 tys., tj. 13,3% (w Polsce 13,4%), pomocy społecznej i humanitarnej oraz edukacji i wychowania, badań naukowych – po 0,8 tys., tj. odpowiednio 10,9% i 10,7% (w Polsce odpowiednio 9,0% i 10,0%).

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

W 2022 r. w województwie dolnośląskim wzrosła zarówno wartość produktu krajowego brutto (PKB), jak i dynamika jego wzrostu. W tworzeniu PKB województwa największy udział miało miasto Wrocław. Na wysokość wartości dodanej brutto największy wpływ miał przemysł.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Według wstępnego szacunku, wartość PKB w 2022 r. w województwie dolnośląskim liczyła 263119 mln zł (wobec 222670 mln zł w 2021 r.), a dynamika PKB względem poprzedniego roku osiągnęła wartość 118,2 i była wyższa niż rok wcześniej (113,8), natomiast w relacji do roku 2015 wyniosła 173,7. Dynamika w Polsce kształtowała się na podobnym poziomie i liczyła 116,6. Województwo dolnośląskie kształtowało PKB Polski w 8,6% i była to wartość większa o 0,1 p.proc. r/r oraz o 0,2 p.proc. większa niż w 2015 r. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca wyniósł 90980 zł i był wyższy o 12,2% niż w Polsce (81093 zł), w relacji do 2021 r. wzrósł o 18,5% (76748 zł), a do 2015 r. – o 74,5% (52148 zł). W roku poprzednim PKB na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim w relacji do średniej krajowej był wyższy o 10,8%, a w 2015 r. – o 11,5%. Pod względem PKB na 1 mieszkańca województwo dolnośląskie plasowało się na 2. miejscu w kraju, za województwem mazowieckim (127791 zł), a przed wielkopolskim (85867 zł), śląskim (85131 zł) i pomorskim (81149 zł). Jedynie te województwa osiągnęły wartość większą niż średnia dla Polski. PKB per capita w województwie dolnośląskim stanowił 89% średniej wartości w UE¹¹ w 2022 r. (UE=27), co było wynikiem o 12,0 p.proc. lepszym niż w 2015 r. Na wartość PKB województwa dolnośląskiego w 2021 r. największy wpływ miał podregion miasta Wrocławia (34,0%), następnie podregion wrocławski (21,7%), legnicko-głogowski (17,8%), wałbrzyski (13,7%) i jeleniogórski (12,8%). Od 2015 r. zanotowano wzrost udziału podregionu wrocławskiego (o 3,4 p.proc. w okresie 2015-2021) oraz miasta Wrocławia (o 1,9 p.proc.) zaś spadek udziału w podregionach: legnicko-głogowskim (spadek o 2,3 p.proc.), wałbrzyskim oraz jeleniogórskim (spadek po 1,5 p.proc.). Udział podregionów województwa w tworzeniu PKB Polski wyniósł w 2021 r. od 1,1% w przypadku jeleniogórskiego (o 0,1 p.proc. mniej niż w 2015 r.) do 2,9% w przypadku Wrocławia (o 0,2 p.proc. więcej niż w 2015 r.). Wskaźnik dyspersji regionalnego PKB na 1 mieszkańca liczył 27,2% i w relacji do 2015 r. zmniejszył się o 2,4 p.proc. Tylko we Wrocławiu i podregionie legnicko-głogowskim notowano wartość PKB na 1 mieszkańca większą niż średnia dla województwa (odpowiednio 112493 zł i 90994 zł, tj. więcej o 46,6% i 18,6%). Najniższe wartości wystąpiły w podregionach wałbrzyskim (49225 zł) i jeleniogórskim (52501 zł) i było to mniej w relacji do średniej województwa odpowiednio o 35,9% i 31,6%. W porównaniu z Polską, Wrocław i podregion legnicko-głogowski charakteryzowały się znacznie wyższym PKB na 1 mieszkańca, odpowiednio o 62,4% (w 2015 r. o 63,8%) oraz o 31,4% (w 2015 r. o 44,2%). Podregion wrocławski miał zbliżoną wartość (więcej o 10,8%, w 2015 r. – 1,9%), a podregiony wałbrzyski i jeleniogórski wartości mniejsze, odpowiednio o 28,9% (w 2015 r. – 25,9%) i o 24,2% (w 2015 r. – 19,0%).

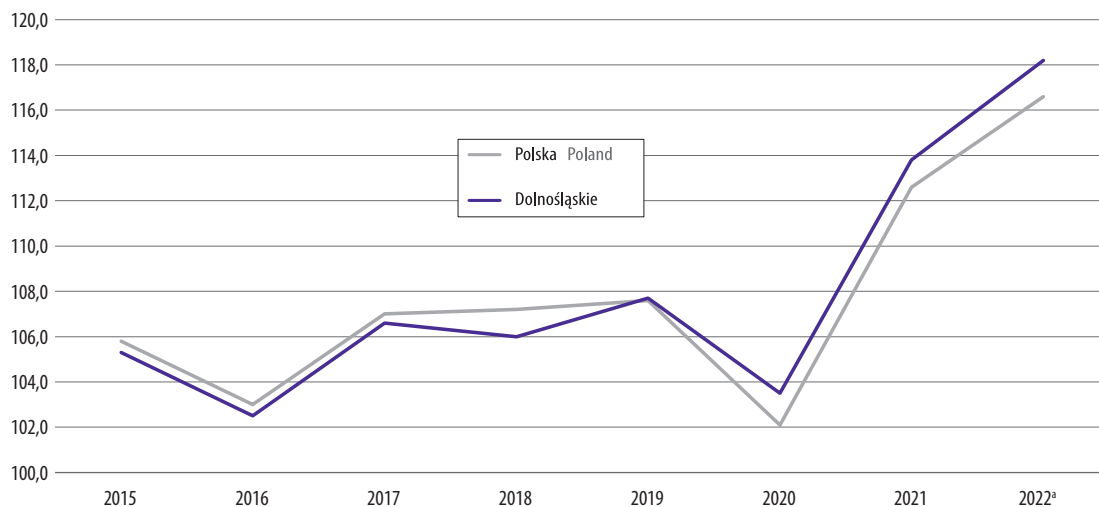
¹¹ Dane będą przedmiotem dalszej rewizji, zgodnie z rekomendacjami Zharmonizowanej Europejskiej Polityki Rewizji (HERP).

Wykres 39. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)

Rok poprzedni = 100

Chart 39. Indices of gross domestic product (current prices)

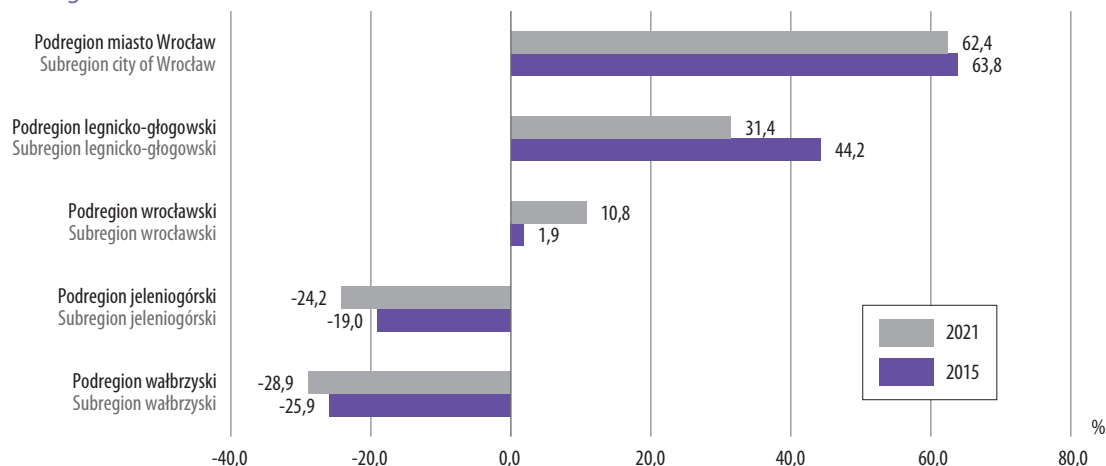
Previous year = 100

a Wstępny szacunek.
a Preliminary estimate.

Wykres 40. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według podregionów (ceny bieżące) – Odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju

Chart 40. Gross domestic product per capita by subregions (current prices) – Relative deviations from the national average value

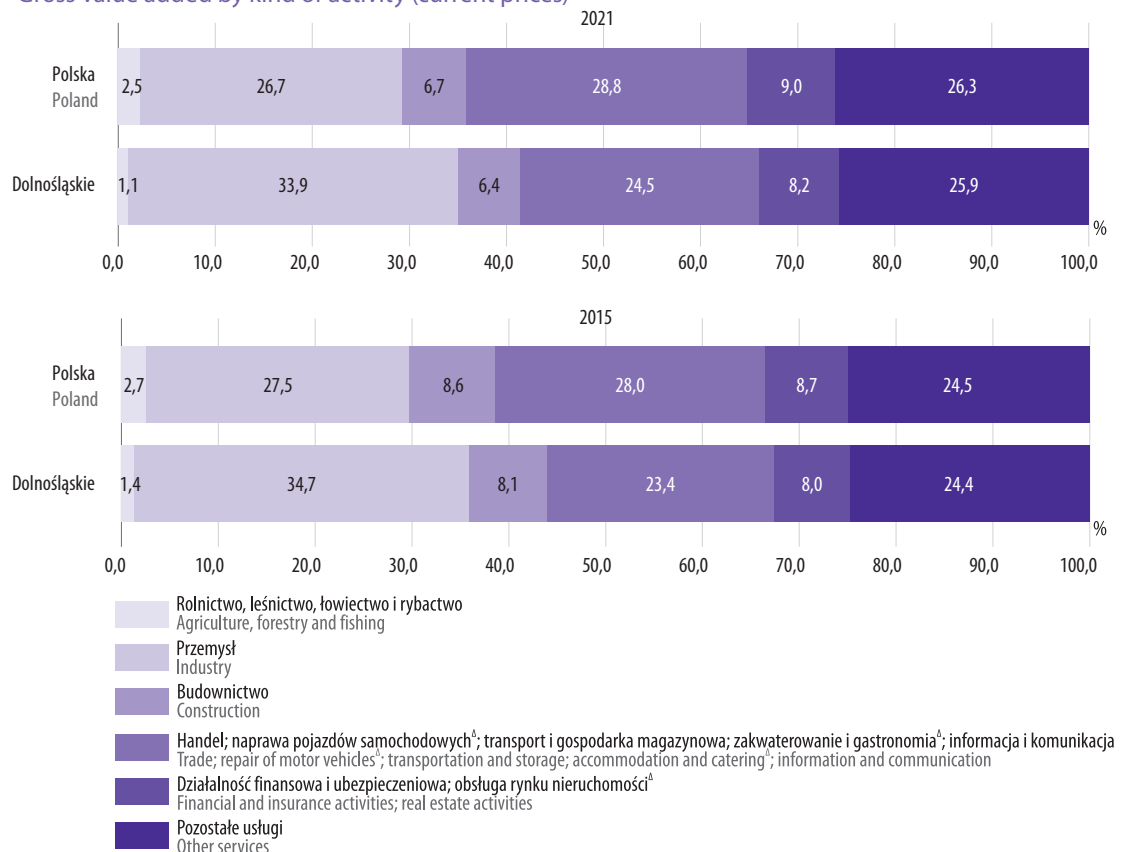
Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

Wartość dodana brutto (WDB) mierzy wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych. Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim, jest wyrażona w cenach bazowych.

Wartość dodana brutto w 2021 r. wyniosła w województwie dolnośląskim 193761 mln zł (w 2020 r. – 172328 mln zł, w 2015 r. – 134400 mln zł), co stanowiło 8,5% wartości całego kraju (o 0,1 p.proc. więcej niż rok wcześniej i w 2015 r.). W porównaniu z Polską, w województwie dolnośląskim widać większe znaczenie przemysłu (33,9% wartości dodanej wobec 26,7% w Polsce w 2021 r.), a mniejsze handlu, naprawy pojazdów samochodowych traktowanych łącznie z transportem i gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją (24,5% wartości dodanej przy 28,7% w Polsce), czy rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (1,1% wartości dodanej wobec 2,5% w Polsce). W 2021 r. w relacji do 2015 r. zanotowano spadek udziału przemysłu w wartości dodanej brutto (o 0,9 p.proc.), głównie na rzecz pozostałych usług (wzrost o 1,5 p.proc.). Wartość dodana na 1 pracującego w 2021 r. wyniosła 170858 zł i była wyższa o 10,1% niż w Polsce (155128 zł), a w 2020 r. liczyła 155220 zł (o 9,2% mniej r/r) i była o 9,3% wyższa w relacji do kraju. W stosunku do 2015 r. wydajność pracy mierzona przez wartość dodaną na 1 pracownika wzrosła o 33,1%, przy wzroście dla Polski o 36,7%.

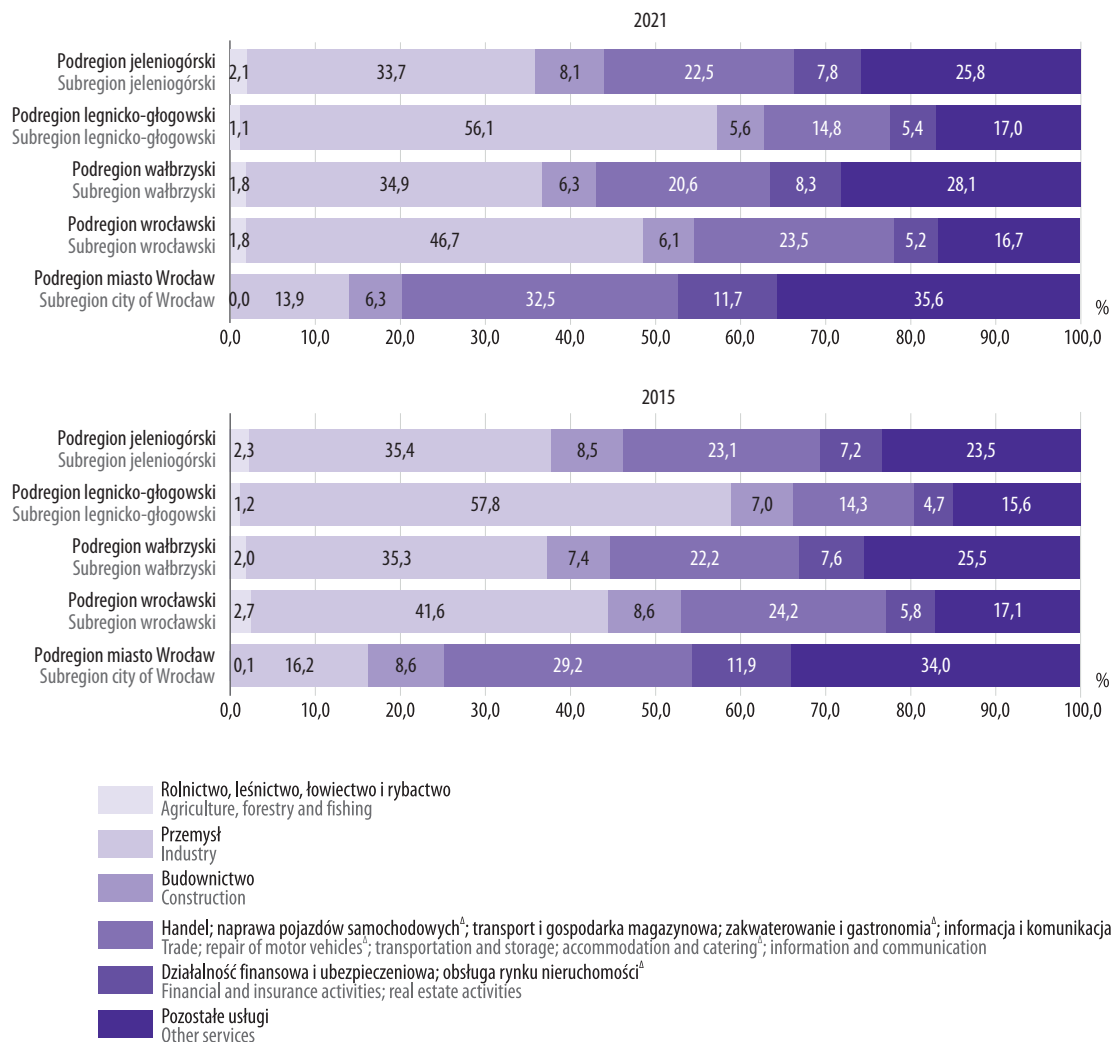
Wykres 41. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)

Chart 41. Gross value added by kind of activity (current prices)

Wśród podregionów występuje większe zróżnicowanie udziału poszczególnych działalności w tworzeniu wartości dodanej brutto. W 2021 r. przemysł odpowiadał za 56,1% wartości w podregionie legnicko-głogowskim (w 2015 r. – 57,2%), 46,7% w podregionie wrocławskim (w 2015 r. – 41,6%), 34,9% w wałbrzyskim (w 2015 r. – 25,3%), 33,7% w jeleniogórskim (w 2015 r. – 35,4%) i 13,9% we Wrocławiu (w 2015 r. – 16,2%). Handel, naprawa pojazdów samochodowych traktowane łącznie z transportem i gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją miały udział od 32,5% we Wrocławiu (w 2015 r. – 29,2%), do 14,8% w podregionie legnicko-głogowskim (w 2015 r. – 14,3%). Udział budownictwa w tworzeniu wartości dodanej brutto w 2021 r. był najwyższy w podregionie jeleniogórskim (8,1%), a najniższy w legnicko-głogowskim (5,6%), natomiast w 2015 r. najwyższy udział odnotowano we Wrocławiu i podregionie wrocławskim (po 8,6%), zaś najniższy w legnicko-głogowskim (7,0%). Wartość dodana na 1 pracującego w 2021 r. wyniosła 217643 zł w podregionie legnicko-głogowskim (więcej o 10,9% r/r i o 27,2% w relacji do 2015r.) costanowiło 140,3% wartości dodanej w Polsce, 180198zł w podregionie wrocławskim (więcej o 16,3% r/r i o 48,8% w porównaniu z 2015 r.), 165705 zł we Wrocławiu (więcej o 7,4% r/r i o 29,9% w relacji do 2015 r.), 152620 zł w jeleniogórskim (więcej o 7,0% r/r i o 29,8% w porównaniu z 2015 r.), natomiast w wałbrzyskim – 145781 zł. W 2021 r., w porównaniu z 2015 r., w podregionie wrocławskim zanotowano największy wzrost wartości dodanej na 1 mieszkańca w stosunku do średniej wojewódzkiej (o 9,5 p.proc.), a największy spadek nastąpił w podregionie legnicko-głogowskim (o 10,5 p.proc.).

Wykres 42. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)
 Chart 42. Gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

6.2. Przedsiębiorczość

6.2. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W województwie dolnośląskim została utrzymana tendencja wzrostowa liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. Wśród spółek handlowych dominowały jednostki z kapitałem prywatnym krajowym.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON osiągnęła wartość 441,4 tys., o 14,2 tys. więcej niż rok wcześniej oraz o 84,3 tys. więcej niż w 2015 r. (wzrost odpowiednio o 3,3% i 23,6%). Od 2015 roku liczba podmiotów w rejestrze REGON rocznie rosła. W województwie dolnośląskim zarejestrowanych było 8,6% podmiotów w kraju (rok wcześniej – 8,6%, w 2015 r. – 8,5%).

Tablica 31. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON^a

Stan w dniu 31 grudnia

Table 31. Entities of national economy in the REGON register^a

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	2023 w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem Total	357102	396046	427198	441419	8,6
sektor publiczny public sector	15603	14429	14196	13919	12,4
sektor prywatny private sector	338368	373336	401679	414893	8,4
W tym: Of which:					
spółki companies	64113	74477	80413	83188	8,7
fundacje foundations	2071	2876	3232	3510	9,3
stowarzyszenia i organizacje społeczne associations and social organizations	9121	9609	10073	10740	8,0
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą natural persons conducting economic activity	235346	260691	283704	293567	8,0

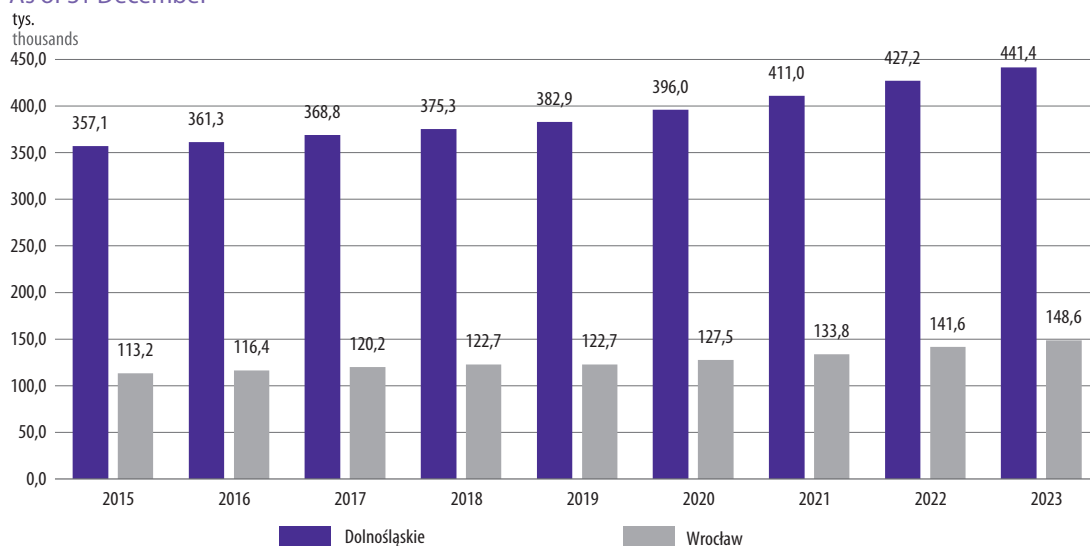
^a W podziale według sektorów własności bez podmiotów, dla których informacja o formie własności nie występuje w rejestrze REGON.
^a The division by ownership sectors does not include entities for which the information about ownership form does not exist in the REGON register.

Wykres 43. Podmioty gospodarki narodowej

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 43. Entities of the national economy

As of 31 December

W końcu 2023 r. najwięcej podmiotów na 1000 mieszkańców było zarejestrowanych w gminie Karpacz (927,0) – zdecydowanie więcej niż w kolejnych gminach, tj. Szklarskiej Porębie (238,1) oraz Szczawnie-Zdroju (222,7). Najniższy wskaźnik poziomu przedsiębiorczości mierzący liczbę podmiotów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zanotowano w gminach: Grębocice (60,6), Pęcław (63,0) oraz Sulików (66,7). W porównaniu z 2022 r., liczba podmiotów gospodarczych najbardziej zwiększyła się w gminie Czernica (wzrost o 9,8%) i Niechlów (9,4%), a ubyla w gminach miejskich Nowa Ruda i Zawidów (spadek po 3,5%).

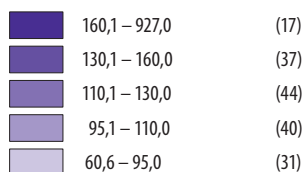
Mapa 41. Podmioty gospodarki narodowej w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

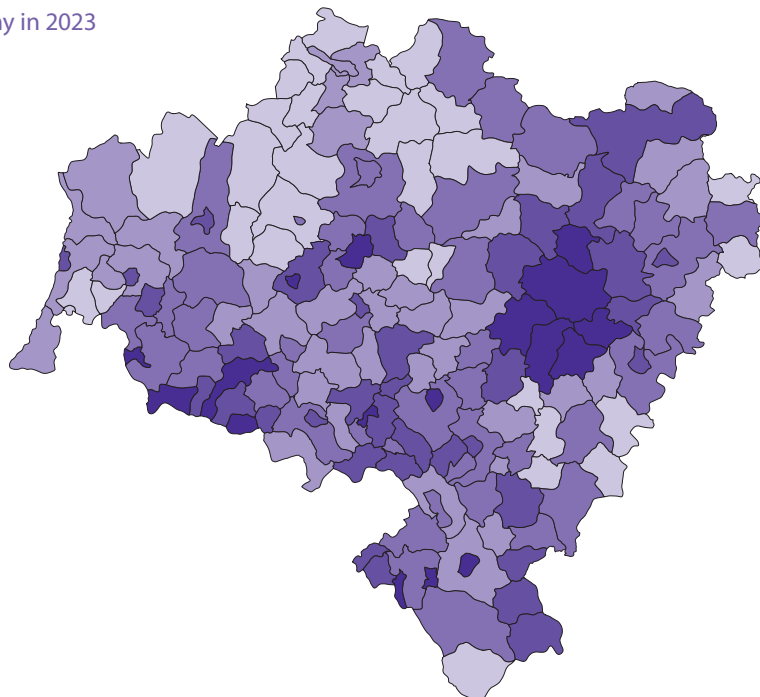
Map 41. Entities of the national economy in 2023

As of 31 December

Na 1000 ludności
Per 1000 population

Polska Poland = 136,8
Dolnośląskie = 153,3

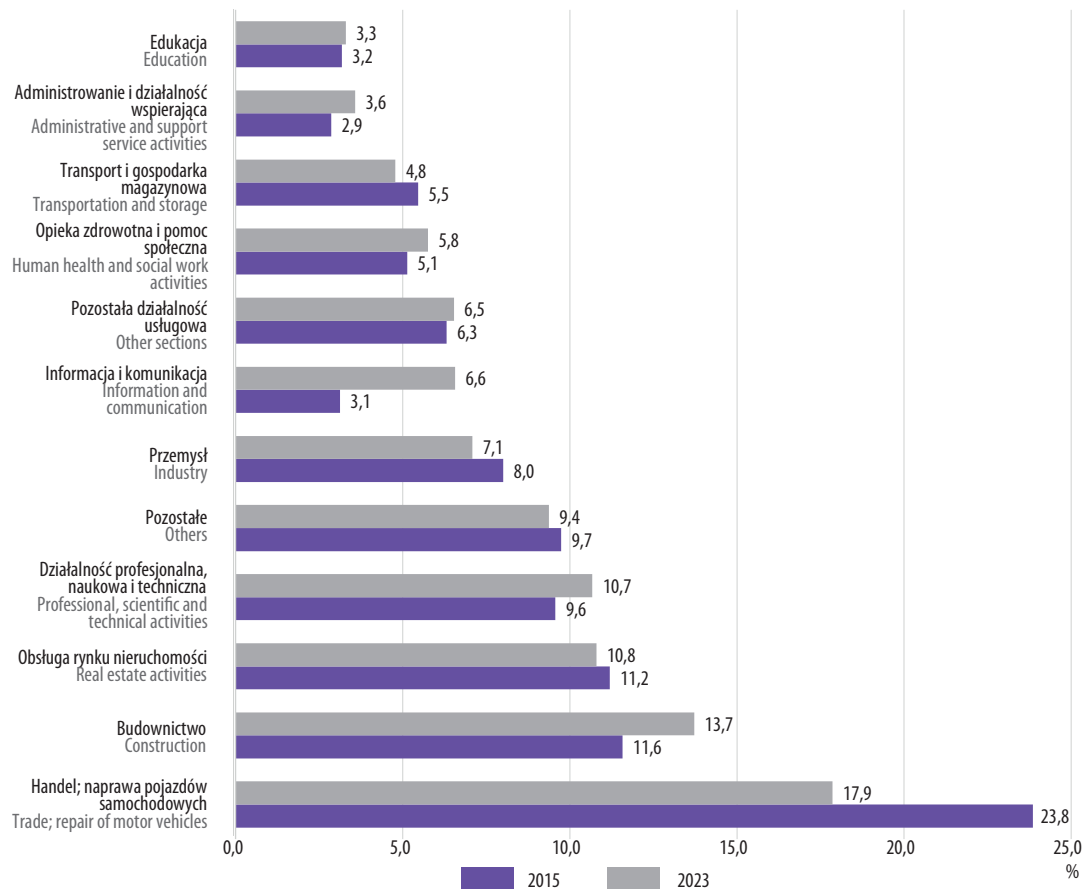
Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w województwie dolnośląskim kolejny rok przewyższała liczbę wyrejestrowanych. W 2023 r. zarejestrowano 32,8 tys. nowych podmiotów gospodarczych (o 4,4% mniej niż przed rokiem), a wykreślono z rejestru 18,4 tys. podmiotów, tj. o 2,7% więcej, niż w 2022 r. W tym roku zarejestrowano 25,9 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, 4,5 tys. spółek handlowych, 0,4 tys. spółek cywilnych i 0,3 tys. fundacji, natomiast wyrejestrowano 15,8 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, 1,8 tys. spółek handlowych, 0,4 tys. spółek cywilnych i 0,1 tys. fundacji. Spółki handlowe (56,3 tys.), stanowiły 67,7% spółek ogółem. Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego liczyły 12,6% spółek handlowych (7,1 tys. podmiotów). Zdecydowaną większość, bo 414,9 tys. jednostek, tj. 94,0% ogólnej liczby podmiotów, obejmowały jednostki sektora prywatnego. Podmioty te prowadziły działalność gospodarczą głównie w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (18,6%), budownictwo (14,2%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (11,0%). Podmioty sektora publicznego, których w końcu 2023 r. było 13,9 tys., prowadziły głównie działalność gospodarczą związaną z obsługą rynku nieruchomości (65,0%) oraz edukacją (17,5%).

Wykres 44. Podmioty gospodarki narodowej według sekcji PKD

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 44. Entities of the national economy by NACE sections

As of 31 December

W ogólnej liczbie podmiotów w województwie dolnośląskim, 293,6 tys., tj. 66,5% stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (o 24,7% więcej w relacji do 2015 r.). Ponadto, w rejestrze REGON zarejestrowanych było 83,2 tys. spółek, 10,7 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych, 3,5 tys. fundacji, 3,7 tys. jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych oraz 736 spółdzielnie (w relacji do 2015 r. było to więcej odpowiednio o: 29,8%, 17,8%, 67,0% oraz mniej o 12,0% i 46,4%). Wśród spółek handlowych w województwie dolnośląskim dominowały jednostki z udziałem kapitału prywatnego kra-

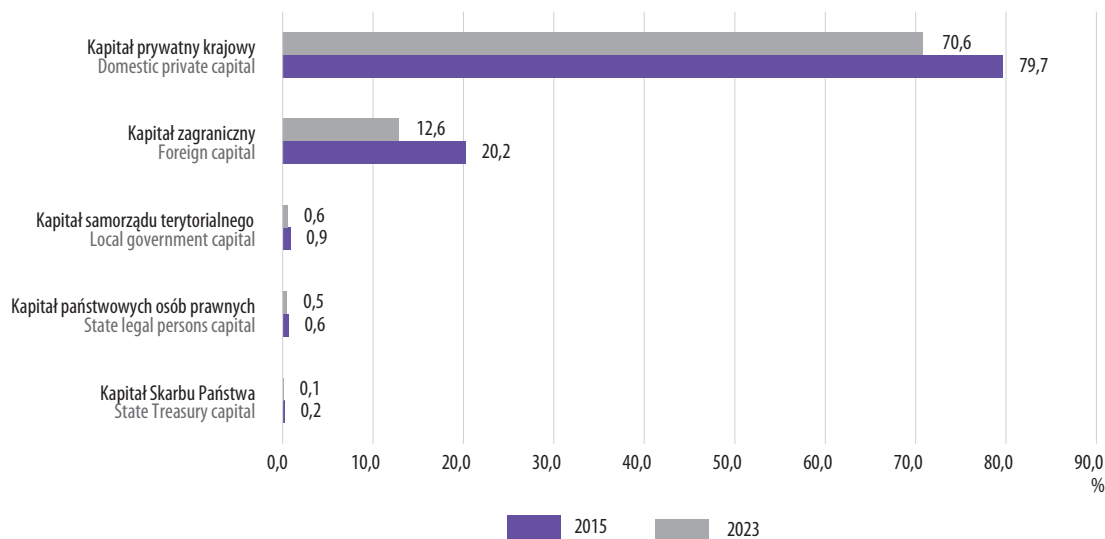
jowego. Ich udział w całości spółek handlowych w 2023 r. wyniósł 70,6% (mniej o 9,1 p.proc. względem 2015 r.), zaś spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 12,6% (spadek o 7,6 p.proc.). Najwięcej jednostek z kapitałem prywatnym krajowym, jak i zagranicznym zarejestrowanych było w sekcji handel, naprawa pojazdów samochodowych (odpowiednio 18,8% i 21,1%). Udział spółek z pozostałymi rodzajami kapitału (samorządu terytorialnego, państwowych osób prawnych oraz spółek Skarbu Państwa) liczył 1,2% (w relacji do 2015 r. było to mniej o 0,5 p.proc.).

Wykres 45. Spółki handlowe według rodzaju kapitału^a

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 45. Commercial companies by type of capital^a

As of 31 December

^a Danych dotyczących liczby spółek według rodzaju kapitału nie należy sumować na „ogółem”, ponieważ ujmują one spółki według występowania w nich rodzaju kapitału, a nie kapitału przeważającego.

^a Figures for the number of companies by capital type should not be sum to “total” as they list companies by share of capital type rather than their predominant capital.

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development as well as innovation activity

W 2022 r. wzrosła wysokość nakładów na działalność badawczą i rozwojową (B+R) zarówno w przedsiębiorstwach przemysłowych, jak i usługowych na terenie województwa dolnośląskiego w relacji r/r. Liczba aktywnych zawodowo w sektorze B+R zwiększyła się w stosunku do 2021 r.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w województwie dolnośląskim w 2022 r. wyniosły 3900,8 mln zł i były o 27,0% wyższe niż w 2021 r. Udział województwa dolnośląskiego w całości nakładów w Polsce stanowił 8,7% i był trzeci pod względem wysokości w kraju (za województwami mazowieckim i małopolskim).

Tablica 32. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według źródeł finansowania (ceny bieżące) Table 32. Intramural expenditure^a on R&D by source of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022
	w mln zł in million PLN		
Ogółem Total	2522,0	3070,4	3900,8
sektor finansujący: funding sector:			
Rządowy Government	984,3	1112,6	1308,7
Przedsiębiorstw Business enterprises	1251,0	1553,3	2119,1
Szkolnictwa wyższego Higher education	56,7	83,9	83,5
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	2,2	8,8	1,7
Reszta świata Rest of the world	227,8	311,8	387,8

a Bez amortyzacji środków trwałych.

a Excluding depreciation of fixed assets

Udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność B+R w 2022 r. w województwie dolnośląskim stanowił 54,3% i był to wzrost w relacji r/r o 3,7 p.proc. Udział ten umiejscowił województwo dolnośląskie na 6. lokacie (tak jak w poprzednim roku), za województwami podkarpackim (68,6%), pomorskim (67,8%), mazowieckim (59,7%), małopolskim (59,0%) oraz warmińsko-mazurskim (56,0%).

Wykres 46. Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R

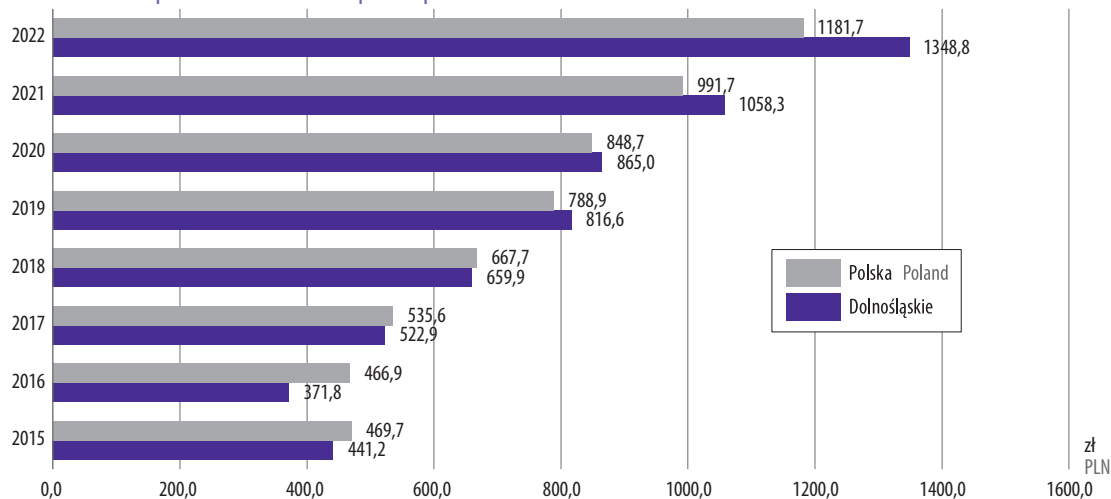
Chart 46. Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D

Nakłady na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim w 2022 r. wyniosły 1348,8 zł (wzrost o 27,4% r/r) i były wyższe o 14,1% niż średnio w Polsce (1181,7 zł). Województwo dolnośląskie zarówno w 2022 r., jak i 2021 r. zajmowało 4. miejsce w kraju, za województwem mazowieckim (2842,4 zł, rok wcześniej 2338,0 zł), małopolskim (1840,9 zł, w 2021 r. – 1577,1 zł) i pomorskim (1510,6 zł, 2021 r. – 1226,2 zł). W relacji do 2015 r. nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim zwiększyły się o 205,7%, zaś w Polsce nastąpił wzrost o 151,6%.

Wykres 47. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R na 1 mieszkańca

Chart 47. Intramural expenditure^a on R&D per capita

^a Bez amortyzacji środków trwałych.
^a Excluding depreciation of fixed assets

Tablica 33. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według pochodzenia środków (ceny bieżące)

Table 33. Intramural expenditures^a on R&D by origin of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022	2022 (Polska=100) In percent (Poland=100)
	w mln zł in million PLN					
Ogółem Total	1914,4	2368,2	2522,0	3070,4	3900,8	8,7
nakłady finansowane ze środków: expenditures financed by:						
Wewnętrznych Internal funds	1149,8	1291,9	1231,4	1583,4	2130,4	8,5
Zewnętrznych External funds	764,6	1076,3	1290,6	1487,0	1770,4	9,1
w tym od instytucji rządowych i samorządowych of which funds from general government	598,0	838,7	979,2	1101,6	1298,9	8,8

^a Bez amortyzacji środków trwałych.
^a Excluding depreciation of fixed assets.

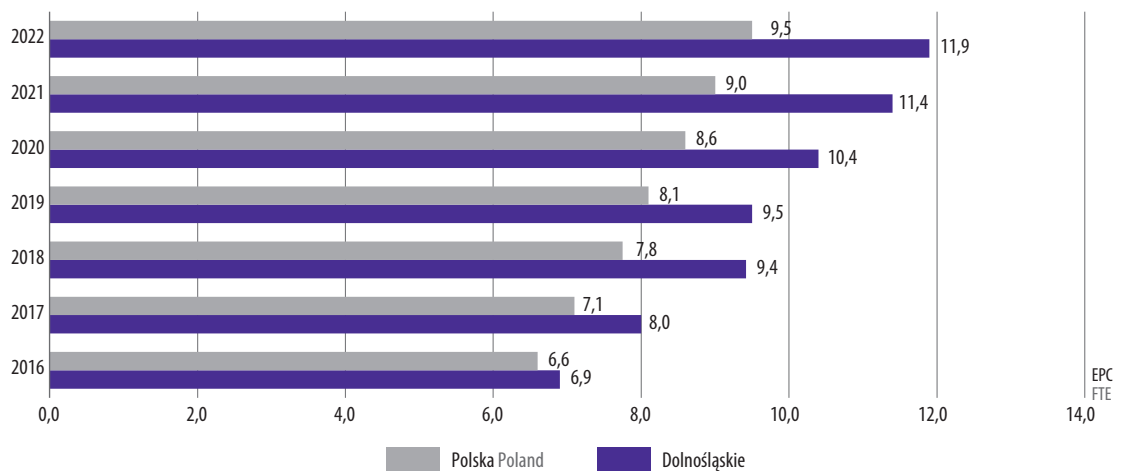
W 2022 r. w strukturze nakładów wewnętrznych na działalność B+R według pochodzenia środków zainwestowano nieznacznie większy udział środków pochodzenia wewnętrznego – 54,6% (wzrost o 3,0 p.proc. w relacji r/r oraz spadek o 5,5 p.proc. w relacji do 2018 r.), natomiast środki pochodzenia zewnętrznego stanowiły 45,4% (spadek o 3,0 p.proc. r/r oraz wzrost o 5,5 p.proc. w relacji do 2018 r.). 73,4% tych nakładów było finansowanych przez instytucje rządowe i samorządowe (mniej o 0,7 p.proc. r/r oraz o 4,8 p.proc. w relacji do 2018 r.).

W województwie dolnośląskim w 2022 r. personel wewnętrzny zaangażowany w działalność B+R liczył 15,5 tys. w jednostce ECP, co stanowiło 9,4% wartości w kraju (w 2021 r. – 14,9 tys., tj. 9,6% wartości w kraju). Na 1000 osób aktywnych zawodowo przypadało 11,9 osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R (w Polsce – 9,5). W relacji r/r był to wzrost zarówno w województwie, jak i w kraju (kolejno w 2021 r. 11,4 ECP i 9,0 ECP).

Personel B+R są to osoby pracujące (zatrudnieni, pracujący właściciele oraz nieodpłatnie pomagający członkowie ich rodzin) w jednostce statystycznej, które wnoszą wkład w wewnętrzną działalność badawczą i rozwojową tej jednostki.

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden EPC oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

Wykres 48. Personel wewnętrzny B+R^a na 1000 osób aktywnych zawodowo^b
Chart 48. Internal R&D^a personnel per 1000 economically active persons^b

a W ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC). b Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) liczbę aktywnych zawodowo i pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) — przeciętne w roku.

a In full time equivalent (FTE). b For calculating the ratios, as the base (denominator) numbers of economically active and employed persons were adopted on the basis of the Labour Force Survey (LFS) — annual averages.

Liczba badaczy w województwie osiągnęła wartość 11,1 tys. w jednostce ECP (wzrost o 8,1% w relacji do 2021 r.) i stanowiła 9,3% wartości w kraju (w 2021 r. – 9,1%). W przeliczeniu na 1000 osób aktywnych zawodowo liczba badaczy wyniosła 8,6 EPC i był to 4. wynik w kraju, za województwami mazowieckim, małopolskim i pomorskim (w 2021 r. – 7,9 ECP, również 4. lokata).

Badacze (pracownicy naukowo-badawczy) są to osoby prowadzące badania naukowe oraz ulepszające lub rozwijające koncepcje, teorie, modele, techniki, oprzyrządowanie, oprogramowanie lub metody operacyjne.

W województwie dolnośląskim, w okresie 2020-2022 innowacje produktowe lub procesowe zostały wprowadzone przez 41,4% przedsiębiorstw usługowych i 33,8% przedsiębiorstw przemysłowych (w latach 2019-2021 po 22,7%) przy 32,2% udziału przedsiębiorstw przemysłowych i 32,1% usługowych w całej Polsce. Wartość nakładów na innowacje w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych wyniosła ogółem 4338,8 mln zł, tj. była o 14,9% wyższa niż w 2021 r. (3774,5 mln zł) i stanowiła 7,8% wartości w Polsce (wobec 9,1% rok wcześniej). Wartość nakładów w przedsiębiorstwach przemysłowych była wyższa o 45,1% od nakładów w przedsiębiorstwach usługowych (odpowiednio 2568,4 mln zł wobec 1770,3 mln zł). Wśród przedsiębiorstw usługowych, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesowe, przedsiębiorstwa z sekcji działalność finansowa i ubezpieczeniowa stanowiły największy odsetek (53,1%, w 2021 r. – 36,6%), następnie transport i gospodarka magazynowa (49,9%, w 2021 r. – 8,2%) oraz informacja i komunikacja (47,2%, w 2021 r. – 51,9%).

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Tablica 34. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji

Table 34. Innovative enterprises by types of introduced innovations

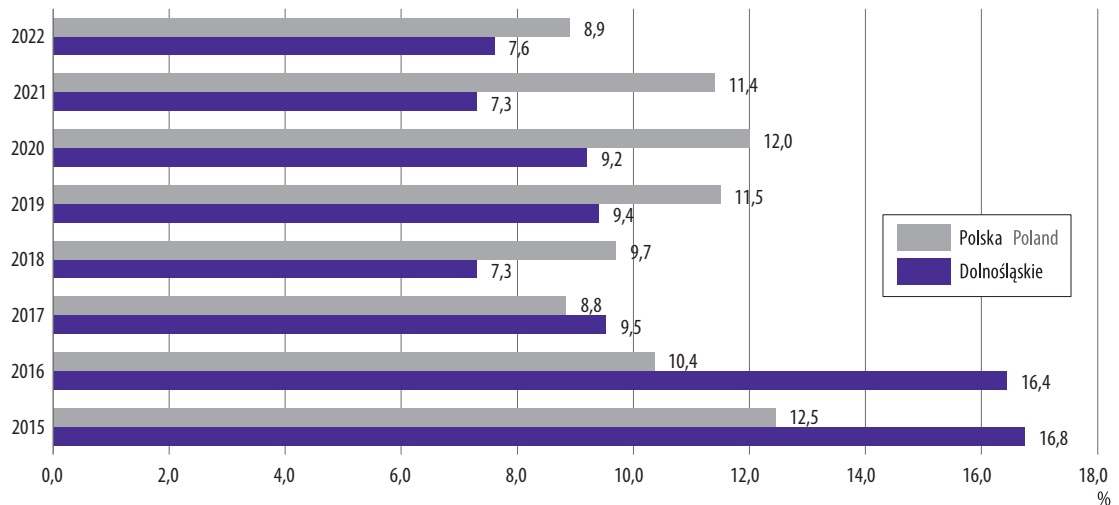
Wyszczególnienie Specification	2013- 2015	2018- 2020	2019- 2021	2020- 2022	2020- 2022 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises				
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	19,4	30,7	22,7	33,8	32,2
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	12,5	18,3	13,6	16,2	15,2
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	14,5	25,9	18,2	29,2	28,1
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	11,7	25,6	22,7	41,4	32,1
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	5,5	9,4	9,5	9,3	8,2
nowe lub istotnie ulepszone procesy biznesowe ^a new or significantly improved business processes ^a	9,0	24,4	20,0	37,5	30,1

a W latach 2013–2015 dane dotyczą innowacji procesowych.
a In the years 2013–2015 the data relate to process innovations.

W województwie dolnośląskim w 2022 r. w przedsiębiorstwach przemysłowych udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem wyniósł 7,6%, wobec 8,9% w Polsce. W 2021 r. udział ten wyniósł 7,3% w województwie dolnośląskim i 11,4% w Polsce (w 2015 r. odpowiednio 16,8% i 12,5%).

Wykres 49. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem

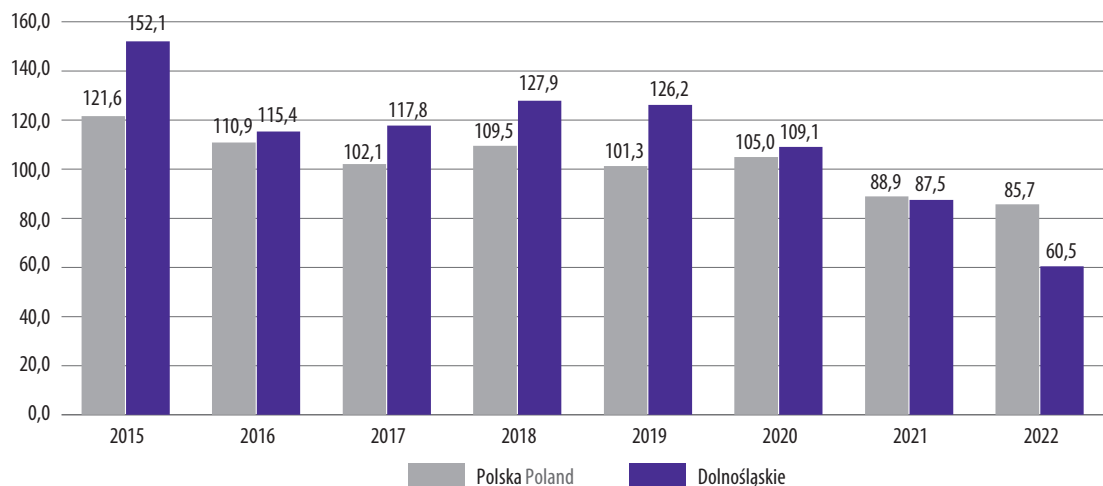
Chart 49. Share of revenues of industrial enterprises from sale of new or improved products in total revenues from sales

Do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w 2022 r. wpłynęło 3240 zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych, w tym 175 pochodziło z województwa dolnośląskiego (5,4%). W 2015 r. z województwa dolnośląskiego wpłynęło 442 takich zgłoszeń, a w całej Polsce – 4676, więc zanotowano kolejno: spadek o 40,4% oraz o 30,7%. W 2022 r. w woj. dolnośląskim udzielono 179 patentów (spadek o 33,7% w relacji do 2015 r.) co stanowiło 8,0% wszystkich patentów udzielonych w kraju.

Wykres 50. Zgłoszenia wynalazków dokonane przez podmioty krajowe^a na 1 mln mieszkańców

Chart 50. Patent applications filed by domestic entities^a per million inhabitants

^a Zgłoszone w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej.
^a Filed at the Patent Office of the Republic of Poland.

Źródło: dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.
 Source: data of the Patent Office of the Republic of Poland.

W województwie dolnośląskim w 2022 r. liczba zgłoszeń wynalazków, dokonanych przez podmioty krajowe, w przeliczeniu na milion mieszkańców stanowiła 60,5 (w Polsce – 85,7) i był to 12. wynik wśród województw (przed województwami świętokrzyskim, kujawsko-pomorskim, lubuskim i warmińsko-mazurskim). W relacji r/r liczba zgłoszeń na 1 mln mieszkańców w województwie zmniejszyła się o 30,9% (w Polsce spadek o 3,6%), natomiast w relacji do 2015 r. – spadek o 60,2% (w Polsce o 29,5%).

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

Use of information and communication technologies in enterprises

Przedsiębiorstwa z województwa dolnośląskiego w 2023 r. w 98,0% przypadków posiadały dostęp do szerokopasmowego Internetu. Województwo dolnośląskie w 2022 r. zajmowało 4. miejsce w kraju pod względem udziału przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przy wykorzystaniu sieci komputerowych (18,4%).

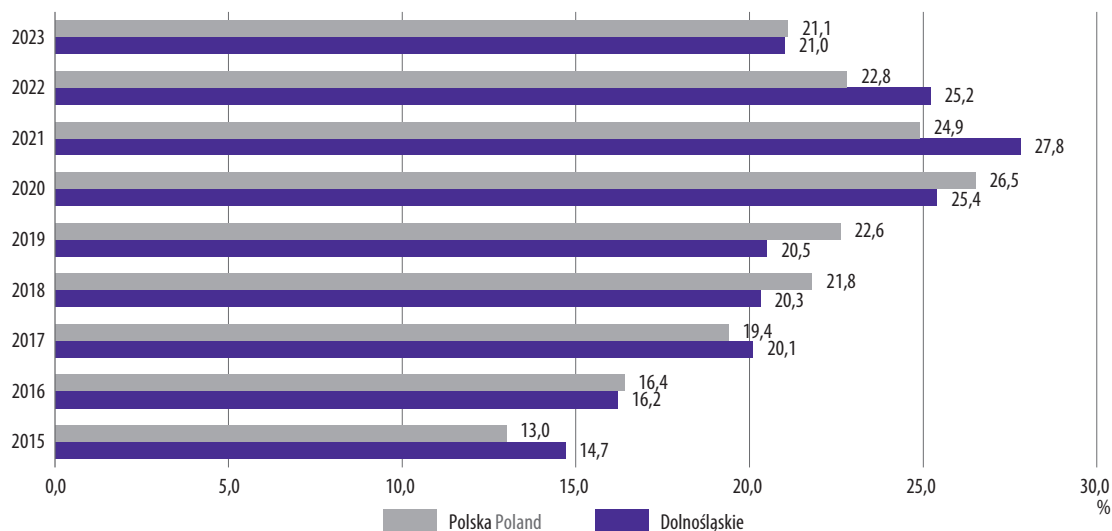
Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT)** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej.

Badanie dotyczące wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach (SSI-01) obejmuje podmioty, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2023 r. 98,0% przedsiębiorstw w województwie dolnośląskim posiadało szerokopasmowy dostęp do Internetu (przy 98,4% w 2022 r. i 95,7% w 2015 r.), co było wynikiem nieco niższym niż średnia dla kraju – 98,7%. Wśród tych przedsiębiorstw, 85,5% posiadało dostęp do stałego łącza szerokopasmowego (wzrost o 0,6 p.proc. r/r), w 7,8% maksymalna prędkość połączenia internetowego była mniejsza niż 30 Mbit/s (mniej o 5,2 p.proc. r/r), w 21,0% prędkość była w przedziale 30-100 Mbit/s (spadek o 4,2 p.proc. r/r), w 27,4% – 100-500 Mbit/s (wzrost o 3,5 p.proc.), w 17,0% – 500-1000 Mbit/s (więcej o 6,0 p.proc. r/r), zaś w 12,3% prędkość połączenia była powyżej 1 Gbit/s (wzrost o 0,5 p.proc.).

Wykres 51. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^a

Chart 51. Enterprises with Internet access^a

a Dostęp do Internetu o prędkości 30-100 Mbit/s.

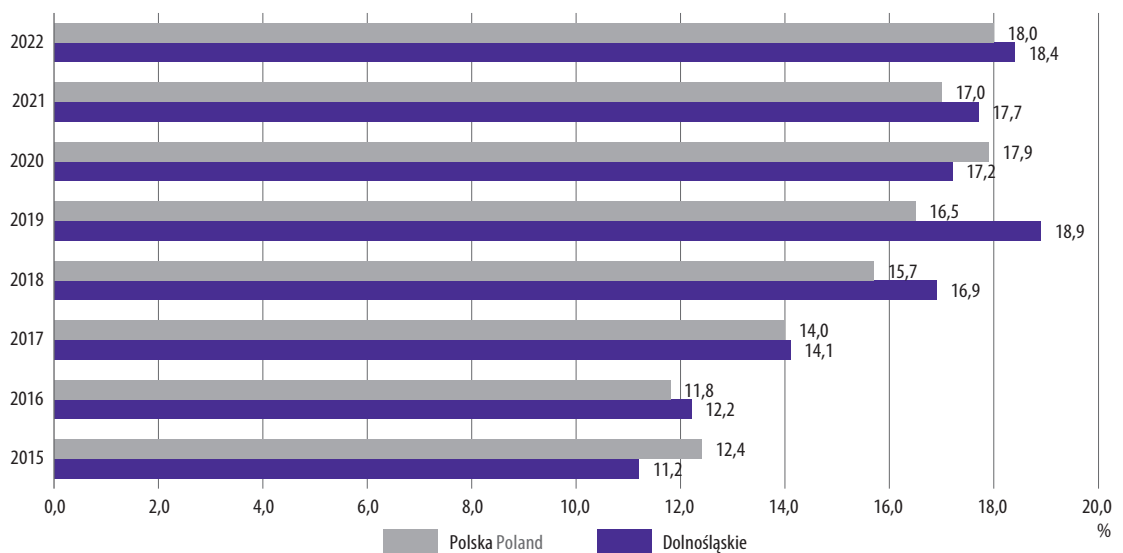
a Internet access at a speed 30-100 Mbit/s.

Odsetek przedsiębiorstw z dostępem do stałego łącza szerokopasmowego w województwie dolnośląskim w relacji do średniej krajowej był większy o 1,8 p.proc., podobnie jak odsetek przedsiębiorstw z połączeniem internetowym o prędkości 500-1000Mbit/s, powyżej 1 Gbit/s oraz poniżej 30 Mbit/s, (odpowiednio o: 3,7 p.proc. 0,3 p.proc. i 0,1 p.proc.), natomiast poniżej średniej krajowej były przedsiębiorstwa z połączeniem o prędkości 100-500 Mbit/s oraz 30-1000 Mbit/s (mniej odpowiednio o 2,3 p.proc. i 0,1 p.proc.). W 2022 r. 18,4% przedsiębiorstw w województwie dolnośląskim otrzymywało zamówienia przez sieci komputerowe (wzrost o 0,7 p.proc. r/r oraz o 7,2 p.proc. w relacji do 2015 r.). Województwo dolnośląskie plasowało się na 4. miejscu w kraju (średnia dla Polski – 18,0%), za województwami łódzkim (21,6%), małopolskim i mazowieckim (po 20,4%).

Do sprzedaży elektronicznej zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

Wykres 52. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe
Chart 52. Enterprises receiving orders via computer networks

Z otwartych danych publicznych w 2022 r. w województwie dolnośląskim korzystało 14,2% przedsiębiorstw (mniej o 5,1 p.proc. r/r) – 6. lokata w kraju (średnia krajowa wyniosła 14,6%). Przedsiębiorstwa wykazywały największe zainteresowanie danymi z kategorii gospodarka i finanse (12,4%), natomiast najmniejsze – informacjami z zakresu kultura, sport i rekreacja (1,8%).

Otwarte dane publiczne wytworzone przez urząd administracji publicznej (lub na jego zlecenie), które są dostępne dla każdego zainteresowanego do wykorzystania, przetwarzania i udostępniania w dowolnych celach.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

W 2023 r. wzrosły przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących większej niż 49 osób. Wynik kosztów finansowych netto był niższy o 15,1% w relacji r/r.

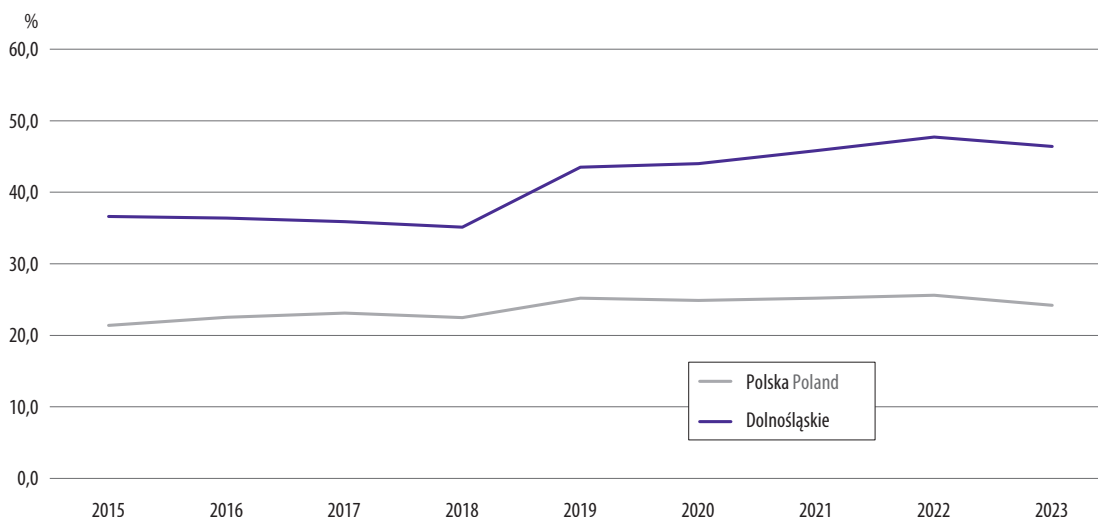
Dane dotyczą **przedsiębiorstw niefinansowych** (jednostek prawnych) prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007), działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007), szkół wyższych, samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

Przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących większej niż 49 osób, w województwie dolnośląskim, w 2023 r. wyniosły 391434,9 mln zł i były wyższe o 8,7% niż rok wcześniej (360067,3 mln zł) oraz o 124,9% wyższe w relacji do 2015 r. (174082,3 mln zł). Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów liczyły 374566,1 mln zł, tj. wzrost o 7,3% r/r (348988,5 mln zł w 2022 r.), zaś w porównaniu z 2015 r. były ponad dwukrotnie wyższe.

Największe przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów odnotowano w przedsiębiorstwach działających w zakresie przetwórstwa przemysłowego (202785,9 mln zł – 54,1% przychodów wszystkich przedsiębiorstw) oraz w sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych (75224,3 mln zł – 20,1% przychodów). W relacji r/r przedsiębiorstwa z tych sekcji zanotowały odpowiednio wzrost przychodów o 9,1% i spadek o 3,5%.

Wykres 53. Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem

Chart 53. Share of export in total revenue from sale of products, goods and materials

W 2023 r. wartość przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przeznaczonych na eksport wyniosła 173739,4 mln zł (wzrost o 4,4% r/r, przy 166372,0 mln zł w 2022 r.). Przychody ze sprzedaży produktów na eksport liczyły 164370,2 mln zł (wzrost 5,6% r/r), a ze sprzedaży towarów i materiałów 9369,2 mln zł (spadek o 13,0% r/r). Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem osiągnął wartość 46,4% i był niższy o 1,3 p.proc. r/r.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Koszt uzyskania przychodu z całokształtu działalności w przedsiębiorstwach w województwie dolnośląskim w 2023 r. wyniósł 372025,2 mln zł, co oznaczało wzrost o 10,2% r/r (z 337455,1 mln zł w 2022 r.) oraz o 124,7% w relacji do 2015 r. (165558,4 mln zł). Koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów liczył 356899,9 mln zł (więcej o 9,5% r/r, w 2022 r. – 326077,6 mln zł) co stanowiło 95,9% kosztów ogółem (rok wcześniej 96,6%). W przedsiębiorstwach działających w zakresie przetwórstwa przemysłowego, koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów osiągnął wartość 193515,7 mln zł (54,2% ogólnego kosztu wszystkich przedsiębiorstw) i był to wzrost o 11,3% r/r, natomiast w przedsiębiorstwach z sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych wartość ta liczyła 73451,3 mln zł (20,6% ogólnego kosztu wszystkich przedsiębiorstw) co stanowiło spadek o 2,7%.

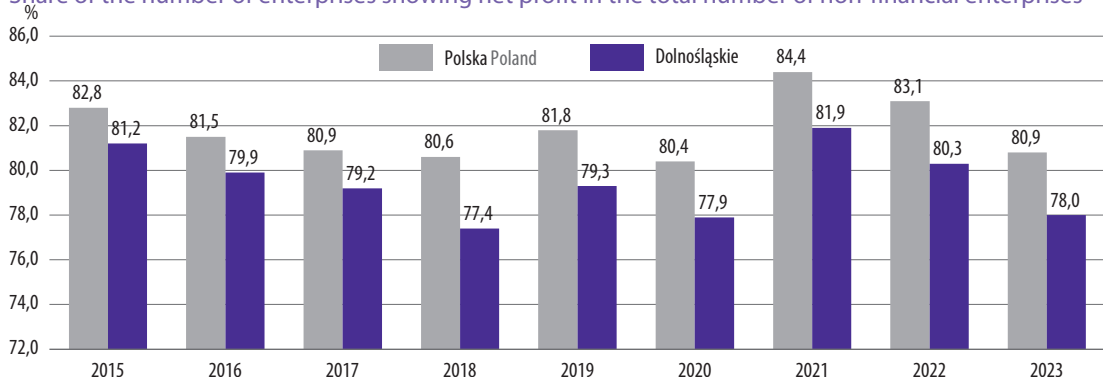
Wyniki finansowe:

- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem;
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

Wartości pozostałych parametrów finansowych opisujących działalność przedsiębiorstw niefinansowych prezentowały się następująco:

- wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów zmniejszył się o 22,9%, z 22910,9 mln zł w 2022 r. do 17666,2 mln zł w 2023 r.;
- przychody z pozostałej działalności operacyjnej zanotowały wzrost o 36,0%, z 5131,6 mln zł w 2022 r. do 6977,6 mln zł w 2023 r.;
- koszty z pozostałej działalności operacyjnej wzrosły o 28,9%, z 5305,3 mln zł w 2022 r. do 6840,6 mln zł w 2023 r.;
- wynik finansowy netto był niższy o 15,1%, z 18298,7 mln zł w 2022 r. do 15528,7 mln zł w 2023 r.;
- wynik finansowy brutto odnotował spadek o 14,2%, z 22612,1 mln zł w 2022 r. do 19409,7 mln zł w 2023 r.;
- wynik przychodów finansowych zanotował wzrost o 66,3%, z 5947,1 mln zł w 2022 r. do 9891,2 mln zł w 2023 r.;
- wynik kosztów finansowych wzrósł – o 36,4% – z 6072,2 mln zł w 2022 r. do 8284,8 mln zł w 2023 r.;
- obciążenia wyniku finansowego brutto zmniejszyły się o 10,0%, z 4313,4 mln zł w 2022 r. do 3881,0 mln zł w 2023 r.;
- udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw zmniejszył się o 2,3 p.proc., z 80,3% w 2022 r. do 78,0% w 2023 r.;
- udział przychodów przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przychodów z całokształtu działalności był mniejszy o 7,2 p.proc. z 87,3% w 2022 r. do 80,1% w 2023 r.

Wykres 54. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych
Chart 54. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wartości wskaźników ekonomiczno-finansowych opisujących działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2023 r. prezentowały się następująco:

- wskaźnik poziomu kosztów zwiększył się o 1,3 p.proc. r/r, zaś w relacji do 2015 r. zmniejszył się o 0,1 p.proc. do 95,0% (o 0,4 p.proc. więcej niż w kraju);
- wskaźnik rentowności sprzedaży brutto zmniejszył się o 1,9 p.proc. oraz o 0,8 p.proc. w relacji do 2022 r. i 2015 r. i osiągnął wartość 4,7% (o 0,8 p.proc. mniej niż w kraju);
- wskaźnik rentowności obrotu brutto zanotował spadek o 1,3 p.proc. r/r oraz wzrost o 0,1 p.proc. w porównaniu z 2015 r. do wartości 5,0% (o 0,4 p.proc. mniej niż w kraju);
- wskaźnik rentowności obrotu netto był niższy o 1,1 p.proc. oraz wyższy o 0,1 p.proc. w porównaniu z 2022 r. i 2015 r. i liczył 4,0% (o 0,3 p.proc. mniej niż średnia krajowa);
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia wśród przedsiębiorstw zwiększył się o 5,5 p.proc. r/r do 32,9% (o 6,8 p.proc. mniej niż w kraju), zaś w relacji do 2015 r. nie uległ zmianie;
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia wśród przedsiębiorstw zanotował wzrost o 1,9 p.proc. oraz spadek o 14,6 p.proc. w relacji do 2022 r. i 2015 r. i osiągnął wartość 86,0% (o 21,2 p.proc. mniej niż w kraju).

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności sprzedaży brutto to relacja wyniku finansowego ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

Tablica 35. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
Table 35. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	2023 Polska Poland
	w % in %				
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	95,1	96,5	93,7	95,0	94,6
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	5,5	4,4	6,6	4,7	5,5
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	4,9	3,5	6,3	5,0	5,4
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	3,9	2,6	5,1	4,0	4,3
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	32,9	29,9	27,4	32,9	39,7
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	100,6	87,5	84,1	86,0	107,2

W 2023 r. w województwie dolnośląskim wartość aktywów obrotowych przedsiębiorstw niefinansowych zatrudniających powyżej 49 pracowników wyniosła 133008,7 mln zł i była wyższa o 2,8% r/r (129399,8 mln zł w 2022 r.). Wartość zapasów zmniejszyła się o 6,5% r/r z 50793,6 mln zł w 2022 r., do 47485,1 mln zł w 2023 r. Przedsiębiorstwa posiadały zobowiązania długoterminowe o wartości 48635,8 mln zł (spadek o 4,8% r/r, z 51110,4 mln zł w 2022 r.). Wartość zobowiązań krótkoterminowych liczyła 96349,0 mln zł i był to wzrost o 6,4% r/r, z 90572,6 mln zł w 2022 r. W 2023 r. wartość zobowiązań z tytułu dostaw i usług w stosunku do należności z tego samego tytułu, kształtowała się na poziomie 120,9% i był to wzrost w relacji do roku poprzedniego kiedy wartość ta liczyła 110,9%. Wartości wskaźników sprawności

działania przedsiębiorstw niefinansowych w województwie dolnośląskim prezentowały się w 2023 r. następująco:

- cykl rotacji zapasów przedsiębiorstw wyniósł 45,6 pkt. (mniej o 6,8 pkt. r/r);
- cykl spłaty zobowiązań z tytułu dostaw i usług 43,5 pkt. (spadek o 1,8 pkt. r/r);
- cykl rotacji należności krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług 36,0 pkt. (mniej o 4,8 pkt. r/r).

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

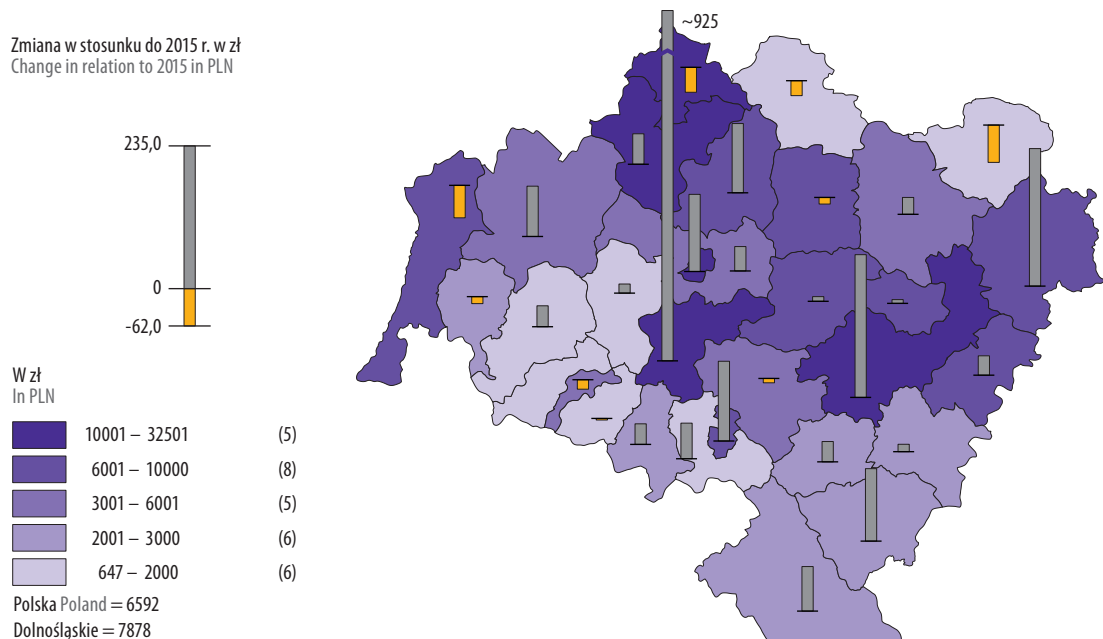
Investment outlays of enterprises

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych 2023 r. zwiększyły się w skali r/r. Udział wydatków na budowle i budynki odnotował znaczny wzrost, zaś spadły wydatki na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia oraz wydatki przeznaczone na środki transportu.

Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Mapa 42. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach^a na 1 mieszkańca w 2022 r. (ceny bieżące)

Map 42. Investment outlays in enterprises^a per capita in 2022 (current prices)

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

^a Data concern economic entities employing more than 9 persons; by investment location.

W pierwszej części analizy dane o **nakładach inwestycyjnych** dotyczą przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (na podstawie rocznych sprawozdań: SP, F-03, F-02/dk, SP-3); dane prezentowane są zgodnie z lokalizacją inwestycji.

W 2022 r. w przedsiębiorstwach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (wg lokalizacji inwestycji) nakłady inwestycyjne osiągnęły wartość 22783,6 mln zł (w cenach bieżących) i był to wzrost r/r o 8,7%, natomiast w relacji do 2015 r. zanotowano wzrost o 44,1% (w 2021 r. – 20964,9 mln zł, w 2015 r. – 15809,2 mln zł). W skali całego kraju nakłady w województwie dolnośląskim stanowiły 9,1% (mniej o 1,1 p.proc. r/r oraz mniej o 0,4 p.proc. w relacji do 2015 r.).

W drugiej części analizy dane o **nakładach inwestycyjnych** dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób (na podstawie kwartalnego sprawozdania F-01/I-01¹²); dane prezentowane są zgodnie z siedzibą inwestora.

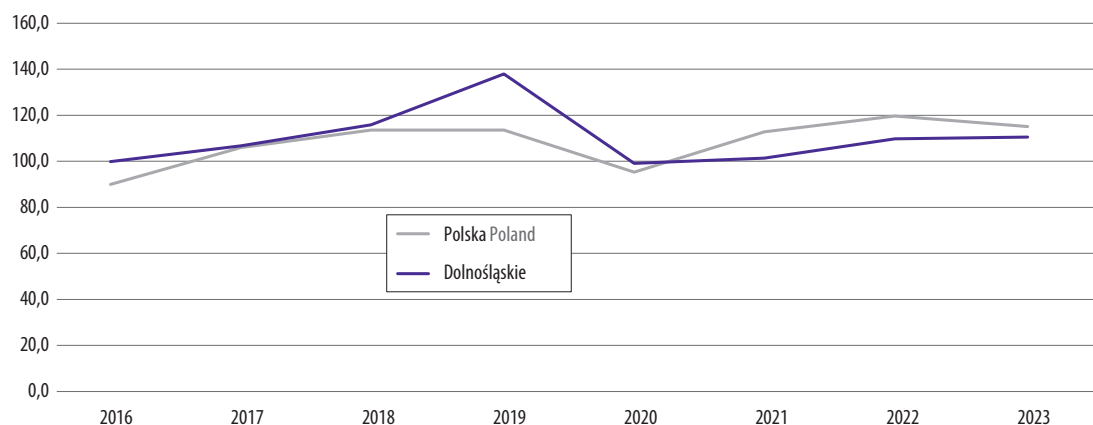
Wartość nakładów inwestycyjnych (na nowe i używane środki trwałe) poniesionych w 2023 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe powyżej 49 pracujących, mających siedzibę na terenie województwa dolnośląskiego wyniosła 24471,6 mln zł (więcej o 9,0% r/r) i stanowiła 10,9% wartości nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w Polsce. Nakłady inwestycyjne na zakup używanych środków trwałych wyniosły 657,4 mln zł (spadek o 1,3% r/r).

Wykres 55. Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące)

Rok poprzedni = 100

Chart 55. Indices of investment outlays of non-financial enterprises (current prices)

Previous year = 100

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, zasadzenia wieloletnie, inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

¹² Dane dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych (jednostek prawnych) prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007); działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007); szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

Tablica 36. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące)

Table 36. Investment outlays of non-financial enterprises (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Ogółem: w milionach złotych Total: in million PLN	13576,9	20667,7	22448,5	24471,6
(Polska=100) (Poland=100)	9,9	13,8	11,4	10,9
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
budynki i budowle buildings and structures	25,9	24,9	20,4	21,6
zakupy purchases				
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	45,4	51,7	46,8	44,7
środków transportu transport equipment	27,2	22,0	29,5	29,3

W porównaniu z 2022 r., w 2023 r. wzrósł udział nakładów na budynki i budowle (z 20,4% do 21,6%). Udział zarówno nakładów na zakup maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi, jak i wydatków przeznaczonych na zakup środków transportu zanotował spadek r/r (odpowiednio o 2,1 p.proc. i 0,2 p.proc.). Przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego przeznaczyły na nakłady inwestycyjne 7553,9 mln zł. W 2023 r. przedsiębiorstwa ogółem rozpoczęły 2581 nowych inwestycji, których wartość kosztorysowa wyniosła 4981,0 mln zł, natomiast udział nakładów na ulepszenie istniejących środków trwałych w wartości wszystkich rozpoczętych inwestycji wyniósł 13,2%. W relacji r/r liczba nowych inwestycji zmniejszyła się o 2,6%, natomiast wartość kosztorysowa zanotowała wzrost o 5,4%. Liczba inwestycji w województwie dolnośląskim stanowiła 1,2% liczby inwestycji w Polsce, zaś ich wartość – 6,7% wartości dla kraju. Najwięcej nowych inwestycji przeprowadzały przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwa przemysłowego – 1367, o łącznej wartości kosztorysowej 2812,0 mln zł (rok wcześniej 1359 o łącznej wartości 2826,6 mln zł).

Wartość kosztorysowa inwestycji dotyczy nakładów na budowę środków trwałych zarówno rozpoczętą i zakończoną, jak również rozpoczętą i niezakończoną w roku sprawozdawczym, przyjmując wartość w cenach bieżących wynikającą z dokumentacji projektowo-kosztorysowej, z uwzględnieniem ewentualnych zmian w wartości kosztorysowej dokonanych do końca roku sprawozdawczego. Przez **inwestycje nowo rozpoczęte** rozumie się te budowy środków trwałych, których realizację faktycznie rozpoczęto w roku sprawozdawczym.

6.3. Produkcja i usługi

6.3. Production and services

Rolnictwo

Agriculture

W 2023 r. w skali roku odnotowano ograniczenie powierzchni zasiewów, zmniejszenie zbiorów przy jednoczesnym wzroście plonowania zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi. Plony ziemniaków, buraków cukrowych oraz rzepaku i rzepiku w relacji do poprzedniego roku były wyższe. W skali roku powierzchnia uprawy ziemniaków oraz rzepaku i rzepiku została ograniczona, natomiast buraków cukrowych zwiększyła się.

Wyniki badania pogłowia zwierząt gospodarskich według stanu w dniu 1 czerwca 2023 r. w relacji do analogicznego okresu 2022 r., wskazują na ograniczenie pogłowia bydła, owiec oraz populacji świń. W 2023 r. zanotowano znacznie niższe ceny skupu pszenicy, żyta, jęczmienia i jednoczesny wzrost cen skupu ziemniaków. Niższe były ceny skupu żywca wołowego, drobiowego, mleka przy jednoczesnym wzroście cen żywca wieprzowego i jaj kurzych konsumpcyjnych.

W 2022 r. w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano spadek globalnej produkcji rolniczej.

W 2023 r. według wynikowego szacunku produkcji głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodniczych, powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosła 382,6 tys. ha i w porównaniu z 2022 r. była mniejsza o 4,5%.

Tablica 37. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych^a
Table 37. Yields of selected agricultural crops^a

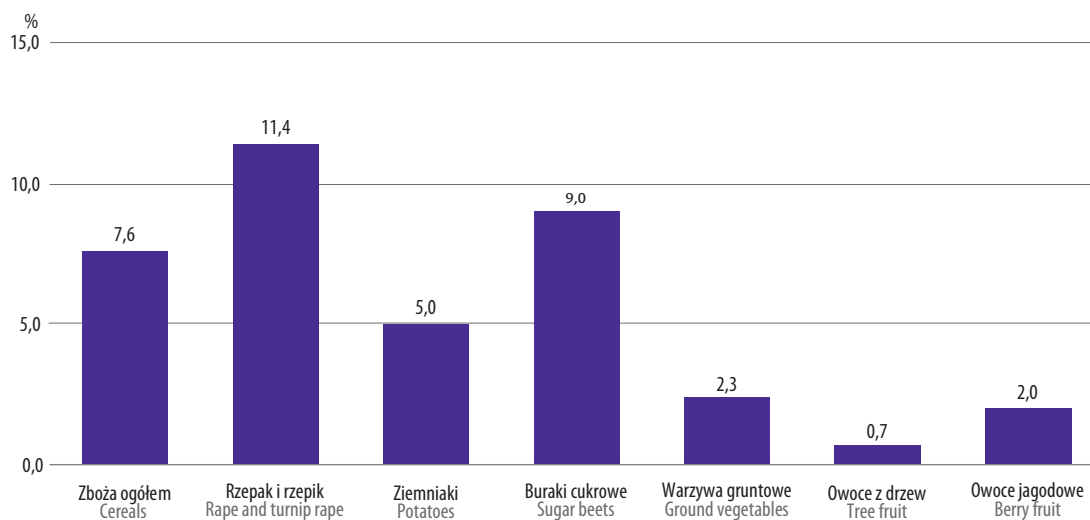
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	2023 Polska Poland
	z 1 ha w dt per 1 ha in dt				
Zboża ogółem Cereals in total	47,0	56,1	52,6	55,3	49,9
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	47,3	52,7	49,1	51,0	45,6
w tym: of which:					
pszenica wheat	51,9	56,2	52,2	54,2	53,8
żyto rye	34,5	40,3	36,4	37,4	35,5
jęczmień barley	42,9	50,9	46,7	50,5	44,9
owies oats	31,7	36,8	34,9	35,5	30,8
pszenżyto triticale	38,9	50,8	44,0	45,0	44,8
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	28,7	30,7	31,5	33,3	33,9
Ziemniaki Potatoes	209	345	260	270	296
Buraki cukrowe Sugar beets	503	597	631	831	650

^a Bez uprawy w ogrodach przydomowych.
^a Excluding kitchen gardens.

Plony uzyskane z 1 ha powierzchni zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2023 r. w województwie dolnośląskim osiągnęły poziom 51,0 dt i były wyższe o 3,9% niż plony uzyskane w 2022 r., podczas gdy w kraju wyniosły 45,6 dt/ha i były niższe o 0,7% niż w 2022 r. Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosły 1950,9 tys. ton, czyli mniej o 0,7% niż przed rokiem, natomiast w Polsce zbiory te wyniosły 26501,0 tys. ton, tj. mniej o 1,6% niż w 2022 r. W województwie dolnośląskim powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2023 r. wyniosła 128,4 tys. ha i było to mniej o 0,6% niż przed rokiem. Plony z 1 ha wyniosły 33,3 dt, tj. więcej o 5,7% niż w roku poprzednim. Zbiory rzepaku i rzepiku oszacowano na 427,9 tys. ton (w kraju 3739,5 tys. ton). Były one wyższe o 5,4% od notowanych w 2022 r. (w kraju wyższe o 2,5%). Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 2023 r. wynosiła 18,4 tys. ha i była o 9,8% większa niż rok wcześniej. Natomiast uzyskane z 1 ha plony buraków cukrowych wyniosły 831 dt i były o 31,7% wyższe niż w ubiegłym roku. W województwie zbiory buraków cukrowych w 2023 r. wyniosły 1525,4 tys. ton i były wyższe w odniesieniu do danych sprzed roku o 44,7%. W 2023 r. powierzchnia uprawy ziemniaków zajmowała 10,3 tys. ha i w porównaniu z rokiem poprzednim została ograniczona o 5,4%. Plonowanie ziemniaków wyniosło 270 dt/ha i w relacji do 2022 r. było wyższe o 3,8%. W kraju plony ziemniaków w skali roku były niższe o 3,9% i wyniosły 296 dt z jednego hektara.

Wykres 56. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemioplodów rolnych i ogrodnicych w 2023 r.
Chart 56. Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2023

Pogłowie zwierząt gospodarskich

Farm animal stocks

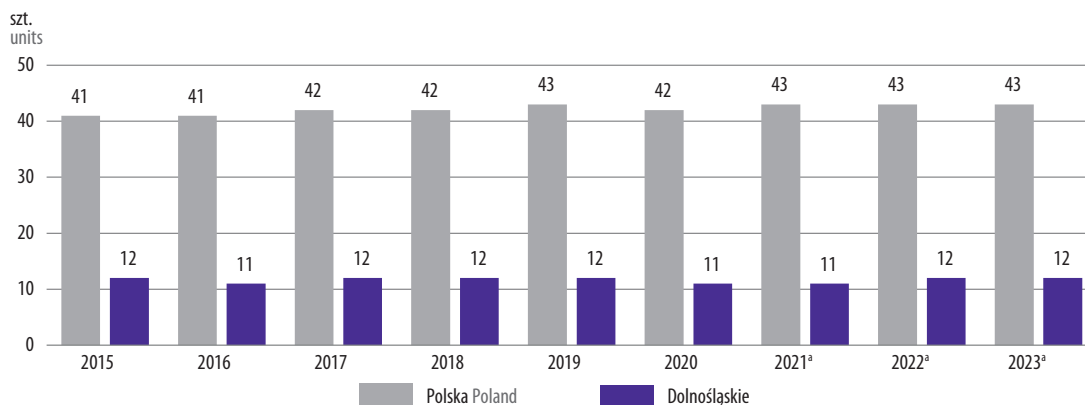
Według stanu na dzień 1 czerwca 2023 r. pogłowie bydła liczyło 110,2 tys. szt., co stanowiło 1,7% pogłowia bydła w kraju. W porównaniu z 2022 r. liczebność stada bydła zmniejszyła się o 1,2% (wobec wzrostu o 10,7% w 2022 r.). Dolnośląskie w 2023 r. było jednym z województw z najmniejszą liczbą pogłowia bydła (14. lokata w kraju). W ogólnym pogłowie bydła 38,2% stanowiły krowy (tyle samo co przed rokiem). W relacji do roku poprzedniego pogłowie cieląt w wieku do 1 roku zmniejszyło się o 4,2%, stado bydła w wieku 2 lata i więcej zostało ograniczone o 0,7%, w tym krów o 1,2%, natomiast populacja bydła młodego zwiększyła się o 1,7%. W skali roku zmieniła się struktura stada bydła według grup wiekowo-użytkowych. Zanotowano spadek udziału cieląt w wieku poniżej roku – o 0,9 p.proc. Zwiększył się natomiast odsetek bydła młodego w wieku 1-2 lata – o 0,6 p.proc. oraz bydła w wieku 2 lata i więcej – o 0,3 p.proc.

Wykres 57. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych

Stan w dniu 1 czerwca

Chart 57. Cattle density per 100 ha of agricultural land

As of 1 June

a Jako podstawę przeliczeń przyjęto powierzchnię użytków rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2020 r.

a The data on agricultural land as of June was used at the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2020.

Według stanu na dzień 1 czerwca 2023 r. pogłowia owiec liczyły 12,1 tys. szt. i stanowiły 4,3% (tyle samo co przed rokiem) pogłowia krajowego (10. lokata w kraju). W relacji do analogicznego okresu 2022 r. populacja owiec zmniejszyła się o 3,1%. Maciorki stanowiły 42,1% ogółu pogłowia (przed rokiem 41,8%).

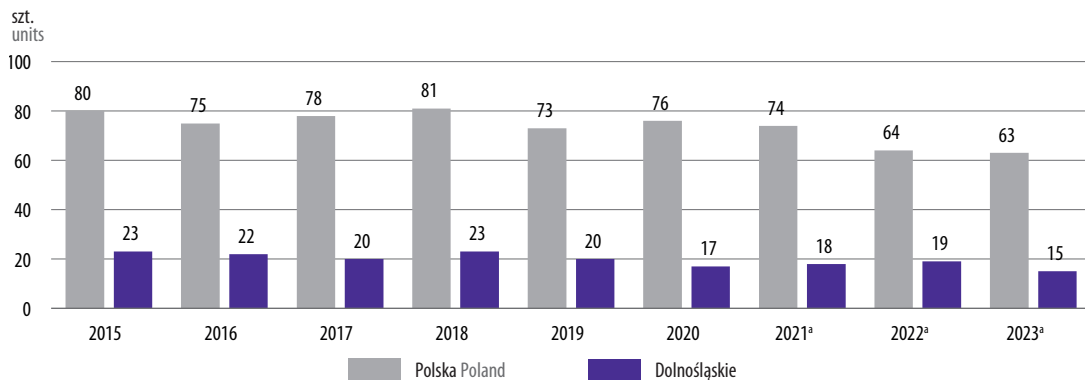
Pogłowia trzody chlewnej według stanu na dzień 1 czerwca 2023 r. ukształtowało się na poziomie 134,6 tys. szt. i stanowiło 1,4% w ogólnokrajowym pogłowiu świń. W odniesieniu do ubiegłego roku wielkość stada trzody chlewnej zmniejszyła się o 22,7% (wobec wzrostu o 8,0% w 2022 r.). Województwo dolnośląskie było jednym z województw z najmniejszą liczebnością trzody chlewnej (13. lokata w kraju). W strukturze stada świń największy udział stanowiła populacja trzody chlewnej o wadze 50 kg i więcej (37,6%), a w dalszej kolejności prosiąt o wadze do 20 kg (34,2%) oraz warchlaków o wadze od 20 do 50 kg (28,2%).

Wykres 58. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych

Stan w dniu 1 czerwca

Chart 58. Pigs density per 100 ha of agricultural land

As of 1 June

a Jako podstawę przeliczeń przyjęto powierzchnię użytków rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2020 r.

a The data on agricultural land as of June was used at the basis for the calculations for farm animal stocks on June 30, 2020.

Skup produktów rolnych

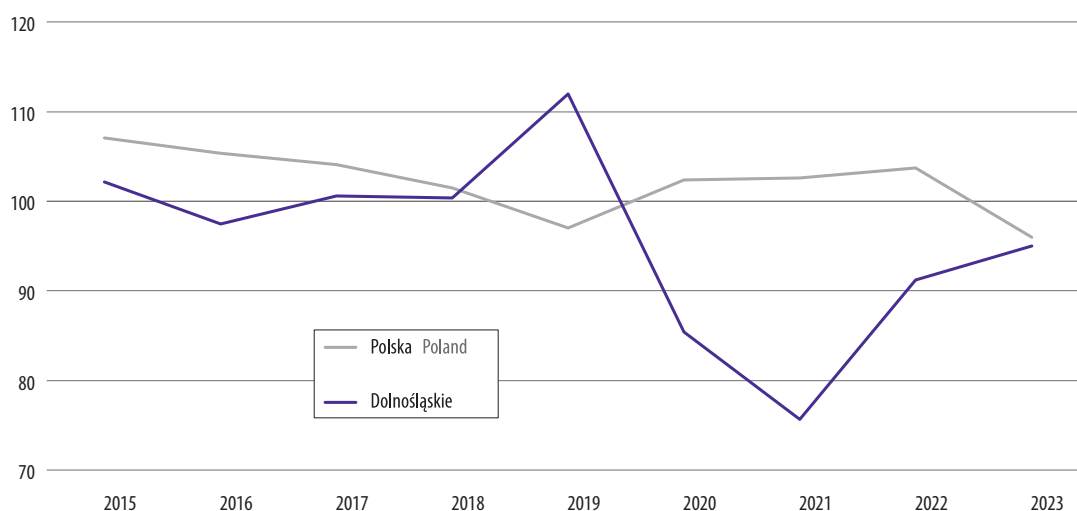
Procurement of agricultural products

W 2023 r. na rynku rolnym skupiono 1377,0 tys. ton ziarna zbóż podstawowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 13,1% skupu ogólnokrajowego. W odniesieniu do roku poprzedniego skup był wyższy o 39,6% (w 2022 r. niższy o 8,1%). W kraju w skali roku skup zbóż podstawowych (z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), w porównaniu z poprzednim rokiem, był wyższy o 24,1%. Skup pszenicy wyniósł 1024,6 tys. ton, tj. więcej o 40,6% niż przed rokiem. W 2023 r. pszenica stanowiła 13,5% skupu krajowego (przed rokiem 12,7%). Na rynku rolnym skupiono w analizowanym roku 230,6 tys. ton jęczmienia, tj. więcej o 26,5% w odniesieniu do 2022 r. Skup jęczmienia stanowił 24,5% ogólnokrajowego skupu tego ziarna. W 2023 r. skup żyta wyniósł 22,1 tys. ton, a pszenżyta – 97,5 tys. ton. W porównaniu z 2022 r. zanotowano wzrost skupu żyta (o 48,1%) oraz skupu pszenżyta (o 69,5%). W 2023 r. producenci z województwa dolnośląskiego dostarczyli do skupu 153,6 tys. ton ziemniaków, tj. o 14,4% więcej niż przed rokiem, w tym 102,7 tys. ton ziemniaków jadalnych (bez wczesnych), tj. o 13,4% więcej niż w roku ubiegłym. Skup ziemniaków w kraju wyniósł 1776,2 tys. ton, w tym jadalnych – 693,7 tys. ton i w skali roku zwiększył się odpowiednio o 8,9% oraz 6,2%. W 2023 r. udział skupu ziemniaków w krajowym skupie tego surowca wyniósł 8,6%, w tym jadalnych – 14,8%. Skup żywca rzeźnego w wadze żywej w 2023 r. wyniósł 66,3 tys. ton (tj. 1,0% skupu ogólnokrajowego) i w skali roku zmniejszył się o 5,3% (wobec spadku o 8,8% w 2022 r.). W kraju skup żywca rzeźnego w wadze żywej w relacji do roku poprzedniego zmniejszył się o 3,7%.

Wykres 59. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)

Rok poprzedni=100

Chart 59. Indices of total animals for slaughter procurement (in live weight)
Previous year=100

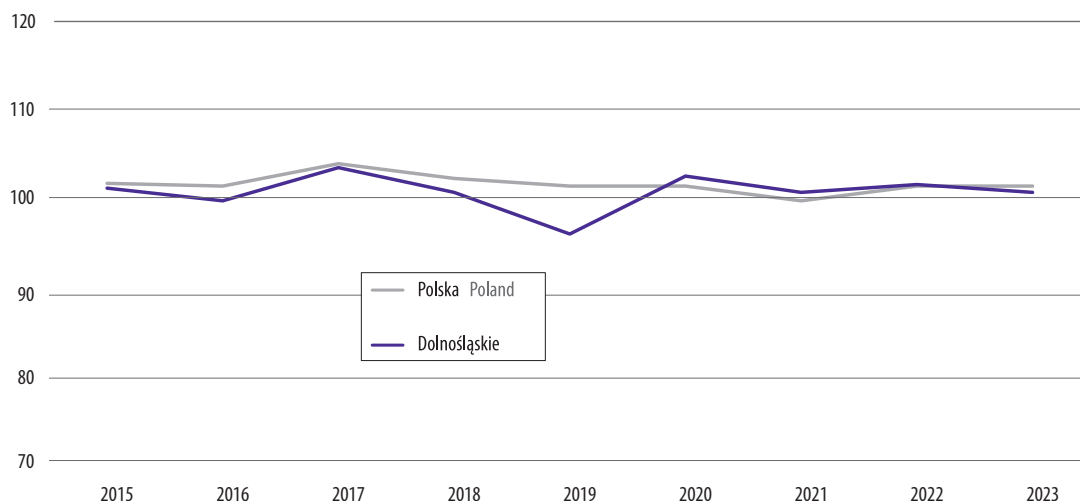
W 2023 r. podaż żywca wieprzowego wyniosła 6,0 tys. ton i była niższa w skali roku o 46,8% (wobec spadku o 3,1% w 2022 r.). Skup żywca wołowego ukształtował się na poziomie 8,3 tys. ton, tj. wyższym o 2,0% niż przed rokiem (w 2022 r. więcej o 3,3%). W 2023 r. skupiono 51,9 tys. ton żywca drobiowego, tj. więcej o 2,8% w ujęciu rocznym (w 2022 r. mniej 11,6%). Z analizy danych za 2023 r. wynika, że dostarczony do skupu przez producentów z województwa dolnośląskiego żywec wieprzowy stanowił – 0,3% skupu krajowego tego surowca, wołowy – 1,2%, a drobiowy – 1,5%.

Wykres 60. Dynamika skupu mleka

Rok poprzedni=100

Chart 60. Indices of cows' milk procurement

Previous year=100

W 2023 r. skup mleka krowiego wyniósł 176,5 mln litrów (tj. 1,4% ogółu mleka skupionego w kraju) i był wyższy o 1,1% w porównaniu z rokiem poprzednim. Skup jaj kurzych konsumpcyjnych w 2023 r. był wyższy niż w roku poprzednim o 10,3%. W 2023 r. skup jaj kurzych konsumpcyjnych wyniósł 62,0 mln sztuk i stanowił 6,1% skupu krajowego.

W 2023 r. średnia cena skupu pszenicy w województwie wyniosła 95,00 zł za 1 dt (w kraju – 98,79 zł) i była w skali roku niższa o 38,0%. Średnia cena żyta w skupie w 2023 r. kształtowała się na poziomie 65,85 zł za dt (w kraju – 72,47 zł) i była niższa o 45,5% w porównaniu z 2022 r. W 2023 r. za ziemniaki jadalne (bez wczesnych) w skupie płacono 100,14 zł za dt (w kraju – 114,50 zł), tj. więcej w skali roku o 28,4%.

W omawianym roku cena skupu 1 kg żywca wołowego w wadze żywej wyniosła 8,86 zł (w kraju – 10,39 zł) i była niższa o 3,7% niż rok wcześniej. Cena żywca wieprzowego osiągnęła w 2023 r. wartość 9,04 zł za kg (w kraju – 8,34 zł), tj. wyższą o 13,6% niż w 2022 r. W styczniu 2023 r. za 1 kg żywca wieprzowego w skupie można było kupić 7,8 kg żyta, podczas gdy w grudniu 12,5 kg. Najwięcej żyta za 1 kg żywca wieprzowego można było kupić w lipcu (16,9 kg). W kraju w grudniu relacja cen skupu żywca wieprzowego do cen żyta kształtowała się na poziomie 11,7. W 2023 r. średnia cena skupu drobiu wyniosła 5,85 zł za kg (w kraju – 5,79 zł) i była niższa o 11,0% w porównaniu z zanotowaną w poprzednim roku. W 2023 r. średnia roczna cena mleka krowiego wyniosła 2,10 zł za liter – spadek w województwie w porównaniu z poprzednim rokiem o 8,1%. W kraju za 1 liter mleka płacono średnio 2,08 zł. W skali roku średnia cena w skupie jaj kurzych konsumpcyjnych była wyższa niż rok wcześniej o 31,6% i wyniosła 0,65 zł za sztukę (w kraju – 0,50 zł).

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

Na targowiskach cena ziemniaków jadalnych kształtowała się na poziomie – 255,85 zł za 1 dt (w Polsce – 203,34 zł), najwyższą cenę zanotowano w sierpniu – 298,62 zł za 1 dt natomiast najniższą w kwietniu – 226,18%. W 2022 r. na targowiskach średnia cena pszenicy w województwie wyniosła 155,95 zł za 1 dt podczas gdy w kraju – 134,91 zł i była w relacji do 2022 r. niższa odpowiednio o 8,7% i 19,0%.

W 2022 r. globalna produkcja rolnicza, w odniesieniu do roku poprzedniego zmniejszyła się (w cenach stałych) o 3,6%, przy czym produkcja roślinna zmniejszyła się o 4,1%, natomiast produkcja zwierzęca zmalała o 1,3% (w kraju zanotowano odpowiednio wzrost o 5,3%, 6,7% oraz o 3,7%).

W 2022 r. udział województwa w tworzeniu krajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 3,9%, w krajowej końcowej produkcji rolniczej – 3,7%, a w krajowej towarowej produkcji rolniczej – 3,4%.

W 2022 r. końcowa produkcja rolnicza, w odniesieniu do roku poprzedniego zmniejszyła się (w cenach stałych) o 1,2%, przy czym produkcja roślinna zmniejszyła się o 1,1%, natomiast produkcja zwierzęca zmalała o 1,3%.

Kończowa produkcja rolnicza w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wyniosła 5013 zł, wobec 4233 zł rok wcześniej. W relacji do 2021 r. produkcja towarowa została ograniczona (w cenach stałych) o 6,8%, w tym produkcja roślinna o 7,2%, a zwierzęca o 5,1%.

W 2022 r. struktura towarowej produkcji rolniczej produkcja zwierzęca stanowiła 26,0%, natomiast pozostałe 74,0% przypadało na dominującą produkcję roślinną (w kraju odpowiednio 58,2% i 41,8%).

Przemysł Industy

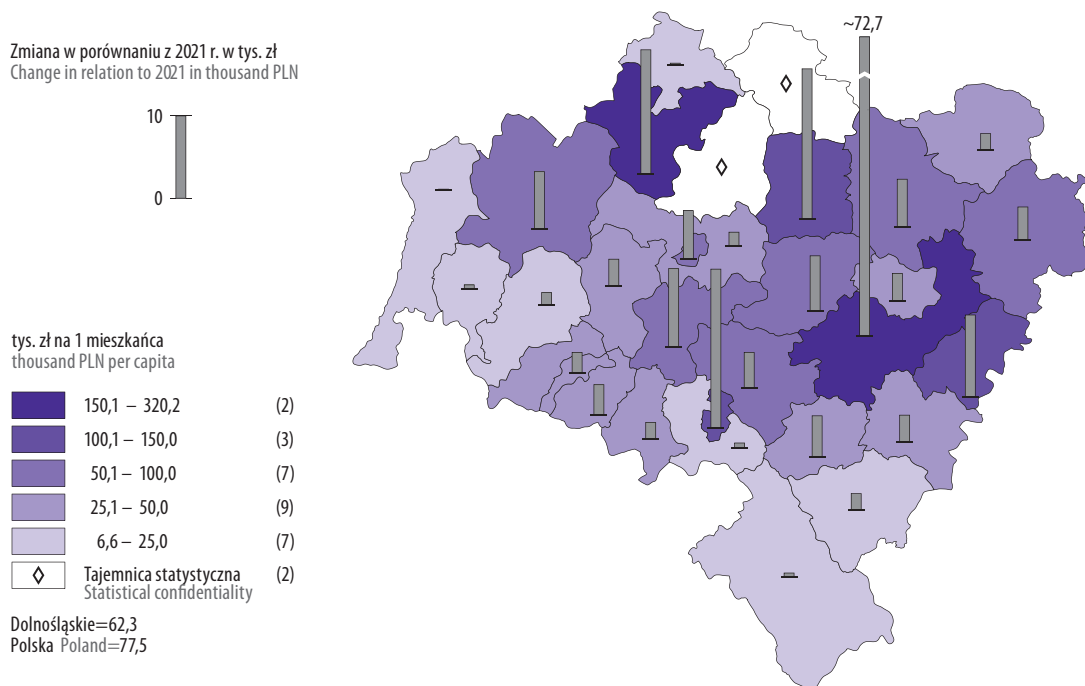
W 2023 r. w województwie dolnośląskim wartość produkcji sprzedanej (w cenach stałych) była wyższa niż przed rokiem. W porównaniu z 2022 r. odnotowano wzrost przeciętnego zatrudnienia w przemyśle oraz wzrost wydajności pracy, mierzonej wielkością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego.

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: B – „Górnictwo i wydobywanie”, C – „Przetwórstwo przemysłowe”, D – „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz E – „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

W pierwszej części analizy dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** oraz **przeciętnym zatrudnieniu w przemyśle** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. Wyniki opracowane zostały na podstawie danych rocznych z systemu zintegrowanego – produkcja, zatrudnienie i wynagrodzenia oraz mają status danych ostatecznych (do 2022 r. łącznie).

W województwie dolnośląskim produkcja sprzedana przemysłu w 2022 r. wyniosła 224147,1 mln zł i stanowiła 9,5% produkcji w kraju, tym samym województwo dolnośląskie zajęło 4. lokatę po województwach: mazowieckim (23,5% udziału w kraju), śląskim (14,6%) i wielkopolskim (10,8%). W porównaniu z rokiem poprzednim produkcja sprzedana przemysłu w cenach stałych zwiększyła się o 10,3% (wobec wzrostu o 16,5% w 2021 r.).

Mapa 43. Produkcja sprzedana przemysłu^a (ceny bieżące) w 2022 r. Map 43. Sold production of industry^a (current prices) in 2022

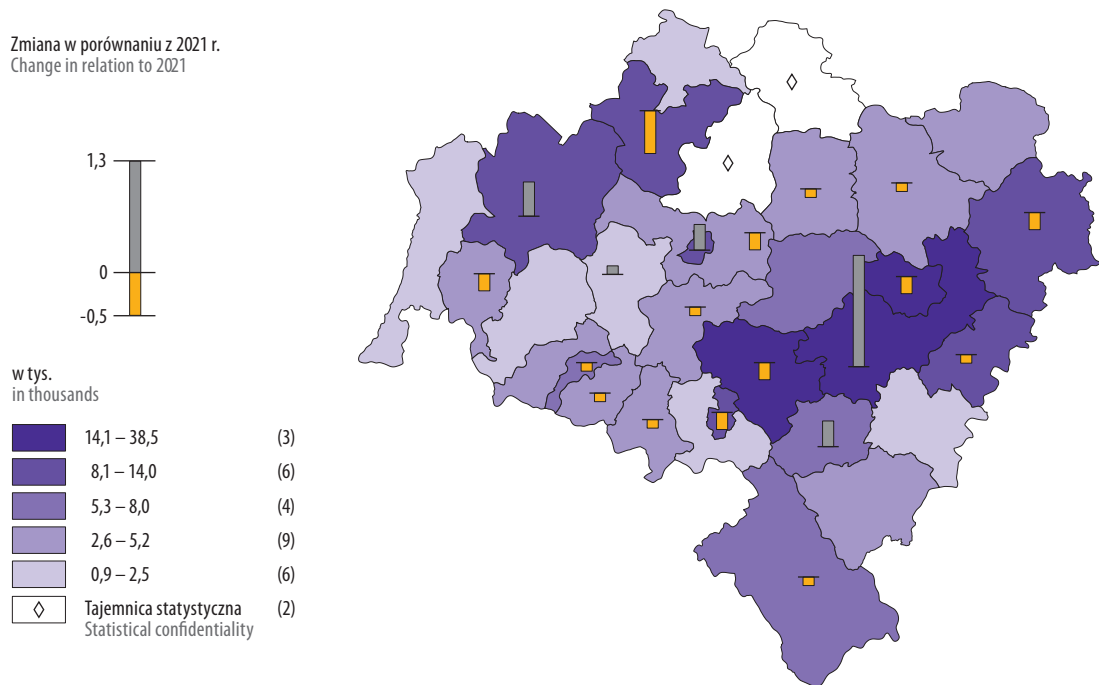
Biorąc pod uwagę wartość produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca to w 2022 r. województwo dolnośląskie zajęło 3. miejsce w kraju (77,5 tys. zł), po województwach mazowieckim (100,6 tys. zł) i śląskim (79,1 tys. zł). Dla porównania w kraju wydajność produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiła 62,3 tys. zł (rok wcześniej 47,3 tys. zł).

Analiza przestrzennego zróżnicowania produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca według powiatów wykazała, że w 2022 r. najwyższe wartości (z pominięciem jednostek objętych tajemnicą statystyczną) zanotowano w powiatach: wrocławskim (320,3 tys. zł), polkowickim (173,1 tys. zł) oraz w Wałbrzychu (140,2 tys. zł). W odniesieniu do 2021 r. było to odpowiednio więcej o: 72,7 tys. zł, 30,1 tys. zł oraz 38,6 tys. zł. Wśród powiatów o najniższych wartościach badanego wskaźnika znalazły się: głogowski (6,6 tys. zł), zgorzelecki (6,8 tys. zł) oraz wałbrzyski (9,2 tys. zł).

W województwie dolnośląskim w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób przeciętne zatrudnienie w przemyśle wynosiło 227,7 tys. i było na tym samym poziomie jak przed rokiem. Do powiatów o największej liczbie zatrudnionych w przemyśle należały: m. Wrocław (38,5 tys.), powiat wrocławski (22,0 tys.) oraz powiat świdnicki (14,8 tys.). W relacji do 2021 r. było to mniej o 0,2 tys., więcej o 1,3 tys. oraz mniej o 0,2 tys.

Mapa 44. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle^a w 2022 r.
Map 44. Average paid employment in industry^a in 2022.

Zmiana w porównaniu z 2021 r.
Change in relation to 2021

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons.

W drugiej części analizy dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** oraz **przeciętnym zatrudnieniu w przemyśle** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; opracowane zostały na podstawie danych krótkookresowych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

Tablica 38. Przemysł
Table 38. Industry

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące): Sold production of industry (current prices):				
w mln zł in million PLN	110000,2	146202,6	235076,5	250847,0
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	9,2	9,7	9,5	10,2
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	80,4	81,8	83,3	83,5
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in industry in thousands	212,2	226,3	230,8	231,6

Produkcja sprzedana przemysłu w podmiotach, dla których liczba pracujących przekracza 9 osób w 2022 r. w województwie osiągnęła wartość 250847,0 mln zł (w cenach bieżących) i było to więcej o 5,2% (w cenach stałych), a w relacji do poprzedniego roku (wobec wzrostu o 11,7% w 2022 r.). W kraju produkcja sprzedana przemysłu zmniejszyła się (w cenach stałych) w skali roku o 1,5% (wobec wzrostu o 10,2% w 2022 r.).

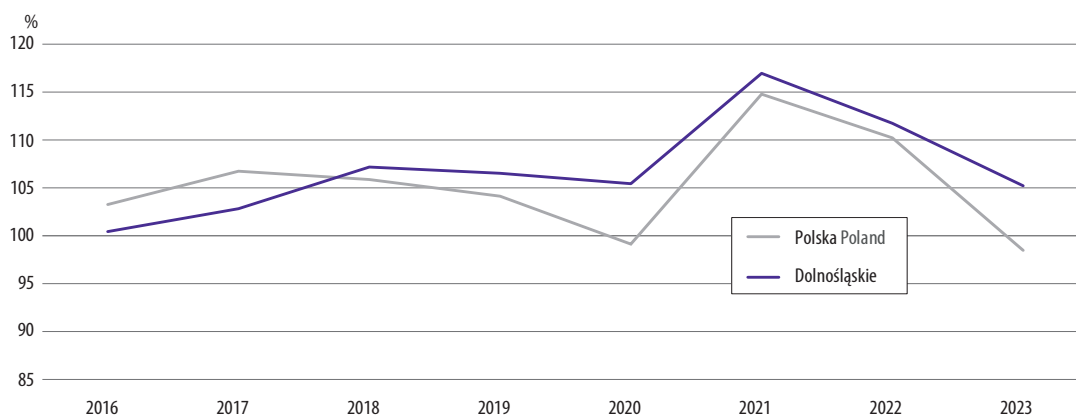
Na całkowitą wartość produkcji sprzedanej przemysłu największy wpływ miała wartość produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego, która w 2023 r. wyniosła 209563,1 mln zł, tj. stanowiła 83,5% wartości sprzedaży ogółem (przed rokiem 83,3%) i wzrosła w skali roku (w cenach stałych) o 5,2% (w 2022 r. o 12,5%).

Wykres 61. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)

2015=100

Chart 61. Indices of sold production of industry (constant prices)

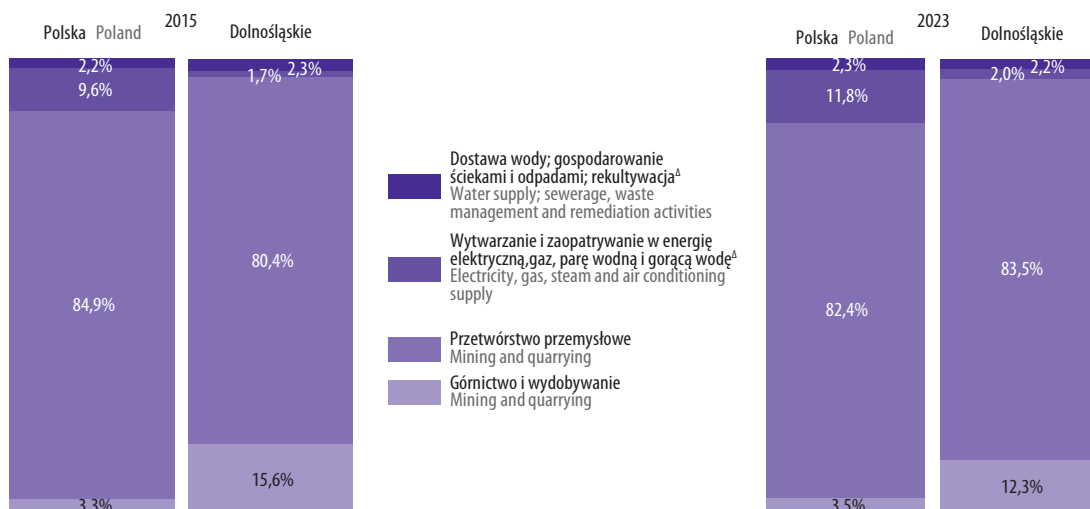
2015=100

W 2023 r. wzrost (w cenach stałych) odnotowano w 5 województwach, w tym największy – w dolnośląskim (o 5,2%), a następnie w łódzkim (o 4,1%) oraz w śląskim (o 2,0%). Spadek produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) zanotowano w 10 województwach, w tym najwyższy w pomorskim (o 9,6%). W województwie świętokrzyskim dynamika produkcji sprzedanej przemysłu w cenach stałych wynosiła 100,0.

Wykres 62. Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)

Chart 62. Sold production of industry by NACE sections (current prices)

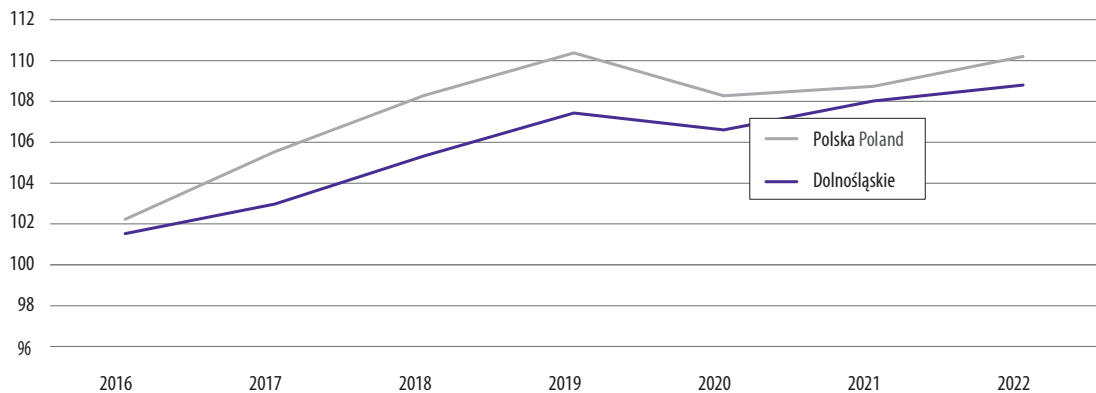
Wśród działów przetwórstwa przemysłowego, w 2023 r. największy udział w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu miały m.in. produkcja: pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (25,5%, przed rokiem 23,8%), urządzeń elektrycznych (22,6% wobec 21,7% w 2022 r.), następnie metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń oraz wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych po 8,2% (przed rokiem odpowiednio 8,8% oraz 8,6%).

W 2023 r. wzrost produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) w ujęciu rocznym wystąpił w 10 (spośród 23) działach przetwórstwa przemysłowego. Spośród działów o wysokim udziale (3,0% i więcej) w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu wyższa niż przed rokiem (w cenach stałych) była m.in. produkcja: chemikaliów i wyrobów chemicznych (o 22,9%), pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (o 13,4%), artykułów spożywczych (o 8,4%) oraz urządzeń elektrycznych (o 6,3%).

Wykres 63. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle

2015=100

Chart 63. Indices of average employment in industry
2015=100

Wraz ze wzrostem produkcji sprzedanej przemysłu, w skali roku odnotowano wzrost przeciętnego zatrudnienia w przemyśle o 0,3%, a w relacji do 2015 r. wzrost o 9,1%. W 2023 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle w województwie ukształtowało się na poziomie 231,6 tys. osób. W kraju zanotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w skali roku o 0,7%. Zatrudnieni w przemyśle w przeliczeniu na pełne etaty stanowili 8,4% zatrudnionych w tej sekcji w kraju (przed rokiem 8,3%).

Wykres 64. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD

Chart 64. Average paid employment in industry by NACE sections

Nadal największy odsetek wśród zatrudnionych w przemyśle stanowili zatrudnieni w przetwórstwie przemysłowym (83,8%). W skali roku przeciętne zatrudnienie w przetwórstwie przemysłowym zwiększyło się o 0,2% (wobec wzrostu o 0,7% w 2022 r.).

Wydajność pracy w przemyśle, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego w 2023 r. wyniosła 1083,0 tys. zł (w cenach bieżących) i była o 4,8% wyższa (w cenach stałych) niż przed rokiem (w 2022 r. wzrost o 10,9%).

Budownictwo Construction

W 2023 r. odnotowano wzrost produkcji sprzedanej budownictwa w odniesieniu do roku poprzedniego. Zwiększyła się wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej. Wyższa niż przed rokiem była wydajność pracy w budownictwie, przy jednoczesnym spadku przeciętnego zatrudnienia.

Dane zarówno o **produkcji sprzedanej budownictwa, jak i sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; opracowane zostały na podstawie danych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

W 2023 r. produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 26952,8 mln zł i zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 14,3% (wobec 23570,6 mln zł i wzrostu o 35,3% w 2022 r.). W porównaniu z 2015 r. produkcja sprzedana budownictwa zwiększyła się ponad dwukrotnie.

W kraju, w skali roku produkcja sprzedana budownictwa zwiększyła się o 6,4% (przed rokiem wzrost o 29,8%). Udział produkcji sprzedanej budownictwa w produkcji krajowej wynosił 6,5% i była to 6. lokata w kraju. W 2023 r. do województw o najwyższych wartościach produkcji sprzedanej budownictwa (w cenach bieżących) należały: mazowieckie (udział produkcji w kraju – 26,5%), śląskie (11,4%) i wielkopolskie (11,3%), a wskaźniki dynamiki w cenach bieżących w porównaniu z poprzednim rokiem wynosiły odpowiednio: 98,9%, 113,3% oraz 104,1%.

Wydajność pracy w budownictwie, mierzona wartością produkcji sprzedanej budownictwa w przeliczeniu na 1 zatrudnionego w 2023 r. ukształtowała się na poziomie 928,7 tys. zł (w cenach bieżących) i była o 15,1% wyższa niż przed rokiem, przy mniejszym o 0,6% przeciętnym zatrudnieniu i wyższym o 7,8% przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu brutto.

Tablica 39. Budownictwo
Table 39. Construction

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące): Sold production of construction (current prices):				
w mln zł in million PLN	11765,2	16530,6	23570,6	26952,8
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	6,5	6,2	6,0	6,5
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	49,7	46,5	44,1	44,1
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thousands	26,0	28,5	29,2	29,0

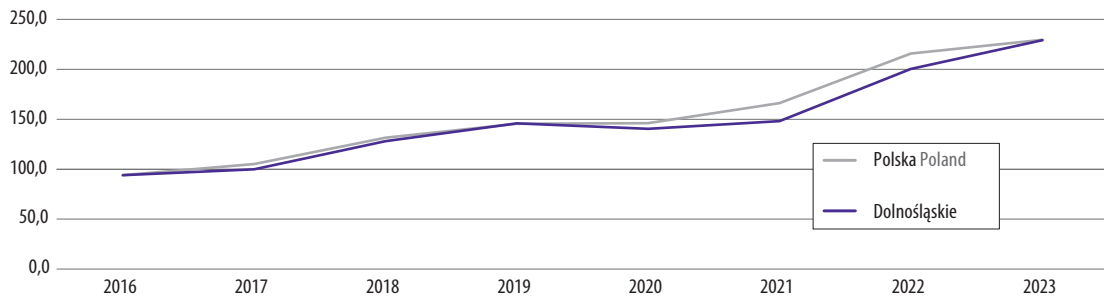
Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”.

Wykres 65. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)

2015=100

Chart 65. Indices of sold production of construction (current prices)

2015=100

Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleceniodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów.

Produkcja budowlano-montażowa w analizowanym roku wyniosła 11891,2 mln zł, tj. 44,1% ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa (w 2022 r. – 10397,8 mln zł, tj. 44,1%). Produkcja budowlano-montażowa w skali roku zwiększyła się o 14,4%, przed rokiem notowano wzrost o 26,9%. W 2023 r. w województwie na powiększenie produkcji budowlano-montażowej w relacji z poprzednim rokiem miał wpływ przede wszystkim wzrost produkcji w podmiotach zajmujących się robotami budowlanymi specjalistycznymi (o 35,0%). Przychody ze sprzedaży w przedsiębiorstwach zajmujących się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej wzrosły o 8,5%. W podmiotach wykonujących roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków produkcja zmniejszyła się o 21,9%.

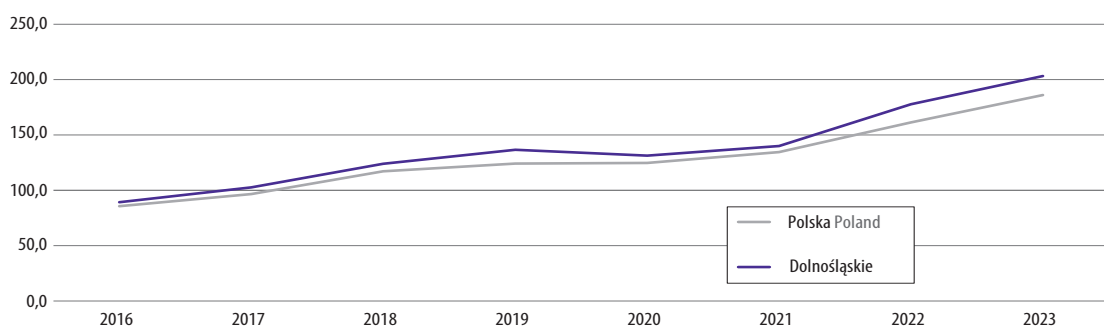
Dla porównania w 2023 r. w kraju produkcja budowlano-montażowa zwiększyła się o 5,0% w odniesieniu do 2022 r., kiedy notowano wzrost o 6,2%. W relacji do 2022 r. wzrost wartości produkcji budowlano-montażowej zaobserwowano zarówno dla jednostek, których podstawową działalnością była budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej (o 11,3%) jak również w podmiotach wykonujących roboty budowlane specjalistyczne (o 2,7%). W przedsiębiorstwach zajmujących się budową budynków odnotowano spadek wartości produkcji budowlano-montażowej (o 1,3%).

Wykres 66. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)

2015=100

Chart 66. Indices of construction and assembly production (current prices)

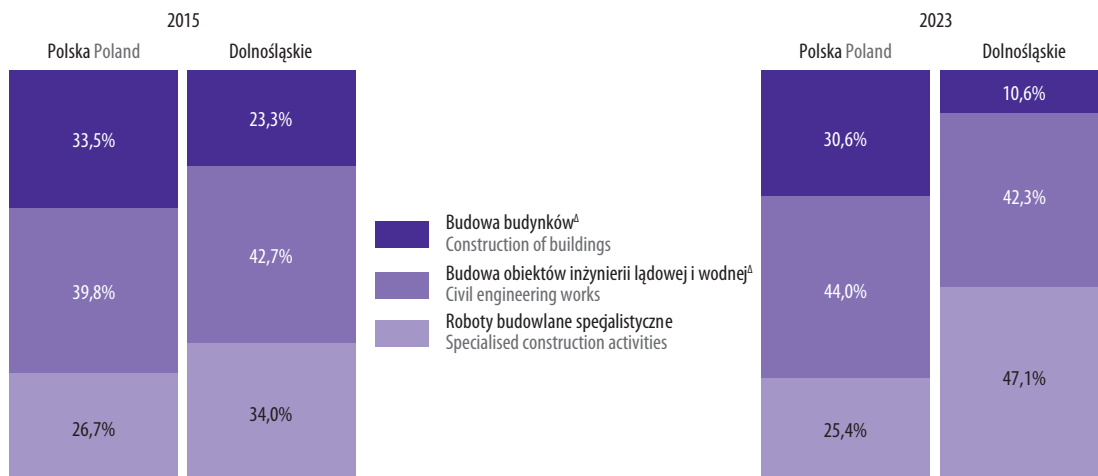
2015=100

W województwie dolnośląskim w strukturze produkcji budowlano-montażowej największy udział miały podmioty, których podstawowym rodzajem działalności były roboty budowlane specjalistyczne – 47,1% (w 2022 r. – 39,9%) i w porównaniu z 2015 r. odsetek ten zwiększył się o 13,1 p.proc. W kraju odsetek podmiotów, które zajmowały się tym rodzajem działalności wynosił 25,4% (w 2022 r. 26,1%), a w relacji do 2015 r. był niższy o 1,3 p.proc.

Wykres 67. Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD (ceny bieżące)

Chart 67. Construction and assembly production by NACE divisions (current prices)

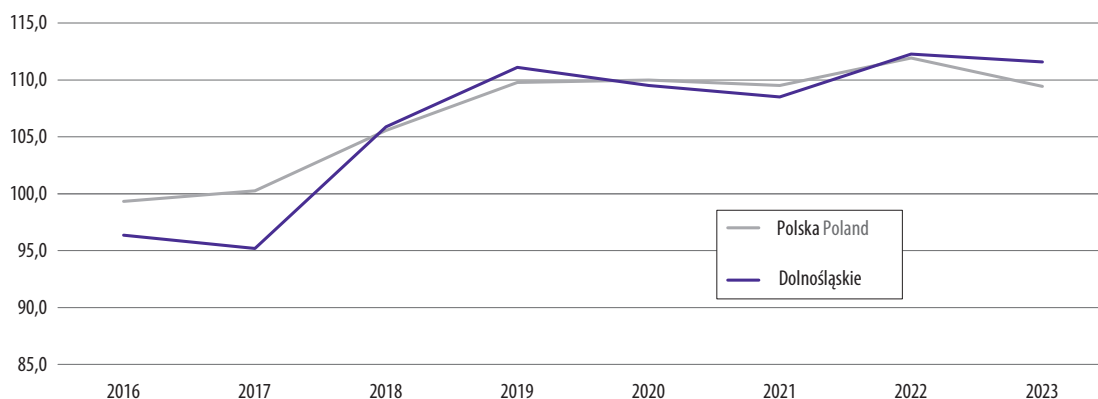
Spośród przedsiębiorstw specjalizujących się w budowie budynków w 2023 r. niższa niż w poprzednim roku była produkcja budowlano-montażowa w podstawowej grupie tego działu, tj. w podmiotach specjalizujących się we wznoszeniu budynków mieszkalnych i niemieszkalnych – o 20,4%. Dla porównania w kraju dla tej grupy odnotowano spadek o 6,1%.

Wykres 68. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie

2015=100

Chart 68. Indices of average employment in construction

2015=100

W dziale budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej produkcja zwiększyła się w jednostkach zajmujących się głównie budową rurociągów, linii telekomunikacyjnych i elektroenergetycznych – o 24,4%, (w kraju wzrost o 16,6%).

W dziale robót budowlanych specjalistycznych większa niż w 2022 r. była produkcja w podmiotach, które specjalizują się w wykonywaniu robót budowlanych wykończeniowych (o 89,1%). Dla porównania w kraju dla tej grupy odnotowano wzrost o 20,6%.

W 2023 r. w województwie, w skali roku odnotowano spadek **przeciętnego zatrudnienia w budownictwie** o 0,6%, (w 2022 r. wzrost o 3,5%). W kraju w 2023 r., w porównaniu z 2022 r. przeciętne zatrudnienie zmniejszyło się o 2,2%. Na spadek przeciętnego zatrudnienia w budownictwie wpływ miało zmniejszenie przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach zajmujących się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej – o 4,4% oraz w podmiotach, w których podstawowym rodzajem działalności były roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków – o 0,9%.

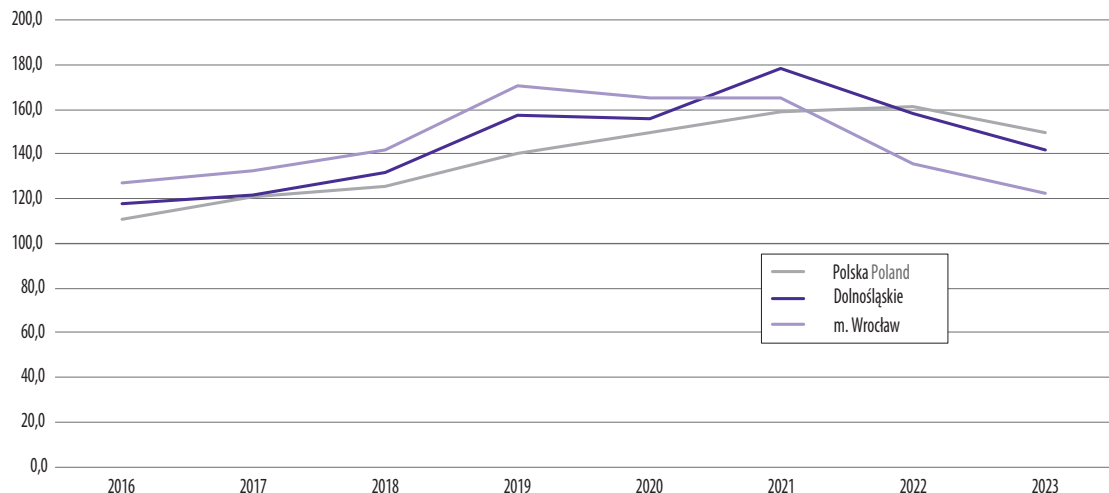
W województwie dolnośląskim w 2023 r. według wstępnych danych **oddano do użytkowania** 19,9 tys. mieszkań, tj. o 10,3% mniej niż przed rokiem. W kraju oddano do użytkowania o 7,2% mniej mieszkań niż rok wcześniej. Mieszkania oddane do użytkowania w województwie dolnośląskim stanowiły 9,0% mieszkań oddanych do użytkowania w kraju (4. lokata wśród województw) za województwami: mazowieckim – 19,7%, wielkopolskim – 10,2% oraz małopolskim – 9,7%.

Wykres 69. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania

2015=100

Chart 69. Indices of the number of dwellings completed

2015=100

W 2023 roku 67,8% (w 2015 r. – 67,3%) oddanych mieszkań było przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem, podczas gdy inwestorzy indywidualni oddali do użytkowania – 28,9% (w 2015 r. – 31,4%). Pozostałe mieszkania powstały w budownictwie społeczno-czynszowym, komunalnym oraz spółdzielczym. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem została ograniczona o 14,3% (w kraju o 4,4%).

Tablica 40. Budownictwo mieszkaniowe

Table 40. Residential construction

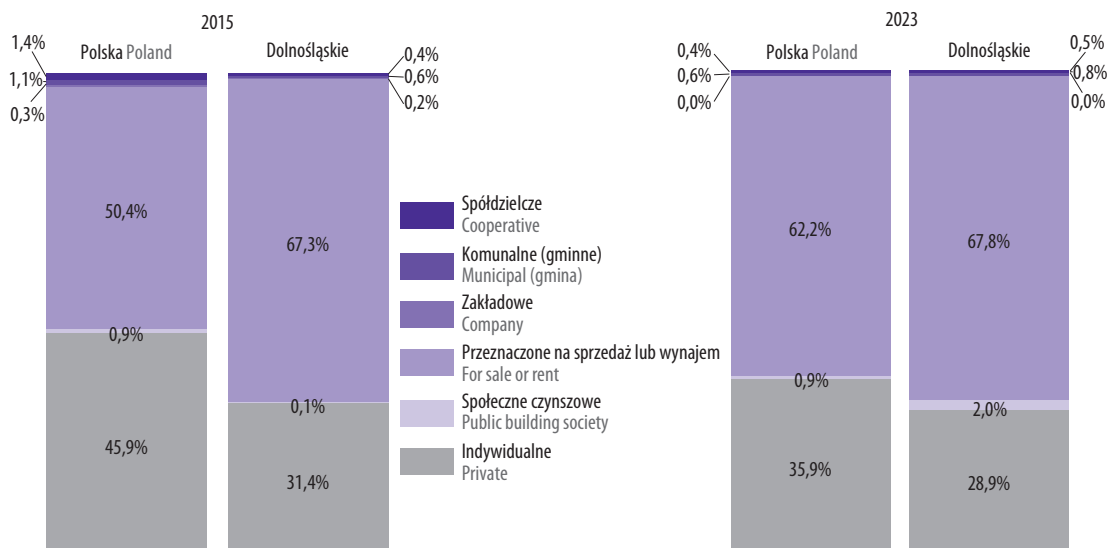
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	2023 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	4,8	7,5	7,7	6,9	5,9
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	88,4	81,3	86,4	85,9	89,9
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings which received construction permits or which were registered with a construction project per 1000 population	6,6	9,2	10,3	6,6	6,4
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings whose construction started per 1000 population	5,8	6,8	6,5	6,6	5,0

Zmniejszyła się także liczba mieszkań wybudowanych przez inwestorów indywidualnych o 7,4% (w kraju odnotowano spadek o 12,5%). W pozostałych formach własności, zanotowano wzrost liczby mieszkań oddanych do użytkowania r/r.

W województwie dolnośląskim przeciętna liczba izb w mieszkaniach oddanych do użytkowania w 2023 r. wynosiła – 3,6 (w kraju – 3,8).

Wykres 70. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa

Chart 70. Dwellings completed by forms of construction

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2023 r. wyniosła 85,9 m², w odniesieniu do roku poprzedniego zmniejszyła się o 0,2 m², a w porównaniu z 2015 r. była niższa o 2,5 m². Dla porównania w kraju przeciętna powierzchnia 1 mieszkania oddanego do użytkowania wynosiła 89,9 m².

Na wsi przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania była wyższa o 55,9 m² od przeciętnej powierzchni w miastach i osiągnęła wartość 122,6 m² (w kraju różnica między przeciętną powierzchnią mieszkania na wsi, a w mieście wynosiła 55,0 m²).

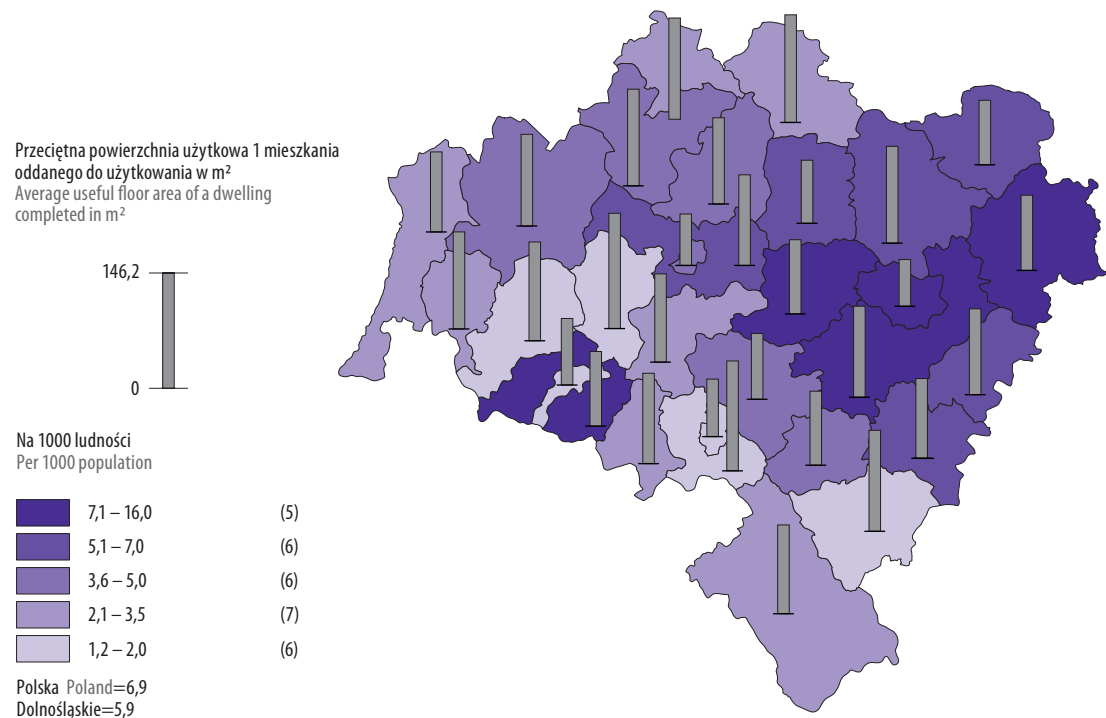
Największe mieszkania wybudowali inwestorzy indywidualni – 140,2 m² (przed rokiem – 141,0 m², a w 2015 r. – 148,4 m²). Dla porównania w kraju powierzchnia mieszkań indywidualnych wynosiła – 141,5 m² (tyle samo co przed rokiem, a w 2015 r. – 146,4 m²).

Mieszkania o największej przeciętnej powierzchni użytkowej powstały na terenie powiatu złotoryjskiego (146,2 m²), następnie powiatu wałbrzyskiego (139,3 m²) oraz górowskiego (136,5 m²). Najmniejsze mieszkania (poniżej 80,0 m²) wybudowano: we Wrocławiu (59,2 m²), w Legnicy (65,2 m²) oraz w Wałbrzychu (72,9 m²).

Największa przeciętna powierzchnia 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2023 r. występowała w województwie podkarpackim – 110,7 m², kolejno w świętokrzyskim – 104,3 m² oraz opolskim – 102,8 m². Województwo dolnośląskie zajęło 14. lokatę w kraju przed województwami zachodniopomorskim i pomorskim – po 80,5 m².

Mapa 45. Mieszkania oddane do użytkowania w 2023 r.

Map 45. Dwellings completed in 2023

Jednym z mierników natężenia budownictwa mieszkaniowego jest liczba **mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności**. W 2023 r. wskaźnik ten w województwie przyjął wartość 6,9. Najwięcej mieszkań na 1000 ludności przekazano do użytkowania w powiecie średzkim – 16,0, wrocławskim – 13,9 oraz we Wrocławiu – 12,1, natomiast najmniej w powiecie lwóweckim – 1,2, ząbkowickim – 1,4, a następnie w powiecie wałbrzyskim – 1,5.

Wskaźnik nasilenia budownictwa mieszkaniowego, wyrażony liczbą mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności, wyniósł dla Polski 5,9. Województwo zajęło 3. lokatę w kraju za województwami pomorskim (8,2) oraz mazowieckim (7,9). Najmniejsze wartości analizowanego wskaźnika zanotowano w województwach: opolskim (3,4), świętokrzyskim (3,7) i podkarpackim (4,2).

Na terenie województwa dolnośląskiego w 2023 roku rozpoczęto budowę 19,0 tys. mieszkań i stanowiło to 10,1% rozpoczętych budów w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba rozpoczętych inwestycji zwiększyła się o 1,6%, a w relacji do 2015 r. wzrosła o 12,9%. Spośród ogółu rozpoczętych budów 72,8% realizowanych było przez inwestorów budujących na sprzedaż lub wynajem. Inwestorzy indywidualni rozpoczęli budowę 4,7 tys. mieszkań, co stanowiło 24,9% ogółu rozpoczętych budów w województwie. Biorąc pod uwagę zróżnicowanie terytorialne województwa to najwięcej rozpoczętych inwestycji zanotowano we Wrocławiu (6342 mieszkań, tj. o 56,2% więcej niż rok wcześniej), powiecie średzkim (3191, tj. o 3,2% mniej w porównaniu z 2022 r.) oraz powiecie wrocławskim (2029, tj. mniej o 11,7% względem roku poprzedniego). Najmniej rozpoczętych inwestycji (poniżej 100) miało miejsce w powiecie górowskim (42 mieszkania), ząbkowickim (79 mieszkań) oraz w Wałbrzychu (97 mieszkań).

W 2023 roku wydano pozwolenia na budowę lub dokonano zgłoszeń z projektem budowlanym budowy 19,0 tys. mieszkań, tj. o 36,3% mniej niż przed rokiem oraz o 1,5% mniej w porównaniu z 2015 r. Udział województwa dolnośląskiego stanowił 7,9% pozwoleń wydanych w kraju. Spośród ogółu pozwoleń na budowę 72,6% wydanych w województwie dolnośląskim dotyczyło inwestorów budujących na sprzedaż lub wynajem, natomiast 26,8% inwestorów indywidualnych. Do powiatów o najwyższej liczbie wydanych pozwoleń lub dokonanych zgłoszeń z projektem budowlanym należały: Wrocław (5794 pozwoleń, tj. o 22,8% mniej niż przed rokiem), następnie powiat średzki (2332, tj. mniej o 58,5% w odniesieniu do roku poprzedniego) oraz wrocławski (2003, tj. o 46,6% mniej niż rok wcześniej). Najmniej pozwoleń (poniżej 100) wydano w powiecie górowskim (47 pozwoleń, tj. o 11,3% mniej niż w porównaniu z 2022 r.) oraz w powiatach jaworskim, złotoryjskim i lwóweckim (odpowiednio: 60, 86 i 93 pozwolenia).

Rynek wewnętrzny

Internal market

W skali roku wzrosła zarówno wartość sprzedaży detalicznej, jak i sprzedaży hurtowej zrealizowanej przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe.

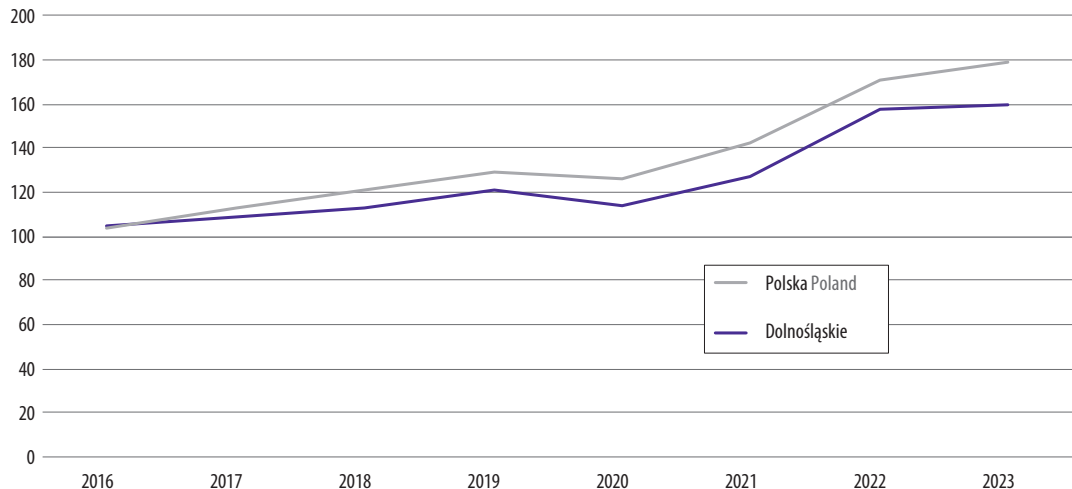
Dane zarówno o **sprzedaży detalicznej**, jak i **hurtowej** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, opracowane zostały na podstawie danych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

W 2023 r. sprzedaż detaliczna zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe była w cenach bieżących wyższa o 1,3% niż w 2022 r. (wobec wzrostu o 23,6% w 2022 r.). Dla porównania w kraju w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób sprzedaż detaliczna w 2023 r. była o 5,0% wyższa niż rok wcześniej (wobec wzrostu o 19,9% w 2022 r.).

Wykres 71. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)
2015=100

Chart 71. Indices of retail sales of goods (current prices)
2015=100

W województwie dolnośląskim najwyższy wzrost sprzedaży detalicznej zanotowano w następujących grupach: prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach – o 43,9% (w 2022 r. wzrost o 20,3%, pozostałe – o 31,9% (w 2022 r. wzrost o 29,7%) oraz tekstylia, odzież, obuwie – o 27,6% (w 2022 r. wzrost o 15,1%). Zwiększenie sprzedaży detalicznej w skali roku zanotowano również w grupie meble, RTV, AGD – o 11,9% (w 2022 r. wzrost o 0,2%) oraz pojazdy samochodowe, motocykle, części – o 24,8% (w 2022 r. spadek o 10,5%). Spadek sprzedaży detalicznej odnotowano w grupach: paliwa stałe, ciekłe i gazowe – o 61,7%, pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach – o 53,3%, czy farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny – o 3,9%.

Dane o **sprzedaży detalicznej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

Tablica 41. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące) Table 41. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2020	2022	2023	2023 Polska Poland
	rok poprzedni=100 previous year=100			
Ogółem Total	94,5	123,6	101,3	105,0
w tym: of which:				
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	97,6	89,5	124,8	111,3
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquid and gaseous fuels	74,0	199,4	38,3	89,1
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach Other retail sale in non-specialized stores	104,4	.	.	.
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics, orthopedic equipment	87,5	84,3	96,1	110,3
Tekstylnia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	72,7	115,1	127,6	102,6
Meble, RTV, AGD Furniture, radio, TV and household appliances	110,8	100,2	111,9	95,1
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialized stores	93,8	120,3	143,9	92,2
Pozostałe Others	98,9	129,7	131,9	100,5

a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

a Enterprises were grouped on the basis of the Polish Classification of Activities (NACE 2007), and a given enterprise is included in a specific category by predominating kind of activity and according to its present organisational status. The retail sales index results, inter alia, from a change in both the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

Sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących) w przedsiębiorstwach handlowych w 2023 r. w relacji do 2022 r., zmniejszyła się o 9,8 %, a w przedsiębiorstwach hurtowych – o 11,3%. W 2022 r. w porównaniu z 2021 r., zwiększyła się o 16,8%, a w przedsiębiorstwach hurtowych – o 14,5%.

Transport

Transport

Rozwój sieci transportowej wpływa na rozwój gospodarki i sieci osadniczej, jak również warunkuje przemieszczanie towarów oraz ludności na każdym poziomie podziału terytorialnego. W województwie dolnośląskim obserwuje się stały poziom długości autostrad, duże zagęszczenie linii kolejowych. W taborze komunikacji miejskiej zanotowano spadek długości linii komunikacji autobusowej. Zwiększył się ruch pasażerów w porcie lotniczym we Wrocławiu. W województwie odnotowano spadek w przewozach ładunków żegluga śródlądową.

W województwie dolnośląskim długość dróg publicznych w końcu 2022 r. wyniosła 25,6 tys. km, z czego 84,2% stanowiły drogi o nawierzchni twardej, a 15,8% stanowiły drogi o nawierzchni gruntowej. Dla porównania w kraju udziały te wynosiły odpowiednio 74,3% oraz 25,7%. Drogi o nawierzchni twardej mierzyły 21,5 tys. km z czego 95,7% tych dróg miało nawierzchnię ulepszoną. W relacji do 2015 r. odsetek dróg o nawierzchni twardej zwiększył się o 2,7 p.proc., a dróg o nawierzchni gruntowej zmniejszył się odpowiednio o 2,7 p.proc. W 2022 r. udział dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg wyniósł 18,5% (tyle samo co w 2021 r.), a w 2015 r. – 22,0%. Wskaźnik dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni w przeliczeniu na 100 km² wynosił 89,2 km, natomiast w kraju 85,9 km.

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 645) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe, drogi wojewódzkie, drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Tablica 42. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 42. Public roads by types of surface
As of 31 December

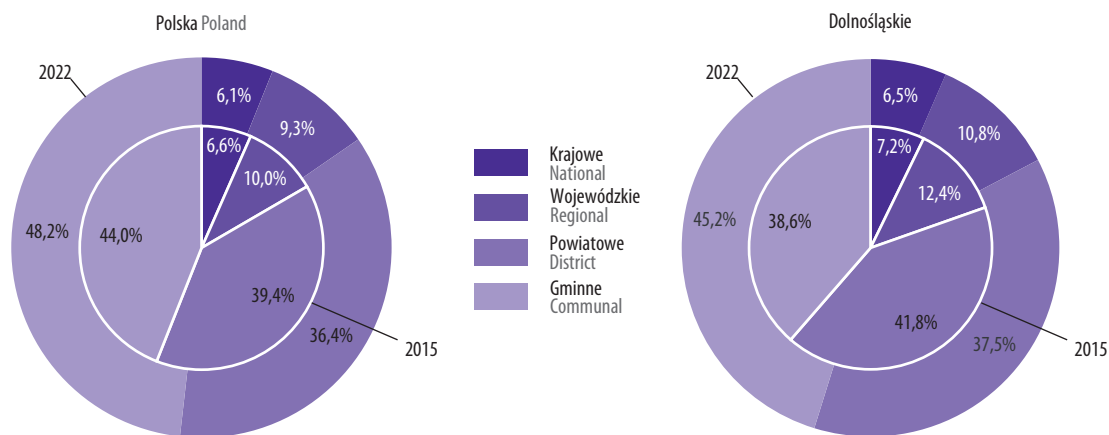
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Ogółem w km Total in km	23805,0	25322,3	25427,2	25562,7
O nawierzchni twardej Hard surface	19399,9	21352,7	21423,0	21519,2
w tym ulepszonej of which improved	18185,4	20321,0	20438,9	20584,3
O nawierzchni gruntowej Unsurfaced	4405,1	3969,6	4004,2	4043,5

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

W odniesieniu do 2021 r. odsetek dróg publicznych o nawierzchni twardej zmniejszył się o 0,1 p.proc., a tym samym dróg o nawierzchni gruntowej zwiększył się o 0,1 p.proc. Ogólna gęstość dróg o nawierzchni twardej w końcu 2022 r. wyniosła 107,9 km na 100 km² i w porównaniu z 2015 r. oraz do 2021 r. zwiększyła się odpowiednio o 10,6 km oraz 0,5 km.

Wykres 72. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 72. Structure of hard surface public roads
As of 31 December

Dla porównania w kraju wskaźnik gęstości dróg o nawierzchni twardej na 100 km² wynosił 101,5 km i wykazywał duże zróżnicowanie terytorialne. Najwyższą jego wartość odnotowano w województwie śląskim (177,6 km), a najniższą w warmińsko-mazurskim (60,4 km); dając dolnośląskiemu 7. lokatę w kraju.

Tablica 43. Drogi publiczne o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 43. Hard surface public roads
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Ogółem w km Total in km	19399,9	21352,7	21423,0	21519,2
na 100 km ² per 100 km ²	97,3	107,0	107,4	107,9
W tym o nawierzchni ulepszonej Of which with improved surface	18185,4	20321,0	20438,9	20584,3
w tym: of which:				
ekspresowe expressways	64,3	202,6	215,7	215,7
autostrady motorways	221,9	221,9	221,9	221,9

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

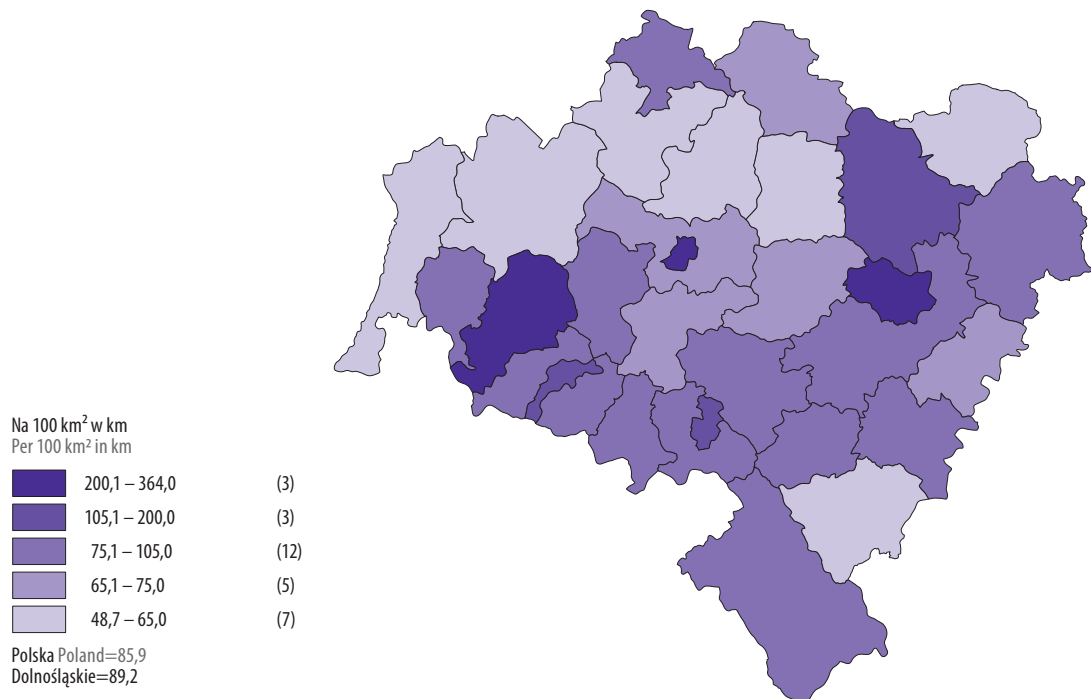
Od 2012 r. długość autostrad pozostała na niezmiennym poziomie, tj. 221,9 km. Oznacza to, że ich długość na 1000 km² powierzchni województwa stanowiła 11,1 km. W porównaniu z 2021 r. długość dróg ekspresowych pozostała na niezmiennym poziomie i wynosiła 215,7 km. Długość dróg ekspresowych oraz autostrad w przeliczeniu na 1000 km² wyniosła 21,9 km, natomiast w kraju 15,6 km. W 2022 r. w województwie dolnośląskim udział dróg ekspresowych i autostrad w ogólnej długości dróg publicznych stanowił 1,7% (tyle samo co w 2021 r.), a w 2015 r. – 1,2%.

Na obszarze województwa dolnośląskiego w 2022 r. znajdowało 1395,6 km dróg krajowych i w porównaniu z 2021 r. ich długość zwiększyła się o 10,0 km, a w relacji do 2015 została ograniczona o 9,5 km. Długość dróg wojewódzkich o nawierzchni twardej w 2022 r. wyniosła 2322,5 km, z czego 2321,0 km stanowiły drogi o nawierzchni twardej ulepszonej. W relacji do 2021 r. ich długość została ograniczona o 61,6 km, a w porównaniu z 2015 r. uległa zmniejszeniu o 79,9 km. Wśród dróg powiatowych o nawierzchni twardej (o długości – 8066,2 km) nawierzchnię twardą ulepszoną posiadało 7918,8 km a spośród dróg gminnych (9734,9 km) – 8948,9 km. Długość dróg powiatowych o nawierzchni twardej w porównaniu z 2021 r. uległa zwiększeniu o 73,8 km, a w relacji do 2015 r. zmniejszyła o 40,4 km. Z roku na rok obserwuje się natomiast zwiększenie długości dróg gminnych o nawierzchni twardej, tj. w odniesieniu do roku poprzedniego o 74,0 km, a względem 2015 r. o 2249,1 km.

Mapa 46. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 46. Improved hard surface communal and district roads in 2022
As of 31 December

Analiza przestrzenna wskaźnika długości dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej na 100 km² wykazała, że wśród powiatów o najwyższym wskaźniku znalazły się 2 miasta na prawach powiatu Legnica (364,0 km), Wrocław (312,5 km) oraz powiat lwówecki (214,1 km). Najniższym wskaźnikiem poniżej 50 km tego rodzaju dróg w przeliczeniu na 100 km² charakteryzował się powiat bolesławiecki (48,7 km). Gęstość dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej w końcu 2022 r. w województwie dolnośląskim wynosiła 89,2 km (w kraju 85,9 km).

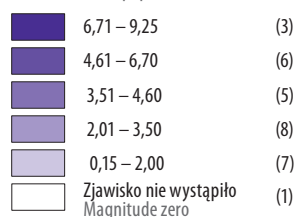
Na terenie województwa dolnośląskiego w 2022 r. istniało 1230,4 km ścieżek rowerowych, które stanowiły 6,2% tego rodzaju dróg w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim długość dróg dla rowerów w województwie była wyższa o 13,7%, a w kraju większa o 6,7%. W relacji do 2015 r. długość ścieżek rowerowych zwiększyła się odpowiednio o 52,7% oraz o 83,0%. W 2022 r. zagęszczenie dróg rowerowych w przeliczeniu na 100 km² w kraju wynosiło 6,32 km, a województwo dolnośląskie (6,17 km) zajęło 8. lokatę. W odniesieniu do roku 2015 r. było to więcej o 2,13 km. Najwyższy wskaźnik długości ścieżek rowerowych na 100 km² zanotowano w województwach: śląskim – 11,23 km, następnie w pomorskim – 8,90 km oraz wielkopolskim – 8,49 km.

Mapa 47. Ścieżki rowerowe w 2022 r.

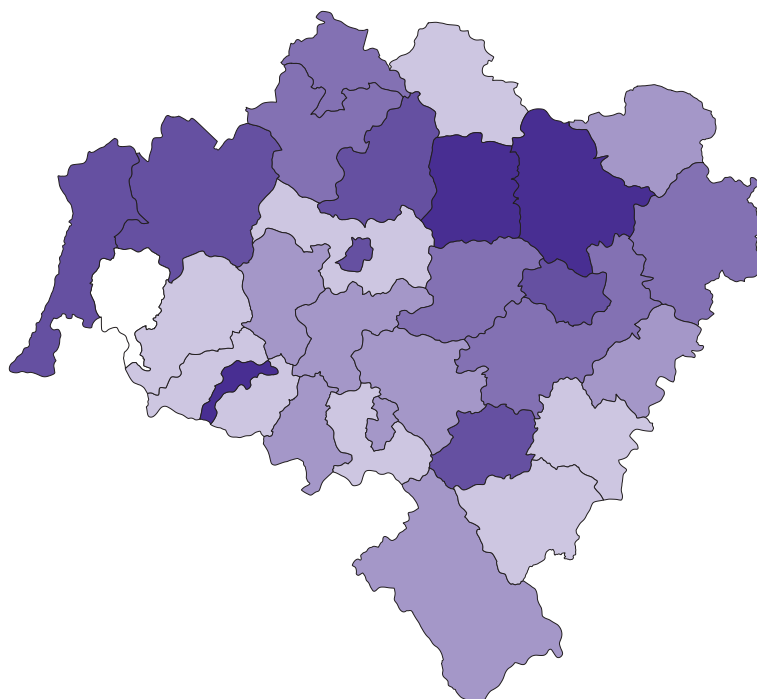
Stan w dniu 31 grudnia

Map 47. Cycle paths in 2022
As of 31 December

Na 10 tys. ludności w km
Per 10 thousand population in km

Polska Poland=5,23
Dolnośląskie=4,26

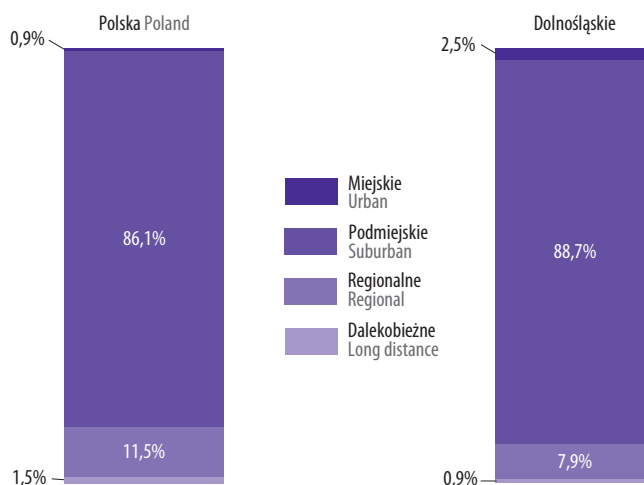

W województwie dolnośląskim w 2022 r. na 10 tys. ludności przypadało 4,26 km dróg rowerowych (w kraju 5,23 km). Analiza przestrzenna województwa dolnośląskiego wykazała, że do powiatów o najwyższym wskaźniku należały: wołowski (9,25 km), m. Jelenia Góra (8,14 km) oraz trzebnicki (7,07 km). W porównaniu z 2021 r. największy wzrost dróg rowerowych w przeliczeniu na 10 tys. ludności zanotowano w powiatach: wołowskim (o 2,63 km), wrocławskim (o 1,44 km) oraz polkowickim (1,31 km). Najwyższy wskaźnik długości ścieżek rowerowych na 10 tys. ludności przypadał w województwach: lubuskim – 7,75 km, zachodniopomorskim – 7,58 km i kujawsko-pomorskim – 7,33 km, natomiast dolnośląskie (4,26 km) zajmowało 12. lokatę.

Wykres 73. Krajowe linie regularnej komunikacji autobusowej w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 73. National lines of scheduled bus transport in 2022
As of 31 December

W 2022 r. regularna komunikacja autobusowa prowadzona była na 785 liniach o ogólnej długości 29,8 tys. km (w 2021 r. było to odpowiednio 782 oraz 30,6 tys. km). W ogólnej liczbie linii wojewódzkich dominowały linie podmiejskie, które stanowiły 88,7%, dla porównania w kraju odsetek ten wynosił 86,1%. Liczba linii podmiejskich w relacji do 2021 r. zwiększyła się o 1,3%, a ich długość o 4,8%, natomiast w odniesieniu do 2015 r. została ograniczona odpowiednio o 22,4% oraz 14,4%.

W 2022 r. komunikacja miejska realizowana była na liniach komunikacyjnych o długości 4,6 tys. km i było to w porównaniu z rokiem poprzednim więcej – o 0,9%, a w relacji do 2015 r. więcej – o 28,7%. Długość linii autobusowych w porównaniu z 2021 r. zwiększyła się – o 1,4% (w porównaniu z 2015 r. o 31,7%), tramwajowych zmniejszyła się – o 6,7% (w porównaniu z 2015 r. o 7,7%). Skład taboru komunikacji miejskiej tworzyło 858 autobusów o łącznej liczbie miejsc – 86,6 tys. oraz 349 tramwajów o łącznej liczbie miejsc – 57,5 tys.

W 2022 r. taborom komunikacji miejskiej przewieziono łącznie 200,7 mln pasażerów (przed rokiem 163,4 mln pasażerów). W ciągu roku zanotowano spadek liczby miejsc w autobusach przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych o 0,4%. Liczba miejsc przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych w tramwajach zwiększyła się o 18,8%.

Tablica 44. Komunikacja miejska^a

Stan w dniu 31 grudnia

Table 44. Urban transport^a

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	3606	4781	4599	4640
linii autobusowych bus lines	3333	4510	4329	4388
linii tramwajowych tram lines	273	271	270	252
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	737	838	861	858
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	660	834	857	854
tramwaje trams	374	336	330	349
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	88	144	148	171
Liczba miejsc w autobusach Number of seats in buses	81,8	84,4	86,9	86,6
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	75,5	84,4	86,8	86,5
Liczba miejsc w tramwajach Number of seats in trams	52,4	52,6	52,3	57,5
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	17,3	29,2	30,2	35,9
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	264,1	162,8	163,4	200,7
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	91	56	56	69

^a Dane dotyczą przedsiębiorstw i zakładów komunikacji miejskiej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

^a Data concern entities and urban transport enterprises in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Długość sieci kolejowej ogółem eksploatowanej w 2022 r. wyniosła 1804 km, tj. 9,3% sieci kolejowej w kraju. W porównaniu ze stanem sprzed roku sieć kolejowa została wydłużona o 28 km, a w odniesieniu do 2015 r. o 77 km. W ogólnej długości linii kolejowych eksploatowanych linie zelektryfikowane stanowiły 60,4% (w kraju 62,8%). W 2022 r. zanotowano 782 dwu i więcej torowych (tyle co przed rokiem oraz dwa lata temu). Zagęszczenie linii kolejowych eksploatowanych w województwie dolnośląskim wynosiło 9,0 km na 100 km² powierzchni ogółem (przed rokiem 8,9 km). Biorąc pod uwagę gęstość linii kolejowych w poszczególnych województwach to dolnośląskie zajęło 2. lokatę po śląskim – 15,1 km, natomiast w kraju wskaźnik ten osiągnął wartość 6,2 km.

Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów, dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

Ruch samolotów w Porcie Lotniczym im. Mikołaja Kopernika we Wrocławiu w 2022 r. był wyższy o 51,4% niż w 2021 r. (w kraju odnotowano wzrost o 38,7%). W 2022 r. transportem lotniczym krajowym przywieziono 148,6 tys. pasażerów oraz odprawiono 151,4 tys. pasażerów i było to w porównaniu z rokiem poprzednim odpowiednio więcej o 109,4% oraz o 112,7%. W komunikacji międzynarodowej w relacji do 2021 r. liczba pasażerów przybywających zwiększyła się o 100,4%, natomiast odprawionych o 105,0%. Przewozy pasażerów transportem lotniczym rozkładowym (regularnym) zwiększyły się o 110,4% dla pasażerów przybywających oraz o 116,1% dla pasażerów odprawionych.

Samoloty polskie przywiozły 77,7% ogólnej liczby pasażerów krajowych oraz 16,9% pasażerów zagranicznych, dla porównania w kraju udziały te wynosiły odpowiednio 85,3% oraz 27,7%.

Tablica 45. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym im. Mikołaja Kopernika we Wrocławiu

Table 45. Passenger traffic at Wrocław Mikołaj Kopernik Airport

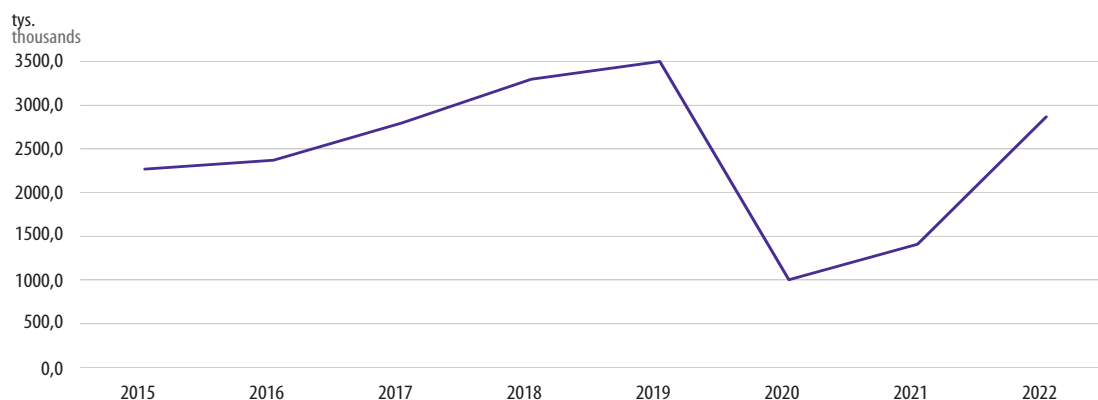
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :				
krajowych domestic	213003	58081	70981	148611
zagranicznych foreign	916941	442017	639738	1282072
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	781686	387360	491376	1033985
Pasażerowie odprawieni do portów ^a : Passenger departures to airports ^a :				
krajowych domestic	221885	59866	71173	151371
zagranicznych foreign	917425	443102	627175	1285885
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	783033	393323	481344	1040214

a W lotach komunikacyjnych.

a In transport flights.

Wykres 74. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym im. Mikołaja Kopernika we Wrocławiu (przyjazdy i wyjazdy)
 Chart 74. Passenger traffic at Wrocław Mikołaj Kopernik Airport (arrivals and departures)

Dane o **przewozach ładunków żeglugą śródlądową** dotyczą transportu ładunków na drogach wodnych śródlądowych i na wodach morskich dokonanego taborem żeglugi śródlądowej.

Tablica 46. Przewozy ładunków żeglugą śródlądową według relacji przewozów
 Table 46. Inland waterways transport of goods by origin/destination

Lata Years	Województwo lub kraj Voivodship or country		Tony Tonnes	Tonokilometry Tonneskilometres
	skąd from	dokąd to	w tys. in thousands	
Przewozy krajowe ^a Domestic transport ^a				
2015	Dolnośląskie	Dolnośląskie	2551,3	15112,2
2020	Dolnośląskie	Dolnośląskie	1228,9	5472,4
	Dolnośląskie	Zachodniopomorskie	0,6	294,0
2021	Dolnośląskie	Dolnośląskie	1101,4	4060,7
	Dolnośląskie	Zachodniopomorskie	0,1	24,0
2022	Dolnośląskie	Dolnośląskie	210,3	1623,0
	Opolskie	Dolnośląskie	1,4	211,2
	Zachodniopomorskie	Dolnośląskie	0,4	123,7
Przewozy międzynarodowe – export International transport – export				
2015	-	-	-	-
2020	-	-	-	-
2021	Dolnośląskie	Niemcy Germany	1,3	425,8
2022	Dolnośląskie	Niemcy Germany	0,8	227,3
Przewozy międzynarodowe – import International transport – import				
2015	-	-	-	-
2020	Niemcy Germany	Dolnośląskie	0,1	65,0
2021	-	-	-	-
2022	-	-	-	-

a Wymieniono województwa, w których przewozy wyniosły co najmniej 400 ton.
 a There are enumerated only the voivodships, where transport amounted to at least 4 hundred tonnes.

W 2022 r. żeglugą śródlądową przewieziono 212,1 tys. ton ładunków, przy wykonanej pracy przewozowej wynoszącej 1957,9 tys. tonokilometrów. W porównaniu z 2021 r. przewozy były niższe o 80,7%, a praca przewozowa została ograniczona o 52,1% co stanowiło odpowiednio: 31,8% oraz 6,6% przewozów krajowych. W województwie dolnośląskim w ramach przewozów międzynarodowych – eksportu wywieziono z województwa dolnośląskiego do Niemiec 0,8 tys. ton o wartości pracy przewozowej – 227,3 tys. tonokilometrów.

Energia Energy

W 2022 r. zarówno moc zainstalowana oraz osiągalna w elektrowniach została zwiększona w porównaniu z 2021 r., jak i z 2015 r. W odniesieniu do roku poprzedniego zanotowano spadek zużycia energii elektrycznej na odbiorcę.

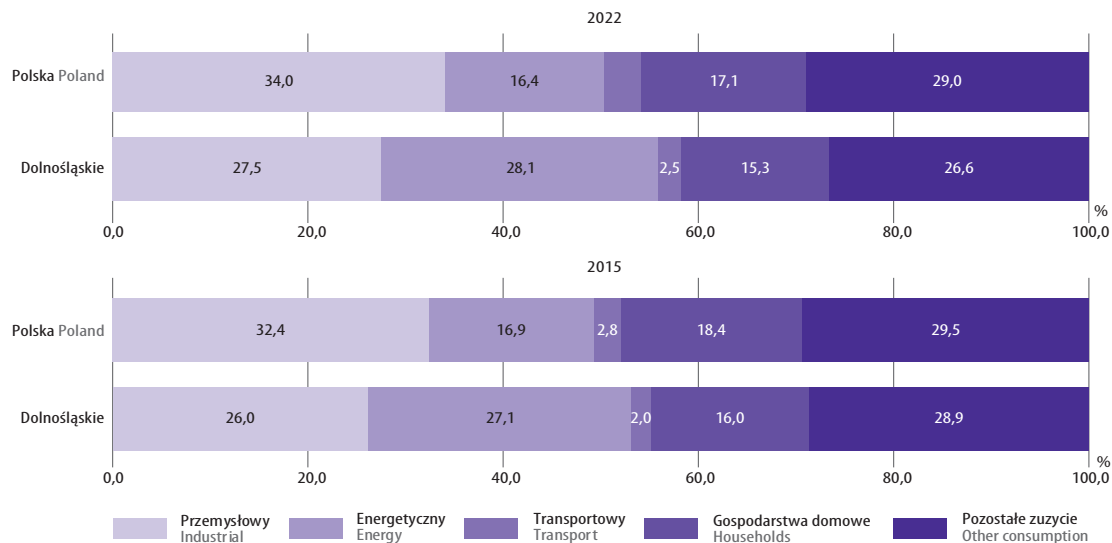
W 2022 r. województwo dolnośląskie charakteryzowało się mocą zainstalowaną w elektrowniach na poziomie 3952,6 MW, co stanowiło 6,5% mocy krajowej. Wielkość mocy zainstalowanej zwiększyła się zarówno w porównaniu z 2015 r. (o 65,7%), jak i w relacji do 2021 r. (o 7,8%). Moc osiągalna w elektrowniach znajdujących się na obszarze województwa wynosiła 3809,9 MW (stanowiła 6,5% mocy krajowej) i była wyższa w relacji do 2015 r. – o 61,4%, a w odniesieniu do 2021 r. – o 8,2%. Energia została wyprodukowana przede wszystkim w elektrowniach zawodowych, które skupiły 67,9% całej produkcji. Udział elektrowni zawodowych w porównaniu z 2021 r. zmniejszył się o 5,3 p.proc.

W województwie dolnośląskim w strukturze poboru energii największym zużyciem w 2022 r. charakteryzował się sektor energetyczny – 28,1% (w kraju 16,4%). W przemyśle zużycie energii stanowiło (27,5%), a w gospodarstwach domowych (15,3%). W relacji do 2015 r. zanotowano wzrost udziału w finalnym zużyciu energii w następujących sektorach gospodarki: przemysłowym (1,5 p.proc.), energetycznym (o 1,0 p.proc.), transportowym (o 0,5 p.proc.), natomiast spadek udziału odnotowano w pozostałym zużyciu (o 2,3 p.proc.) oraz w gospodarstwach domowych (o 0,7 p.proc.).

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Wykres 75. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki

Chart 75. Structure of electricity consumption by economy sectors

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Zużycie energii elektrycznej ogółem przez gospodarstwa domowe w województwie dolnośląskim w 2022 r. zmniejszyło się w porównaniu z rokiem poprzednim o 3,3% (w kraju zanotowano spadek o 5,0%) i osiągnęło poziom 2499,9 GWh. Na obszarach wiejskich odnotowano spadek o 3,2% (w kraju o 7,0%) do poziomu 902,1 GWh, a w miastach o 3,4% (w kraju o 3,6%) osiągając wartość 1597,8 GWh. W relacji do 2015 r. zużycie energii elektrycznej w województwie dolnośląskim zwiększyło się o 16,5%, przy czym wzrost miał miejsce zarówno na obszarach wiejskich (o 25,4%), jak i w miastach (o 12,0 %). W 2022 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zużycie energii elektrycznej na odbiorcę w gospodarstwach domowych w województwie zmniejszyło się o 5,2% i wyniosło 1845,0 kWh, przy czym większy spadek zanotowano na obszarach wiejskich – o 5,7% (gdzie zużycie energii elektrycznej na odbiorcę wynosiło – 2504,7 kWh) niż w miastach, w których był niższy – o 5,0% (1606,2 kWh).

Tablica 47. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych
Table 47. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Odbiorcy (stan w dniu 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31 December) in thousands	1167,2	1300,7	1329,1	1354,9
miasta urban areas	860,9	961,0	978,2	994,8
wieś rural areas	306,3	339,7	351,0	360,1
Zużycie (w ciągu roku) w GWh Consumption (during the year) in GWh	2145,8	2501,2	2585,4	2499,9
miasta urban areas	1426,7	1622,0	1653,2	1597,8
wieś rural areas	719,1	879,2	932,2	902,1
w kWh na odbiorcę ^a in kWh per consumer ^a	1838,4	1922,9	1945,2	1845,0
miasta urban areas	1657,2	1687,8	1690,1	1606,2
wieś rural areas	2347,7	2588,2	2656,2	2504,7

a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 grudnia.

Źródło: dane Ministerstwa Klimatu i Środowiska.

a The number of consumers as of 31 December was used in calculations.

Source: data of Ministry of Climate and Environment.

W Polsce w porównaniu z rokiem poprzednim zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na odbiorcę zmniejszyło się o 6,7% i wyniosło 1847,7 kWh, w miastach miał miejsce spadek zużycia o 5,3% (na 1 odbiorcę przypadało 1649,07 kWh), a na obszarach wiejskich odnotowano spadek o 8,6% (2242,8 kWh).

Najwyższe zużycie energii elektrycznej na odbiorcę odnotowano w województwach mazowieckim (2038,3 kWh) i wielkopolskim (2010,7 kWh), najniższe zaś w województwach podkarpackim (1508,0 kWh) i świętokrzyskim (1532,5 kWh) i województwo dolnośląskie zajęło 7. lokatę pod względem zużycie energii elektrycznej na odbiorcę.

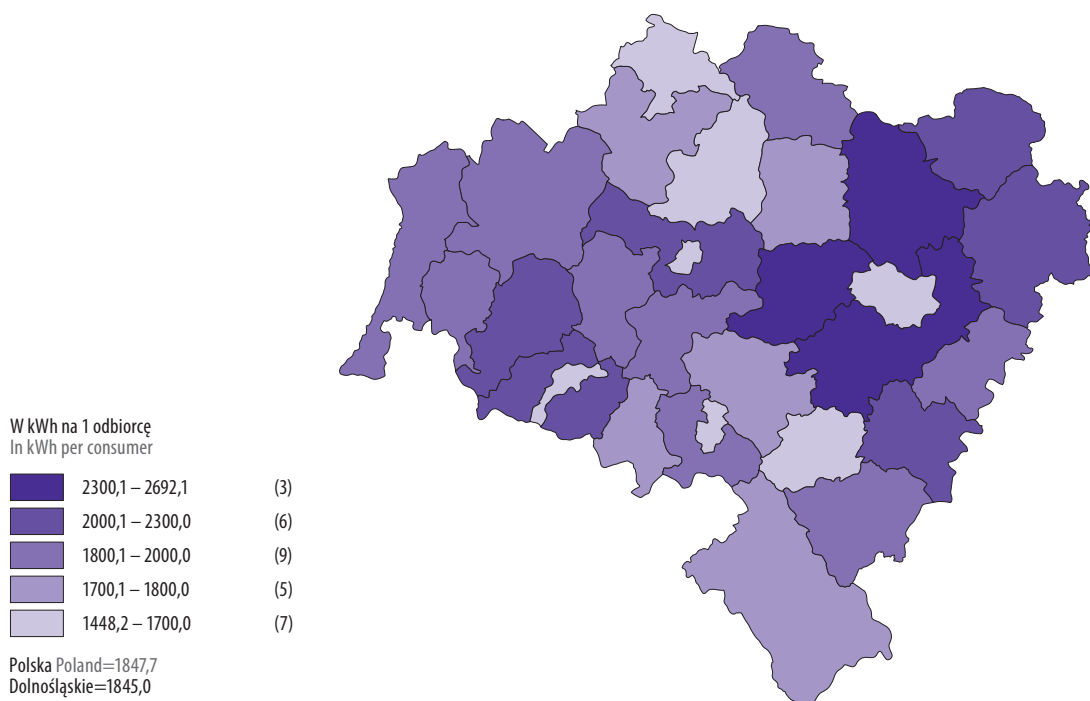
Biorąc pod uwagę zużycie energii elektrycznej na odbiorcę w gospodarstwach domowych w miastach województwo dolnośląskie zajęło 7. lokatę w kraju, natomiast 1. miejsce zajęło województwo mazowieckie (1868,6 kWh).

Z kolei najwyższe zużycie energii elektrycznej na odbiorcę na wsi odnotowano w województwach kujawsko-pomorskim (2658,6 kWh) i dolnośląskim (2504,7 kWh), najniższe zaś w województwach podkarpackim (1643,8 kWh) i świętokrzyskim (1730,3 kWh), zatem województwo dolnośląskie zajęło 2. lokatę w kraju.

Analiza zróżnicowania terytorialnego województwa dolnośląskiego wykazała, że największe zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 odbiorcę zanotowano w powiatach: wrocławskim (2692,1 kWh), średzким (2523,2 kWh) i trzebnickim (2407,1 kWh), a najniższe w 3 miastach na prawach powiatu: Wałbrzych (1448,2 kWh), Legnica (1562,5 kWh) oraz Jelenia Góra (1581,9 kWh).

Mapa 48. Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę w gospodarstwach domowych w 2022 r.

Map 48. Consumption of electricity in households per consumer in 2022

W 2022 r. w województwie dolnośląskim zużycie energii elektrycznej na mieszkańca w gospodarstwach domowych w miastach wynosiło 816,6 kWh, podczas gdy rok wcześniej 839,1 kWh. Dla porównania w kraju wskaźniki osiągnęły odpowiednio wartości 791,3 kWh oraz 818,5 kWh. Najwyższe zużycie energii elektrycznej na mieszkańca w gospodarstwach domowych w miastach zanotowano w województwie mazowieckim (949,5 kWh), a najniższe w województwie podkarpackim (597,4 kWh).

Rozdział 7

Chapter 7

Zarządzanie rozwojem

Development management

7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

Wszystkie rodzaje jednostek samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego w 2022 r. zanotowały zwiększenie dochodów ogółem, zwłaszcza na poziomie województwa oraz miast na prawach powiatu. W porównaniu z rokiem poprzednim wartość dochodów własnych wzrosła na poszczególnych szczeblach jednostek terytorialnych.

W 2022 r. **dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego** w województwie dolnośląskim kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniosły ogółem – 13666,9 mln zł (wzrost o 6,3% r/r oraz o 93,2% w relacji do 2015 r.),
- w miastach na prawach powiatu – 8333,2 mln zł (było to więcej o 0,2% r/r oraz o 67,6% w porównaniu z 2015 r.),
- w powiatach – 3166,9 mln zł (wzrost o 14,1% r/r oraz o 66,9% w relacji do 2015 r.),
- na poziomie wojewódzkim – 1674,1 mln zł (było to więcej o 4,5% r/r oraz o 32,3% w odniesieniu do 2015 r.).

Tablica 48. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 48. Revenue of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział dochodów własnych w % ogółem dochodów share of own revenue in % of total revenue
Ogółem Total	5235,57	7803,88	8807,46	9280,95	55,6
Gminy ^a Gminas ^a	3586,99	5880,94	6584,34	7023,08	53,2
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	5331,59	7537,03	8769,62	8808,28	63,1
Powiaty Powiats	961,68	1349,71	1421,37	1627,39	40,7
Województwo Voivodship	435,53	472,89	552,02	578,86	65,1

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Źródłami dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jednostki samorządu terytorialnego o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

Dochody własne budżetów jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim kształtowały się następująco:

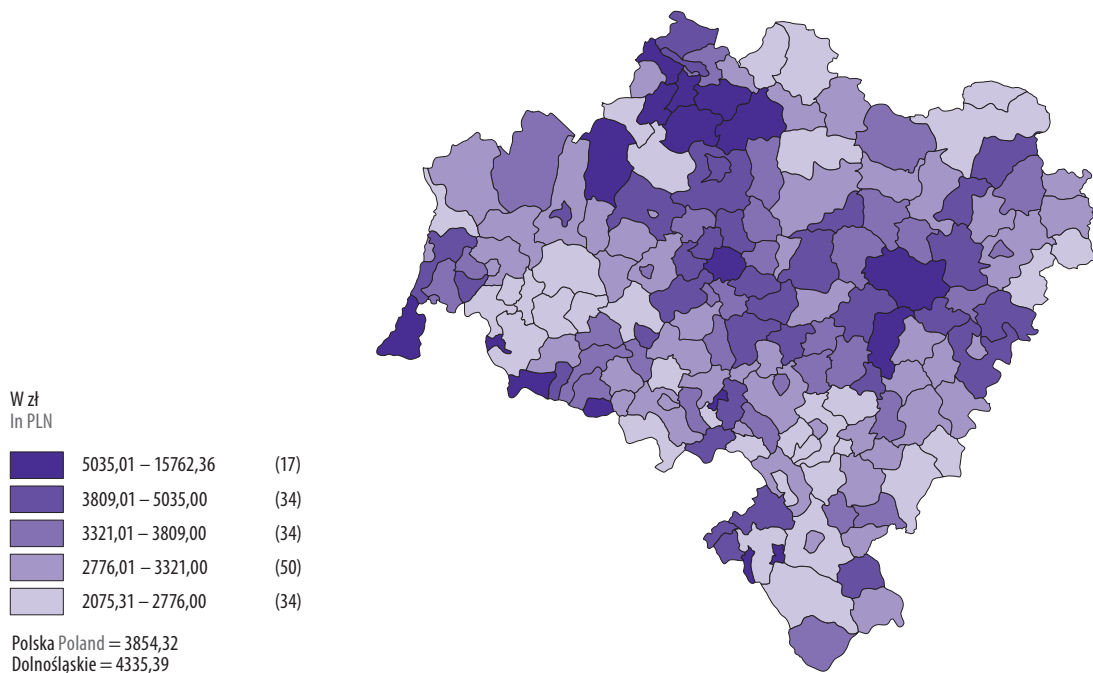
- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniosły ogółem – 7276,7 mln zł (wzrost o 11,5% r/r oraz wzrost o 73,3% w relacji do 2015 r.),
- w miastach na prawach powiatu – 5261,6 mln zł (wzrost o 2,8% r/r oraz wzrost o 51,1% w relacji do 2015 r.),
- w powiatach – 1289,7 mln zł (wzrost o 17,2% r/r oraz wzrost o 88,2% w relacji do 2015 r.),
- na poziomie wojewódzkim – 1090,5 mln zł (wzrost o 5,6% r/r oraz wzrost o 39,3% w relacji do 2015 r.).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca danej jednostki terytorialnej, dochody ogółem wynosiły od 578,86 zł w przypadku województwa, przez 1627,39 zł dla powiatu, 7023,08 zł w przypadku gminy, po 8808,28 zł w miastach na prawach powiatu. Ogółem dochody na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego wyniosły 9280,95 zł. W porównaniu z 2015 r. najwyższy wzrost dochodów na 1 mieszkańca odnotowano w gminach (o 95,8%) oraz wśród powiatów (o 69,2%).

Najniższy udział dochodów własnych w ogólnej kwocie dochodów notowano na szczeblu powiatowym (40,7%), najwyższy w województwie (65,1%). W porównaniu z rokiem poprzednim najbardziej wzrosły dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca w powiatach (o 14,5%) oraz w gminach (o 6,7%).

Mapa 49. Dochody własne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2022 r.

Map 49. Own revenue of budgets of gminas^a per capita in 2022

^a Dochody własne miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymane w ramach części gminnej i powiatowej.
a Own revenues of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

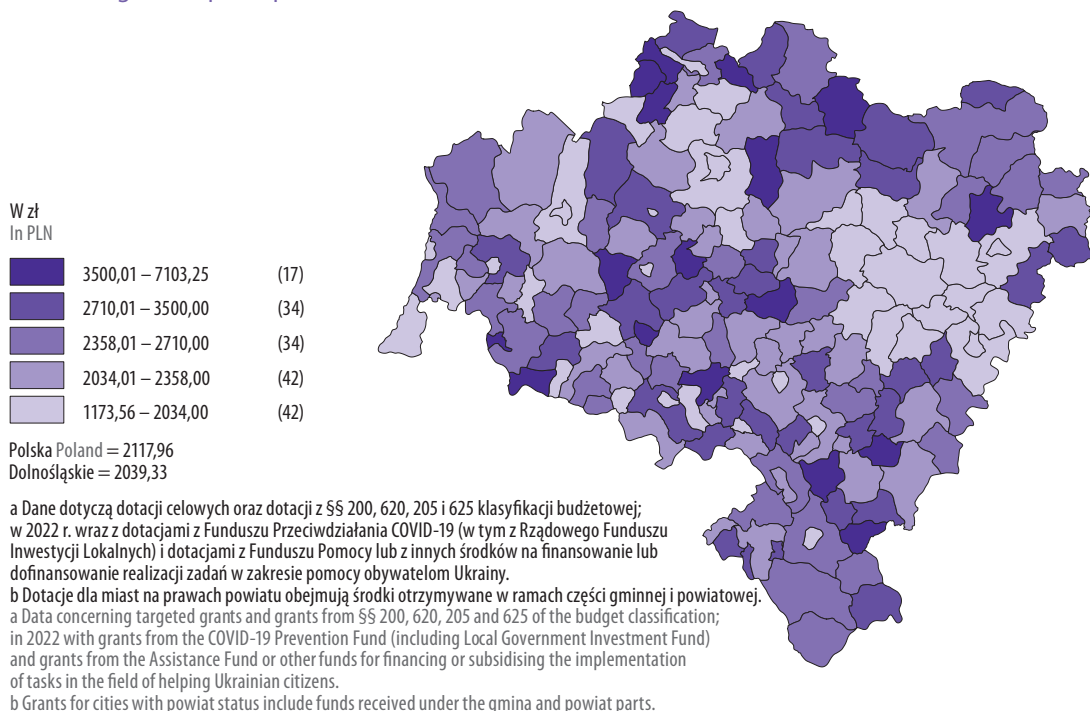
W 2022 r. **dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca** danej jednostki terytorialnej, wynosiły od 377,07 zł (w 2021 r. – 355,78 zł) w przypadku województwa, przez 662,76 zł (w 2021 r. – 563,50 zł) dla powiatu, 3739,31 zł (w 2021 r. – 3340,88 zł) w przypadku gminy, po 5561,49 zł (w 2021 r. – 5398,84 zł) w miastach na prawach powiatu. Ogółem dochody własne na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego osiągnęły wartość 5158,41 zł (w 2021 r. – 4748,72 zł). W relacji do 2015 r. najwyższy wzrost dochodów własnych na 1 mieszkańca odnotowano w powiatach (o 90,7%) oraz w gminach (o 75,7%).

Dochody własne gmin w województwie dolnośląskim, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, najniższe były w gminach miejsko-wiejskich: Lubawka (2075,31 zł), Mirsk (2224,69 zł) oraz Pieszyce (2259,99 zł). Najwyższe dochody własne odnotowano w gminie miejskiej Duszniki-Zdrój (15762,36 zł), następnie w gminie wiejskiej Rudna (11408,55 zł) oraz miejsko-wiejskiej Polkowice (10142,52 zł). Wśród miast na prawach powiatu najniższy dochód własny w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w Jeleniej Górze (3675,91 zł), a najwyższy we Wrocławiu (6247,25 zł).

Oprócz dochodów własnych na rachunki JST wpływają również dotacje. W 2022 r. na poziomie wojewódzkim dotacje wynosiły 395,8 mln zł (wzrost o 4,2% r/r), z czego dotacje na wydatki inwestycyjne – 164,3 mln zł (spadek o 7,5% r/r) i stanowiły 41,5% dotacji ogółem. Dotacje celowe w 2022 r. w województwie dolnośląskim były na poziomie 159,4 mln zł, tj. o 25,4% więcej niż w 2021 r. Dotacje przekazywane ramach programów z udziałem środków europejskich wyniosły 236,4 mln zł (spadek o 6,5% r/r), z czego na inwestycje przeznaczono było 131,5 mln zł (spadek o 17,0% r/r). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dotacje ogółem osiągnęły wartość 136,87 zł, z czego 56,80 zł było przeznaczony na inwestycje, a z programów z udziałem środków europejskich pochodziło 81,75 zł.

Mapa 50. Dotacje^a dla gmin^b na 1 mieszkańca w 2022 r.

Map 50. Grants^a for gminas^b per capita in 2022

Najwyższe dotacje z programów z udziałem środków europejskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w gminach: miejsko-wiejskiej Ścinawa (7103,25 zł), wiejskiej Radwanice (5161,34 zł) oraz wiejskiej Stare Bogaczowice (5071,68 zł). W miastach na prawach powiatu wartość dotacji z programów, w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła od 1508,22 zł we Wrocławiu do 2760,21 zł w Wałbrzychu.

Dotacje inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca przyjęły wartości od 0,56 zł w gminie miejsko-wiejskiej Bogatynia i 6,82 zł w gminie miejsko-wiejskiej Lubomierz, do 5080,10 zł w gminie miejsko-wiejskiej Ścinawa

oraz 3432,38 zł w gminie wiejskiej Radwanice. W miastach na prawach powiatu dotacje inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły od 212,41 zł w Legnicy do 867,04 zł w Wałbrzychu. W 2022 r. 2 gminy wiejskie Platerówka oraz Grębocice nie otrzymały dotacji inwestycyjnych.

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2. Expenditure of local government units

Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego były wyższe w 2022 r. niż w 2021 r. na wszystkich szczeblach, zwłaszcza na poziomie wojewódzkim. Podobnie jak przed rokiem największą część wydatków ogółem przeznaczono na oświatę i wychowanie.

W 2022 r. **wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego** w województwie dolnośląskim kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniosły ogółem 14077,4 mln zł (wzrost o 17,7% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 2746,4 mln zł (wzrost o 39,2% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 94,5% tej kwoty (2596,5 mln zł, wzrost o 45,9% r/r),
- w miastach na prawach powiatu wyniosły ogółem 8854,3 mln zł (wzrost o 10,1% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 1569,7 mln zł (wzrost o 24,5% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 80,7% tej kwoty (1266,3 mln zł, wzrost o 16,0% r/r),
- w powiatach wyniosły ogółem 3171,7 mln zł (wzrost o 20,9% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 546,7 mln zł (wzrost o 96,0% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 99,5% tej kwoty (544,0 mln zł, wzrost o 95,8% r/r),
- na poziomie wojewódzkim wyniosły ogółem 1495,1 mln zł (wzrost o 13,3% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 491,4 mln zł (wzrost o 12,6% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 80,0% tej kwoty (393,1 mln zł, wzrost o 9,9% r/r).

W relacji do 2015 r. wydatki ogółem w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego wzrosły poczynając od województwa – o 14,9%, następnie w budżetach miast na prawach powiatu – o 67,1%, kolejno w powiatach – o 69,6% oraz w gminach – o 104,6%.

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniosły 7234,00 zł (wobec 6123,53 zł w 2021 r. oraz 3488,00 w 2015 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 18,4% w wydatkach ogółem,
- w miastach na prawach powiatu stanowiły 9359,08 zł (wobec 8481,55 zł w 2021 r. czy 5679,25 zł w 2015 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 14,3% w wydatkach ogółem,
- w powiatach osiągnęły wartość 1629,88 zł (wobec 1343,09 zł w 2021 r. oraz 948,18 zł w 2015 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 17,2% w wydatkach ogółem,
- na poziomie wojewódzkim stanowiły 516,96 zł (wobec 454,99 zł w 2021 r. oraz 447,81 zł w 2015 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 26,3% w wydatkach ogółem.

W 2022 r. wydatki inwestycyjne w województwie dolnośląskim w przeliczeniu na 1 mieszkańca (poniżej 500 zł) zanotowano w 11 gminach. Najniższe wartości zanotowano w następujących gminach: miejsko-wiejskiej Lubawka – 180,65 zł, wiejskiej Platerówka – 244,53 zł oraz miejsko-wiejskiej Międzybórz – 334,62 zł. Z kolei najwyższe wydatki inwestycyjne przypadające na 1 mieszkańca zanotowano, podobnie jak w roku poprzednim, w gminie miejsko-wiejskiej Ścinawa – 5785,76 zł, następnie w gminie wiejskiej Udanin – 4522,96 zł oraz miejskiej Wojcieszów – 4286,43 zł. Spośród miast na prawach powiatu najwyższe wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w mieście na prawach powiatu w Wałbrzychu (1442,25 zł), a najniższe w Jeleniej Górze – 660,14 zł.

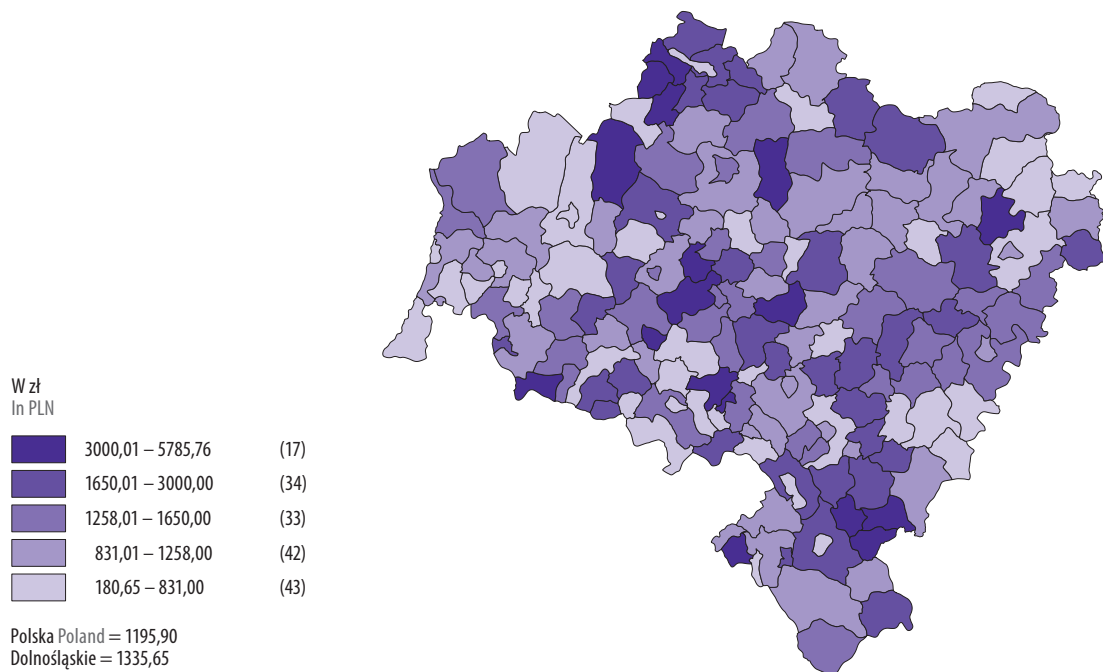
Tablica 49 Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 49. Expenditure of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział wydatków inwestycyjnych w % ogółem wydatków share of investment expenditures in % of total expenditure
Ogółem Total	5283,09	7533,25	8253,40	9542,83	17,4
Gminy ^a Gminas ^a	3488,00	5592,42	6123,53	7234,00	18,4
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	5679,25	7811,89	8481,55	9359,08	14,3
Powiaty Powiats	948,18	1240,11	1343,09	1629,88	17,2
Województwo Voivodship	447,81	379,98	454,99	516,96	26,3

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Mapa 51. Wydatki inwestycyjne gmin^a na 1 mieszkańca w 2022 r. Map 51. Investment expenditure of gminas^a per capita in 2022

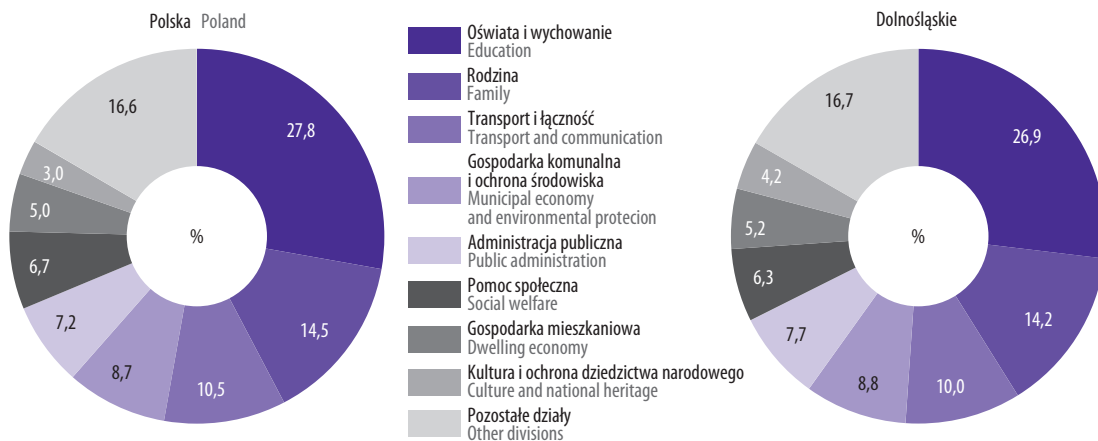
a Wydatki miast na prawach powiatu dotyczą zadań statutowych gmin i powiatów.

a Expenditure of cities with powiat status concerns the statutory tasks of gminas and powiats.

W 2022 r. w województwie dolnośląskim, biorąc pod uwagę wszystkie szczeble jednostek terytorialnych, 26,9% wydatków budżetowych było przeznaczonych oświatę i wychowanie (w Polsce – 27,8%), następnie 14,2% na rodzinę (w Polsce – 14,5%), 10,0% na transport i łączność (w Polsce – 10,5%), 8,8% na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (w Polsce – 8,7%), 7,7% na administrację publiczną (w Polsce – 7,2%), 6,3% na pomoc społeczną (w Polsce – 6,7%), 5,2% na gospodarkę mieszkaniową (w Polsce – 5,0%), na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego 4,2% (w Polsce – 3,0%). Na pozostałe działy przeznaczono 16,7% wydatków budżetowych (w Polsce – 16,6%).

Wykres 76. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2022 r.

Chart 76. Expenditure of local government units budgets by divisions in 2022

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

Wyniki finansowy za 2022 r. dla jednostek samorządu terytorialnego ogółem był ujemny, a zatem wydatki budżetowe przewyższyły dochody budżetowe. Deficyt budżetowy odnotowano dla gmin, powiatów oraz miast na prawach powiatu jedynie wynik finansowy województwa samorządowego był dodatni.

W 2022 r. blisko 62% jednostek samorządu terytorialnego osiągnęło deficyt budżetowy, a w nieco ponad 38% zanotowano nadwyżkę budżetową.

W 2022 r. łącznie wszystkie jednostki samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim wykazywały deficyt budżetowy wynoszący 757,4 mln zł. Rok wcześniej występowała nadwyżka na poziomie 1607,5 mln zł, a w 2015 r. deficyt wynoszący 138,0 mln zł. Największy deficyt dotyczył budżetów miast na prawach powiatu 521,1 mln zł, (w 2021 r. zanotowany nadwyżkę wynoszącą 273,2 mln zł, tj. 3,3% w relacji do dochodów ogółem) oraz budżetów gmin, gdzie osiągnął wartość 410,5 mln zł (w 2021 r. został zamknięty z wyjątkowo wysoką nadwyżką 899,9 mln zł, tj. 7,0% w relacji do dochodów ogółem).

W 2022 r. budżet wojewódzki charakteryzował się nadwyżką wynoszącą 179,0 mln zł, natomiast powiaty województwa dolnośląskiego zamknęły rok uzyskując deficyt budżetowy wynoszący 4,8 mln zł. W 2021 r. wyniki finansowe tych szczebli terytorialnych wynosiły odpowiednio 281,5 mln zł oraz 152,9 mln zł.

Tablica 50. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 50. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	
	w mln zł in million PLN				relacja do dochodów ogółem w % relation to total revenue in %
Ogółem Total	-138,0	789,0	1607,5	-757,4	-2,8
Gminy ^a Gminas ^a	195,3	565,7	899,9	-410,5	-3,0
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	-324,3	-262,4	273,2	-521,1	-6,3
Powiaty Powiats	26,6	214,9	152,9	-4,8	-0,2
Województwo Voivodship	-35,7	270,9	281,5	179,0	10,7

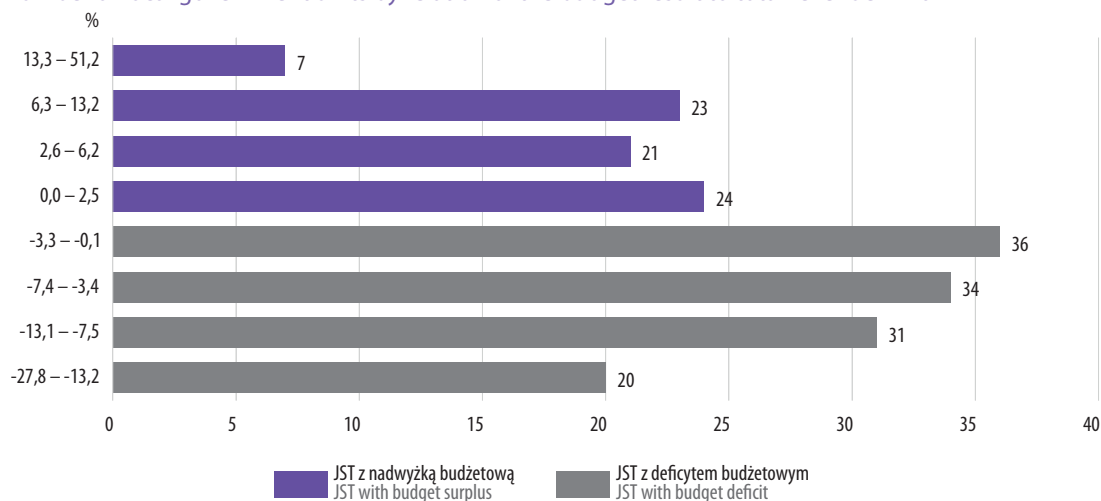
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2022 r. spośród 165 gmin w województwie dolnośląskim 104 wykazały deficyt w budżecie, a 61 gmin zamknęło rok z nadwyżką budżetową. Relacja wyniku budżetowego do dochodów ogółem w gminach z nadwyżką budżetową stanowiła od 0,0% (w gminie miejsko-wiejskiej Przemków) do 51,2% (w gminie miejskiej Duszniki-Zdrój). Największym deficytem budżetowym odznaczały się gminy miejsko-wiejska Złoty Stok, gdzie wydatki przewyższyły dochody o 27,8% oraz miejsko-wiejska Bardo (o 24,1%).

Wykres 77. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2022 r.

Chart 77. Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2022

Spośród miast na prawach powiatu Wrocław charakteryzował się największym deficytem budżetowym (405,4 mln zł), a pozostałe 3 miasta wygenerowały następujący deficyt budżetowy: Legnica – 61,7 mln zł, Wałbrzych i Jelenia Góra po – 27,0 mln.

Spośród 26 powiatów nadwyżkę w budżecie wygenerowało 13 powiatów, a kolejne 13 wykazywało deficyt. Relacja wyniku budżetowego do dochodów ogółem w powiatach z nadwyżką budżetową stanowiła od 0,1% (w powiecie oleśnickim) do 11,3% (w powiecie wrocławskim). Natomiast do powiatów z relatywnie największym deficytem zaliczono średzki, gdzie wydatki przewyższyły dochody o 19,2% oraz trzebnicki (o 12,5%).

Tablica 51. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 51. Debt of local government units in 2022

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in million PLN	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W % dochodów ogółem In % of total revenue	2021=100
Ogółem Total	9128,6	3156,43	34,0	100,1
Gminy ^a Gminas ^a	3521,6	1809,68	25,8	101,3
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4886,5	5165,09	58,6	100,7
Powiaty Powiats	489,4	251,50	15,5	94,3
Województwo Voivodship	231,0	79,88	13,8	86,1

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2022 r. zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego na wszystkich szczeblach w województwie dolnośląskim ogółem wyniosło – 9128,6 mln zł (34,0% dochodów), co w przeliczeniu na 1 mieszkańca stanowiło 3156,43 zł.

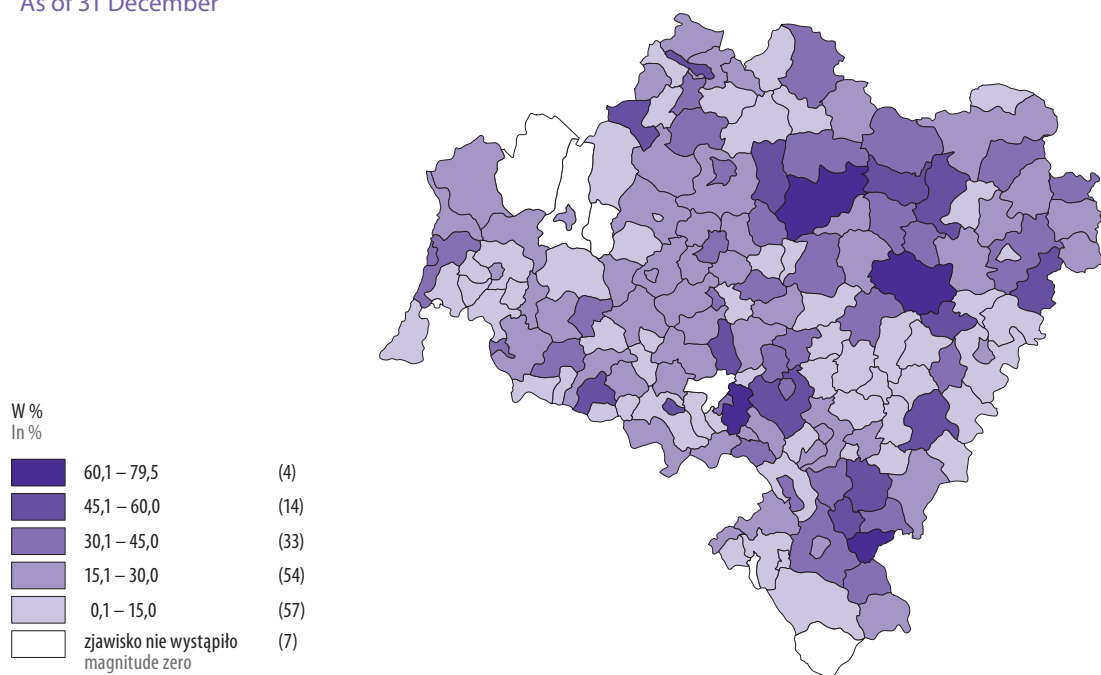
Największe zadłużenie kwotowo, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca występowało w miastach na prawach powiatu (odpowiednio 4886,5 mln zł i 5165,09 zł) i było znacznie większe niż w pozostałych gminach i powiatach regionu.

Mapa 52. Zadłużenie gmin w % do dochodów ogółem w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 52. Debt of gminas in % of revenue in 2022

As of 31 December

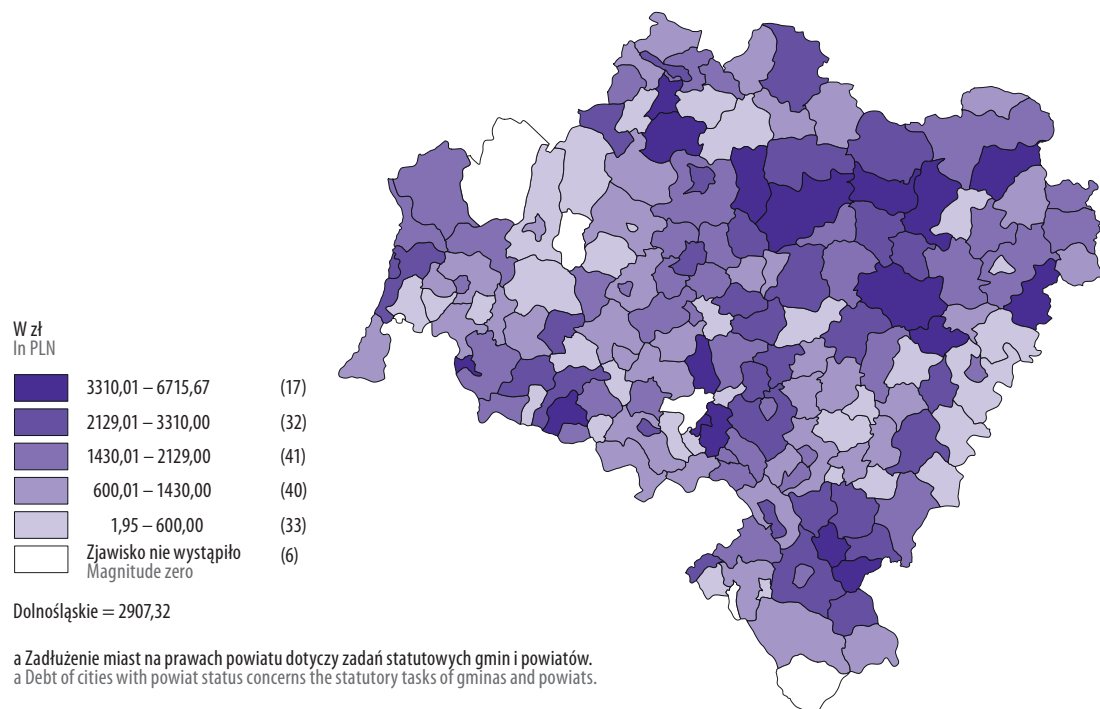
W 2022 r., wskaźnik mierzący poziom zadłużenia gmin w procentach dochodów ogółem kształtował się od 0,1% w gminie wiejskiej Rudna do 79,5% w Wałbrzychu (w mieście na prawach powiatu). W 12 gminach analizowany współczynnik wynosił ponad 50%.

Mapa 53. Zadłużenie gmin^a na 1 mieszkańca w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 53. Debt of gminas^a per capita in 2022

As of 31 December

W województwie dolnośląskim w 2022 r. spośród ogółu gmin oraz miast na prawach powiatu najwyższe zadłużenie w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w następujących gminach: miasto na prawach powiatu Wałbrzych – 6715,67 zł, kolejno gmina miejsko-wiejskiej Ścinawa – 6442,54 zł, a następnie miasto na prawach powiatu Wrocław – 5575,05 zł. Poza 6 gminami bez zobowiązań, do gmin z relatywnie najniższym zadłużeniem przypadającym na 1 mieszkańca zaliczono następujące gminy wiejskie: Bolesławiec, Jeżów Sudecki oraz Rudna i wynosiły odpowiednio: 1,95 zł, 14,72 zł i 15,35 zł.

7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich

7.4. Projects co-financed by the European funds

Udział dofinansowania ze środków Unii Europejskiej projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa dolnośląskiego stanowił 6,4% całkowitej wartości w kraju. Najwięcej środków było przeznaczonych na projekty zrealizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Umowa Partnerstwa 2014-2020 jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014-2020. Instrumentami realizacji Umowy Partnerstwa są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO).

Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa dolnośląskiego do końca czerwca 2023 r. wyniosła 38811,3 mln zł (6,4% wartości projektów w Polsce), z czego dofinansowanie ze środków UE stanowiło 56,0% całej kwoty (21745,4 mln zł). W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość całkowita projektów wyniosła 13461,50 zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca największą wartością cechował się program „Infrastruktura i środowisko” – 6083,43 zł. Wartość projektów zrealizowanych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych wyniosła – 14814,4 mln zł i stanowiła 7,0% wszystkich RPO w Polsce.

Tablica 52. Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków Unii Europejskiej projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa do końca czerwca 2023 r.^a

Table 52. The total value of projects and the value of European Union co-financing of projects implemented under the Partnership Agreement 2014-2020 in the voivodship by the end of June 2023^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowane ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	38811,3	21745,4	6,4^b	13461,50
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	17539,3	7302,8	7,3	6083,43
Inteligentny Rozwój Smart Growth	5100,4	3117,3	6,6	1769,06
Polska Cyfrowa Digital Poland	500,1	297,1	3,2	173,47
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	857,0	746,8	3,2	297,26
Regionalne Programy Operacyjne Regional Operational Programmes	14814,4	10281,4	7,0 ^b	5138,29

a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. b Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia. Źródło: dane Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. b For Poland, together with the funds of the Operational Programme Eastern Poland.

Source: data of the Ministry of Funds and Regional Policy.

Tylko część środków publicznych przekazanych na realizację wymienionych programów operacyjnych jest realizowana przez samorządy, natomiast pozostałe trafiają bezpośrednio do sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), fundacji, stowarzyszeń, uczelni, szkół itp.

Należy podkreślić, że opisane wartości projektów to nie są wszystkie środki europejskie wykorzystywane w województwie. Nie obejmują one:

- funduszy z formalnie już zakończonych poprzednich ram finansowych 2007-2013, lecz jeszcze później w niewielkim stopniu wykorzystywanych,

- środków pozaunijnych z Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF; tzw. Funduszu Norweskiego), Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy (SPPW) i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG),
- projektów unijnych na lata 2014–2020 realizowanych poza funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności, czyli poza Umową Partnerstwa i pieczęcią Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (np. realizowanych z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – EFRROW).

Całkowita wartość realizowanych przez samorządy projektów europejskich obejmuje publiczne środki europejskie uzyskiwane w formie dotacji oraz wkład własny pochodzący z dochodów własnych samorządów lub z kredytów i pożyczek.

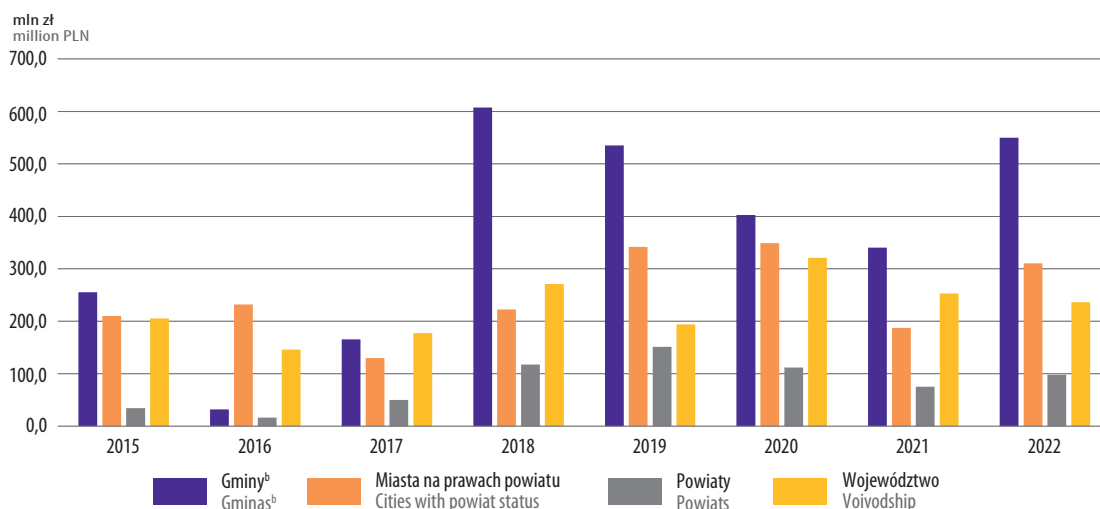
Dotacje z funduszy europejskich (nie tylko z budżetu Unii Europejskiej, ale także ze środków pochodzących z Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy) oznaczone są w klasyfikacji dochodów budżetowych czterema paragrafami:

- §§ 200 i 620 dotyczą ram finansowych okresu 2007–2013 oraz źródeł pozaunijnych,
- §§ 205 i 625 dotyczą ram finansowych okresu 2014–2020.

Dotacje z tytułu §§ 200 i 205 odnoszą się do projektów i zadań o charakterze nieinwestycyjnym, a dotacje z §§ 620 i 625 – do zadań inwestycyjnych. Dotacje te wchodziły do budżetów jednostek samorządu terytorialnego, gdy jednostki te skutecznie aplikują o ich przyznanie.

Wykres 78. Dotacje otrzymane przez jednostki samorządu terytorialnego na realizację projektów europejskich^a

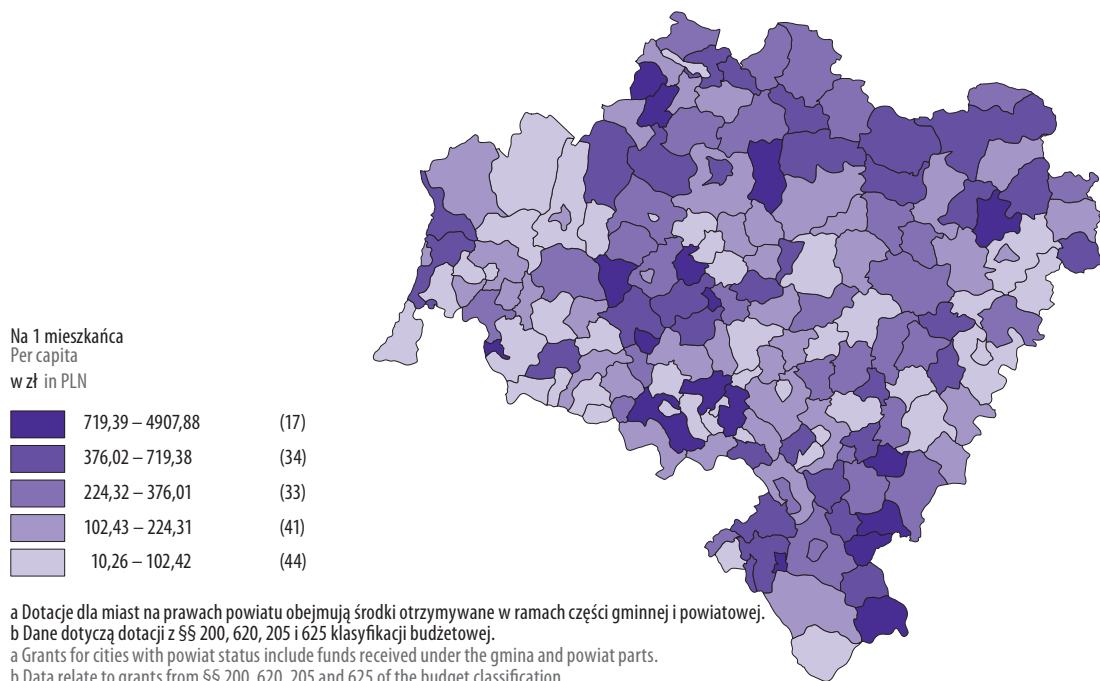
Chart 78. Grants received by local government units for the implementation of European projects^a

a Dane dotyczą dotacji z §§ 200, 620, 205 i 625 klasyfikacji budżetowej. b Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Data relate to grants from §§ 200, 620, 205 and 625 of the budget classification. b Excluding gminas which are also cities with powiat status.

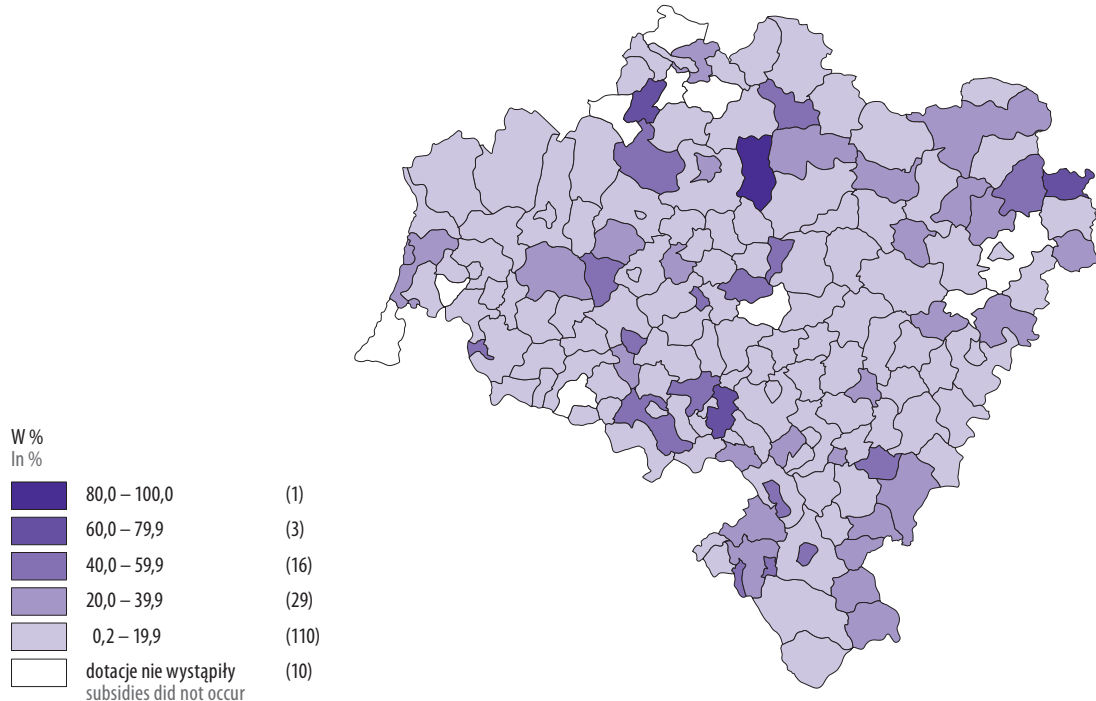
W 2022 r. najwyższą wartość dotacji otrzymanych przez samorządy na realizację projektów unijnych zanotowano w gminach (550,1 mln zł), w porównaniu z 2021 r. było to więcej o 61,7%. W relacji r/r wzrost poziomu dotacji dotyczył wszystkich szczebli jednostek samorządu terytorialnego z wyjątkiem samorządu wojewódzkiego, w tym najwyższy zanotowano w miastach na prawach powiatu (o 65,6%). W odniesieniu do 2015 r. wzrost dotacji otrzymanych przez samorządy na realizację projektów unijnych zanotowano we wszystkich szczeblach JST, w tym najwyższy w powiatach (o 184,5%) oraz w gminach (o 115,5%).

Mapa 54. Dotacje otrzymane przez gminy^a na realizację projektów europejskich^b na 1 mieszkańca w 2022 r.
 Map 54. Grants received by gminas for the implementation of European project^b per capita in 2022

W województwie dolnośląskim w 2022 r. dotacje pozyskane przez gminy na projekty europejskie w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły od 10,26 zł w mieście Szklarska Poręba do 4908,88 zł w gminie miejsko-wiejskiej Ścinawa.

Mapa 55. Udział europejskich dotacji inwestycyjnych w wydatkach inwestycyjnych ogółem w 2022 r.
 Map 55. Share of the European investment grants in total investment expenditure in 2022

Udział europejskich dotacji inwestycyjnych w wydatkach inwestycyjnych gmin ogółem w 2022 r. w poszczególnych gminach i miastach na prawach powiatu województwa dolnośląskiego stanowił od 0,2% dla miasta Szklarska Poręba do 83,9% dla gminy miejsko-wiejskiej Ścinawa. Spośród 165 – 10 gmin nie otrzymało żadnych europejskich dotacji inwestycyjnych. W 2022 r. w 9 gminach województwa dolnośląskiego europejskie dotacje inwestycyjne przekroczyły 50% wartość wydatków inwestycyjnych. Najwyższy udział europejskich dotacji inwestycyjnych w wydatkach inwestycyjnych ogółem zanotowano w gminach: miejsko-wiejskiej Ścinawa, miejsko-wiejskiej Międzybórz oraz wiejskiej Radwanice i wyniósł on odpowiednio: 83,9%, 69,9% oraz 62,0%.

7.5. Planowanie przestrzenne i rewitalizacja

7.5. Spatial planning and revitalisation

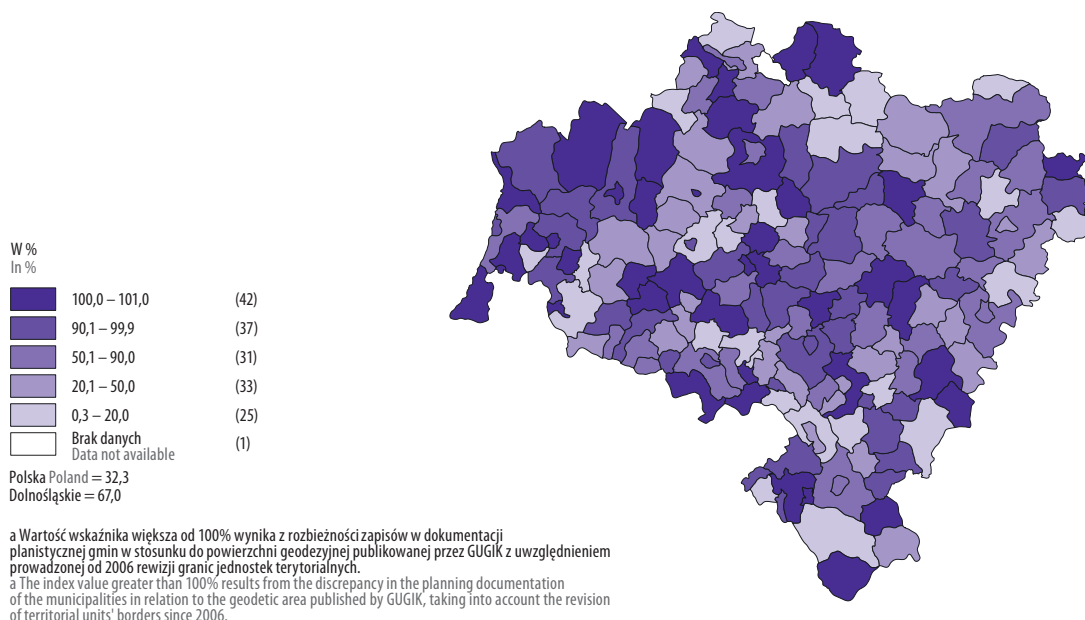
Planowanie przestrzenne

Spatial planning

W 2022 r. w województwie dolnośląskim obowiązywały 7493 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (wzrost o 3,1% r/r), które stanowiły 12,1% wszystkich planów obowiązujących w Polsce. Wskaźnik powierzchni objętej obowiązującymi planami wyniósł w województwie 67,0% (wzrost o 0,4 p.proc. r/r) co było 3. wynikiem w kraju, po województwach śląskim (74,7%) i małopolskim (70,5%), przy wartości przeciętnej w kraju wynoszącej 32,3%.

Mapa 56. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w 2022 r.^a

Map 56. Share of the area covered by binding local spatial management plans in total area in 2022^a

W ujęciu gminnym, poza gminą Pęcław, we wszystkich gminach województwa dolnośląskiego obowiązywał przynajmniej jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. W 43 gminach (25,4% wszystkich gmin) pokrycie obowiązującymi planami było całkowite, a w kolejnych 42 (24,9%) większe niż 90%. W 17 gminach (10,1%) udział ten był niższy niż 10%, z najniższymi wartościami w Pęcławiu (brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego), Kotli (0,5%), Wąsoszu (0,5%) i Jemielnie (0,7%).

W 2022 r. w województwie dolnośląskim w trakcie sporządzania było 966 projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (1,4% więcej r/r). Obejmą one 11,9% powierzchni województwa, z czego 3,0% powierzchni to tereny dotąd nie objęte planami zagospodarowania przestrzennego (spadek o 1,1 p.proc. r/r).

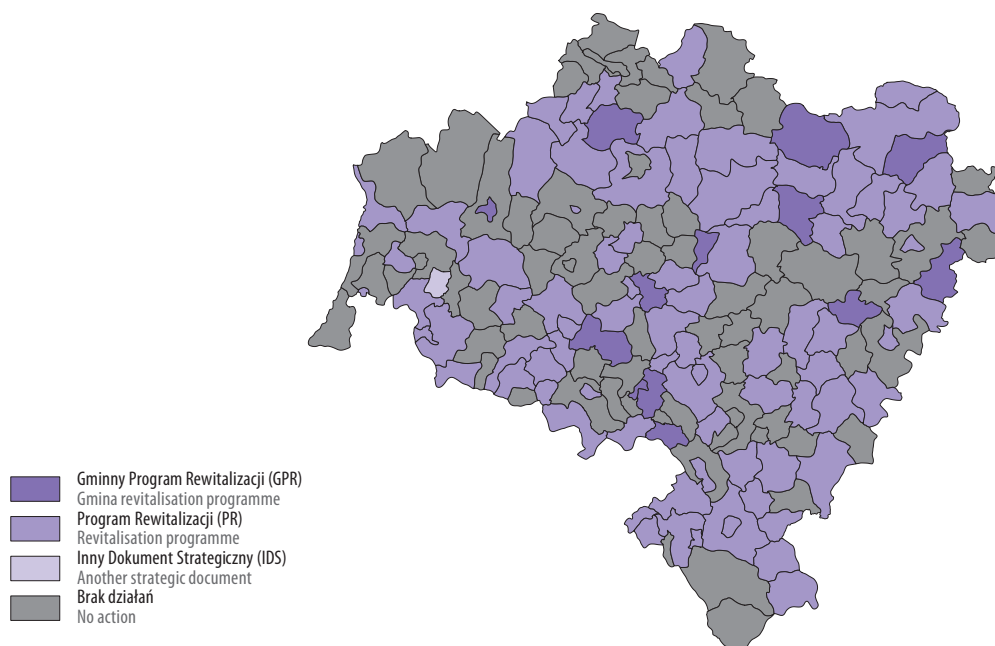
Rewitalizacja Revitalisation

W 2022 r. w województwie dolnośląskim 56,8% gmin prowadziło działania rewitalizacyjne (o 1,2% więcej niż rok wcześniej). Rewitalizacją objęto 2,1% powierzchni województwa, przy udziale wyznaczonej powierzchni zdegradowanej wynoszącej 10,9%.

Rewitalizacja to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji, na podstawie działań przygotowanych przez gminy i prowadzonych na podstawie dokumentu strategicznego (gminnego programu rewitalizacji, programu rewitalizacji lub innego dokumentu strategicznego).

W 2022 r. 96 spośród 169 gmin (56,8%) województwa dolnośląskiego prowadziło działania rewitalizacyjne, wobec 94 gmin rok wcześniej (55,6%). Gminny program rewitalizacji (GPR) prowadziło 13 gmin, w tym po 3 gminy miejskie i wiejskie oraz 7 miejsko-wiejskich. Natomiast program rewitalizacji (PR) posiadały 82 gminy, w tym 19 gmin miejskich, 28 wiejskich i 35 miejsko-wiejskich. 73 gminy nie podejmowały działań rewitalizacyjnych, w tym 13 gmin miejskich (w tym Wrocław), 46 gmin wiejskich i 14 miejsko-wiejskich. W gminie Olszyna postępowano się innym dokumentem strategicznym (IDS).

Mapa 57 Aktywność gmin w zakresie rewitalizacji w 2022 r.
Map 57. Activity of the gminas in the field of revitalisation in 2022

Obszar zdegradowany jest to część lub całość obszaru gminy, który znajduje się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym) ponad to występuje na nim co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarcze – w szczególności niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw,
- środowiskowe – w szczególności przekroczenie standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska,
- przestrzenno-funkcjonalne – w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych,
- techniczne – w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego stanowi pierwszy etap działań prowadzących do wskazania terytorium gminy, na którym będzie prowadzona rewitalizacja.

W 2022 r. 106 gmin województwa dolnośląskiego (62,7%) posiadało wyznaczony obszar zdegradowany (rok wcześniej 111 gmin – 65,7%). Powierzchnia obszarów zdegradowanych wyniosła ogółem 217,4 tys. ha, co stanowiło 10,9% powierzchni województwa (dane dotyczą gmin, które podały informację zarówno o posiadaniu, jak i o powierzchni obszaru zdegradowanego na swoim terytorium). Z wartości powierzchni ogółem, 168,5 tys. ha (77,5%) znajdowało się na terenie gmin, które prowadziły działania rewitalizacyjne (w 2021 r. 149,3 tys. ha, co stanowiło 79,1% powierzchni ogółem). Zdecydowana większość wyznaczonych obszarów zdegradowanych znajdowała się na terenie gmin miejsko-wiejskich (52,4%) oraz wiejskich (41,2%). Udział powierzchni obszaru zdegradowanego największy był w miastach na prawie powiatu (16,7%) i w gminach miejsko-wiejskich (12,8%).

Tablica 58. Obszary zdegradowane w gminach

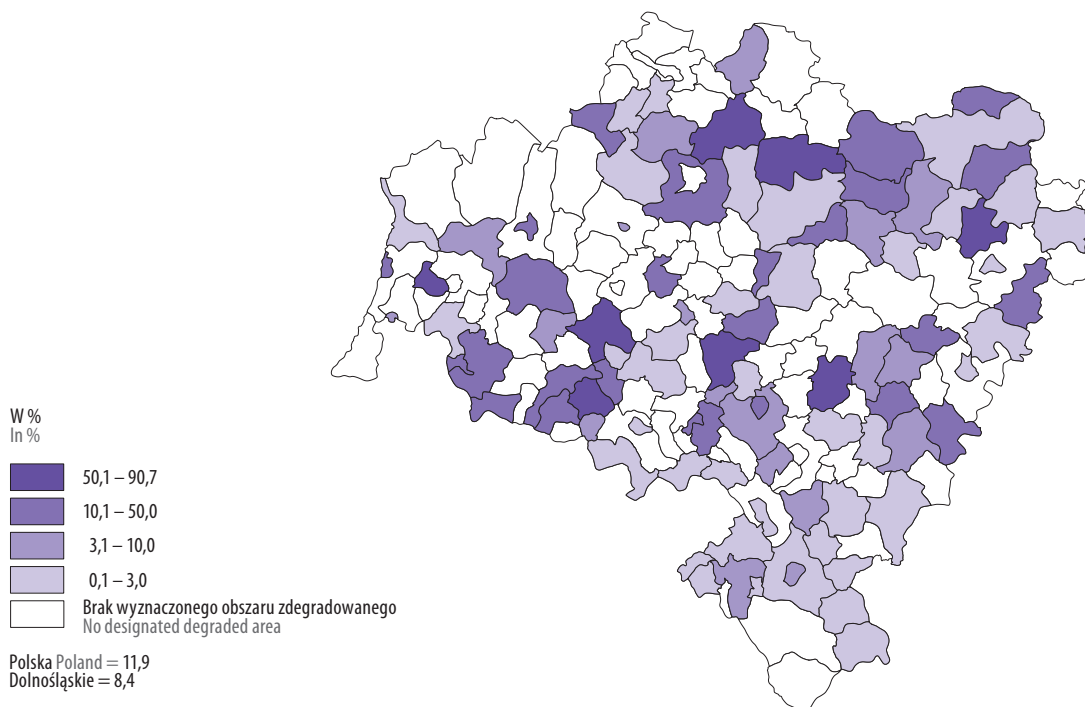
Table 58. Degraded area in gminas

Wyszczególnienie Specification	2021		2022		2021		2022	
	liczba gmin, które wyznaczyły obszar zdegradowany number of gminas which have designated degraded area				powierzchnia obszaru zdegradowanego area of degraded area			
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w % in %		w tys. ha in thousands ha		w % in %	
Ogółem Total	111	106	62,7	188,7	217,4	10,9		
gminy miejskie urban gminas	24	22	71,0	6,0	4,8	5,9		
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	3	3	75,0	9,1	9,1	16,7		
gminy wiejskie rural gminas	34	33	42,9	67,3	89,6	9,2		
gminy miejsko-wiejskie urban-rural gminas	50	48	84,2	106,3	114,0	12,8		

W gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie PR lub PGR, udział powierzchni obszaru zdegradowanego w powierzchni ogółem wynosił od 0,1% w Jelczu-Laskowicach do 90,7% w Świerzawie, przy udziale w powierzchni województwa wynoszącym 8,4%. W 58 z 92 gmin (63,0%) udział ten był nie wyższy niż 10,0%.

Mapa 58. Udział powierzchni obszaru zdegradowanego w powierzchni ogółem gmin, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR w 2022 r.

Map 58. Share of area of degraded area in total areas of gminas which have carried out revitalisation activities on the basis of GPR or PR in 2022

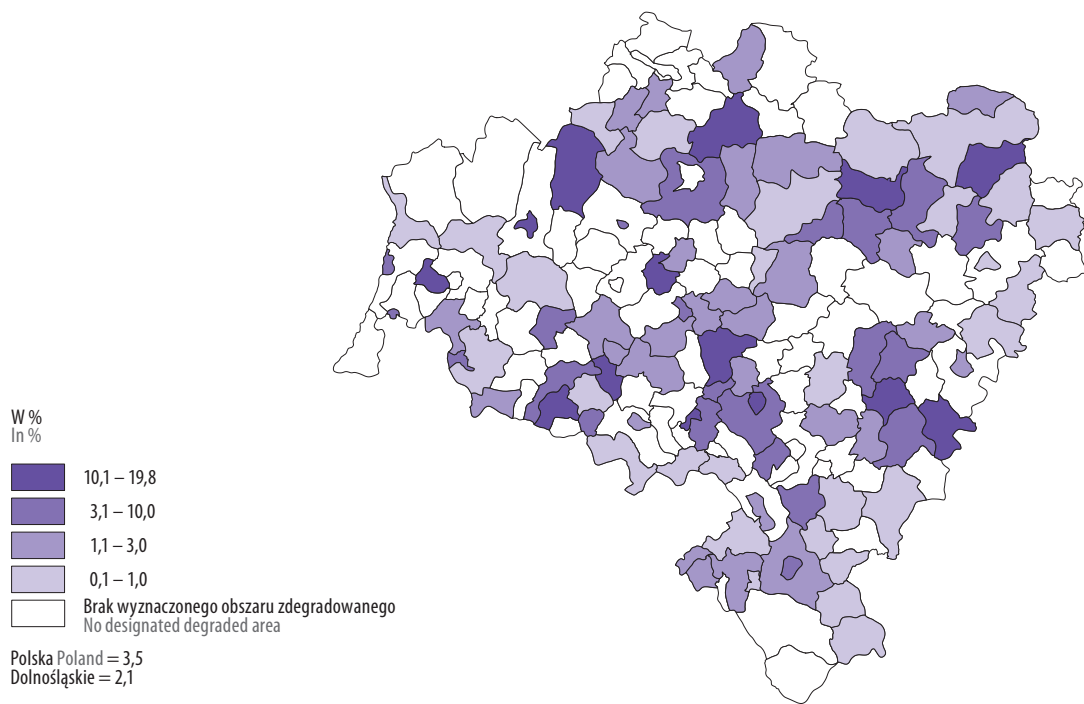
Na obszarach zdegradowanych w województwie dolnośląskim mieszkało w 2022 r. 673,5 tys. osób (23,3% mieszkańców województwa, w 2021 r. 732,8 tys. - spadek o 8,1% r/r), z czego 512,7 tys. (76,1% wartości ogółem) w gminach prowadzących działania rewitalizacyjne. W Polsce na obszarach zdegradowanych mieszkało 9264,1 tys. osób co stanowiło 24,5% ludności kraju (udział ludności województwa dolnośląskiego w wartości ogółem wyniósł 7,3%).

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz co najmniej jednego o charakterze gospodarczym, środowiskowym, technicznym lub przestrzenno-funkcjonalnym, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji powinien być wyznaczony na podstawie zapisów uchwały rady gminy lub przynajmniej wskazany w dokumentach strategicznych uchwalonych przez radę gminy.

Udział powierzchni obszaru rewitalizacji w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR w powierzchni województwa ogółem wyniósł w 2022 r. 2,1% (w Polsce 3,5%). Wśród 95 dolnośląskich gmin posiadających jeden z ww. planów, udział powierzchni wahał się od 0,1% w Jelczu-Laskowicach i Sobótce do 19,8% w Krotoszycach, przy czym w 81 gminach (85,3%) nie przekroczył on 10%.

Mapa 59. Udział powierzchni obszaru rewitalizacji w powierzchni ogółem gmin, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR w 2022 r.

Map 59. Share of area of revitalisation area in total areas of gminas which have carried out revitalisation activities on the basis of GPR or PR in 2022

Obszary rewitalizacji na podstawie GPR lub PR w końcu 2022 r. zamieszkiwało 310,7 tys. osób (314,9 tys. w 2021 r.) co stanowiło 10,8% (spadek o 0,1 p.proc. r/r) wszystkich mieszkańców województwa (w kraju 13,7% - 5165,3 tys. osób). W ujęciu gminnym udział ludności w obszarach rewitalizacji wyniósł od 0,2% w Miliczu i 3,2% w Polanicy-Zdroju do 38,7% w Chocianowie, 38,2% w Leśnej i 38,1% w Wądrożu Wielkim.

W ujęciu typów terenu na których prowadzona była rewitalizacja w gminach województwa dolnośląskiego, przeważały tereny mieszkaniowe łącznie z towarzyszącymi terenami usługowymi i komunikacyjnymi znajdujące się na wsi (w 2022 r. udział 65,0%, w Polsce 58,2%), a następnie tereny tego samego przeznaczenia w mieście (22,3%, w Polsce 16,1%). Tereny niezamieszkałe zabudowane były przedmiotem rewitalizacji na 7,2% ogólnej powierzchni (7,9% w Polsce), następnie tereny zieleni i pozostałe tereny niezamieszkałe – po 2,7% (w kraju odpowiednio 2,7% i 15,1%).

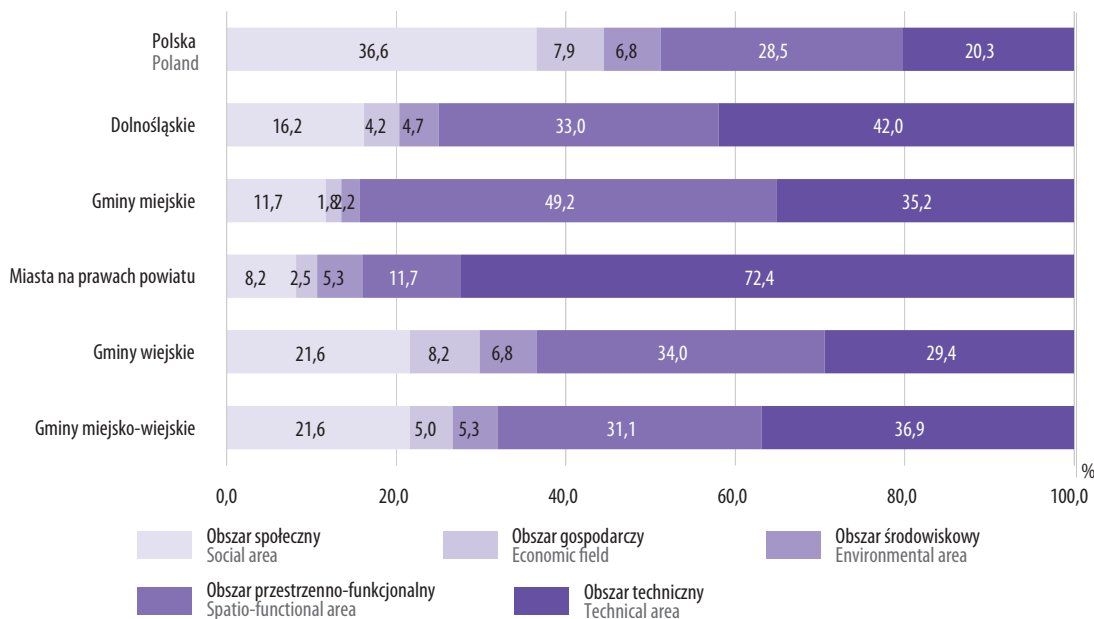
Przedsięwzięcia z zakresu rewitalizacji to sformalizowana i zdefiniowana w programach rewitalizacji forma aktywności podmiotów zaangażowanych w procesy rewitalizacji służąca realizacji celów rewitalizacji. Przedsięwzięcia realizowane mogą być przez gminę (jej jednostki organizacyjne) lub inny podmiot publiczny lub prywatny. Przedsięwzięcia podstawowe to takie, dla których zawarto: nazwy przedsięwzięć i podmioty je realizujące, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość środków finansowych, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji. Przedsięwzięcia, dla których nie ma możliwości wskazania powyższych informacji – zgodnie z ustawą o rewitalizacji - stanowią przedsięwzięcia dopuszczalne.

W ujęciu przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji zaplanowanych w programach rewitalizacji GPR i PR według obszaru interwencji, w województwie dolnośląskim przeważały te realizowane w obszarze technicznym (42,0% wszystkich przedsięwzięć, 20,3% w Polsce), następnie w obszarach: przestrzenno-funkcyjnym

33,0% (w kraju 28,5%), społecznym 16,2% (w kraju 36,6%), środowiskowym 4,7% (w kraju 6,8%) i w gospodarczym 4,3% (w kraju 7,9%). Istotne różnice wystąpiły w ujęciu gminnym, według ich rodzaju. W miastach na prawach powiatu dominowały programy z obszaru technicznego (72,4% przedsięwzięć), a w gminach miejskich z obszaru przestrzenno-funkcjonalnego i technicznego (odpowiednio 49,2% i 35,2%). W gminach wiejskich i miejsko-wiejskich programy dotyczyły głównie obszarów: przestrzenno-funkcjonalnego (udział odpowiednio 34,0% i 31,1%), technicznego (29,4% i 36,9%) oraz społecznego (w obu przypadkach po 21,6%).

Wykres 79. Struktura przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji zaplanowanych w programach rewitalizacji GPR/PR według obszaru interwencji w % w 2022 r.

Chart 79. Structure of revitalisation undertakings planned of revitalisation in programme GPR/PR by intervention areas in % in 2022

Rozdział 8. Wybrane dane o województwie dolnośląskim

Chapter 8. Selected data on Dolnośląskie Voivodship

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące)	1170672,7	313978,1	315638,3	696029,5	806609,0
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące)	616785,8	345518,0	430334,1	435718,5	465857,5
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w dm ³	0,037	0,038	0,039	0,039	0,040
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w %	20,2	21,3	22,5	24,3	27,5
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-1,82	-1,07	-1,25	-1,79	-2,00
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,04	9,45	9,79	9,58	9,28
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	0,27	0,97	0,96	1,28	1,67
Wskaźnik starości demograficznej w %	115,3	119,9	123,7	126,9	130,4
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat	669,1	800,6	861,7	904,5	907,4
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w % (4 kwartał)	.	.	.	.	55,8
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w % (4 kwartał)	.	.	.	.	57,7
Stopa bezrobocia według BAEL w % (4 kwartał)	.	.	.	.	3,3
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan w dniu 31 grudnia)	16	13	9	8	9
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w zł	4189,23	4370,08	4660,71	4987,55	5363,55
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys.	644,0	646,2	649,6	672,6	678,2
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł	2002,89	2041,56	2100,05	2188,10	2292,13
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	1471,84	1586,03	1626,18	1755,50	1955,20
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych ^b w %	.	.	.	.	11,0
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w %	3,6	3,2	2,9	3,7	3,3
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	113,1	125,0	139,0	166,3	191,6
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	391,4	396,9	402,7	409	416,6
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m ³	32	32,2	32,4	33,8	34,1
Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	7,5	7,3	7,4	7,6	7,8
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (stan w dniu 31 grudnia)	1527	1422	1426	1389	1416
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^c w %	95,1	95,0	94,8	96,0	95,6
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^c w %	3,9	4,1	4,2	3,0	3,6
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^c w mln zł (ceny bieżące)	13576,9	13364,8	14101,9	16150,0	21036,7
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^c (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	107,6	98,4	105,5	114,5	136,2
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową ^d na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	441,2	371,8	522,9	659,9	816,6

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Dane opracowane na podstawie Europejskiego badania tyżacji środków trwałych.

a Data concern economic entities employing more than 9 persons. b Data compiled on the basis of the European study of income and living conditions

CHAPTER 8 SELECTED DATA OF DOLNOŚLĄSKIE VOIVODSHIP

2020	2021	2022	2023	Specification
822730,8	929243,7	1226477,0	.	Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN
437020,5	658554,3	647355,2	.	Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN
0,040	0,041	0,042	.	Industrial wastewater discharged per capita in dam ³
33,9	35,9	37,2	.	Share of waste municipal collected separately in total municipal waste in %
-4,07	-5,49	-4,62	-4,40	Natural increase per 1,000 population
8,82	8,42	7,86	6,77	Live births per 1,000 population
1,32	1,23	1,24	1,4	Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population
131,7	134,8	139,8	147,4	Old age ratio in %
886,7	913,2	968,2	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3-6
55,5	56,1	56,1	59,6	Employment rate by LFS in % (4th quarter)
57,3	58,4	58,1	61,4	Activity rate by LFS in % (4th quarter)
3,2	4	3,5	3,0	Unemployment rate by LFS in % (4th quarter)
15	9	9	12	Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)
5654,89	6238,01	6994,61	7852,43	Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^a in PLN
682,2	679,0	676,8	678,9	Annual average number of retirees and pensioners in thousand
2422,05	2593,47	2838,88	3331,92	Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN
2031,24	2213,37	2292,76	.	Average monthly per capita available income in households in PLN
11,3	9,9	9,0	.	At-risk-of-poverty rate after social transfers ^b in %
3,0	2,7	2,5	.	Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in %
202,2	232,4	257,9	.	Children staying in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3
432,1	439,7	448,2	.	Dwelling stocks per 1000 population (as of 31 December)
34,1	34,1	34,4	.	Consumption of water from water supply system in households per capita w m ³
6,8	7,6	7,9	.	Doctor's consultation provided within the scope of out-patient health care per capita
1508	1489	1483	.	Population per out-patient health care unit (as of 31 December)
96,5	93,4	93,7	95,0	Cost level indicator in non-financial enterprises ^c in %
2,6	5,6	5,1	4,0	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^c in %
20667,7	21040,5	22448,5	24471,6	Investment outlays of non-financial enterprises ^c in million PLN (current prices)
98,2	100,2	108,4	109,0	Investment outlays of non-financial enterprises ^c (previous year=100; current prices)
865,0	1058,3	1348,8	.	Intramural expenditures on research and development ^d per capita in PLN (current prices)

dochodów i warunków życia ludności (EU-SILC). c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. d Bez amortyzacji (EU-SILC). c Data concern economic entities employing more than 49 persons. d Excluding depreciation of fixed assets.

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Sprzedaż detaliczna towarów ^a (rok poprzedni = 100; ceny bieżące)	100,6	105,1	103,2	103,8	107,4
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej	78,2	78,9	79,5	83,4	83,5
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w %	9,4	6,5	7,9	6,5	9,0
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %:					
ogółem	60,1	56,7	56,3	55,8	55,0
gminy ^b	59,3	54,8	53,3	52,0	51,8
miasta na prawach powiatu	70,0	65,9	66,3	66,2	62,6
powiaty	36,1	37,3	38,1	38,7	39,9
województwo	61,9	57,9	61,6	63,8	70,1
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %:					
ogółem	18,1	12,9	15,0	21,2	15,5
gminy ^b	16,3	11,9	16,7	24,6	17,1
miasta na prawach powiatu	18,3	12,2	11,3	16,2	12,8
powiaty	10,6	9,4	11,1	17,3	12,0
województwo	37,2	29,9	27,7	24,7	25,2
Dotacje inwestycyjne ogółem ^c dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:					
ogółem	959,8	689,8	680,6	1251,3	1147,1
gminy ^b	413,0	156,8	277,9	727,3	583,5
miasta na prawach powiatu	222,0	246,9	118,5	191,2	301,9
powiaty	90,3	71,5	93,0	163,0	153,7
województwo	234,5	214,4	191,2	169,7	108,0
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:					
ogółem	-138,0	412,2	-71,7	-818,5	132,5
gminy ^b	195,3	212,6	-128,8	-678,7	3,5
miasta na prawach powiatu	-324,3	109,2	4,4	-189,8	-42,1
powiaty	26,6	46,3	17,1	-53,9	105,4
województwo	-35,7	46,2	35,7	103,9	65,7

a Dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu. c Sum of all types of

CHAPTER 8 SELECTED DATA OF DOLNOŚLĄSKIE VOIVODSHIP

2020	2021	2022	2023	Specification
94,5	111,6	123,6	101,3	Retail sale of goods ^a (previous year = 100; current prices)
88,1	88,5	89,2	.	Hard surface communal and district roads per 100 km ² of total area
10,2	8,7	10,3	.	Share of renewable energy sources in production of electricity in %
				Share of own revenue in total revenue of local government units in %:
53,8	53,9	55,6	.	total
52,7	50,7	53,2	.	gminas ^b
58,9	61,6	63,1	.	cities with powiat status
41,4	39,6	40,7	.	powiats
60,7	64,5	65,1	.	Voivodship
				Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %:
13,2	14,6	17,4	.	total
13,6	14,9	18,4	.	gminas ^b
12,9	13,6	14,3	.	cities with powiat status
8,7	10,6	17,2	.	powiats
20,8	27,1	26,3	.	Voivodship
				Total investment grants ^c for local government units in million PLN:
955,1	1130,8	1410,7	.	total
380,4	683,2	705,6	.	gminas ^b
309,2	200,8	294,1	.	cities with powiat status
91,0	69,3	246,7	.	powiats
174,5	177,5	164,3	.	Voivodship
				Result of budgets of local government units in million PLN:
789,0	1607,5	-757,4	.	total
565,7	899,9	-410,5	.	gminas ^b
-262,4	273,2	-521,1	.	cities with powiat status
214,9	152,9	-4,8	.	powiats
270,9	281,5	179	.	Voivodship

c Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych. investment grants.

Rozdział 9. Wybrane dane o Wrocławiu

Chapter 9. Selected data on Wrocław

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tonach/rok:					
gazowych	1154807	1279619	1246083	1280983	1197281
pyłowych	281	249	173	145	139
Odpady wytworzone ^a w tys. t	449,8	467,4	424,7	312,9	445,9
Zmieszane odpady ^a komunalne zebrane na 1 mieszkańca w kg	355,1	358,7	349,8	370	372,7
Ludność (stan w dniu 31 grudnia)	635 759	637 683	638 586	640 648	642 869
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,69	1,01	0,45	0,75	0,87
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	2,83b	3,18	2,17	2,30	3,24
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 grudnia)	617,2	642,5	667,4	688,6	707,1
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^c na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat	750	864	934	979	970
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w dniu 31 grudnia) w %	3,3	2,7	2,1	1,9	1,6
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (stan w dniu 31 grudnia) w %	50,2*	47,7*	47,7*	46,1*	43,2*
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan w dniu 31 grudnia)	6	4	3	2	3
Liczba osób na 1 przychodnię ^d (stan w dniu 31 grudnia)	1465	1248	1212	1144	1128
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej ^d na 1 mieszkańca	10,6	10,6	10,9	11,2	11,5
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w %	2,0	1,8	1,7	1,5	1,4
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^e i klubach dziecięcych w %	22,3	22,8	25,4	28,0	30,0
Miejsca w żłobkach e i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan w dniu 31 grudnia)	229,0	237,0	266,0	299,0	324,0
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych (stan w dniu 31 grudnia)	2,10	2,05	2,00	1,95	1,89
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	178,1	182,6	188,2	191,5	190,9
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	111,1	111,5	113,1	118,1	113,9
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	33,3	37,2	40,8	39,8	43,0
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^f w %	3,8	2,5	2,8	1,3	4,2
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^g na 1 mieszkańca w zł	7339,0	7415,0	8849,0	7218,0	6042,0
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	10,5	13,3	13,9	14,8	17,8
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł	4252,24	4458,52	4652,24	4966,37	5226,33
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł	1316,35	1037,78	1023,54	1352,01	1140,27

a W ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Do obliczenia ogólnego salda migracji w przypadku migracji zagranicznych przyjęto dane za 2014 r. 2017-2021 żłobkami przyzakładowymi. f Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. g Dane dotyczą podmiotów a During the year; excluding municipal waste. b In calculating the total net migration in case of the international migration data for 2014 was adopted. Defence, the Ministry of Interior and Administration. e Including nursery wards as well as in 2017-2021 workplace nurseries. f Data concern economic

2020	2021	2022	2023	Specification
1179490	1285974	1284008	.	Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in tonnes/year:
151	139	128	.	gaseous
359,3	375,4	589,4	.	particulates
283,7	345,3	310,4	.	Waste generated ^a in thousand tonnes
673 592	674 312	674079	673743	Mixed municipal waste collected per capita in kg
-0,92	-2,02	-1,38	-1,77	Population (as of 31 December)
1,91	1,43	1,52	1,43	Natural increase per 1,000 population
620	629,1	638,4	644,3	Internal and international net migration for permanent residence per 1,000 population
1016	1051	1123	.	Non-working age population per 1,000 persons of working age (as of 31 December)
2,4	1,9	1,6	1,6	Children attending pre-primary education establishments ^c per 1,000 children aged 3–6
38,3*	52,6*	48,3*	42,2	Registered unemployment rate (as of 31 December) in %
7	4	6	6	Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons (as of 31 December) in %
1207	1157	1111	.	Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)
10,0	11,3	11,4	.	Population per 1 out-patients departments ^d (as of 31 December)
1,3	1,2	1,2	.	Medical consultations provided in out-patient health care ^d per capita
33,5	34,9	36,0	.	Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %
392	406	427	.	Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^e and children's club in %
1,86	1,82	1,78	.	Places in nurseries e and children's clubs per 1,000 children up to the age of 3 (as of 31 December)
189,3	198,4	210,1	220,5	Population per 1 dwelling in dwelling stocks (as of 31 December)
113,0	119,0	127,8	135,1	Entities of the national economy per 1,000 population (as of 31 December)
45,3	48,8	49,0	51,6	Natural persons conducting economic activity per 1,000 population (as of 31 December)
3,5	5,3	6,2	5,2	Commercial companies per 1,000 population (as of 31 December)
6535,0	7303,0	7794,0	.	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^f in %
16,3	16,4	13,4	.	Investment outlays in enterprises (current prices) ^g per capita in PLN
4878,83	6031,68	6247,25	.	Dwellings completed per 1,000 population
1121,91	1516,52	1815,29	.	Own revenue of the city budget per capita in PLN
			.	Property expenditure of the city budget per capita in PLN

c Łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. e Łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

c Including children in units performing health care activities throughout the school year. d Data have included health care of the Ministry of National entities employing more than 49 persons. g Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

Rozdział 10. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu

Chapter 10. Selected data on cities with powiat status

Wyszczególnienie Specification	Wrocław	Wałbrzych	Legnica	Jelenia Góra
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2022 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2022 in tonnes/year:				
gazowych gases	1284008	271880	334915	89227
pyłowych particulates	128	150	29	43
Odpady wytworzone ^a w 2022 r. w tys. t Waste generated ^a in 2022 in thousand tonnes	589,4	162,3	420,7	8,9
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w 2022 r. w kg Mixed municipal waste collected per capita in 2022 in kg	310,4	353,7	258,6	267,3
Ludność w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population in 2023 (as of 31 December)	673743	100294	91948	75124
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2023 r. Natural increase per 1,000 population in 2023	-1,77	-10,59	-4,88	-8,75
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2023 r. Internal and international net migration for permanent residence per 1,000 population in 2023	1,43	-4,43	-6,43	-1,22
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Non-working age population per 1,000 persons of working age in 2023 (as of 31 December)	644,3	799,1	764,3	822,7
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2022/23 Children attending pre-primary education establishments per 1,000 children aged 3–6 in 2022/23 school year	1123	955	1106	1127
Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) w % Registered unemployment rate in 2023 (as of 31 December) in %	1,6	4,3	4,4	3,8
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons in 2023 (as of 31 December) in %	42,2	34,9	51,5	44,2
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer in 2023 (as of 31 December)	6	22	20	20

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych.

a During the year; excluding municipal waste.

ROZDZIAŁ 10 WYBRANE DANE O MIASTACH NA PRAWACH POWIATU

Wyszczególnienie Specification	Wrocław	Wałbrzych	Legnica	Jelenia Góra
Liczba osób na 1 przychodnię w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments in 2023 (as of 31 December)	1111	2214	2023	1430
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca w 2023 r. Medical consultations provided in out-patient health care per capita in 2023	11,4	8,6	8,7	12,0
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2023 r. w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2023 in %	1,2	4,3	2,9	2,8
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^b i klubach dziecięcych w 2023 r. w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^b and children's club in 2023 in %	36,0	23,1	34,6	24,4
Miejsca w żłobkach ^b i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Places in nurseries ^b and children's clubs per 1,000 children up to the age of 3 in 2023 (as of 31 December)	427	281	364	339
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per dwelling in dwelling stocks in 2023 (as of 31 December)	1,78	2,00	2,08	2,02
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy per 1,000 population in 2023 (as of 31 December)	220,5	142,3	162,0	181,5
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1,000 population in 2023 (as of 31 December)	135,1	82,9	103,2	118,1
Spółki handlowe na 1000 ludności w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies per 1,000 population in 2023 (as of 31 December)	51,6	8,3	17,4	15,8
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^c na 1 mieszkańca w 2022 r. w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^c per capita in 2022 in PLN	7794	7561	10034	4012
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2023 r. Dwellings completed per 1,000 population in 2023	12,1	1,7	4,0	2,0
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2022 r. w zł Own revenue of the city budget per capita in 2022 in PLN	6247,25	3942,82	3928,91	3675,91
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2022r. w zł Property expenditure of the city budget per capita in 2022 in PLN	1815,29	1520,84	1377,62	809,47

b Łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz żłobkami przyzakładowymi. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

b Including nursery wards as well as in workplace nurseries. c Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.